ILLVSTRIVM MVLIERVM, ET ILLVSTRIVM LITTERIS VIRORVM ELOGIA,

A IVLIO CAESARE CAPACIO
Neapolitanæ vrbi à Secretis
conſcripta.



NEAPOLI,

Apud Io. Iacobum Carlinum, & Conſtantinum Vitalem. 1608.



ILLVSTRISS. DOMINO
D. BERNARDINO
È BARIONOVO
CVSANI MARCHIONI,
IN SVPREMO CONSILIO
REGENTI,



IVLIVS CAESAR CAPACIVS
Neapolitanæ Urbi à Secretis S.

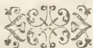


VM totum me tuis laudibus, Illustrissime Marchio, effundere debuissem, vastisimum Oceanũ nactus, ingredi profectò paruo meo lembo, posse animaduerti, sed quis, nisi merge-

rer, exitum præberet? Quamobrem perterritus curſum retardãdum potius, quàm vela facienda conſtitui. Laudet te ipſum tuæ domus præconium,quo & patris gloria, & fratris præſtantia apud Auſtriacos maximos Reges eluces. Laudet tua ipſius virtus, qua ad ſupremi Conſilij Magiſtratum eueɛtus,atque titulis honeſtatus, talem te prudentia præbuiſti, vt in publicis Conuentibus Regiæ Maieſtatis dignitatem amplificaueris, in decernendo ornaueris Principis aulam,in adminiſtrando rem Neapolitanam ferè labantem, conſilio, diligentia, integritate erexeris, qua de cauſa Ciuitas ipſa,Regnumq. ipſum immortale tibi gloriæ monumentum omnium vocibus & memoria poſuit. Quid ipſe cũ tot illuſtribus teſtibus exili & ieiuna oratione conferar? Sileat agreſtis calamus,cùm Famæ tuba maximo clangore obſtrepit;nec audeat inter Gigantes pumilio ſuarum virium periculum facere.

Ad aliorum laudes me conuerti, illustrium ſcilicet mulierum, & illuſtrium litteris virorum; addam & heroes qui bellica virtute præfulxere, ſi Deo annuente dabitur ocium. Tibi eas do, dicoq. Paruum profectò munus, ſed maximum, dùm ea qua ſoles animi magnitudine accipies. Interim te Deus ſeruet. Neapoli Cal. Februarij. CIↃ.IↃ.C.VIII.

AD LECTOREM.





CCENDITVR ad maximarum rerum gloriam varijs Elogijs hominum genus; dùm enim aliorum Fama eorum præclara gesta percrebuisse sciuerint, & nominibus, atque familijs ipsis dignitatem atque amplitudinem egregijs operibus esse comparatam, quis adeò segnis est vt ne inglorius iudicetur, aliquo pacto aliorum virtutem non studeat æmulari? Quid? tanta gloriæ cupido est, vt neminem sanè ità stolidum natura effinxerit, quin, licet in ima rerum ratione constitutus, vel ardua petere, vel maximas difficilesq. dignitates saltim voluntate attingere non conetur. Tantum apud Etnicos rerum opinio valuit, vt non dicam Relligionis obseruantia, sed interitus ipse, cruciatusq. ad gloriam expetendam excitarit; quam nec à seipso alienam arbitratus est, qui incenso Dianæ Ephesiæ templo, memoria & encomio viueret apud posteros immortali. Idipsum ad illustrium virorum elogia me conscribenda impulit, qui dùm mihi soli aliquot lucubrationibus consulerem, non alienum ab honesta ambitione arbitratus sum aliorum quoque laudibus exerceri. Debet humanitati humanitas; nec quicquam proprio honori multa adscribere proderit, nisi alienæ auctoritati amplificandæ quibus poterimus modis non studere velimus. Mordaces, Zoilos, inuidos ableganto, qui dùm possent illustrium virorum laudum esse fautores, de quorum meritis tanta sapientum iudicia facta sunt, subiectis inuidiæ facibus ardeant ad liuorem, & aut obtrectatione lacerare, aut velint acerba offensione virtutes reticere.

Habet muliebre genus suarum laudum apertissimum campum, & multarum nomina animi magnitudine, pudicitiæ constantia, coniugali amore excellentia, adeò inclaruere, vt quis-

quam

quam existimauerit omnium ætate esse colendas. Accedunt bellorum trophæa, quibus insignia plerunque mulierum extant, quibusq. maximis comparatas Heroibus, vetustas famæ præconio æternitati consecrauit. Adde & litterarum celebritatem, quarum studijs, omnium scientiarum disciplinis, quibusque temporibus floruere; vt inficias iturum neminem arbitrer virilibus eas sæpissimè fuisse moribus institutas, & ad ea quæ virorum sunt, imperando, docendo, administrando audacter esse ausas cùm se occasio obtulisset. Ergò ne mulier paludamentum induta, non vnguentis delibuta, sed puluere sordida, in aciem non prodibit? Eadem cathedræ nixa, non disceptabit in scholis? Et in puppi sedens, Imperij nauem non gubernabit? Nouimus ea gerentes; nouimus huiusmodi facinora mulieres perpetrantes. At verò famosas tu laudabis aliquando meretrices? Quid ni, dùm ex earum sceleribus pudicarum commendatio elucebit? dùm formæ venustatem, cui periculorum agmina imminent, modestia tueri edifcent? Dùm quæ malorum incommoda petulantia solet afferre, aliarum exemplo summa prudentia vitare conabuntur? & spinæ ob custodiam laudantur in rosis; & saxea margaritæ crusta conteguntur.

Sed placuit in aliorum virtutibus collaudandis, criticè interdùm si quis neuus adfuerit, esse censores. Ad ingenium isthæc, non ad inuidiam faciunt. Nec tanto elogio quispiam dignus censendus fuerit, qui aliqua ex parte non possit vrbaniter notari. Quamobrem iudicia elogijs adiecimus, quæ illustrium virorum qui litteris claruere, imagines efficiant notiores. Placet in eo studio versari, cùm multarum rerũ varietate, hilarior efficiatur legendo animus, eaq. animaduertamus, quæ obscuris dùm obsita tenebris reperiuntur, tot insignium virorum famam obliuioni traditam occuparent. At quæ ab alijs scripta sunt in medium profers. Ità quidem. Nouus tamen scenæ ornatus, eandem variam reddit, & calamistri, coloresq. ex pagis rusticam, veluti ciuem conspiciendam obijciunt. Quæ vetera sunt, nouis delectabunt ornamentis; quæ verò noua, expectatione digna fortasse ij amplectentur quibus huiusmodi studijs curiosissimis detineri graue non erit.

Consti-

Constitueram eos quoque celebrare, qui armorum gloria excelluere, sunt enim plurimi nostra ætate quos ea decent, quæ totius orbis tumultus, turbæq. propalarunt. Haud tamen in maxima rerum occupatione licuit. Quod si aliquando licuerit, laboriosior sudor excitabitur.

Atqui omnia quæ lingua profert, quæ calamus exarat, irrita sunto, & Apostolicæ auctoritatis dignitati, & emendationi subijciantur. Atque huiusmodi probatis fruere. Vale.



MVLIERVM ILLVSTRIVM
Elenchus.

A

Belæ vrbis mulier. folio 39
Abigail. 28
Æmilia Tertia. 173
Agnes. 65
Agrippina. 81
Anna Cæfariffa. 202
Anna Elcanæ. 32
Anna Gallorum Regina. 151
Anna Maximiliani filia. 116
Ariadna. 95

B

Barbara Bohema. 97
Beatrix Nolana. 234
Berina. 92
Blanca Maria. 184
Blanca Scardeonia. 199
Brianna Aquiuiua. 227

C

Cabadis vxor. 144
Camilla Macedonia. 169
Camilla Pifcicella. 194
Camma. 202
Caffandra Marchefia. 183
Catherina Auftriaca. 117
Catherina Cantona. 185
Catherina Zunica. 197
Chananea. 40
Cleobulina. 209
Cleopatra. 146
Conftantia Aragonea. 126
Conftantia è Caretto. 192
Conftantia Dauala. 195
Conftantia Claromontia. 136
Conftantina. 90
Cornelia Annia. 163

D

Dalila. 22
Debora. 23
Diana Mofcana. 218
Dominica Imperatrix. 77
Domitilla Triuultia. 185

E

Epicharis. 230
Eponina. 162
Efther. 30
Eudocia. 63

F

Fabia Heraclij. 93
Fadilla Commodi. 68
Faufta. 73
Fauftina. 84
Franca Illyria. 171
Fredegundis. 135
Fuluia M. Antonij. 171

G

Galla Placidia. 66
Glaphyra. 163

H

Helena. 58
Herodias. 47
Heua. 9
Honoria. 88
Hota Maura. 167

I

Iahel. 22
Ioanna Hifpan. Regina. 108
Ioanna Prima. 148
Ioanna Secunda. 148
Ioanna Caftriota. 181
Ioanna Scortiata. 177
Ipficratea. 143
Irene. 60
Ifabella Caftellæ Regina. 110

Isabella Hisp.Regina. 110
Isabella Henrici filia. 114
Isabella Austriaca. 119
Isabella Aragonea. 127
Isabella Angliæ Regina. 133
Isabella Andreina. 206
Isabella Caracciola. 190
Isotta Ariminensis. 175
Iuditha. 25
Iulia Mammea. 54
Iustina Romana. 227

L

LAis. 233
Laurentia. 232
Leonora Medicea. 157
Leonora è Toleto. 165
Leonora Arborensis. 175
Lia. 16
Ligarij vxor. 161
Lisabetta Boadilia. 166
Liuia Peperara. 211
Locusta. 232
Lucretia Alanea. 225

M

MArgarita Austriaca. 152
Margarita Hisp.Reg. 122
Margarita Sarrochia. 203
Maria soror Moysis. 18
Maria Magdalena. 44
Maria Armena. 100
Maria Angla. 112
Maria Scotiæ Regina. 131
Maria Austriaca. 152
Maria Medicea. 154
Maria Aragonea. 179
Maria Gornacensis. 215
Maria Puteolana. 223
Martia Commodi concubina. 71
Martina Heraclij. 93
Messallina. 179
Micca Eliensis. 216

N

NOemi. 26
Nogarolæ Veronenses. 205

P

PHia Cinnama. 224
Placida Campana. 214
Pulcheria. 76

R

RAab. 20
Rachel. 16
Rebecca. 13
Roberta Carrafa. 188
Romani Argyropoli vxor. 75
Rosimunda. 137
Russa Othomanna. 98
Ruth. 26

S

SAmaritana. 42
Sara. 11
Sara Raguelis. 37
Sempronia Spathaphora. 220
Susanna. 34

T

TAbitha. 51
Tarquinia Molza. 211
Theodora. 86
Theodora Theophili. 129

V

VAlasca Bohem.Regina. 139
Valeria. 200
Vanda Poloniæ Regina. 141
Viduæ Naim,& Sareptæ. 49
Vrsina Caualletta. 211

X

Xenocrita Cumana. 168

Z

Zoe. 86

VIRO-

VIRORVM LITTERIS ILLVSTRIVM
Elenchus.

A



Æmilius Portus. fol. 383
Apuleius. 242
Artemidorus. 245
Achilles Taci⁹ 247
Andreas Naugerius. 261
M. Antonius Muretus. 270
Annibal Carus. 285
Antonius Epicurus. 288
Aloisius Tansillus. 301
Aurelius Cassiodorus. 305
Alexander ab Alexandro. 307
Antonius ab Alexandro. 309
Antonius Ianuarius. 311
Adrianus Imperator. 317
Adrianus Spathaphorus. 336
Adrianus Turnebus. 356
Antonius Orificius. 346
Angelus Politianus. 350
Angelus Constantius. 367
Antonius Sanfelicius. 366
Antonius Posseuinus. 371
Athenæus. 315
Ascanius Card. Columna. 341

B

Bernardinus Rota. 290

C

Callimachi tres. 239
Carolus Sigonius. 294
Camillus Pellegrinus. 299
Cæsar Scannapecus. 321
Cæsar Card. Baronius. 339
Cornelius Mussus. 361
Cornelius Tiroboscus. 359

D

Donatus Antonius Altomarus. 321

F

Franciscus Floridus. 296
Franciscus Pannicarola. 363
Franciscus Petrarca. 307

G

Gaspar Scioppius. 275
Guidus Pancirolus. 279

H

Hieronymus Fracastorius. fol. 259
Hieronymus Cardanus. 374
Hieronymus Rhamnusius. 326
Hieronymus Olzignanus. 369

I

Iacobus Gallus. 382
Iacobus Sannazarius. 378
Ioannes Tritemius. 257
Iacobus Card. Sadoletus. 265
Iustus Lipsius. 272
Ioannes Kircmannus. 278
Ioannes Baptista Attẽdolus. 297
Ioannes Casa. 302
Ioan. Andreas ab Anguillara. 304
Ioachimus Camerarius iun. 319
Ioannes Antonius Pisanus. 321
Ioannes Georgius Trissinus. 333
Ioannes Salesberiensis. 334
Ioannes Bernardinus Lõgus. 326
Ioannes Picus. 352
Ioannes Vollarus. 363
Ioannes Baptista Rhãnusius. 327
Iouianus Pontanus. 375
Isaacus Casaubonus. 368

L

Longus Sophista. 249
Ludouicus Ariostus. 281
Ludouicus Casteluetrus. 285
Ludouicus Dominicus. 304
Ludouicus Camerarius. 319

Petrus

P

Petrus Card. Bembus. 263
Petrus Victorius. 267
Paulus Manuccius. 293
Paulus Minerua. 342
Pauli Rhamnusij. 325
Pausanias. 313
Petrus Chrysologus. 358

R

Robertus Cardinalis Bellarminus. 372

S

Stanislaus Card. Hosius. 251
Stanislaus Rescius. 252
Sidonius Apollinaris. 254
Scotinus. 355

T

Thomas Aquinas. 386
Thomas Natalis. 344
Torquatus Tassus. 281

V

Victorinus Mansus. 384



Errata.

Pag. 22. ver. 27.	tonitruis vix	tonitrus vim
25. ver. 25.	Adeste animis	animi
29. ver. 20.	Auertitur.	accersitur.
47. ver. 1	Fascis	Fasces
49. ver. 4.	Licientibus Ducibus	Licienses Duces
52. ver. 12.	Apostolos habuisti patronos.	Qui Apostolos &c.
& versu 18.	hæc	hoc
91. ver. 4.	Constantinopolitanis	Constantinopolitani
& versu 6.	Anatilio	Anatolio
146.	alliciebat quoscunque	alliciebat & quoscunque
158. ver. 15.	adde. Quis æstimet Vincentium ab Henrico IIII. affine Commendatoris insignibus honestatum?	
281. ver. 4.	Emicuit	enituit



ILLVSTRIVM MVLIERVM ELOGIA.

Heua.



SALVE mortalium generis prima parens Heua, quam summus rerum opifex Deus ex hominis latere, Viraginem excitauit. Eò quidem viro nobilior, quò carnem ex qua sumpta es, Damasceni agri cœno illustriorē existimamus. Sic ex CHRISTO in Cruce dormiente æternà sibi initia Catholicorum Ecclesia comparauit. Nec tamen illo sopore vetus, nouusq. Adam elanguit, sed tantum roboris assumpsere, vt suam os Heuam de suis ossibus primus dixerit, cùm idem secundus de ossibus in campo dissipatis esset dicturus, dùm inuicta fortitudine, qui carne, mortalitatis opera fuissent exuti, Resurrectionis immortalitatem essent consequuturi. Pulcherrima spetie te decuit esse, quam non pigmentis temerè in tabula aspersis, sed diuinitatis coloribus, penicillis digitorum in quibus venustas inest, & potentia, in bono obedientiæ lumine collocatam, non Tymas aut Polygnotus, sed naturæ omnium rerum principis auctor effinxit. Et licet te ream dixerint, quòd per quem lucem aspexeris, luce priuare conata, mortem inter delicias intuleris; omnem tamen salutis procreatrix MARIA, quæ ex te orta est, noxam abstulit, labemq. abstersit, dùm quæ tu maximo cum dedecore perdidisti, maximo cum ho-

I SACRAE MVLIERES.

B nore

nore recuperauit. Quod si muliebrem in te ignominiam detestamur; per te quoque muliebris excellentiæ laudes celebramus. In te enim fœdè à teterrimo hoste victa, victricem illam admirabilem contemplamur, quæ nos hostili fraude interclusos, in perpetuam libertatem vendicans, eum qui nimis insidiarum ad demulcēdas aures,& capiendos oculos adhibuit,in alta detrusit Orci loca, & miserrimè profligauit. Et quæ lege sancita perfidè abrogaueras (quamobrem ceteri homines habiti sunt perduelles) suæ ipsius vocis suffragio, quæ ancilla effecta fuerat, nouis iuribus, nouæq; legis præceptis, è cœlo deducta renouauit. Sin secus? Ex magnitudine commodorum quæ temperatio cœli elargita est,quæ terrarum fœcūditas protulit, quæ marium præbuit feracitas,ex omnium rerum dominio,non modò nos in fulmina, grandines,nimbos,pestilentiam,terræmotus,tempestates, & rerum creatarum seruitutem impelleres, sed crudeliter necares. Sis nostra semper Heua. sic tamen, vt hebetior ille sensus quo in præceps ducimur,intellectui qui sopore humanarum rerum torpeat, & ad diuina vigilet, sanctissimè coniungatur.

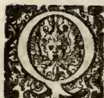
Caroli Pinti Dialogus.

E ua heu cur lacrimas? quæ tua fles mala?
Vir cur enumerat quæ patitur sua?
Attollas animos; luxit enim dies
Magnis cum tenebris obruta iam fores.
Antiquus coluber, vafer ab arbore
Res Diuum posuit pollicitis tumens.
Illi nos celeri credidimus fide,
Aerumnæ vndè, dolor fluxit, inops fames;
Cæcorum vndè parens sæua Cupidinum,
Orci mors, animi, barbara vulnera.
Ne in te tot miseris questibus, o mea
Sæua, Eua, esse velis. Ex MARIA salus
Orta est, si doleas corpore languido;
Lucet Stella tibi, si videas minus;

Ad

Ad portum illa feret, si mare nauigas;
Te si castra premunt, vindicat hostibus;
Vrit si igne Venus, virgineis aquis
Restinctas fugat è pectore flammulas;
Angustis laribus pauperies agit?
Vastis ditat agris. Quid genitrix prece
Ex nato omnipotens non homini obtinet?

Sara.



Væ mutato nomine Sara dicta est (vox ipsa Dominatum significat apud Hebræos) re ipsa Princeps extitit, quippè Abrahami vxor, tùm Regum multorum imperia, tùm Gentium amplitudinem, diuinæ vocis oraculo propagauit. Chara coniux coniugi; quam cùm fames orbem terrarum peruasisset, atque ea de causa in Aegyptum essent discessuri, quòd formæ nitor hominum moueret oculos, & delectaret, sororem potiùs quàm vxorem libuit appellare. En tibi eiusdem Ecclesiæ progressus. Vxor, in abscondito, CHRISTI est. Quis enim intelligat, quo pacto diuino Verbo anima copuletur humana? At sororiæ, fraternæq; cognationis coniunctio,in omnibus Sanctis,concentu quodam,& continuato consensu, dilucidior explicatur. Chara igitur Deo mulier, quam ab incestu Regis Gerare seruatam(vt vel mortis pœna sequeretur scelus si fuisset admissum) auro,& pecoribus locupletē dimisit,cuiusq.oratione eiusdem domui partus allatus est,maturitasq. gignendi. Quænam hæc secreta fœcunditas? Ipsam quoque nonagenariam,è tabernaculo accersitam, præter spem parituram, prædicit. Copiosior additur fœcunditati vbertas. Quid illud est? Risum esse vides.Isaacus nascitur;& matrem ridentem, quòd nō irrideret,præcipuæ consolationis argumentis recreauit. Quid matrem? Mundum recreat,voluptatis Paradisum renouat, qui non fluuiorum vorticibus,sed lacte irriguus,nutrit heredem.

Nouo sic viuendi ordine, vt modò geniti, Gentilium fœtus, è veteri matre nouum lac ebibentes, nouo grandi conuiuio, non fructu venenato, noua Legis apparatu educantur. Implet in Sara quæ Deus loquutus est, plenitudine temporum. Parit in senectute, cùm senescente malis orbe apparuit salus. Et quæ prædixerat Prophetarum, & Sibyllarum vaticinijs, suo aspectu in humanitate confirmat. Isaaco, nomen filio est; proptereaquòd luctuosa quæ priori tempore acciderant, ad voluptatem cõcupita, adepta iam lætitia efferuntur, & gestiunt. Circunciditur, ne quis antiquam legem dissoluendam crederet. Risuiq. corrident ceteri, vniuersali Ecclesiæ adhærentes, qui eijciunt ancillam, à conuenticulis abhorrent, & Isaaci tantùm hæreditatem exposcunt. Quid prætereà ab hac insigni Heroina effectum est? Aspera quæ priùs & inuia erant, facillima reddidit. Eius voci esse parendum statutum est, vt prædicatione, & præceptis, nec Aethyopem Solis ardores, nec niuium rigores Scytham, nec marium immensitas Antipodem, à fidei laboribus, & veritate excusarent. Ismahel in gentem magnam cõsurgit, cùm magna ex auditu Fides euaserit; & pane in viatico, & aqua in Baptismate, errantes in solitudine, sub vna Arbore, vna Cruce, vno Christianæ militiæ vexillo, vel morientes vitam consequamur. Hæc Sara illa est, quam cùm magnarum rerum prænunciam Abrahamus habuisset, apud Chananeos, post centum viginti annos quibus vixerat, idem pijssimus honesta condidit sepultura.

Caroli Pinti.

Coniux fida nimis seni Abrahamo,
Ancillam thalamo viri dedisti,
Ad dandam sobolem: tuæ quod essent
Matrices sterili sera reclusæ.
Conceptu in senium at suo tumentem,
Seruam arces miserè domo. hanc supernus,
Per lucos, monet Aliger, vagantem;
Et sedes redit ad suas heriles.
Ast tandem pietas iubet Tonantis,

Te

Te non fructiferam situ senectæ,
Danda progenie, magis placere.
Tempus, quo parias venit cupitum,
Risu, & lætitia dies serenos
Imples: Isacij sonus vocati
Signat nominis id suæ parenti.
Hæc dat gaudia Iupiter bonorum
Largitor, solio suo beatus.
Quid non, quod tenebris fiet refertum,
Quid non, mœstifico solo relictum,
Quid non, quod sterili nota vocetur,
Altis perpetuò nitens lucernis
Lustrat, lætifico lari reponit,
Fecunda vehit astra ad vsque prole,
Et terræ infimæ, & ætheris creator,
Iustorum Dominus virumq; custos!

Rebecca.



OMnem in Rebecca Bathuelis filia pulcritudinis 3
speciem, omne virginitatis decus, decorisq. dignitatem hæc imago repræsentat. Felix tanta virgine Mesopotamia; felix vrbs Nachor; felicissimus verò aquæ fons, ad quem cùm puella accederet, vberrimos, suauissimosq. latices profundebat; quos dùm Abrahami seruus camelis præberet, sponso Isaaco pulcherrimæ vxoris gratiam propinabat. Effundentem hydriam nitido brachio Rebeccam, præcordia ipsum nimia voluptate aperientem seruum cernes. Inaures, & armillas dùm ipse largitur, dicto se illa audientem, manusq. ad viri nutum ligantem patefacit. Quæ hauriens aquas, vno haustu diuinam voluntatem, matrimonij sanctitatem, suorum obedientiam perpotauit. Vis eodē Saræ mysterio, cuncta cum Rebecca innouari? Iam plena est, iam pinguis Ecclesia, & gratiarum copia affluēter abundat; & huiusmodi gētibus innotuit, vt omni sororis sublato timore,

timore, vxor summa cum libertate appelletur. Quàm publicè ad petendam vxorem Eleazarus mittitur? Quis rerum perficiundo negotio adhibetur apparatus? Quàm longè Paranymphus proficiscitur? Sed nec sororis idcircò nomen abijcitur, quandò sororis & sponsæ priuilegium non debuit irrogari. Soror in Sara, cùm humili & inermi piscatorum turba incipiens, metueret; vxor in Rebecca, cùm eorundem spiritalibus armis, summi Ducis potentia inuictis, obtecta, cunctis imperitans, adeò formidolosa facta est, vt quosque videas maxima cum reuerentia prostratos. En Hydriam, venustissima virgo, afferas in scapula. Hæc nimirum summæ auctoritatis potentia est; quippè in humeris, principatum esse factum, impositis lignis, in montem iturus, vir hic tuus prædixerat. Tuq. notiora prædicis, cùm aquas vel in canales effundens, Ecclesiam ex CHRISTI corpore ditissimos thesauros omnibus copiosissimè aperientem significasti.

Auctoris.

Hydria, Fons, Puteus, Legum sunt symbola. nascens
Natura admouit labra tenella scyphis.
Sobria (lege data) largos exquirere fontes
Didicit, & viles hausit inops latices.
At Sol dùm rosea vitali lampade fulxit,
Concordiq. thoro iuncta viro querula est,
Tentauit penitus putei scatebrosa profundè
Ilia, queis lymphas, flumina pura trahit.
Hæc Rebecca monet, saturat cùm pulcra camelos,
Et sua vesanam detrahit vnda sitim.

Pinti.

Priamidæ cultas Helenas, Veneresq; Cytheris,
(Quando mouent se pulcra magis) mea corda repellunt;
Omnibus his pulcris Bathuelis nata præisti.
At species quid grata iuuat sine dotibus, intus

Pectora

Pectora quas condunt, foris & quas dextera pandit!
Et tibi purpureum os ridet, flauiq; capilli;
Et Charitum tibi spirat odor, te plurimus ardor,
Te comitatur amor, cæli ditissima donis,
Omne tegis decus, at casto velamine frontis:
Hæc tua, magna nurus, virtutum lumina vidit
Antè Abraham, genitiq; sui te destinat alto
Iure thoro, degensve Chanæ, te quærit ab oris,
Quas colit Euphrates, quas longo limite Tigris i. Mesopotamia.
Ambit agri, Galilæa tui spectauit honores,
Connubio iunctæ Isacco, propriæq. dicatæ.
Non Abrahæ famulus nitidæ pro munere læuæ
Ornamenta tuæ, non auri insignia gesto;
Non latices rogo te putei, quos hydria traxit,
Quò medeant mea lassa vijs, mea guttura sicca.
Perge iter inceptum, nec virgo vocata redibis.
Sunt domini mihi dorsa mei non dena camelûm,
Qui ilignis valeant potare canalibus vndam;
Non paleas, non posco meis fenilia frænis.
At, quæ clara tuo præfulget nomine; virtus Rebecca idem sonat ac patitia.
Sit, quæ res patiens nouit perferre sinistras,
Postq; meos luctus, risus sint dona mariti.

Pauli Portarelli.

Pectore magnanimam, & dùm pulcra Rebecca modestam
Se monstrat: nitidas datq; libenter aquas.
Et famulis Isaac missis, pariterq. Camelis,
Est ducta in thalamum læta puella viri.
Omine sic fausto connubia grata Tonanti,
Solenni pompa sunt celebrata domi.
Fortunata domus, felices prole parentes,
Quos, placuit Superis, tot cumulare bonis.

Rachel.

Rachel. Lia.

4 
Vm pastoribus inter ouium greges pulcherrima mulierum de Haram commoratur Rachel, quæ vel in virentibus agris inter flores sedeat, vel sub frondenti arborum coma degat; aut oues sub Solis ardoribus pascat, aut ad caulas Hespero aduenięte deducat, semper decora facie, venustoq. aspectu intuentium oculos reficit, & consolatur. Osculo à flente Iacob excipitur; amoto è puteis lapide, sitim à pecoribus ablegat, patruum oculorum radijs ferit, quod lippis oculis Lia soror efficere haud poterat; eundemq. septem annorum seruitute retinet, & temporis momentum ab amore effectũ est temporis diuturnitas. Ceterum cùm pro Rachelis connubio, Liæ coniugium esset expertus, totidem annos accepta in coniugem Rachele, despiciens Liam, ad quam nihilominus noctu admissus est, seruire non abnuit. Contemplatur Rachel. Agit Lia. Oculorum lippitudo aliquid turpitudinis Liæ afferebat; quis enim actiuæ vitæ laboribus aliqua ex parte huiusmodi non defecerit, vt summo bono constanter perfrui liceat? Sed qua aspectus dignitate Rachel nitebat, quam libatis osculis vtrinque expetita mentis cõcordia, humanarum actionum supplantator exquirit? At cum Lia Iacob pro mandragoris dormire permittitur, vt sapientes quos vulgus ignorat, agendo, suadendo, iuuando perducantur ad gloriam. Habes in Rachele potiora, cũ patris Idola furatur. Hinc raptus, & exstasis. Hinc mentis humanæ diuitiæ, cùm cœlesti illa supellectili, varijs modis contemplando ditatur. Qui præsunt, prodesse discant; & in Rachelis venustate, Liæ fœcunditatem æmulentur. Iuuit Rachelem inuidia; cùm enim fœcunda soror sex liberos genuisset, apud virũ questa, ex Balam ancilla duos filios, duosq. ex coniuge Iosephum, & Beniaminum impetrauit. In Ephrata mortua est, & in sepulcro posita Mausoleis nobiliore.

Pinti.

Pinti.

Aurea Colchis habes tantum tu vellera ? Laban
Hæc quoque nata Rachel.
Signat ouem formosa Rachel; pro vellere virtus
Ipsius alta manet.
Dos animi, atque oris veniat licet altior, auri
Quos libet ad pretium.
In te totus inest, Colchis, dux fortis Iason
Dum mare transtra secant.
In te pulcra Rachel, totus persistit Iacob
Ortus ab Isacio.
Vellus vt exciperes pecudis, qua Sibaris horret
Culmine Caucaseo,
Quot pelago fereris Princeps subiisse pericla
Nauita Thessalice ?
Quotq; etiam es passus magna vir nate Rebecca
Virgine pro Assyria ?
Aesonide hoc tu maior eris: quid vellus adeptus
Ipse nisi est pecudis ?
At tandem tibi tota pecus virtutibus almis
Aurea iure datur.

Cyrilli Candidi Carmelitæ.

Quàm tibi, magne Pater, ducta est pulcherrima coniux ?
Certè erat informis plus satis illa Lia.
Seruitio annorum bis septem hæc fœmina constat.
Cur tanti ? Laban sic mihi auarus erat:
Adde quod haud vidit dotes, quæ in corde latebant,
Externoq; latens pulchrius ore decus:
Prò si vidisset, seruissem secula centum,
Post, spem lusisset rursus & ille meam;
Nempe mihi, si vis, animo dicturus auaro
Natam, iterum centum secula seruus eris.

Maria Moysis soror.



Væ admirabilia exercituum Dominus cōtrà Aegyptios gesserat, cùm vehementi, atque vrente flamine ventus vastum Rubri maris alueum siccasset, relictaq. inter medios fluctus via, currus equitesq. inimicorum ad Israelitas insequendum inuitaret; Quæ indè gloriosa accidisse cognita sunt, vt Ducum omnium fortissimo, sapientissimoq. extendente manum Moyse, in vndarum diuortio hostis Pharao cum suis miserrimè interiret, post ea quæ frater cecinerat, sapientissima Prophetissa Maria, non Sistris, aut Crotalis, quæ obsoleta antiquæ Legis voces resonabant, sed tympanorum nouæ Euangelicæ melodiæ sonitu, sanctarum mulierum choro decantauit. Quos (dic age) cantus edidit? Quibus nihil suauius Græca licentia, nihil excelsius omnium Musarum chordæ concinerent. Audi, & oblectare. *Cantemus Domino; gloriosè enim magnificatus est; equum & ascensorem eius deiecit in mare.* Quod grauius, magisq. proprium epigramma superbis Romanorum inscriptionibus legimus contineri? Benè cecinit; malè operata est. Propter Aethyopissam vxorem, in fratrem inuehitur. Quid si acerbè & petulanter? Fratri Maria detrahis? Et fratri qui mansuetudine homines qui commorantur in terra antecellit? Quàm seuerè in mites opprimentes Deus animaduertit? Tu discito, quæ extrà castra eijceris, quæ lepra deuoraris, quæ nequiter insultans, rubore suffusa, intelligas quonam pacto cum fidelibus seruis à Deo agatur; tu enim per somnia, Moyses verò absque ænigmate accipit apparitionem. Abstrusa omnia sunt quæ à Deo proficiscuntur, vt eius potentiam secretiora quædam redoleant. Quid tu inuides? An non recondita canis? Quì enim factum est, vt à tumenti vnda fluidum mare veluti firmissimo muro septum fuerit? fueritq. otij propugnaculum Israelitis? Abscondunt patenti miraculo fluctus

diuinam

diuinam omnipotentiam; quid tibi sumis? quid contrà fratrem garris? Tangitur à te tympanus qui extensa pelle carnis denotat macerationem,& abiecta humilitate superbis? Ades victoriæ cum choro, qui ciuium communione charitas est, & cum tuis à charitate longe es aliena? ergò & circuncisio tibi carnis arridet, & Neomenias laudas, & sanguinis amplecteris sacrificia? Tu Sinagoga es, quæ cum Aaron, cum Sacerdotibus, Moysem qui ad Aethyopissæ connubium transiuit,legem quam spiritalis lex vxorem accepit detestaris. Post Aethyopissæ copulam, non loquutus est Moysi Deus in ænygmate, sed in veritatis specie lex ipsa cognita est. Quamobrem in ea Gentium salus elucet. Sed ne cesses à laudibus. Quantum tibi vtilitatis attulere? Septem diebus è loco populus non decessit,donec fueris reuocata. Laudet quisque Deum. Nec ore rabido eius gloria inquinatur; & valent laudes ad remissionem.

Auctoris.

Tyrrheno audenti Inarimes imposta Typhœo
Obstrepuit, sæuos edidit vnda sonòs.
Sparsit & Oromedon Vesuuinis rictibus iram,
Turbine cum piceo viscera adusta vomens.
Littore Erythræo, curru, fastuq. superbo
Cùm ruit in fluctus, cùm vada cæca petit
Crudelis Pharaon, nec Ganges fluminis exit
Aluo, nec Nili murmura rauca tremunt.
Torpuit & diues Aegypti in gurgite tellus,
Dùm mare cum gemitu luxit & erubuit.
Nec mare, nec tellus, nec ruptus faucibus ardor
Commemoret facinus; sola canat MARIA.

Portarelli.

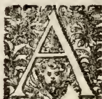
Quem tremuit Nilus, qui Aegypto sceptra mouebat
Rex in Erythræis cùm obrutus esset aquis,
Extinctusq. potens, tantusq. exercitus: vndè
Rubra etiam notum littora nomen habent;

Virgo soror Moysis, tàm magnis læta trophæis
Ad cœlum illa oculos, sustulit illa manus;
Et cecinit Domino diuino carmine laudes
Prodigia immensi testificata Dei.
Qui facit vt serui incolumes ex hoste triumphent,
Illis & tumidi pareat vnda maris.

Pinti.

Sic soror in fratris gestisq. canisq. triumphum?
Sic Domino gratos fundis ab ore sonos?
Quis tuo in hoc cantu Pharaon, quis tela Canopi
Non immersa videt sub vada cæca sali?
Dulciter ore canis Moysi Iudæa Thalia,
QVAM *Superis laudes promere dulce melos?*

Raab.



Dmirare beatam hanc meretricem, cuius opera omnipotentis Dei virtus vel hostibus patefacta est; cuius vocibus eiusdem nomini honoris gloria accessit; cuius arte cùm iàm diuinæ voluntatis exploratrix esset effecta, seruantur exploratores, Rex deluditur, & inuictus ille Iosue, qui maximo Moysi ad præclaras res gerendas successor ab ipso Deo datus est, Ierico in suam redegit potestatem. Prophetico ferè spiritu sancta mulier Hebræorum vaticinatur excidium; Historica, narrat quæ in mari Rubro, quæ trans Iordanem acciderant; Oratrix, Dominum cœli & terræ confitetur; sed prouida, suorum salutem, suo hoc beneficio compensat. Prædicit, narrat, orat, prouidet. Habes Ecclesiam. Eius typus in hac ex gentibus ostenditur; quæ cùm anteà ob infidelitatem sordida extitisset, suscepta deindè Euangelica prædicatione, Salmoni nupta est, pacis afferens reconciliationem; Booz procreauit, supremæ auctoritatis dignitatem adepta; & ex meretricia humilitate, ad

Raab,

Raab, ad maiestatem atque amplitudinem prouecta, omnem sibi terram subiecit. Sedulò nunc tuorum saluti consule. Fit sanè. Ierico expugnare Iosue nititur; vincendum sibi mundum, eiusq. principem eijciendum Saluator statuit. Cuncta turbarum plena sunt; elementorum ipsa tumultibus iactatur natura. Quam tuis afferes spem salutis? In promptu est. Coccineo funiculo liberamur; sanguinis memoria viuimus; signumq. illud in Vaticani fenestra patens, cunctis in ea domo degentibus vitam esse daturum prædicamus. Efferat Manus, & Aquilas Romana Legio; Constantini Labarum Græcorum cohortes extollant. Insigne hoc Raabicum sequamur sanguine aspersum, in quo veræ salutis symbolum veneremur.

Pinti.

Pulcra Raab velox signabis fune fenestram
Coccineo: Iosue imminet vrbi
Armipotens, patriam mox bellaturus opimam,
Mœnibus, & populis metuendam.
Obstabit Iosue infelix & Hiericus armis,
Brachia cui sunt viribus altis?
Huic aditus arens faciet Iordanis, vt olim
Belligero Moysi mare rubrum;
Federis huic præstò inuicta est arca, omina tutus
Qua mala cuncta fugæ dabit: auspex
Huic Rex omnipotens. restim suspendere cessas
Purpuream? cadet heu patria: an non
Tota, vides vt illa pauet, totisq; tremiscit
Artubus, vt se claudit, & armet?
Obsessam cernes, quin hanc clangore tubarum,
Vocibus, atque virum ruere: at tu
Funiculo rubeo (IESV *an notat ille cruorem?)*
Freta tui fugies obitum vna.
Tu meretrix lethi vitare pericla merebis,
Quod fidei non vincula frangas?
Non ne fidem seruent homines, promissaq; si vel
Hæc meretrix timuit violare?

Debora,

Debora, & Iahel.

78 
Acras fortiſſimas Bellatrices alteram conſilio validam, alteram manu promptam & potẽtem, quænam facundior quàm ſancti Spiritus lingua eloquetur? Siſaræ Regis currus, quadrigaſq. & ſexcenta armatorum millia Deborá nihil metuens, in aciem cum Baraco prodire audacter voluit. Iahel Regem fugientem, in tentorium accerſitum, clauo & malleo tempora percuſſum interemit. Non ab re ſub Palma Debora iudicabat, quæ victoriam Iſraeli eſſet annunciatura. Non ab re in tentorio Iahel, pace inter Azorem & Heberum intercedente, quæ perpetuam gentibus oſtendere debuerat ſalutem. Surrexit Debora, ſic enim erecta Gentilitas eſt. Egreſſa in occurſum Iahel, propterea quòd ſancta nobis è cœlo occurrit omnipotentis Dei miſericordia. In monte Tabor Debora, in tentorio Iahel, triumphantem enim illa, militantem hæc Eccleſiam prædicebant. Et dùm Debora victorem impellit, nam ſemper in ſæuiſſimos hoſtes Fide impellente accendimur, Iahel Siſaram operit pallio, quippe Redemptoris humanitate, in nos irruentes, maxima cum Chriſtiani nominis gloria confundimus. Idq. huiuſmodi teſtimonio confirmatum, vt Iahel, non in Iouis templo ad tonitruis vix expellendam, ſed ad Gentium ſalutem confirmandam clauum fixerit, peruetuſtum confirmandæ rei teſtimonium.

Portarelli.

Quis laudes, quis virgo tuas æquare canendo
Virtutes valeat, quis tua facta loqui?
Tu populum Hebræum è manibus diri eripis hoſtis,
Vndè tuo eſt patriæ robore parta ſalus.
Dùm grandi, inuictoq. animo, dùm fortibus auſis
Siſara inhumanum das, bona virgo, neci.
Horrendumq. caput clauo transfigis acuto
Intrepida æternum nomen adepta manu.

Pinti.

Pinti.

Debora Baracho forti comitata Prophetis
Surge: Deo totum tribuas hunc nacta triumphum,
Dextra etenim victrix hominum sine numine Diuum
Esse nequit. multa facinus memoretur in æuum
Laude, maritali Cinæo fulget Aberi
Quæ facula Heroi horrendi soror altera Martis,
Currentem celeriq; fuga quæ Sysara tecto
Castrensi excepit, cuius tum lacte fugauit
Blanda sitim, timidis constrauit pallia membris,
Malleo & hinc furtim præduro tempora clauo
Fodit humi; & mistum spumis vomit ore cruorem:
Interit, & Ditis crudelibus occubat vmbris.
Ausam dare insigne hoc factum es tu fœmina Iabel?
Tu infestum Chanaan potuisti fundere Regem?
Sola hæc speratam peperit tibi Delbora palmam:
Nunc est ascendens ad grandia culmina laudum,
Nunc verè tu eloquens, dùm tam concinna trophæis
Carmina das, superis & fundis pectore grates.
Felices ambo: mulier cui temnitur, vnde
Parta venire solet pax, & victoria genti?

Dalila.



Ec Palestinæ meretricis imago hæc te moueat? Dalila est. Fortissima est mulier. Meretriciam ignominiam occulta in sacrorũ mysterijs memoria occupauit. Hæc illa est ingẽtium virium domitrix. Nosti Samsonem? A Manue procreatum? Nazaræum Dei? Israelis liberatorem? Nosti inquam, virum illum in quo generando tot admirabilia intercessere, vt sterilis mulier conciperet, immunda fuerint interdicta, sacrificiorum libamenta, fœtusq. pecorum propositi, flamma

flamma in cœlum cum Angelo aſcenderet,& cui genito diuinus Spiritus aderat in caſtris? Qui ſæuos diſcerpit Leones, Aſcalonitas percutit,Philiſtinorum ſegetes vineaſq. ſuccendit,vincula duriſſima ſoluit,Iudæos internicioni tradit,fores ciuitatis humeris impoſitas in montis verticem portat? Potuit'ne fortior exiſtimari? A Dalila ſuperatur. Qui? Dùm decipitur. Cùm enim tantarum virium rationem expoſceret, è ſeptem eius capitis capillis eas oriri, blandis verbis extorquet. Raſo dormientis capite, vires huiuſmodi perfractas reddit, vt in hoſtium poteſtatem redacto,vtroque oculo excæcato,in piſtrinum adhibito,indignis modis illuſerint. Quænam meretrix noſtra erat humanitas, ex cuius ſanguinibus, ex cuius carnis voluntate, dicta, factaq. noſtra prodibant? At eadem attritis myſtici Samſonis viribus, ab eo aſſumpta, quamobrem abſque capillis (diuinitatis ſcilicet virtute demiſſa) ludibria ad ſalutem non contempſit, quàm diues, quàm munda, quàm legitima Saluatoris ſponſa euaſit? Fortunata Dalila,quæ tantum valuit. Sed beatior,ſub cuius nomine redemptionis humani generis tegitur hiſtoria.

Pinti.

Horrendum in Lybico laſciuit littore monſtrum,
Pars reliqua eſt anguis, femina pube tenus.
Iſta viatori Veneris blanditur amanti,
Pectore dùm mammas explicat, ore ſonos.
Incautus properat, capitur, concluditur vlnis,
Vltima at amplexu clàm venit atra dies.
Tùm fatur moriens; Me forma feſellit. Amore
Hinc fuge femineo perdite quiſquis amas.
Dalila, tu monſtrum es, Lybicas quod terret arenas,
Dùm ſciſſo fortis vir tibi crine cadit.
Ille Philiſteis non mille repellitur armis,
Et qui victor erat, ſic tibi victus adeſt!

Iuditha.



Ognita Sapori Perſarum Regi eſt Zenobiæ 10
Reginæ virtus, quæ recuperata Meſopotamia, Oriente recepto, Cteſiphontem vſque exercitum, magnæ cladis calamitate eſt inſequuta. Perſpectum Cyro Scythicæ Tomiris robur, cuius abſciſſum caput redundante ſanguine ſpreuit inuolutum. Reginarum potentia, mirificus militaris gloriæ adfuit apparatus. Quid verò timidam feminam Iuditham, viduitatis ſolitudine afflictam, in Olophernem Aſſyriorum potentiſſimum Ducem, in centum ſeptuaginta millia peditum, & duodecim millia equitum audentem, animi præſtantia, corporis viribus, bellica virtute celebriorem non admiramur? Venuſtatem fortaſſe viciſſe dices? Vicit quidem. Et eò Vidua clarior, quò pulcritudine ferociam reddidit crudeliorem. Iam mœnia, ciues, fortunas, Betulia triginta quatuor dierum obſidione, prohibitis aquis deperdita, hoſtibus erat traditura. Miſeret ſuorum eam ciuium, non Ciuica, ſed cœleſti corona dignam. Componit ſe ad pulcritudinem, ornatur veſtibus, comitur, & fuco ad alliciendum coloratur; noctuq. è ciuitate, ancillula tantum comite egreſſa, ad hoſtium caſtra contendit. Percrebuit rumor è Betulia inſignem forma, atque habitu aduenisse mulierem. Ad eam ruunt, & ad Olophernem ducunt. Miſericordiam expoſcit, & ſimulat ſalutis cauſa indè profectam, veluti futuræ ruinæ conſciam, atque Hebræa calliditate, Aſſyriam ſibi fidem acquirit. Triduò ibi commoratur, impetratq. vt nocte intempeſta ad vallem Deum præcaturæ progredi liceret. Accenditur amore temulentus, & ea in tentorium excepta, poſt dapium, vinorūq. voluptates, omnes explodit. Adeſſe animis fauere viribus. Impauida iam facta mulier, ſomno ſepultum Ducem obtruncat, & reuulſo capite, in ancillæ peram immiſſo, ad vrbem redit, dùm qui ad cuſtodiam corporis erant,

ad vallem eam profectam esse sibi persuaderent. In mœniorum propugnaculo capite suffixo, impetuq. ab oppidanis facto, ad Ducis tentorium a militibus concurritur, qui vbi interemptum conspexere, tanto timore sunt perculsi, vt terga vertentes ad internecionem interierint. Sed quæ potior in hac muliere victoria? In ea rerum perturbatione pudicitiam potuisse tueri.

Pinti.

Num patrios patiar muros circundari ab hoste?
Femineo vindex pectore fortis erit.
Non vis in dextra hac? dabit ipsi robora summus
Magna Deus. tali guttura voce sonant,
Et validos Iuditha subit munita lacertos
Castra, & Olophernis discidit ense caput.
Surgite vos calami, vos musica surgite plectra,
Ausus, & tantum tollite ad astra decus.

Noemì, & Ruth.

11, 12 
Lterius ne despice Viduæ miseriam; ne afflictæ illudas; ad Regiam enim amplitudinem huiusmodi prouecta est, vt ex nurus filio Obed, Isai procreatus, Dauidem genuerit. Noemì, Bethleemiticam intueris, quam in Ruth Moabitide Deus exaltauit. Famem cùm Elimelech in Bethleem, quæ panis domus erat, explere nequiret, cum vxore, duobusq. filijs in Moab regionem se contulit; quam vix attigerat, cùm decessit. Filios matrimonio cum Orpha, & Ruth iam coniunctos, post decem annos Noemi amisit; quæ filijs, & coniuge orbata, vtramque nurum dimissura, in Bethleem cogitabat. Quarum altera abijt; altera inuita socru, nunquam se discessuram obstinato animo affirmauit. Bethleem reuertuntur; laudatur Noemi. In humilitate autem constituta, non pulcram, sed amaritudinibus plenam esse appellandam dicebat. Mox paratum campum,

campum, ſpicis refertũ (hæc diuina illa prouidentia eſt) & Booz in pauperes reſpicientem inuenere. Efficax nimirum eſt, mendicitatis patientia. dùm enim colligendis cadentibus modò ſpicis animum Ruth intendit, meſſoribus, ſpicis, agro dominatur. At verò hordeum colligit. Ità quidem. Hanc meſſem quis potiorem, & aſperiorem neget? Inter Legem, atque Euangeſium hæc intercedunt; quamobrem & panem in aceto intingit, cùm poſteà in vinariam cellam eſſet introducenda. Sed vtrumque ita manipulo colligauit, vt vnum reddiderit; & tandiù meſſuit, donec hordea, & triticum in horreis conderentur. Magna hæc in hiſce mulieribus admiror. Illud autem nimis reconditum quis reticeat? Suſcitatur in Noemi, vendito agro, in hereditate propinqui nomen, ceditur propinquitatis iuri. eiuſq. rei teſtimonium calceamenti ſolutione confirmatur. Soluit quoque calceamentum Moyſes, hereditatem CHRISTO relicturus. Nec immeritò à pedibus orditur, qui caput anguli eſſet faciendum. Et nudis pedibus Apoſtolica Fides, quæ in mare turbationum, vocationis ſagenam quotidie erat immiſſura. Rudiſq. pedibus fidelis, qui ſpinarum, & tribulorum puncturas non perhorreſceret, quas amoris ignis aduxerat. Dumq; alter calceamentum exuit, induit alter; quippe nihil Moyſi cum CHRISTO, nihil cum Eccleſia Sinagogæ, quæ proximo ſuo cedere coacta eſt, licet mulieris Ruth filius quem ex Booz genuit, Noemi filius dicatur, cùm ex Hebræis Saluator ortus, cum Gentilibus voluerit commorari.

Pinti.

Arepolis lux, fida ſocrus ſpeſq; alta Noëmi;
Dira abijt, ſpicas collige læta, fames.
Affinis tuus eſt, dominus, Ruth, ruris opimi,
Cui metitur vaſto blandula ariſta ſolo.
Perfice iuſſa ſocru monitus quicunque ferentur,
Et tibi meſſis herum mox fore crede virum.
Hæc hominum fors eſt: poſt fletum gaudia ſurgunt.
SPERET *in aduerſo qui tulit ægra die.*

Abigail.



13 Armeli cautibus asperior Nabal, tãtum malitia & improbitate increbuit, vt meritò in omniũ inuidiã fuerit adductus. Animaduerte nomen. Stultus est. Quid stultius? Dauid, qui mortuo Samuele in desertum Pharan se receperat, ab eo pecora tõdente, per pueros, vt summã ipsi pacem, summãq. tranquillitatem concederet, nulla iniqua proposita conditione, afflictionis subsidio, quæ posset, quæ iuberet, est deprecatus. Sed magis perfido, quàm inurbano animo rusticus, contumeliosè & insolenter denegauit. Num diuitiarum locuples, & humanitatis inops egestatem propulsare cùm queat, & abnuit, viuet? Ad eius domum excidium, ira percitus Dauid contendit. Quid statueret, nisi speciosa, & prudentissima vxor Abigail, calamitati occurrendum deliberasset? Ità diuina prouidentia factum est, vt sapientes vxores quamsæpissimè, virorum insanias corrigant. Panibus, vino, arietibus, passis vuis, & caricis, inconsultò Nabal asinum onerat. Ad Dauid properat; quem verba minarum plena cùm iactantem audisset, efficaciori qua potuit eloquentia ex tempore composita oratione, tàm benè dixit, vt nihil cultius quisque Oratorum summus, nec vberiori facundia protulisset. Quos humilitatis locos, quas Dauidicæ virtutis laudes, quæ profudit enthimemata? Ad eius pedes procidit, dominum vocat, se ancillam dedit, coniugis iniquitatem ad seipsam reuocat, eiusdem stultitiam confitetur, donorum oblationi benedicit, inuictum Ducem effert, sanguinis detestatur effusionem. Quid? allicit, hortatur, persuadet. Vis oratoriæ persuasionis argumentum? *Benedictum eloquium tuum; & benedicta tu, quæ prohibuisti me hodie ne irem ad sanguinem.* Nec Hortensia vnquam tantum valuit, nec Cornificia magis dicendo vicit. Sic blandi sermonis fluuio, si mores hominum spectes, furoris flamma extinguitur. Sic sanctæ orationis eloquio, diuina ad vindictam ira placatur.

Pinti.

Pinti.

Carmeli Abigail desere verticem,
Dùm tondent pueri lanigerum pecus,
Si te forte ciet salus.
I, discriminibus ne doleas tuis,
I, ne mœsta viri funera defleas,
I, ne firma ruat domus.
Desertas Pharaan te fer ad arbores,
Turmas inuenies obuia, bella quæ
Ingratis animis mouent.
Dauid nonne acies magnanimi Ducis?
Dauid non ne minis horrificas tubas,
Dauid non clypeos times?
Nullus, commonuit conscius illius
Iræ, ex tot pueris, quos alis indies,
Insani Abigail viri?
Perge hinc non vacua dextera, & alloqui
Ne te illum pudeat, muneribus latet,
Verbis atque tuis quies.
Rudentumq. humeris cæcuba, caricas
Impones, Cererem, fercula carnium,
Nabal quò fugiant mala.
Et quantum validis munera viribus
Possint, perspicies; quantum humili prece
Fusa, pectore proderis.
Dauidi eloquium pluris erit tuum,
Quàm culta hæc species, quàm tuus hic lepor,
Quàm si ipsi omnia deferas.
Compones animos vt mare feruidum,
Extincta ad solium iunget Hymen duo
Nabal coniugij face.
Vt tu, quæ es sapiens, lumine sub Iouis
Est quid sordidius, quàm bona si neges,
O digna imperij tholo!

Esther.

Esther.

14 B Indis ad Aethyopes Assueri Regis Imperium, centum viginti septem prouincijs circumscriptũ; eiusdem magnitudinem, atque potentiam, centum & octoginta dierum cõuiuio Persis, Medisq. amplissimo luxu parato, omnium oculis summa cum admiratione obiectam; opacorum nemorum oblectamenta, in quibus hyacinthini coloris tentoria, byssinis funibus, eburneis circulis, marmoreis columnis sustentata, tùm Smaragdino & Pario stratum lapide pauimentum, in quo lectuli ex auro, argentoq. dispositi; picturarum varietatem; pocula rorantia quibus tota bibendo superabatur Asia; Vasthi demum Reginæ comessationes, & venustatem, adeò vilia Susanita Esther Mardochei nepos effecit, vt ipsam Assuerus amaret, honoraret, præterea nihil. Sceptri maiestas, Esther facta est, cuius nutui omnia cederent. Omnem amplitudinem, sola venustatis forma exhausit; nec opus habebat oleo, aut myrtinis vnguentis, quæ vultus nitore præfulgebat; nec aromata, aut fuci ad mulierem accedebant, cui sola admirabilis species ad omnem cultum superesse videretur. Quid tum? Valuit ad Iudæorum salutem simplici ornamento pulcritudo conspicua. Valuit ad potentiorum superbiam deprimendam. De Amano loquor. Nolint Regum gratia, & fauore prouecti, tantum sibi sumere, vt gentis, patriæ, stirpis, inopiæ obliti, genua sibi flectenda procurent, nec in solio, fortunatis Solibus, iubeant sibi ministrari. Nec Reges, si quis eorum gratiam fuerit aucupatus, ad aliorum inuidiam prouocent; in ipsis enim met vespas denique concitant. Nec ab ipsis Regibus aulicis faciles aures præbeantur, à quibus diuenduntur. Excæcat tunc Esther dominantis oculos, cum occultis negociorum artibus volens lubensq. illuditur. Ecquid sacco indueris Mardochee? Quid fles? Neptem tanti nominis, tantæ apud Assuerum dignitatis habes, & times? Iudæos necandos ploras? Murus ipsa, & clypeus gentis tuæ calamitatibus efficitur;

Omnium

Omnium ipsa subire periculum decreuit. Ad Regem ingreditur vel si esset pereundum, quippe legis præcepto aduersabatur. Fidentem cur admirabor? Trium dierum,& trium noctium ieiunio fortissima euasit. In furore ebrium, sancta ieiunij armatur audacia. Quas malorum cohortes, quos peccatorum impetus ieiunium non perfringit? Omnia habet; cuncta impetrat; & placet, & placat, & in honore vel in cœlo habetur. Idcircò in domus atrio nunc Esther ieiuna conspicitur, vt in penetralibus ab summo Rege in solio sedente excipiatur. Et vbi quis vino incaluerit, de excidio, de calamitate cogitet necesse est.

Pinti.

Mille quæ ex pulcris placet Assuero
Vultibus, sceptrum meret vndè Vasthi,
Quæ patris fratrem precibus superbo
Vindicat hoste;
Quæ trabes mortem patruo minantes
Sustulit, Regis metuenda cultu
Et malum in se, turpe alijs quod optat,
Struxit Amanus:
Neptis hinc gaudet prece Mardocheus,
Suscipit sedem benè primus Aulæ,
Vnde Amadathi cecidit vetusto
Sanguine cretus.
Quæ potens verbo incolumem paternum
Reddidit Iudæ populum, rogatu,
Hic ne ab hostili maculatus ense
Iret in Orcum;
Ire in his nostrus poterit Camœnis?
Maior hic ne ibit mea, quàm CAPACI
Laus? silet sidus, rutilo loquente
Lumine Phœbi.

Anna

Anna vxor Elcanæ.



Ntiquarum omnium mulierum æmulã Annam
15 Elcanæ vxorem conſpicito; quæ in Chriſtianæ patientiæ ſimulacro conſtituta, non modo Phenennam quoque ſibi dari ſociam in coniugio, ſed etiam ſacrificiorum vnã tribui partem paſſa eſt, cùm plures Phenennæ filijs, immolationis lætitia geſtientibus animis diſtribuerentur. Recrudeſcere doloris vulnera ſentiebat, cum Helim, Ophnim, & Phineem Sacerdotes pro Phenenna libantes reminiſceretur, cùm de cibi potuſq. abſtinentia percunctaretur Elcana, & cum ſterilitatem (quem mœrorem in præcordijs conceptum continebat) ad templum aſcendenti ſocia exprobraret. Qua verò animi fortitudine rem ſuſtinebat? Quibus conſolabilibus lacrimis animi amaritudinem recreabat? Obduruerat iam, & percalluerat in ardua & difficili mulieribus calamitate, quæ huiuſmodi benedictione ſuperantur, voluntaria & prolixa perpeſſio; & ad ea luctam benefica natura mulier accerſita, non agreſtibus atque horridis viribus, ſed nitore ac palæſtra luctata eſt. Non indignabunda, lugebat; & virum amantem ſexcentorum liberorum loco habere ſat habuit. Nec cum Phenenna tantum, virilem ſe præbuit athletam; Prophetas etiam habuit prouocatores. Dùm enim vota, præceſq. Deo fundebat, cordis arcana labiorum motu pronuncians, ebria ab Heli habita eſt, & temulenta. Honori id tibi Anna tribuas, non contumeliæ. Biberas enim in Silo, & Meſſiæ deſiderio teneri iàm cœperas, eius expectatione animam fundens; Quàm bona ebrietas ex vineis Engadi? Abſtine vino quo illuditur Noè. Obſeruet accuratiùs Heli. Tu enim ad vinum alacritatis deſerta, quæ recondita corde promis, labia balbutire permittis. Quid maius in te deſideramus? Elcana Deus zelotes eſt, qui in Phenenna procreabat, & iuſtitiæ operationibus orbem terræ, & aquam iugi perennitate obruens, & Leonum ferocia occidens, & maria, inſulaſq; igne comburens, gentibus innoteſcebat: Tu verò, Miſericordia

ricordia ipsa es, quæ à Iustus viro delecta, sed conclusa sterilitate non dùm pepereras; cùm tandem, *Recordatus misericordiæ suæ*, in omnium Prophetarum oculis te lugentem est consolatus, & Samuelem, hoc est Gratiam, pace, & rerum tranquillitate parta, humano generis præsidio, edidisti. Quamobrem dùm in pace ab Heli dimitteris, gratiam in Dei oculis deprecaris. Atqui abis, comedis, surgis. Abis in eius viam, qui Via est; comedis Angelorum panem; non comederis à zelo; & surgis mane in Ramath, cùm vesperi sederis in flumine Babylonis. In vberibus feliciſſima cognosceris, quæ non nisi ablactatū infantem ad Deum ducis; quis enim absque lacte quod Misericordiæ mater præbet, ad Deum accedere audebit? Tunc eius vbera meliora vino, cuius in te nota ebrietatis inerat; tunc puritatis lacte enutriti cum cœlestium laudum vitulis, contritionis farina, lætitia vino, ad domum Domini ascendentes, te admirabimur, quæ corde exultas, os dilatas, in salutari tuo lætaris; Dei prædicas sapientiam & fortitudinem; qui arcum fortium confringit, famelicos saturat, steriles fœcundat, mortis & vitæ auctor est; pauperes ditat; humiles subleuat, solium gloriæ tenet, terræ cardines referat, sanctos seruat, impios opprimit, fines terræ iudicat, Regiq. suo CHRISTO imperium dabit. Hæc Anna prædicit; quis ea sapientior?

Pinti.

Hinc Charites multæ miserantes nomine in Anna,
Hinc Dei in Elcana zelus amoris inest.
Quem Deus apposuit, Samuelis vox sonat, Heli
Obtulit, hocce notat, qui pia dona Deo.
Quattuor in templum hi veniunt, nos inde rogemus
Ad nostros properent nomine, req. lares.
GENTE *domus, felix auro, felixq. salubri*
Corpore: at illa magis, cui Deus astat ope.



E Susanna.

Susanna.

16 

Enis aurarum spiritus dùm inter frondes grato murmure susurrat, fragratq. floribus currenti lympha cespes irriguus, plagas insidus tendit auceps, simplicesq. decipit aues, quas visco adhærescere cogit. Hem; sub arbore, infelici aucupio deceptæ sunt aues Paradiseæ, quibus ima mortis nō tangere licuisset, si callidi veteratoris sibilo nō paruissent. Immortalitatis pennis, quarum effugia ab omni corruptione habuerant primi parentes, visco mortis circumuolutis, & mori, & pati, & sudoribus victum sibi quærere coacti, omnem in posteros miseriam transfuderunt. Hinc peccatorum turmæ, durissimæ seruitutis onera, atque variarum cupidinum fomenta; factusq. Paradisus est Babylon, in qua Seniores, qui leges condere, iudicia populis proferre consueuerant, & quorum ad exemplum ceterorum mores componi oportebat (rectè enim ciues facere, Administratores faciendo docent) impudica, & libidinosa lue affecti, in Susannam, Ioacimi vxorem, Helciæ filiam impudenter sæuire non dubitarunt. At speciosissimæ pulcritudinis lenocinio allecti fuere; & aridiori esca faciliùs ignis accenditur. Falleris. Tetra libido effœto iàm corpore arescat, & petulans arceatur voluptas, cùm pudicitiæ vallo tabefacta ferè membra deceat muniri. Quì enim fieri poterit, vt impudica mente, itineris metam intueamur? vt sordido cœno lutulenti alterius vitæ, ad quam accedimus, puritatem contemplemur? At in pomario erāt. Periculosius ibi commoramur; oblectant lusciniarum cantus, florum odore detinemur; ripæ, thoriq. passim varijs placent virgultis conuestiti; in herbescente solo, aut sub foliorum tegmine ornatis arbustis somno consopimur. Vitreis fontium aquis, quid delectabilius? pomorum fragrantia & varietate quid lætius? Seminarium illud est lasciuiæ; tùm si mulieres adfuerint. Delitescit serpens. Illicò ex latibulis se emergit, & ore trilingui persuadet. Adest in pomario Susanna,

in lauatione, in vnguentis, nuda. Lubrica idcircò nimium aspici. Corruit in Bethsabeæ lauantis libidinem Deo charus Dauid. Intrat mors per fenestras. Optimè. Sed mala mens, malus animus in senibus quid concupiscit? Cur ab indigno facinore non cessant? pudicitiam sanctæ mulieris violandam decernunt? adulterij nota falsò inurunt? Ingemuit honestissima mulier, opemq. petit è cœlo, & dùm lautiùs lacrimis, quàm balneo lauatur, emori mallet, quàm fœdari. En, præstò est auxiliator Deus. Quod clàm effectum fuerat, palàm à Daniele damnatur, & iniqui sceleris testes, sontes, veritatis testimonio, necis supplicio traduntur, cui sanctam matronam destinarant. Facta est inuicta hæc mulier, falsi criminis clypeus, pudoris tutela, libidinosæ senectutis accusatrix, falsorum testium iudex, innocentiæ vindex, innoxij sanguinis salus, Deoq. continentia, lacrimis, oratione tàm chara, vt omnium votis, ac vocibus ad falsitatem detegendam, ad castitatem seruandam debeat inuocari.

Pinti.

Vos ne pennati genitrix puelli
Cœpit obscœnis laqueis? amœno
Helciæ tantum speciosa nata in
Ambulat horto?
Estis an Iudæ niuei Senatus,
Estis an vestræ immemores senectæ,
Illud è vobis cecidit senilis
Lumen honoris?
En pedes auertite ab hoc scelesto
Igne, nam sancta vt mulier iugalis
Ioacim coniux, metuit nitorem
Lædere lecti.
Tam procul vestris pudor omnis errat
Mentibus? vos hanc prohibete pestem
Celites, quorum metus, & recessit
Iudicis alti.

Abditis scenis iuuat ecquid esse?
Vos vel abdatis tenebras in antri,
Attamen Regis superi penetrant
Lumina Olympi.
Vultis an solam, miseri, adamatam?
SOLVS *is non est, comes est vbique*
Cui Deus: binis feret ille seruis
Robora Martis.
Ite, ne vestra capiatis aure:
Tendite his clatrum foribus puellæ,
Lecytos pingues oleo, lauacro
Smegmata ferte.
Ite, ne castis lacrymis queratur,
Ite, ne dicat, male pressa vestro
Impetu, infelix quid agam? dolores
Vndique vexant.
Ite, ne præstat, fateatur, absque
Crimine, in dextras hominum venire,
Quàm scelus coram Patre perpetrare,
Qui regit orbem.
Linquite amentes aliena: adulter
Si foret vestris male puniendus
Iussibus: saltem cinis, heu, sepulcri
Terreat atri.
PRÆTERIT *somnus, velut vmbra nubis,*
Lampade Eoi veniente Phœbi.
Ridet, & tantum placet hæc libido?
Fœda voluptas?
Ite, ne flectat precibus Tonantem;
Ite, ne culpæ iuueni notentur.
Quam necis dignam statuistis, insons
Inde patebit.
Daniel tantum scelus an silendum?
Cognito vero, Daniel, monebis,
His vt effrænis populi tris omnis
Desæuet ira.

Viuat æternis numeris Susanna,
Quæ senum vires repulit petulcas
Quæ viri leges pia certiori
Fœdere sanxit.
Hanc beant cœli specimen pudicæ
Coniugis. vos ast Erebi cauernis
Iudices, clausi, impietatis acti
Flamma ab Amoris.

Sara, Raguelis filia.

QVi vreris, & matrimonij iura ad benè viuendum, tibi expetenda proponis, ad Raphaelem confugito, qui Saræ Raguelis filiæ Tobiam copulandum huiusmodi erudiuit, vt sacri cõiugij vera lege seruata, à dæmonis interfectoris metu, semper fuerit alienus. Septem Saræ viros dæmonium occiderat, quorum obitum tàm patienter pertulit, vt tandem meruerit cõsolari. Malè viri obierant, quòd libidinosa voluptate salaces, atque intemperantes, luxuriosiùs coniugij societatem violarant. Non est coniux illicienda in stuprum; nec filiorum procreatio impudica licentia in scortationem commutanda. Absit ab honesta sancti Iuris Aula luxuria, nec inter Fidei honores vnquam locus detur corruptelæ. Dùm more pecudum coniuges coeunt, thorumq. nulla Diuinæ Legi adhibita reuerentia, sordidum sibi lupanar effingunt, recedant à Sacramento necesse est, & in stabulo, non in contubernio viuant. Angelico id testimonio cõfirmatur. Sara experta est. Sed eam non peccasse idcirçò arbitror, quòd Tobiæ præcepta dantur, ne à viro muliebris castitas corrumpatur, quam simplicem, quæ ad matrimonium spectant, sanctè docuit venerari; sic enim dæmonium religatum in superioris Aegypti desertum eijcitur, & à puro intellectu surgente Deus non ignoratur. Ieiunant, orant, tribus diebus continentes degunt. Cum adiutorio Heuæ simili Tobias, misericordiam & se-

nectutem

nectutem Sara precatur. Quid mortem times? Quid sepulcrum paras? Iàm persequens hostis profligatus est, iàm sanitas reddita. Eia, age, sacrificium laudis offeras, reple fossam, conuiuium para; nihil enim est sanctius quàm Saræ nuptiæ, quibus vnicus parentibus Tobias seruatur, quibus temporis diuturnitas, liberorum procreatio, vxoria fides, coniugalis tranquillitas promittitur. Sumant ex Sara, & Tobia coniuges exemplum, castisq. delectentur Hymenæis, vt diutiùs feliciter viuant.

Pinti.

O nulla arbitrij gnara reconditi,
Ancilla in dominam iurgia das tuam?
Audi, cum lacrymis preces
Quas pia Sara offert Deo.
Non est hæc, miseros, quæ interimit viros:
Hæc non connubij vult obitum sui,
Vana haud mota libidine,
Quæritat optatum genus.
Cur conuitia non sordida projcis?
AVSVS materie turpe lacessere,
Dignum supplicij fuit,
Seruitium fæces heram.
Septem orbata viris Sara dolens iacet:
Octauo dabitur læta propagine,
Magni filia Raguel.
Improba cernes nuptias.
Et qui pernocuit spiritus impius,
Ibit terrificè pulsus, & haud necis
Iactabit mala: coniugi
Tobiades viuet diu.
Aspectu accipiet, munere Raphael,
Immensæ genitor lumina lampadis
LVCEM post tenebras feret,
Omnipotens iustis viris.

Prosti-

Proflixisse solet, quos peramat pater,
Pressos altius hus euehit, & pati
Non longum patitur, vice hac
Se gerit in natos suos.

Abelæ ciuitatis mulier.



Vsquam in sanctiori Ariopago quisquam vtiliorem sententiam tulit, quàm sapiens illa mulier in Abela vrbe, à Ioab & Abisaì fratribus Dauidis Regis iussu obsessa, vt Sibam Iemineum interficerent. Is, odium quo Regem prosequebatur, non modo maledictis, quibus detractoris typum gerit, sed buccinæ etiam clangore insolenter voluit publicari. Quin, tantum proteruitate valuit, vt suas Israelem partes sequi, deserto Dauide persuaserit. Siccine factiosus homo cum Rege contendit? Quandiù viuet, & pęnas luet? Iàm ciuitas oppugnatur, adhibentur machinæ, muros dirruere & propugnacula deturbare Ioab molitur. Quò Siba euades? Omnis in te conuertitur iracundia, & cùm tu vnus ciuitatem perdas, te vnum perdere mulieris huiusce sapientia deliberauit. Auertitur ab ea Ioab, & veteri prouerbio, *Qui interrogant, interrogent in Abela*; ex labore gloriam consequuturum affirmat. Addiditq. ne hereditatem Domini præcipitans, matrem in Israel euerteret. Cùm verò respondisset Ioab, se nunquam ciuitatem demoliturum, si vnum Sibam tradidissent, inito consilio prudentissima mulier, conuocato populo, tàm disertè loquuta est, vt Sibæ abscissum caput, per murum ad Ioab proijciendum statuerint, quamobrem obsidionis periculo ciuitatem liberauit. Ecquid ipsa eloquentia maius persuadere potuisset? Quod magis fidele, magisq. salutare consilium ab optimo Senatorum animo, in publico consessu seruandæ Reip. studio esset profectum? 18

Pinti.

Pinti.

Quòt sunt, quòtve fuere feminarum
Splendor, quæ patriæ timent, in arma
Casuræ, Isaida Duci potentis
Visa es, consilio magis valere:
Tu circumpositas manus Abelæ
Muros prospiciens, sonos tubarum
Exaudis; patria paues ruina,
Ductorem aggredere hostium, disertis
Et sermonibus, & venusta vultu.
Fidentes monitus tuos capessit,
Turbas præcipites Ioab retardat.
Quid tu cum populis agis? Bochri ne
Cretus sanguine contumax valebit?
Non ceruice tibi caput reuulsum,
Fortis Saruiade, datur? futurus
Palmæ vt sis memor, vna plurimarum
Audax quam peperit, pij virago
Cordis; quove abeant loci mali hostes
Pessum, qui famulos Dei insecutos,
Letho condere moliuntur atro:
Vtque ex feminea venire dextra,
Multis posse viris diem salutis,
Noscas: dulce recordor illud: ipsi
O serpens mulier caput recidet.

Chananea.



CVr Tyrum, atque Sidonem regiones bea[...] appellem? An quòd altera in Phœnicia, al tera in Palæstina prouincijs positæ, proph[...] nis, sacrisq. historijs celebratissimis, odore, [...] vineis fragrantibus, in nobilissimo illo toti[...] Asiæ littore Orientalium oculis conspicuæ [...] nt? An quòd in Assyriorum maria excurrentes, præclaræ po[...] tubus,

tubus, nauigantibus mercium & diuitiarum emporium fuere? Tu verò Sidonem Venere Aſtarte extolles, in Deorum templis munera tholis ſuſpenſa,& tabulam Europæ commentitijs nugis continentẽ. Nihil minus. Quòd eas cùm Sol iuſtitiæ CHRISTVS perluſtratur, Fidei lumine Gentes nitent; quòd eò terrarum diuinus Archiatrus accedens, veram ad ſalutem comparandam medicinam adhibet, idcircò laudo. Quid ſi ob Gentium anteſignanam Chananæam laudandæ fuerint? Quid anteſignanam? habuimus in ea re Centurionem. At vide quàm bellè cum eo contendat, quòd *tanta*, cùm Centurionis Fides dicta fuerit, *magna* Chananææ Fides eſt appellata. Neque ceſſit illa temporis momento, quæ filiam illicò ſalutem adeptam amplexa eſt, cùm *in illa hora* Centurio etiam puerum ſanitati viderit reſtitutum. Et quæ non vterque conſequitur oratione? Sed grandior dicendo Chananæa. Rogat enim ille; hæc miſericordiam quoque deprecatur. Domini encomio IESVM ille decorat; hæc Dauidicæ Regiæ ſtirpis adijcit amplitudinem. Grauiori atque magis periculoſo morbi genere Chananæa filiam à Dæmonio vexatam,quàm paralyſi affectum Centurio puerum antè oculos ponit. Illud quidem ne te, illuſtris mulier, offendat. De Verbo Centurio loquitur, Verbo puerum eſſe ſanandum confidit. Tibi verò non reſpondit Verbum. Optimè factum cenſeo. Dùm enim Dæmonium nominas mendacij patrem; Verbum, ipſa Veritas, tacet. Sed ne deſperes. Verbum quod in abſcondito venit,tacito ſtratagemmate Dæmonium eſt victurum. Sic vincit.Pelliceas veſtes, quas primus Adam induit, eiectus è Paradiſo; Spiritus Sancti opera in Virginitatis Paradiſum introductus ſecundus Adam induit, & Paſtor effectus, ad oues quæ perierunt domus Iſrael mittitur; dùmq. Arca fœderis ſub pellibus eſt, panis filiorum ſeruatur ad ſaturitatem. Tu,ouis quæ perieras, Chananæa, paſtorem agnoſcis, atque veneraris. Tu, Canis anteà antiquæ Legis latratu, filiorum adoptionem es conſequuta. Neque Canis nomen abhorreas, quæ Paſtoris ouile ſumma vigilantia es cuſtoditura. Quin Catelli nomine delecteris,cùm profunda cordis humilitate gratiarum micas guſtaueris, in lautiſſima cœleſti

mensa pinguē conuiuium pransura. Tunc, quæ Verbum nunc in ænigmate reticet, immortali voce propalabit, *O mulier, magna est Fides tua; fiat tibi sicut vis*; iam enim ouis, filia, catella æuo sempiterno fueris.

Pinti.

Sidonios, mulier, desine limites,
Pastor non procul est à gregibus. Canis
Nomen ne fugias. Pastor enim canes
Ducit post pecudes. tu, vt reor, es canis
Latrans Tartareo progenita Lupo.
Quod si est fida canum cura fidelium:
Quàm vera Dominus laude tuam fidem,
(Latrasti eximiè) sidera ad extulit.
O si hanc quisque animo det vigilem canem,
Certe sæua foret nulla nocens fera.

Samaritana.



80 T cur Samariam fortunatissimam dicam? Quòd insignis ille Abraham è patria Haran, & è patris domo egressus, in eam terram, diuini oraculi monitu, se contulit cum omnibus suis, vel cum Lot etiam accepta propagationis benedictione, ibi fuit commoratus? An quòd Syriæ Regis Benadab, quo cum triginta duo Reges conuenerant, eius prouinciæ campi, militū atque equorum sanguine redundarunt? In Syriam suos impetum facientes victores extulit? An quòd in summa annonæ caritate qua opprimebatur, Elisei vaticinio, similæ, hordeiq. modij in eius porta statere vno facti fuere? Leprosi, hostium castra diripienda nunciarunt? Vestibus, vasis strata viarum plena vidit? Digna profectò hæc omnia sunt, quibus eius felicitatem, meminisse, & commemorare possimus. Nihil verò ad eam accedit, qua Samaritanæ mulieris, & CHRISTI congressu

congreſſu ornatiſſima redditur. Expleturus Saluator ſitim qua ad animarum ſalutem ardebat, in Samariam, ad fontem Iacob aduenit, qui cœleſtis fontis perennitatem ſitiens (indè enim promiſſæ populorum gratiæ erant emanaturæ) vt ſederet inuitauit. Cùm ecce tibi, vt aquam hauriret hæc de Samaria profecta, vberrimum nacta eſt ſapientiæ, & diuitiarum fontem, quem ſitire admirata eſt, cùm ex Iudææ terræ venis gratiarum ſcaturientes fluuij, Samaritanorum ariditatem eſſent irrigaturi. At ſitire iàm ipſa cœpit, *Dei donum*, aquam eſſe viuam animaduertens. Cur ſe contineat? Turbidas peccatorum aquas non haurire Chriſtum, & eius myſteriorum profunditatem non poſſe penetrari confitetur. Quid enim Fonti, & Puteo? Aquas in ſuperficie fons habet, & Legis præcepta litteræ ſtudio Iacob perſcrutabatur; ſed profundè Putei ſeruantur aquæ, quas niſi ſecretior ſpiritus hauſerit, viuas bibere quiſquam haud poterit. Fons, ad ſitim reuocat; Puteus cum æternitate ſitim depellit. Quæ ex fonte emanant aquæ, in terram decidunt; quæ ex Puteo erumpunt, contrà aquarum naturam, igneo ferè ſpiritu in cœlum aſcendūt, ſpiritus ſiquidem Deus eſt, & in ſpiritu debet adorari. Iàmq. ardet, & ſitit auidiùs. Aquam viuam expoſcit; ſe mortuam, mortuorum hircorum ſanguine cognoſcit; celerem vitæ ſatietatem petit. *Da mihi hanc aquam*; te Saluatorem agnoſco; te ſitio; te bonorum omnium fontem exquiro; ſed fontem, & Puteum. Fontem, qui cum in humanitate apparueris, aquam veluti fons Iacob pecoribus præbeas, ne crucifixorum voluntati eſſes impedimento; Puteum verò cùm diuinitatis arcana non aperiens, te Deum abſconditum oſtendas. Fontem, morte humilem; Puteum reſurrectione altum. Fontem, in quo te viatorem conſtituis; Puteum, in quo comprehenſor in vitam æternam ſalis. Cùmq; potaſſet, ſatietate bibendi expleta, ebria quaſi amore, ea loquitur, quæ adhuc ignorat. Dominum potentia, Prophetam ſapientia, Meſsiam Euangelio veneratur. Et benè virum ſe habere negat, neſciens ſe fideli ſenſui eſſe emancipatam, quæ priùs corporeis tantum ſenſibus nupta fuerat. Ad Latriam ſe conuertit, Caluarij locum prædicit, hydriam relinquit, Samaritanos euocat, qui

veniant ad veritatem, & videant Redemptorem. Quis contempta hydria hac mortali, terrenarum rerum cupiditate, quasi ceruus cum Samaritana ad aquæ viuæ fontem non festinabit?

Pinti.

Sebastes volucris fontis petit intima Iacob,
Nec videt, hic auceps qui ad latices sedeat.
Esca, Dei verbum, laquei, quos illa ferebat,
Incidit in laqueos præda notata suos.
Anteà quæ fuerat per fœda cadauera cornix,
Cœli per tractus pura columba volat.

Maria Magdalena, Martha.



21 22 Mnium quas commemorauimus in sacris mulieribus virtutum, Magdalenam pœnitentiæ imaginem præseferentem, epilogum dicam. Imbecillitatis, & inconstantiæ peccata, quæ blanda vanitate commiserat, accusans, corrigenda sibi proposuit, & quæ celari Pharisæus posse arbitrabatur, rerum omnium perscrutatori maluit ipsa publicè confiteri. Peccatrix erat; quid deterius? At cognouit CHRISTI conuiuium, quid salutarius? Olebat vitæ prauitatem; adsunt vnguenta contritionis. Et quòd Saluatoris faciem, pudebat deturpatam vitijs imaginem intueri, *Stat retrò.* Iàm stare incipit quæ libens ceciderat. Sed *retrò*, humanitatis enim nouerat posteriora, & in humanitate CHRISTVM, sibi humaniter peccanti, sperat fore vt misericordiam impartiatur. Et *retrò secus pedes.* Quid? Aeternitatis stabilitatem, sub quibus eius iudiciorum abyssus caligine inuoluitur? Diuinarum virtutum soliditatem? Præceptorum confirmationem? Extremi iudicij ordinem? Ità quidem. Pedes huiusmodi Deo tribuuntur. Magdalena verò, *secus pedes*, qui ad pacem faciendam currunt, quibus Gigas ad currendam viam exultat, quibus in domos ægrorum, & mortuo-

mortuorum,vitæ,& salutis ergò ingreditur,quibus clauo in cruce suffixis, firmamentũ ac robur totius redemptionis explicauit. Aruerat infelicis mulieris cor,libidinum æstu.Descendente pluuia in Vellus, soluitur in lacrimas; & dùm in hoc ligno quod plantatum fuerat secus decursus aquarum, cùm à Deo abesset, Amoris ignis accenso, humor vanitatis extruditur. Obdurueerat obstinatione; percutitur à mystico Moyse,& aquarum fluenta è petra perenniter emanant. Quid ex nostris oculis, excelsa mulier,tantillum lacrimarum non elicis? Vna si cor nostrum lacrimula irrigaretur,cùm te pœnitentiæ speculum imitari nequiremus, saltim ad pedes accedentes, ad nostrùm ipsorum cognitionem perduceremur, stantes enim essent pedes nostri in atrijs, cùm tu sanctissimorum pedum vestigia sequuta, in intimam domum intraueris. In atrijs eras cùm pedes vnxisti; ad sancta properasti, cùm super caput recumbentis vnguentum effudisti; & ad Sancta sanctorum properans, cùm Maria Iacobi, & Salome, totum Iesu corpus vngere desiderabas. Quæ illustrium matronarum meruit pedes Domini rigare, tergere, osculari, vngere? rigare spiritu contribulato,tergere cordis puritate, osculari oris confessione,vngere contritione? Quid maius?Quæ nam vnquàm meruit fortem Samsonem ligare? Facillima vincula capilli erãt; & fortissimum detinuere. Inuicta diuini Amoris potentia. Multum diligis; multum potes; multùm in peccatorum remissione consequeris. Quid multum? Cuncta tenes; omnia nosti. A Christo, salutem & pacem; mox defuncti fratris Lazari quatriduani resurrectionem; Fidemq. vitam æternam patere. A Martha sorore;quicquid à Petro Apostolorum Principe Fidei firmamento gentes nouerant, Redemptorem scilicet, esse Christum Filium Dei viui,verumq. eundem Messiam.Quod vt apertiùs patefaceret, ex deserti petra virga misericordiæ, & humanarum rerum affectu percussa, aquas erumpere permisit, cùm lacrimatus est, vt tuis lacrimis gratiam referret, quas omnibus pœnitentiam agentibus in peccatorum remissionem, passionis præclarissimo testimonio est elargitus.

Pinti.

Pinti.

Marthæ magna soror, reuocati frãtris ab umbris,
Nunc es magnifico nomine clara tuo.
MAGNA *facit, scelerum dùm quisquis deserit vsum,*
Pectoris & IESV, *qui reserauit aquas.*

Eiusdem.

Crimina multa tibi, multi vis ardet amoris.
Crimina conculcat pes, tibi parcit amor.

Eiusdem.

Voce, & pulcra genis, mulier, ditissima gemmis,
Pulcra magis IESV *dum capis ore pedes,*
Hiq. tuis madeant lacrumis, veniamve silendo
Posce: SATIS *lacrumæ reddere verba queunt.*

Eiusdem.

Nil mirum, Maria es, lacrimæ si fundere fontes
Mœsta vales, & aquas dat mare diues aquis,
Sunt vnda, cordis lacrimæ, sunt ventus, amores,
Crimina tempestas, pes tibi portus adest.
QVI *tutum hunc potuit, felix, appellere portum;*
Hunc nisi prospiciat naufraga puppis eat.

Eiusdem.

Pes liber Cererem, dabit idem obsonia vinctus,
ECQVIS *non tantam quærat habere dapem?*

Eiusdem.

Titan Iustitiæ CHRISTVS, *ventosaq. nubes*
Crimina, quid lacrimæ? sunt velut imber aquæ
Sugitur hæc sursum (Phœbi est vis magna caloris)
Impluit hinc veniæ lympha beata tuæ.
Hùc miser accurrat noxarum fasce grauatus,
SVB *Ioue quàm felix, quem lauat hæc pluuia.*

Fabij

Fabij Leonidæ.

Quæ lacrimæ? Mariæ: quod circum funus? IESV.
Hos illum saxo quis tumulauit? Amor.
Felices lacrimæ, felicia funera, felix
Vrna, quibus licuit sic decorare Deum.

Ignatij Braccij.

Quid coma, quidve iuuant oculi me? non habet, heu heu,
Iàm coma, quos tergat, quos riget vnda pedes.
Arida cum lacrumis amittite lumina lucem,
Et coma de toto vertice vana cade.
Quin sic state comæ, atque immotæ sistite luces;
Maximus attonitam nam facit esse dolor.

Herodias..



ARistobuli filiam Herodiadem, magni Herodis 23
neptem, Herodis Agrippæ sororem, Philippi vxorem, adulteram sibi Herodes Antipa Tetrarcha, primiq. Herodis filius adsciuit, & è fratris lecto, eiusdemq. sinu raptam, Romam profectus, incestuosæ libidinis exemplar in perfida ipsius fide ostētauit. Fraternæ ipse violat honestatis iura; Coniugis illa thorum, decore neglecto, sternit turpitudine. Hinc iustum, debitumq. odium Philippi, Agrippæ, & Arethæ Regis, cuius primo loco filia ei nuptum tradita fuerat. Hinc Ioannis sanctissimi viri increpatio, qui obscœna eorum contubernia perferre nequibat. Sed vox clamantis in deserto. Quid enim de honoris dignitate cum eo ageret, qui omnem pudorem deseruerat? Qui à ciuili cultu abhorrens, immanis fera inter impudicitiæ vepres ac dumeta commorabatur? In Herodiadis venustate, & lenocinijs desertus, pro nihilo gloriam putabat, omniumq. dicta, tùm Ioannis auctoritatem contemptui habebat.

Dùm

Dùm verò illecebræ ſtimulis amoris mentem concitant; omnes ciam in Ioannes cogitationes cruentant. Pungit, foditq. libidinoſa mulier, & currit veſanus ad glorioſiſsimi viri interitum. Qui eo ſcelere paratur, vt in menſæ conquiſitiſsimis epulis, ad citharædorum cantum, Herodiadis filia, quæ communia cum matre ſcelera habebat, Caput Ioannis muneris loco expeteret. Natalitium Regis intempeſtiuum concelebratur conuiuium Lapitharum & Centaurorum conuiuio luctuoſius; maximis ibi miniſtratur poculis; ferculorum inſtituuntur pompæ. Accumbunt; ſymphonia, & cymbalis domus perſonat. amœni loci, & deliciarum comes ſaltatio exquiritur. En, mollis & ſoluta in geſtu ſaltatrix in medium exilit;talario ludo,motus varietate delectat; ſaltat, inquam, & placet. Regio munere optat cohoneſtari, & mater Erynnis precatur, atque contendit. Quæ petis? Quæ poſcis dona? Nefandum; In tenebricoſa potius popina,Euangelij Caput poſtulans, in quo Apoſtolorum voces exaudiebantur, & Prophetarum ſilentia conticuere,mortem Præcurſoris lugere non vetat.Ianitor ipſe carceris Herodes,ipſeq. Lictor,& Carnufex, auguſtiſsimum Caput, à ſacrilego Carnifice reuulſum Herodiadi traditum, in gremio ſuarum voluptatum ſepultum potuit contueri; nec in tanto occaſu occidit? Dimidium regni pollicitus fuerat. Quantò locupletiùs hoc promiſsionis monumentum? Qui dimidium ſe daturum dixerat, totum præbet, cùm Ioannis Caput donat,qui antè CHRISTVM Angelus miſſus fuerat ad parandam viam, ad prædicandam pœnitentiam in remiſſionem peccatorum.Et licèt in dimidio ſuæ vitæ itinere Agnum Dei potuiſſet gentibus manifeſtare, totum tamen ſic exprimitur,vt omnis vallis impleatur, omnis mons humilietur,& omnis caro videat ſalutare Dei. Lugdunum à Cæſare in exilium miſſi, miſeriarum vitam refertam tranſegere.

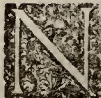
Pinti.

Quo te inſana trahit Venus? fatentem
Sic verum inſequeris virum, camelum
Intexta tunica pilis amictum?

Huius

Huius ne iubeas caput reuelli,
O Herodias effera o Leæna,
Detestabilis o libido. Regis
Affinis ne tibi esse concubina
Herodis licet? hocce nunciari
Tantum displicuit nefas? SCELESTIS
Tam res sunt mala dicta Veritatis!
Vel vites choreas, dapesq; festas,
Vel ne veridicum Dei Propheten
Tangas. Gorgoneæ comæ Medusæ,
Ne fiant lapides tui videntes.
Perseus contra ego, dira, te fuissem.

Viduæ Naim, & Sareptana.



NEc rore, nec pluuia terra maduerat, cùm Elias 24 25
Thesbites contrà Orientem profectus, in torrente Carith ad Iordanem latuit coruorum solertia pastus. Victuq. prorsus carebat cùm ad Sareptæ portam à vidua ligna colligente, panem & aquam exposcit. Quid autem offeret misera, quæ pugillum tantum farinæ in hydria, paululumq. olei habebat in lecytho? Quin cùm ea dona Propheta elargitus esset, atque effecisset, vt nec farina, nec oleum deficeret, donec pluuiã Dominus super terram esset immissurus, dolentiùs aliud malum conquesta est, quandò eius aduentu filius ad interitũ ægrotabat. Attulit illum in cœnaculum, collocauit in lectulo, tribusq. vicibus mensus, viuum tradidit matri. At quidem in vellus iàm ros descenderat, multisq. gratiarum pluuijs terram virescentem perenni fœcunditate cœlum rigauerat, cùm Saluator torrentis Cedron aquas potaturus, ex Diuinitatis Oriente ad Humanitatis occasum profectus, antequàm doloris pane à Iudæis cibaretur, ad Naim portam accedens, vnici filij obitu afflictæ Viduæ fit obuiam. Sed quàm diuersa sorte? Colligebat illa ligna, cùm

Prophetarum vaticinijs Crucis insigne parabatur; Hæc feretrum ornauerat, cùm in ea Crucifixus esset resurrecturus. Illa, ad Sareptam, inter Oraculorum angustias; Hæc ad Naim ad veritatis Euangelicæ venustatem, atque candorem. Ambo tamen in porta; altera enim Hebræorum egressum, altera Gentium ingressum significabat. Carebat Sarepta pane, Verbo carens; & carebat aqua, Baptismatis fonte non scaturiente; quorum altero Nauem institoris plenam; alterã vberrimè è lateris fluuio emanantem Gentilitas cognouit. Felicissima idcircò Vidua, cuius mortuo filio Vita vitam restituit; quæ mortis triumphatorem tanto miraculo venerata est; quæ non lecythum, sed misericordiæ pectus oleo plenum laudat; cùm CHRISTVS vt Saluator accedit, vt omnipotens tangit, vt consolator luctum depellit, vt Dominus morti imperat, vt omnium bonorum dispensator, adolescentem qui resedit matri libentissimè donat. Quid elementorum pugna in humano corpore timenda est, vbi rerum omnium creator corpus tabefactum reuiuiscere iubebit? Quò quatuor hi portatores ruent, dùm ad potentiam manifestandam æternus Motor occurrit? Quis verò corporum resurrectionem moliebatur præter illum qui innocens accessit ad pœnam, volens mortem tetigit ad gloriã, obediens passionis fletu, Paradisi voluptatem parauit ad æternitatem; imbellis dùm viator esset imperitauit morti, vt tenebrarum principem confunderet; reseditq. tandem, vt quam tulit ex carne, diabolo, morteq. victoriam confirmaret? Quem vides Vidua? Quo cum sermonem habes? Quis est qui potestatis, ac misericordiæ suæ munera tàm liberaliter tecum exercet? Salutare omnium votis expetitum vltrò ad te venit. Manus quam ex alto optauerant, te præsente loculum tangit, quæ amplissimos cœlorum ambitus ludens in orbe terrarum fabricauit. Verbum, cuius sonitu fragores atque tonitrua edebantur in nubibus, cuius spiritu ad comburendum ignis è cœlo micabat; cuius nutu exercituum phalanges Angeli vnius gladio perimebantur; terra dehiscens, sæuientesq. feræ deuorabant; à sæuitia & terroribus recedens, tenui placidaq. obloquitur aura, animosq. formidine perterritos recreat, & quæ furore gesta fuerunt,

runt, mite iàm denique & mansuetudine præclarum Redemptionis iure rescindit. Qui mortem tot modis intulerat, vt in diabolum animaduerreret, quem non puduit Veritatem mendacij arguere, cùm nequaquam morituros primos parentes dixisset, quibus mortem eorum creator minatus fuerat, nisi obtemperassent; iàm ipse omnium mortem subiens, omnibus etiam vitæ suæ dispendio vitam restituit.

Pinti.

In porta via lata manet, via læta in Olympum:
Est ibi mors iuuenum: vita ibi IESVS *adest.*
Altera flet genitrix, extinctum hic altera natum:
Naim hinc: Sareptæ hinc femina clara Soli.
En rursus viuunt: Domino hic: hic viuit Eliæ,
Quos fleuit, viuos vtraque mater habet;
Vtraque iucundo luget viduata marito,
Visa Prophetarum lux & vtrique fuit.
Plorat, & hæc sperat: lacrimatam hanc spes tenet: ambæ
Obuiæ eunt Sanctis cum pietate viris.
FERT *quid ab aduersis (viduæ) sors atra procellis?*
Fidite, & hæ viduæ sint vt imago duæ.

Tabitha.



E rerum magnitudine, & de Christianorum gloria cum Sarepta, & Naim Ioppen contendere quis neget, in qua Apostolorum Princeps Tabitham extinctam ad vitam reuocauit? Quid Tabitha cunctas in sacra Historia mulieres æmularis? Meritò. Interitum filiorum luxere matres. Mortuam te cœnaculum excepit, tuiq. cadaueris fœtore omnibus infensam agnouit. Obruenda vermibus, aspergenda tabo, fœdanda cinere, sepulcri cærimonias expectabas; cùm ex Lydda reuocatus Petrus, in testimonij Petra nō epitaphium 26

inſcripſit, ſed miraculorum CHRISTI memoriam renouauit. Atque ea, quæ Paulus in Damaſco prædicauit, diſceptauit in Ieruſalem, in Cæſarea & Tharſo geſſit, cùm Sancti Spiritus conſolatione in Iudæa, & Samaria ædificabatur Eccleſia, Petrus Eccleſiæ caput, hoc miraculo confirmauit. Iocundus homo qui miſeretur & commodat. Opus illud maximum miſericordiæ te ad vitam excitauit. Quid præterea experis? Aperis oculos, reſedis, erigeris. Ergò mortua ob eleemoſinam viuis? præſens auxilium experiris? gratiæ lumen vides? in miſeria iacens reſedis ad diuitias? amiſſis viribus deſtituta, diuinæ manus potentia robur acquiris? O felicem, quam pauperum lacrimæ & preces cohoneſtarunt, Apoſtolos habuiſti patronos, eorumq. Principem vitæ datorem. Felicem, cui manus illa opem tulit, qua ſummi CHRISTI Vicarij poteſtas ſignificabatur, quæ regnum cœlorum clauibus illuſtriſſima effecta eſt, quæ theſaurorum Eccleſiæ promptuaria aperiens, omnes animas implet benedictione. Nihil maius Petro in orbe eſt. Nihil maius, quàm vitam à Petro eras conſequutura.

Pinti.

Aſtant en Viduæ, te lacrumis petunt,
Regnata Andromedæ flet vrbs Ioppe,
Textrix cunctarum optuma.
Condi tabifico neſcia puluere,
Tabitha, ad ſuperas redi vocatæ
Auras; te Petrus vocat.
Letho occumbere te non libuit Dei
Aequo conſilio: reuiue: Surge
Contingat vox hæc mihi.
QVI *delinquit, obit: viuida ſi ſalus*
Extinctum aduenïat, ſuperna ab aula:
Infelix mors diſperit.



CLAV-

CLAVDIO BLANDITIO REGIAE CAMERAE PRAESIDI.

NEFAS esset sacrarum mulierũ historiam prophanis intexere. Idcircò quæ commemorantur in Biblijs variorum mysteriorum reconditæ, alijs antecellere, ab alijs quoque secerni voluere. Fecimus id quidẽ; suaq; contineri maluimus aula, quàm in aliarum hospitium introduci. Eas Silentio dicauit Harpocrates, qui tacitus prætereundo tantùm admiratur. Aliarum encomia tibi examinanda propono. tibi (inquam) qui ingenio polles, studiorum varietate oblectaris, & in Regijs muneribus assuetus, in Imperatricum, & Reginarum præclarè & infeliciter gestis, veluti in Theatro, ad vitam, & interitum alienæ gloriæ, vicissitudines, & commutationes rerum intueris. Vale.



Iulia Mammæa.

I IMPERATRICES RELLIGIOSAE.



ELICISSIMO doctorum in Ecclesijs virorum sæculo, quo viuebant Beryllus Episcopus ad Bostram Arabiæ vrbem, Gorius, cuius disputatio extabat aduersus Proculum Cataphrygam, Alexander Hierosolymis, Hyppolitus, atque Zebenus, tùm præcipuè maximus ille Origenes, qui & Alexandriæ ad docendum à Demetrio Episcopo inuitatus fuerat, & Cesareæ, & in Antiochia, in omnibus disciplinis, & præsertim in sanctas scripturas commentarijs, quæ conscribenda fuit aggressus impellente Ambrosio, florentis & perspicacis ingenij specimen ediderat; Iulia Mammæa Alexandri Seueri Imperatoris mater, tantarum rerum quæ vulgò de hoc magno viro referebantur, desiderio accensa, rara quæ ad relligionem spectabant exoptans, Origenis (qui & Adamantius dicebatur) nomine & fama permota, quæ ad omnium Principum aures incredibilis peruenerat, cùm quæ ex Pantæno, & Heracla hausisset, quæ ex omnium Philosophorum scholis comparasset, ex Platone, Numenio, Chronio, Apollophane, Longino, Moderato, & Nicomacho didicisset, quæ ex Cheremone, & Phornuto fuerat assequutus, cum omnium admiratione maximo eloquentiæ flumine profunderet; nihil ardentiùs optauit, quàm Origenis præsentia & sermone perfrui; litteris, fide, prudentia à tanto viro institui. Misit ad eum milites, quorum comitatu Romam veniret. Vt obsecrent, vt supplicent, omniq. reuerentia recipiant, iubet;

iubet; Origenem Imperio anteponendum exponit. Venit tandem;& præſentia quàm fama clarior,omnibus ritè peractis quæ Dei gloriam decebant, quæ firmandis in fide eorum animis cognouerat,Antiochiã redijt. Hæc tàm egregia,Mammæa, æmulta eſt?Tantum relligioni attulit adiumenti? Cum filio igitur extollatur,qui relligioni huiuſmodi fuit addictus, vt rem diuinam matutinis horis, in loco vbi Lares erant, Diuorumq. Principum Imagines, non modò Apollonio, Orpheo, & huiuſmodi numinibus, ſed etiam CHRISTO, & Abrahamo faceret; & CHRISTO templum condidiſſet, niſi à ſacra cõſulentibus eſſet prohibitus, qui Chriſtianos indè omnes futuros prædicebant. Cur igitur in Alexandro pietatem,atque humanitatem admirabor, qua à cædibus, & crudelitate abhorrebat, vt neminem niſi iudicio damnatum perire paſſus fuerit,ſi à matre tàm pia procreatus optimi Principis ſimulacrum præſeferebat? Bàrbaro atque impio ſit animo Princeps neceſſe eſt,cui deſit clementia,quam dotem dicunt Imperatorum. An fortaſſe Mammææ auaritiam accuſabis, cuius cauſa deficientibus ad Maximinum militibus, cum filio in tabernaculo occiſa fuit? Auara profectò habita eſt,& congerendæ pecuniæ adeò cupida, vt ſordida fuerit exiſtimata; ſed à militibus. Quis ignorat hoc hominum genus, velle ſibi à Principibus omnem ſuſtantiam erogari? Prudentia hæc in Imperatrice erat, quæ ab alijs matribus neglecta, florentiſſimorum Regnorum attulit labem & calamitatem. Vario Geneſio Martiano Syro nupta fuit.

Pinti.

Iulia quæ Mœſæ genita es, genitrixq. Seueri,
Quæ auguſto es Vario ſanguine nupta Syro,
Pulcra fide, ſtudijſq. tuæ perpulcra Mineruæ,
Spectandiſq. tuis credita pulcra genis;
Vtraque mamma tibi probitatis lacte repleta eſt,
Vtraque pro eximijs mamma remuncta viris.

Matilda,

Matilda, vel Matildis.



Abuit in ea relligiosi animi constantia & firmitate cōsortem Agnes Matildem Malaspinam Henrici neptem, Gottifredi primùm, deinde Accij, vel Azonis Estensis vxorem, quæ multos annos in potentissimo Galliæ Cisalpinæ, & Etruriæ dominatu fuit. Hæc, plus quàm virilis pars etiam postularet, constanti obedientia, pro Romanorum Pontificum voluntate, pro Christianæ relligionis tutela, oneris & muneris suscipiens, cùm animaduerteret Gregorium VII. qui cognatione & affinitate Gottifredo deuinctus fuerat, velle ab Accio eam separari, maluit liberorum memoriam obliterare, & coniugij societatem dirimere, quàm non obsequi Pontificis desiderio; tantosq. vera pietate animos sumpsit, vt nec Cisalpinis omnibus Cadolo Antipapæ obtemperantibus, à vero Pontifice defecerit; & comparato exercitu ad Pontificiam dignitatem tuendam, cōtrà Robertum Guiscardum Apuliæ & Calabriæ Ducem acies protulerit, atque ea, quæ ad Romanā Ecclesiam spectabant, restituere coegerit. Nec ab ipso Henrico armis abstinuit, vt Saxonum iniurias, qui Clementem in Pontificatum erant collocaturi, à Gregorio propulsaret; qui tandem, ea deprecatrice, Henricum ad Canoscam agri Regiensis oppidum, Regali ornamento deposito, nudis pedibus veniam petentem, adiuuante Sabaudiensi Comite Adelao, & Cluniacensi Abbate, excommunicatione damnatum absoluit, & Ecclesiæ reconciliauit, pace iureiurando cōfirmata, & obedientia promissa. Nec transitus per Italiam libere patebat, cū Gebehardus Constantiensis Episcopus occultiores Alpium semitas ingressus, Matildis opera ad Pontificē ductus est. Hæccine præclara & egregia facinora pro Dei Ecclesia, à Matilde gesta, inter optimos, & relligiosissimos Principes, qui res Ecclesiasticas, auctoritate, & munificentia auxerunt, nō eam summo cum posteritatis honore

colloca-

collocarunt? Est ne illa Carolo Magno inferior? Quidve Magno Constantino cedet, quæ humilitate obtemperat, robore defendit, liberalitate donat? Quæ suæ ditionis Romanam Ecclesiam tanta amplitudine heredem instituit, hæc verbis; *Ego Matilda Dei gratia Comitissa, pro remedio animæ meæ, & parentum meorum, dedi, & obtuli Ecclesiæ S. Petri, per interuentum Domini Gregorij Papæ Septimi, omnia bona mea iure proprietario, tàm ea quæ tunc habueram, quàm ea quæ in anteà acquisitura eram, siue iure successionis, siue aliquo quocunque iure ad me pertinentia, omnia Romanæ Ecclesiæ dedi, & tradidi*; vt adhuc ea hereditas, B. Petri patrimonium dicatur, eiusq. gloriæ nomẽ in perpetuum ad Matildis nominis gloriam sit duraturum? Quæ ciuilem gubernandis populis administrationem, rerum bellicarum artes, & pietatis monumẽta huiuscemodi coniunxit, vt à Dante Alighe-rio, veluti Actiuæ vitæ simulacrum in suo poetico Paradiso terrestri, fuerit collocata? Habeat suos Mantua honores, insignibus illustrissimis ornata in media Italia sedeat, suorum Ducum, tùm in primis Vincentij Gonzagæ perenni fama toto orbe vigeat; hoc tamen habeat gloriosiùs, quòd tantæ mulieris ossa intrà sua mœnia seruat. Eius gesta à Domnizone rudi eius ætatis scriptore sunt exarata. Obijt anno 1115.

Auctoris.

Pro tumulo septem surgant ad sidera Colles,
Et sint æthereæ lumina clara faces.
Ipsaq. perpetuum celebret lacrimabile funus,
Roma genis laceris, languida scissa comas.
Suspirent Thermæ, fundantq. Theatra querelas,
Et det pro lacrimis Tybris amarus aquas.
Tùm magnum decus Italiæ, tùm gloria Regni
Iàm cum Matilda depereunte cadit.

Pinti.

Pisanis nitidæ collibus vndæ,
Quæ iuges fluitis, quæve tepentes,
Ardores iecoris quæ citò sistitis,
Prodestis vario quæ medicamine,
Ad vos Oenotriæ, confluit & gens
Postremæ Hesperiæ, vosq. Garumnæ
Potantes populi laudibus efferunt,
Dum cunctis medicis anteferunt aquis.
Vos nostræ sileam carmine Musæ?
Præ vobis abeat lympha Aganippis;
Iactatis titulos, queis nituit pia
Matilda, imperij fulgida culmine.

Helena.

3 

Vltas ex Græcorum Imperatoria stirpe Helenas legimus. Et Iuliani coniugem, Constantij sororem, Magni Constantini filiam, cui Eusebia Constantij vxor honoris nomine insidiabatur, quòd ipsa sterilis vixerat; illexitq; per fraudem vt venenum biberet, idq. ea de causa, vt abortum faceret quoties concepisset. Et Alypij filiam, Constantini X. Porphyrogeniti Orientis Imperatoris LXI. natam. Et Constantini VIII. vxorem, Christophori matrem. Tum Romani Lepeni liberam, eiusdem Constantini coniugem. Adde & Roberti Guiscardi filiam Constantino Ducæ in matrimonium collocatã. Sed primam noscite pijssimam, & augustissimam hanc Helenam Coëlis filiam, Constantino Chloro Pio nuptam, Magni Constantini matrem, omnium deindè Constantinorum, qui Vrbi imperitarunt, Auiam, quæ sanctissima Cruce Christianorum tutela & vexillo, Ecclesiæ memorabili Trophœo inuenta, Constantino filio non dùm baptizato tres clauos dedit, quibus CHRISTVS

Saluator

Saluator eidē fixus fuerat, quorum vno pro galeæ amuleto vſus eſt, alium equi loris affixit, tertium ad maximam tempeſtatem ſedandam, in mare proiecit. Cœlorum alij ſummis laboribus perquirant gyros, alij ſyderum curſus diuturna obſeruantia patefaciant; nec deſinant alii abſtruſas rerum cauſas, abditiſsimas terræ venas, metallorum, lapidum, herbarumq. virtutes perſcrutari. Nouos alij tētent orbes, & dùm ad nouas inſulas permeant, in Oceani vaſtitate, & remotiſsimorum littorum ſinubus, nauticis periculis, & ſudoribus famam ſibi perennem quærant. Sat fuerit Helenæ maximæ Imperatrici, poſt victoriam contrà Maxentium, ſigno Crucis in cœlo accepto, à filio partam, in ſomnis monitæ, Hieroſolymam fuiſſe profectam, ſublatiſq. Veneris, Adonidis, ac Iouis ſimulacris, quæ in Caluario, ad Præſepe, & in loco, in quo CHRISTVS reſurrexit Etnici poſuerant, non fabularum illuſiones, ſed verum humanæ ſalutis teſtimonium, non ligna quibus Hercules ſacerdotes ad ſacrificiorū ritus præfecerat, ſed lignum in quo Sacerdos æternus pependit; quod in amaras aquas immiſſum, cuncta dulcedine perfudit, tanta cum eius Imperij maieſtate propalaſſe. Accedat ad Salomonis thronum Saba; quæ ſciet? Accedat ad Crucem Helena; quid ignorabit? Nec in triumphis militum clamor, aut tota illa oppidorum, auri, & argenti pompa tanti habendam eſſe cenſeo, quanti in marmoreis vbique cippis, ac monumentis, pijſsimæ, ac venerabilis tituli, quibus ab omnibus ferè populis Helena eſt decorata.

Ferdinandi Celentani S. I.

Pectore quod toto cœlum complexa, Deumq.
Eruis, & ſumma ponis in arce Crucem;
Hoc mirum reor eſſe magis: quòd prima, quòd vna, &
Femina, quòd Reges tàm noua iura doces.
Aſpera quòd bellis, & claris aucta trophæis,
Omine non læto Romula regna notas.
Ipſa quòd & ſceptris genitrix aſſueta maritis,
In longam ſeriem ſanguinis iſta trahis.

Quid reare? est magnum Reges genuisse triumphis,
Est maius Romam supposuisse Cruci.

Pinti.

Ingens Christiadum militiæ decus,
O Constantini mater, & vxor
Constantini, Argiuis lumen in oris,
Quin nostræ Italiæ maxima lampas;
Inuenta Cruce, ibi signo & Adonidis
Per te perculso, per iuga montis
Is, Iudæorum effreni impetus ira
Quo in IESVM *exacuit sacrilega arma.*
Constans imperio, nomine coniugis
Constans, & constans nomine nati,
Constans fortunarum es robore, sancta
Vexillo Crucis o quam mage constans.

Eiusdem.

Rex Mercès, reliqui Reges cum lumine lumen
Inuenere, Helene tu Cruce, Diua, Crucem.
Et Crucis, & Lucis, Iouis est in parte, figura:
Bethleem aspecta hæc; illa super Solymam.
Hic quid multa feram, quæ sunt, discrimina? FELIX
Qui colit hinc Lucem, qui ferat inde Crucem.

Irene:



Diuini cultus dignitatem, & Saluatoris nostri de antiqui hostis perfidia insignem victoriam, Helena in Crucis imagine extulit; sed non eadem in aliquot Græcis Imperatoribus extitit relligiosi animi magnitudo. Copronymus enim sic dictus Constantinus VI. quod infans Baptismi lauacro admotus, media cerimonia sacrum fontem ventris solutione fœdauit, quapropter Germanus Constantinopolitanus

Patriar-

Patriarcha hunc puerum omnia cōtaminaturum præsagiuit, post patris Leonis III. Isauri (Iconomachus ob eam impietatem dictus) obitum regnans, sortilegijs, dæmonum inuocationibus, omnibusq. sceleribus inuolutus, sacrilegus effectus, vt nec Græcus, nec Hebræus, nec Christianus esset, tantum à sacrarum Imaginū reuerentia abhorruit, vt ad eas abolendas Concilium cōuocarit, cui sub Stephano Pontifice, Lateranensi Synodo fuit abrogatū. Venerem ille colebat, & humanas immolabat hostias, Flauijq. puer testimonio est, quem occultè sacrificatum Deus manifestauit, quamobrem S. Mauræ ædem in carnificinam commutauit. Eius vestigia Leo IIII. sequutus est. Prodijtq. è mari cruentissima illa bestia Porphyrogenitus, qui mortuo patre, cum Irene matre Attica imperauit. Nullos singularis femina labores subterfugit, quò Imperium filio prudenter retineret. At ipse cùm ex pubertate excessisset, matrem Imperio deiecit, omnia crudeliter subuertit, Imagines, patris exemplo, Sanctorumq. Relliquias contempsit, & conculcauit. Incredibilem in Irene proponimus in sacrum cultum animi propensionem. Cùm filius decessisset, quicum decem annos regnauerat, ciues in pristinam dignitatem eā restituerunt, cuius opera veteri relligioni & pietati suus nitor est redditus, modusq. adscriptus quo sacræ Imagines coli debuissent,

Nam Deus est quod Imago docet; sed non Deus ipsa.
Hanc videas: sed mente colas quod cernis in ipsa.

Nescio verò quid maius in ea cernitur, cùm Constantini soceri corpus, Theodori monitu, publicè effossum cremari, & cineres in vndas proijci iussit, quemadmodum ipse Sanctorum corpora tractauerat, nullam eius memoriam habendam existimans, qui lerna malorum, & immitis fera esset iudicandus. Cedrenus ab ea filium oculorum vsu priuatum scribit, vt sola imperium teneret; & Erythro (quam alij Ruthrudem nominant) Constantino in matrimonium dari petijsse, Elyseo Eunucho misso, qui puellam Græcis litteris, Græciq. Imperij moribus institueret. Sed quòd filij auctoritatem Francorum affinitas potuisset augere, & tueri, imperandi libidine commotam, rescisso cum Francis pacto, puel-
lam

lam ex Armenia, Marinam nomine, inuito filio duxisse. Hac dominandi cupiditate ingens mulier habenda est. Nec impiam in filium dixerim, qui detestabilem inter Christianos viuendi rationem sectabatur. A Nicephoro Logotheta à Patricijs Imperatore electo, cùm animaduerterent Aetium Eunuchum meditari Leonem fratrem, Thraciæ, & Macedoniæ Præfectum, ad Regium honorem euehere, Lesbum relegata, dolore amissi Imperij diem suum obijt.

Pinti.

Nùm tu pacifico nomine prænites,
IRENE, assiduè prælia quæ moues?
Quæ praui soceri vstos
Nare alto cineres iubes?
Ex te quæ genitum (sola an vt imperes?)
Caro orbas oculi sidere? id est genus
Pacis? pacifera es, dùm
Isthæc pacis amore agis.
Hostes dùm Fidei proijcis horridos,
Dùm consanguineos vlta tuos, pias
Effers Christiadum aras,
Pro cultu superi Dei.
Hùc (maiora meres) conuocet hùc lyras
Phœbus laurigeri Pieridum chori:
Irenes tibi cedant,
Irene, quot erunt pares.

Portarelli.

Quis meritis vnquam te laudibus æquet Olympo,
Irene, inuicta quæ pectoris arce, superbos
Oppugnas animos, spernisq; animosa Tyrannos,
Qui furijs acti, contempto & numine, Diuum
Templisq;, arisq; affigi simulacra vetabant?
Hæc cultus adamans, Adamas vt fortis, adoras:

Hæc

Hæc iugi Christi cultrix pietate tueris.
Gens nomen, Augusta, tuum, quæ Musa silebit?
Illud at in totis fuerit memorabile terris,
Et cunctis illud fuerit cantabile Musis,
Dùm circùm radijs Phœbus lustrabit Araxem.

Eudocia.



Claruit hæc relligione, & vtriusque Fortunæ experientia. Athenais primò dicta fuerat, Leontij cuiusdam Atheniensis Philosophi filia. Duos pater filios opum heredes obiturus reliquit; suæ ipsius eam venustatis heredem instituit, qua sibi diuitias comparaturā non verebatur. A fratribus, quibus litem intulerat, pulsa, Constantinopolim profecta, suorum contumelias futuræ magnitudini viam sibi aperuisse cognouit. Cùm enim Pulcheriæ Theodosij Imperatoris sorori se commendasset, ingenio quo pollebat gratiam aucupata, in aulam sacro priùs Baptismate abluta libentissimè recepta est. Nomen in Eudociam commutauit, tantaq. eam beneuolentia complexa est, vt fratri coniugem despenderet. Quàm feliciter afflicta mulier ascenderat? Sed amoris suspicio eam deturbat. Prægrande pomum Imperator dono acceptum, vxori blandiens misit, quod illa Paulino docto viro dedit (adeò enim ipsa credita fuit vt poemata de Arcadij, & viri victorijs scripserit) nihil minus, quā de lasciuia cogitans. Paulinus, q Regio munere pomum dignū videbatur, Theodosio obtulit. Subitò occulti amoris suspicio irrepsit. Accusare tacitus vxorē, ambigere amoris vesania amantes esse correptos. Sed vt veritatem eliceret, ab vxore pomum petit. Edisse, facti ignara mulier, dicit. Denuò coniux repetit. At illa iureiurando edisse affirmauit. Quid faceret suspiciosus Imperator mendacio offensus? Paulinum necat. Eudociam abdicatam relegat. Quàm iniustè Paulinus perit? Quàm fortiter casum Eudocia pertulit? Hierosolymam se contulit. Indè fortasse à viro euocata est.

Legimus

Legimus enim, cùm ditissimam Sanctorum thesauris eam vrbem reperisset, & ijsdem Romam locupletare desiderasset, Prothomartyris indè Stephani relliquias artulisse, atque duas illas Catenas, quas è Petri Apostolorum Principis manibus Angelus disiecerat. Quibus cùm tertiam quoque addidisset, qua Romæ Petrus vinctus fuerat, triadem illam composuit (vt Sigeberti verbis vtar) qua non modo Etnicorum corda deuinciret, sed annuente Romano Pontifice, dùm festum Petro in Vinculis institueret, quandò gentilitio ritu Romanus populus Augusto sollemnia celebrabat ob victoriam, quam de Antonio bello Actiaco reportauerat. Pronior ad Romam amplificandam fuit, quàm Eudoxia, quæ Valentiniano III. Occidentis Imperatori nupta, quòd maritus ipsa inscia Maximi insidijs occisus fuerat, quòdq. id ex eodem Maximo cognoscens, Gensericum ex Africa accersiuit, qui Romam cum ingenti exercitu diripuisset, nisi Leonis Pontificis precibus flexus esset. Accessit ad eam pietate Eudoxia III. Honorico Genserici filio collocata, quæ ab Arriana secta abhorrens cui coniux addictus fuerat, Constantinopolim, indè Hierosolymam profecta, lacrimis & precibus honestissima traducta vita interijt.

Pinti.

Pulcheriæ quæ, pulcra nimis quæ iussibus hæret,
Fratribus exhæres dùm male pulsa domo est?
Suspiciosa viri quam falsò docta relegat
Ira sui? Solymam quam subijsse feres?
Millenos fudit quæ casta Poëtria versus,
Quales, Phœbe, lyris commodulare tuis?
Quæ pietatis opes, CHRISTI *quæ vexit honores?*
Quæ tua, Petre, vrbi ferrea vincla tulit?
Vrbis visuntur rursus cui mœnia Thracæ?
Regia cui Salomon, dum fugit ora viri?
Quæ hic totos patitur lacrimis traducere soles?
Quæ videt extremum sat lacrimata diem?
Omnibus aduersis mentem, rebusq. secundis,
Quæ seruare æquam, nos docet Eudocia.

Agnes.

6

Agnes.



Illiùs Imperatoriam dignitatem, quæ Ecclesiasticæ obseruantiæ ornamentis careret, Agnes æstimauit; atque triplicem illam eminentioris tituli coronam, quæ fulgentibus gemmis illuminata, summo Christianæ Reipublicæ Hierarchæ Angelorum preconio imposita est, cunctorum Regum, ac Principum maiestatem sibi subijcere optimè nouit. Quapropter, cùm Cisalpini Episcopi, Alexandri II. Pontificatum, qui Nicolao successerat, pestifero schismate perturbantes, Cadolum Parmensem Episcopum habito Concilio Pontificem crearunt, idq. Henricus III. Agnetis filius, Giberto potentissimo viro instigatore, permisisse videretur, vt simoniacè cõferret Episcopatus, eorundem beneficijs abuteretur, insatiabili auaritia orbem terrarum perderet; doluit eminentissima mulier huiuscemodi nequitiam filium tolerare, qua intemeranda Sedis Apostolicæ iura violari apertissimè cognoscebat; vt sacris Canonibus acquiesceret, contendit; grauissimo crimine, arguit; communi fidelium vituperatione reprehendit; esse Romanæ auctoritati parendum, reclamauit. Quæ cùm duriùs Henricus accepisset, ab administratione, veluti illata ignominia repulit. Sed quàm splendidè in eius pectore Relligionis pietas eluxit? Non ægrè Imperio caruit; & faciliùs filij contumelias sustinuit, quàm à Catholica opinione discessit. Audierat siquidem à Pontificia excommunicatione dignum esse, vt dignitate careret, qui maiestatem Ecclesiæ imminuere conatur. Vtq. se Romanæ Sedi deditissimam præberet, Romam venit, ibiq. votiua ferè habitatione sanctissimè aliquot annos commorata, honestissima vita producta, nurus, vxor, mater Imperatorum, quæ Henricum II. Conradi filium coniugem, & hunc Henricum tertium filium habuit, sub Gregorio VII. decessit, & in D. Petri sepulta est.

Pinti.

Si te Tybris habet, cupias si templa Deorum,
Et Capitolini cernere saxa tholi:
Cur te non studium capiet monumenta videndi,
Hospes, vbi Agnetis membra sepulta iacent?
Cum te hùc forte feres, hæc figes dicta sepulcro,
Dicta, illi modulans quæ mea Musa dedit;
Inclytus Agnetis decor hìc, quæ maxima nato
Tutelam ob fidei facta inimica suo est.
Hæc summi pro sede Patris, gemmasq; coronasq;
Ostri Sidonij nil habet esse decus.
Hæc olim eluxit fulgenti veste pyropo,
Dein luxit genito permale visa suo.
Vtrum horum fuerit maius, fortasse requires.
PRO, FLERE, *hoc maius, relligione putes.*

Galla Placidia.

7 ROMAE SERVATRICES.



Erpebat in Italia infinitum malum, & latiùs in dies manabat, cùm extincto Alarico Gotthorũ Rege, quem Consentiæ superbissimis exequijs sepelierant, quandò auerso Bisenti fluminis alueo huiusmodi inter thesauros condidere, vt occisis omnibus, qui interfuerant, nulla posteris eius sepulturæ memoria reliqua esset; Ataulfus successor Romanæ vrbis bustum, atque cadauer crudelitatis rogo impositum, ciuilis discordiæ flamma consumere, atque in cinerem redigere studebat, vt Romani nominis dignitatem, quæ omnibus gentibus Laurea, fascibus, & secure fuerat formidolosa, omninò aboleret, atque extingueret, nouamq. vrbem Gotthiam appellandam ædificaret in illo solo, in quo non Cæsarum, non Augustorum, non Consulum, aut maximorum Ducum, sed Ataulforum vestigia apparerent, nomina in lapidibus incisa, quæ Romanam eloquentiam

quentiam redolebant, barbarica lue inficerentur,& lorica fordidis vinculis mancipata, illuſtria Quiritium trophœa deturparet. Debet fortaſſe Roma magis Romulo conditori, Auguſtis reſtauratoribus, quàm Gallæ Placidiæ eius relliquiarum, nominiſq. tùm Vaticani ſplendoris, ſanctiſsimiq. Senatus Comitiorũ conſeruatrici? Columnæ quæ delubra, & porticus ſuſtinuere, etſi deiectæ,& violatæ, Famam Placidiæ,non Praxitelis, ſed Aeternitatis opere perfectam ſuſtineant; atque in fornicibus, & Foro, non marmorea, ſed aurea quoque eius collocentur ſigna; operumq. publicorũ apparatus ornetur Galla, nec ſtatuæ cum præclaris inſcriptionibus alteri decernantur. Huius admirabilis beneficio ſtat Capitolium, Romana gleba feritur, lapidumq. fragmenta cernuntur, quæ an ad interitum proijcienda eſſent, arroganter ad arbitrium ſuum ferus Romanæ Maieſtatis hoſtis reuocauerat. Artificem ſceleris anhelantem ex infimo pectore ſæuitiam (quid enim crudeliùs, quàm labefactatum Imperij ſimulacrum,in quo omnium Imperiorum honos relinquebatur,ex omnium mente, & oculis remouere?) Placidia placidè ſedauit; atque ab immani facinore deduxit. Neque conſumptos iſtos quibus obſita es pannos Roma haberes;In graſſatorem enim incideras, qui auidiùs te ſpoliaſſet. Quid? Eius amoribus,quippè amabatur perditè à coniuge, viuis. Sis idcircò Romano Imperio glorioſior. An verò hac de cauſa non auguſtior euaſiſti,quàm quòd ex Magno Theodoſio, & Galla Valentini I. filia orta es? Quòd primùm Ataulfo in Foro Cornelij in matrimonium fuiſti collocata? Quòd te volens,cum Honorio fratre pace pacta,Conſtantio ſecundo viro reddidit, qui in Hiſpania deindè à ſuis militibus occiſus eſt, quòd tuis precibus Romæ excidium non attuliſſet? Quòd cum Valentiniano III. filio adhuc puero, interfecto à Romanis viro, à Rauennatibus triumphantis pompa excepta es, in ea vrbe Imperij ſede conſtituta? Quòd Aquileiam cepiſti Aſparis auxilio, Caſtinũ in exilium pepuliſti, Aëtio ignouiſti,tantaq. prudentia,& magnanimitate gubernaſti, vt heroicis tuis virtutibus nullæ potuiſſent æquari? Quid relligionem commemorem? ornatiſsimum D. Ioanni Euangeliſtæ

marmoreis columnis, insignibusq. lapidibus templum Rauennæ, aliaq. illustria Constantinopoli dicata testantur, vt Augustam pariter & sanctam esse habendam scriptores iudicarint. Rauennæ sub Leone Pontifice Romano primo decessit.

Pinti.

Viuite mira Deûm vestigia prisca Quirini:
Viuite felices arcus, domus alta Triumphi
Viue diu, sanctiq. viæ, legesve Senatus;
Vosq. ædes, quot quot sitis, sedesve Theatri
Viuite: Romanis, non Gothis surgite colles;
Et Gallam simulacra notent memoranda per orbem.
Gotthia næ stares alio, quàm nomine Romæ,
Flexisset placidis precibus ni Galla maritum.
Et tantum potuere preces, quas femina fudit?
Femina & vna viri domuit, sedauit & iram?
Tòtq. ore hostiles valuit compescere turmas?

Fadilla Commodi soror.

8 

NEbulones, terræq. filios, à quibus facetè eluduntur Imperatores, & qui tãtum vini exhauriunt, vt in eorum conspectu vomant, dùm & rebus gerendis, & ipsorummet vitæ imprudẽter præficiuntur, in seruitute hospitium & consuetudinem, & in beneuolentia Imperium flagitantes, Dominorum vitam, Reipublicæ ornamenta, suorum ingeniorum commendationem euertunt. Quid malum Cleandri arrogantia, qui Phryx genere publicè per præconem veniuit, & Imperatoriæ domus seruitio traditus, tantum sibi honoris comparauit, vt solus Commodi custodiam, militumq. præfecturam obtineret? Quam perditè honoribus abusus est? Vis nebulonis perfidiam? Auctus diuitijs, & fortunis locupletatus, Imperij spe stimulabatur, quamobrem grandem pecuniam cogendo frumento con-

sumpsit,

sumpsit, vt rerum necessariarum penuria laborantis exercitus voluntates sibi adiungeret, dùm cariori annona repentè frumentum diuidere, & largiri valeret. Hinc cum inueterato odio, omnium quoque inuidiam sic concitauit, vt nec de alio vlpiam, quàm de Cleandri potentia sermo haberetur, & ad necem vndique eundem desiderarent. Indulgebat aliquandò genio Commodus in suburbano, eòq. se Romani aliquot contulerant; cùm equites ex Imperatoris ædibus iussu Cleandri, inscio Commodo, eruperunt, obuiam quemque vulnerantes. Tunc popu us, qui illorum impetum inermis sustinere non poterat, in vrbem, & in tecta se recepere, lapidibusq. & tegulis ex tuto dimicantes, equitibus magnam cladem intulerant. Iuuit eorum audaciam peditum, qui in vrbe stationes habebant odium, quo equites habebant natura inuisos, ex quo ciuili bello excitato, rem Romanã perdere conabantur, nisi Fadilla natu maxima Commodi soror, sumpta lugubri veste, passo capillò lugens Imperatorem adijsset, & ad pedes prouoluta, hæc dixisset; Quid iners Commode in desidiosissimo ocio versaris? In maximo nos esse periculo ignoras? Res Romana iàm ruit; & de populo Romano actum arbitror. Nosti Cleandrum? Nosti vilissimum mancipium à te ad Principatum ferè euectum? Hunc primum inimicum habes; ab eodem quæ in barbaris timueras, expecta. Eius insolentia cruentas turbas commouit, maximamq. omnium rerum confusionem in vrbe concitauit. Ex ira, atque odio ad arma ventum est. Exercitum omnem populi furore interiturum non vereor; mox in teipsum, in nosipsos inflammandum effrænata, & præcipiti omnium voluntate præsagio. Quid sedes? Cæde & sanguine improbissimus homo scelus luat, qui cæde & sanguine Romã repleuit; qui cædis, & sanguinis auctor nobis est futurus. Vtq. animum fratris magis accenderet, vestem quasi Furia sceleris vindex scidit, qua veluti ardẽtibus tædis perterritus, Cleandrum ad se acciri iubet, cui venienti caput amputauit, contoq. præfixum circumferri voluit, iucundum spectaculum populo præbiturus. Ecquando Principes Parasitos detestabuntur? Ecquando infimi generis aulicis, seipsos, remq. familiarem tradere,

dere, exitiale, & calamitosum existimabunt? Heu quàm malè cõsulunt, quàm subdolè polypos imitantes, petras referunt; mox nigrũ versutiarum colorem fundentes, ità Regum mentẽ perturbãt, vt quid rerũ agant, vbi necessitas adfuerit, prorsus ignorent. Ablegent Principes homines à quibus diuenduntur, & quorum consilio iudices faciũt, quos fieri nõ oportet, & amouent à Republica, quos debent obtinere.

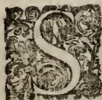
Pinti.

Cæsar, Roma perit, COMMODE, Commode
En incompta comas te soror aduenit,
Palla & quæ fletum notet.
En hæc aggreditur te precibus citis:
En permœsta Rei fert pia publicæ
Verba, in præceps ne ruat.
Ex te commoditas, qui male commodas!
Ni ex te commoditas, dùm dape commoda
Liber, te cepit Venus.
Nonne audis Equitum quos strepitus dedit,
Turbas in populum quòt furor ebrius!
Vrbis sic clades placet!
Cæco saxa volant aëre, puluere
Præ denso auricomi non radij micant,
Bellans, clamans vndique.
Fusus plebicolæ per silicem it cruor:
Mersus, ciuis ait, Somno ità Commodus,
Quin isthæc exaudiat!
Hæc princeps tuus hæc intulit aulicùm,
Hæc Phryx ille minor seruitiùm, domi
Totius nostræ lues.
Sic Fadilla soror fatur, & excitus
Dictis hisce (magis cum sibi conscidit
Vestes Alecto altera)
Cæsar; caussa mali cum nece, clamitat:
Ibit, Phryx; mihi Phryx tanta ciet mala!
Huius da lictor caput.

Circum-

Circumlata suis indicat hoc sudes ;
Sedatur fremitus, pernicies abit.
Fadilla vrbi consulit.
O si hanc cuncta habeant ciuica feminam
Damna, hanc scurræ habeant. parce mihi, modos,
Fadilla, hos paucos habe.

Martia Commodi concubina.



I vlla vnquam vniuersi Romani populi, omniumq. ordinum ad liberandam Rempub. conspiratio laudata est, eam potissimum eximia laude dignã censuere, qua Martia Commodi concubina ad publicam libertatem defendendam, & temulenti Imperatoris ebrietatem compescendam consspirauit. Saturnalibus, quod Festum anno ineunte lætissima celebritate, salutationibus, purpura, muneribus, missilibusq. nomismatibus Iano vetustissimo Italiæ Deo, at Saturno Romani dicarunt, non lætitiæ, sed cruoris, & amentiæ sacrificia parabat Commodus, quippè non ex ædibus, sed ex gladiatorio ludo, non eleganti Imperatorio vestitu, sed armatus inter gladiatorum agmina in Romani populi conspectum, prodire deliberauit. Quod consilium cùm Martia vt temerarium, & periculosum improbaret, reuersus ipse in cubiculum, in libello conscripsit, quos ea nocte occisioni destinarat, inter quos primi erant Martia, Lætus militum, Electusq. cubiculi præfectus (quibus etiam ea quæ facturus esset communicauerat) ingens deindè eorum numerus, qui in Senatu plurimum auctoritatis obtinebant, tùm senes omnes, & paterni amici, quorum censuræ eius flagitia subijci non patiebatur. Erat ipse interim in balneis; cùm puerulus sibi charus, idcircò Philocommodus appellatus, ludibundus, sumpto libello, quẽ suprà lectum reliquerat, in Martiam incidit. Hæc agnita Imperatoris manu, legendi cupidine illecta, vbi tàm funesta libello contineri animaduertit, in ea verba prorupit. MVLTORVM VITAE CONSVLENS.

Hæccine

Hæccine amoris præmia Commode? Ego ne illa cui loco vxoris habitæ, præter ignẽ omnes Auguſtæ honores tribuendos iuſſiſti? Tu ne ille Amazonius, qui me in Amazone pictã, adeò dilexiſti? Ità de te merui, quæ multos annos, & contumelioſum, & vino madentem, olentemq. pertulerim? Hoc laboris præmium? Hæc optimi conſilij remuneratio eſt? Iàm videris. Electum accerſiti Aegyptium genere, audacem hominem, qui ſtupri cum ea aliquandò fuerat notatus. Libellum legit, lectumq. obſtupefactus, & perterritus mittit ad Lætum. Conueniunt, remq. veneno agere conſtituunt. Martia pocula miſcere, atque offerre ſolita, ſe daturam pollicetur. Atque ita fit quidem. Redeunti enim è balneis, in quibus voluptatibus indulgendo ſitim collegerat, poculum odoratiſsimo vino propinauit, ipſeq. temerè interbibit. It cubitum, atque in ſoporem prolabitur. Mox cùm veneni vis ad ſtomachum inſinuaſſet, oborta vertigine, vomitus conſequutus eſt. Ac veriti coniurati, ne veneno quoque cum cibo eiecto ipſe ſeſe colligeret, omneſq. necandos imperaret, promiſſa pecunia Narciſſo cuidam perſuaſere, vt ingreſſus Imperatorem iugularet; qui languentem veneno conſtricto gutture belluam, immaneq. mõſtrum interficit; cùm interim Martiæ vitam tot viri, qui eſſent interficiendi acceptam retulerint. Quid ſalubre conſilium reijcitur? Quid facinus perpetrandum ſtultè ſcripto publicatur? Quid ſcriptum inconſultò inter puerorum manus relinquitur? Quantùm hæc ineptia ſæpenumero familijs attulit doloris, & detrimenti?

Pinti.

Fauſtinæ genite, & populis infauſte Latinis,
Quæ tibi propinat Martia, vina fuge.
Martia delicium, mutata, Commode, mente,
Exitium eſt: omen Martia Martis habet.

I I.

Commode, ſi Herculeo Roma cognomine gaudes,
Deianyra tuæ eſt Martia cauſſa necis.
Aſt hæc maior erit: Calydonis, ſanguine Neſſi,
Suſtulit Alciden, ſuſtulit illa ſenem.

Cum

Cum Læto, infensum, conspirans Martia viru,
Te iuuenem, Cæsar, tollit ab imperio.
Roboris, Aetholis, monstrum cordata dolendum,
Delenda at scelerum Martia plura necat.

III.

Consilio Lætus, medicamine Martia pellex,
Narcissus diro me pugil ense premit.
Ganea cum scurris, vnguenta, popina, valeto
Mens mala, me, damini, depereunte, neci.
Martia, Narcissus, Lætus dent læta Triumphi:
Laurea sed victrix Martia prima tua est.

Fausta.



Aximiani Herculei Imperatoris vxor Maxima Fausta Augusta, ea tantùm re gesta meruit laudari, quòd cum Mediolani post bellorum pacem, quæ vndique pullulauerant adscitis in Imperium, Diocletiano, Galerio, Maximino, se abdicasset pater, viueretq. priuatus in amœnissimis Lucaniæ agris, & filio Maxētio à Prætorianis euecto, mori satius esse, quàm sibi viuere cogitantem facti pœnituisset, ad Vrbem accedere deliberauit, simulans in administranda Republica, se filio adiumento fore, sed militari seditione oppressus, nam Regnum affectare suspicabantur, id quod persæpè multis accidisse legimus, qui vel ambitionis stimulo, vel leuitatis socordia ea deferunt, quæ mox in aliorum contemptum adducti desiderare coguntur, ad Constantinum generum se in Galliam contulit. Tantaq. cupiditate ad Imperij fastigia denuò properabat, vt genero ipsi insidias parare turpe, & indecens non arbitrabatur; quas cùm cognouisset Fausta, marito detulit, paterq. Massiliæ captus, fractis laqueo ceruicibus, occubuit. Quid? Virtus hæc ne dicenda est? Vxoria fide præstare, vt paternum scelus, coniugis salute pœnas luat? Debebat natura patri; Debebat coniugio

10

CONIVGIS AMANS.

viro. A patre ad virum abierat, quicum coniugali nexu coniuncta, in vnum conuenerant. Sed nec scelestus pater ferendus; in quem filij à diuina iustitia vindices armantur. Alioquin infausta Imperatrix, quæ priuignum Crispum sæpiùs ad libidinem tentatum, & constanter renuentem ad maritum detulit, ac si vim ipsi inferre voluisset, ad necem innocentissimum egit. Tragicè eam historiam doctissimis versibus explicauit Bernardinus Stephonius Iesuita, actione quidem admirabili, & spectatorum oculis valdè iucunda, laudatissimis veterum saltationum schematibus, vt conuersiones, flexúsq. Chori, antiquæ Tragœdiæ imaginem expressserint. Post aliquot annos necis causa cógnita Constantinus, infaustè vxorem in ardentes balneas coniectam interemit.

Pinti.

P. Regnandi videas sitim.
Collo vincla patris nata parit sui.
FAVSTA *infausta patrem necat.*
Creta est lethiferæ sanguine an Aspidis?
Non læsisse virum: est fides.
Auctorem generis velle sui: pium est.
Prauè tempus in vltimum,
(Quamquam barbarus est) ferre aliquem: est scelus.
Quid si morte parens cadat,
Dum cauta imperio filia pertimet?
Magna est vis auida, & fera
Vis est, inq. animo vipereum genus.
F. Tantum, ne in socium ruat
Casus, pello, tori, mota libidine
Haud regni. P. Vxor amet virum, at
Ne sit, præ thalamis, interitus patris.
F. Fausta (audi) soceri sui
Pandit dum insidias coniugis, haud videns,
Quæ ventura patri fient,
Non est impietas, connubij est amor.

Romani Argyropoli vxor.



Celeratiorem neminem Græcis Imperatoribus 11
legi Constantino Basilij fratre, qui non modo de Imperio ornando nunquam cogitauit, sed omnem etiam adhibuit diligentiam vt Rempublicam perderet, citharædis, ac ludionibus deditus, virtutis, & eorum contemptor, quos rebus benè gerendis nosset occupatos. Quid? Magistratus si quos alicuius existimationis haberet, de eorum statu deiectos excæcádos curabat, plus habens stolidis, ridiculisq. hominibus fiduciæ, quàm ijs, qui prudentia, & grauitate gubernarent. Cùm tandem subito morbo correptus esset, & ad vasa colligenda à Morte inuitaretur, secum ipse deliberare cœpit, quem relinqueret Imperij successorem. Cùm verò ex multis accepisset facillimè Romanum Senatorem cognomento Argyropolum Imperio potiturum, ad se accersiuit, eiq. proposuit conditiones; Vel diuortio legitimæ vxoris facto, Imperatoris filiæ nuberet, vel excæcatis oculis Imperator renunciaretur. Fluctuanti inter eas opiniones Romano, vxor verita, ne quid crudele marito accideret, eam opem tulit, vt resectis capillis, nouæ nuptæ eum concederet; quo facto, marito seruauit oculos, & Imperium est elargita. Nomine, te magnanima mulier nosse cuperem, vt quæ nobilissimo facinore explicando in medium protuli, immortali quoque nomini dicarem.

Pinti.

Hac Argyropoli socia est castissima lecti,
Coniugis ipsa salus;
Totus amor, totusq. metus, cultusq. mariti,
Extitit ipsa sui.
Cur Romane vides? latè cur subdita tota est
Terra tuo imperio?
Sic visum vxori est (eius sin nomina nosti)
Maxima Philantra est.

Pulcheria.

12 SAPIENTER GVBERNANS, ET CASTA



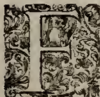
Ortuo Arcadio, Theodosius filius Pulcheriæ sorori, quæ virginitatem Deo vouerat, ingenio,& pietate eximiæ feminæ traditus est erudiendus. Moribus puerum, disciplina Imperium tanta felicitate instituit, vt sororem fratre administranda Republica aptiorem populi iudicarent. Idcircò In Eunuchorum inuidiam adducta, infeliciter Regno submota, in Hebdomon Byzantij suburbanum abdita,tranquillam vitam ducere deliberauit.Quid inquies? Stolidum natura effinxit Theodosium, & Aulici stolidiorē reddidere; quapropter nutare Imperium cœpit. Reuocata Pulcheria est,vt rem propè cadentem veluti firmissima columna fulciret. Quæ, vt fratrem erroris commoneret, libellum composuit, in quo Eudociam vxorem in seruitutem sibi mancipari petebat. Subscripsit illicò Theodosius, rem tamen propositam ignorabat. Sed Pulcheria Eudociam retinet. Ab Imperatore coniux accersitur. Memineris(inquit soror)iure à me Eudociam possideri, quam libenti animo, Regio nutu concessisti. Hem (ait Theodosius) vbi à me id concessum probaueris? En tibi libellum, respondit illa. Quod cùm legisset, obstupuit. Atqui scito Theodosi (inquit Pulcheria) libellorum commendationibus ità temerè te subscribere consueuisse, vt Eunuchorum, Aulicorumq. fraude, qui suis cupiditatibus facillimè tuo genio abutuntur, paucos post dies fuisset Imperium periturum. Discite ex Pulcheria Principes, sitq. vestri hoc honoris exemplum, ne Magistratuum fide nixi, absque mentis & oculorum lumine,in maximos errorum scopulos cum publicæ administrationis detrimento incidatis. Mortuo sine liberis Theodosio, ingruentibus Gotthorum,& Vandalorum bellis,Marcianum plebeium virum,sed maximum Ducem per Anatolium Patriarcham, ad Imperium prouexit, & cum eo nuptias nomine tantùm,re ipsa virgo, celebrauit. Quid Pulcheria pulcriùs? Quid sanctiùs, quæ virginitatem

tem seruauit illibatam? Hac de causa à Summo Pontifice Leone, & Hilario Episcopo plurimùm est laudata.

Pinti.

Pulcrum pulcra decent, Pulcheria, nomine pulcra es:
Pulcro pulcra ore es, doteq. pulcra animi.
Scriptis pulcra tuis: fratris tu pulcra Magistra;
Moribus & pulcra es legibus imperio.
Pulcra tuis thalamis, solo tu pulcra recessu,
Est tibi pulcra, velut lilia, Virginitas:
Tu quoque pulcra manes, magnorum laude virorum,
Et numeris vatum tu quoque pulcra manes.
Cernite rem pulcram hanc, vos ò qui sceptra mouetis,
Pro digno huic surgat serto Amerina salix.

Dominica, vel Domnina.



Luctuabat Gotthorum orbis tempestatibus, quæ præsertim in Thracia æstuātes, Valentem Imperatorem mergere videbantur, in cuius fortasse scelera huiusmodi Deus animaduertebat, quippè Arrianam impietatem amplexus, Orthodoxos Episcopos in exilium egit, quos Gratianus Symbolum Nycenum veneratus, reuocauit; milites, qui malè cum Arrianis sentiebant virgis cædi, & monachos stipendia facere iussit. Quamobrem CHRISTI cultor, CHRISTI pariter osor, & contemptor habebatur. Repressurus Persas in Antiochiam exercitum duxit. Sed reuocatus in Thraciam, quòd Gotthi duce Fridigerno Constantinopolim oppugnabant, cum ijs ad Adrianopolim collatis signis, accepto sagittæ vulnere, ex equo decidit, & in proximum pastoris tugurium ductus, cum ipso tugurio ab hostibus insequētibus combustus est. Mox Gotthi obsidendæ Constantinopoli acriùs incubuere. Iàmq. postrema

13 FORTIS ET PVDICA.

ma vbi clades parabatur, cùm vxor Dominina, vel Dominica, raræ pudicitiæ femina, & inter maximas Orientis Imperatrices collocanda (nisi gloriæ illud oberit, quòd ad sectandam hæresim virum impulit) non mulierem, sed virum, nec imbellem virum, sed summum Ducem se barbaris ostentans, cùm ciues verbis obsecrasset, muneribus conciliasset, pecunia ex publico ærario sumpta donasset, atque allexisset, tantam in omnibus vincendi alacritatem excitauit, vt totis quisque viribus repugnans, adscitis militibus, quos subsidio miserat Mattia Sarracenorum Regina, quæ Romanis fauebat, vrbem tàm nobilem, ab Alanis, Gotthis, Hunnis vehementissimè obsessam liberarint; atque ità qui Imperatorem deuicere, ab Imperatrice deuicti è Thracia excesserũt.

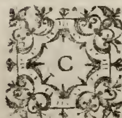
Pinti.

O decus magnum radijs Eois
Sol vbi illucet, Dominina, latè in
Orbe cui rerum est onus, atque in arma in
Fracta potestas.
Vrbis in Thraca vigilans nitorem,
(Gotthico, dextra valida, repulso
Milite) in latum redigis triumphum,
Teq. tuosq.
Nomen haud coniux mereat Valentis,
Arrij infamis studio execrandi,
Impius qui Christiadum insecutor
Tela ministrat.
Bosphoro excurrat tibi Fama cantu,
Vir tuus tanto cadat, & Valentis
Sit tibi nomen: valeatq. pessum
Pessimus hostis.
Ignis hunc vrat stipulis receptum
Aridis parui tuguri, Getarum
Dum furor sæuit: Dominina, Thraca
Viue superstes.

Faxit,

Faxit, vt viuas, Deus, vt secunda
Persferos Thraces subigas phalange,
Nostro quo fiant ibi tecta cultu, &
Virginis ædes.

Messallina.



Ollegam nefandi muneris lasciuiſſimis feminis Meſſallinam do, quæ in obeundis impudentia, ſæuitia, omnibus flagitijs, multa paria edidit. In hoc ſceleratior Meſſallina, quòd proſtituto, & vulgato corpore, à Lanijs, à Balneatoribus, à quocunque obuiam ierat, vrgebatur. Palatium cum lupanari, aulam cum titulari cella commutauerat turpem, & infamem quemuis luxum explendæ libidini tribuens Quid verò lupanar? In ipſo Palatio mulieribus, virisq. inſpectantibus ſcortabatur. Matrona itaque nobiliſſima ſcortum olens, & Imperatrix maxima, infeliciſsima Ambubaia facta eſt. Circuire obtecta pallio ciuitatem, viros ad libitum expoſcere, fœmora & æra petere, nulla muliebris honeſtatis, nulla viri habita ratione. At quem virum nomino? Claudium Imperatorum fæcem; Claudium, qui ab Aethyope regebatur; Claudium hominẽ potius inchoatum, quàm à Natura abſolutum. Quem Claudium? (hoc profectò admiratione dignum eſt) cui dicenti Meſſallinæ, vt Mneſterem Pantomimum ad quæcunque eius iuſſa adigeret, mox obſequutus iuſsit vt ea quæ vellet Imperatrix faceret, ſic facturam timenti Principem Pantomimo pollicita erat; qui iàm indè in eius corporis ſcenam liberè ſaltauit. Miror cur non fecerit ſtolidam belluam Claudium ſpectatorem. Fecit cum altero non Pantomimo, ſed florenti iuuene C. Silio, qui ab ea in delicijs habitus, Conſul factus, alter maritus adſcitus eſt. Ad Hoſtiam enim ipſo decedente, nuptiæ cum Silio celebrantur, omnis pompa congeritur, Senatores, Equiteſq. aduocantur, ſternitur lectus, ſollemnia 14 LIBIDINOSAE.

nia

nia peraguntur, nouaq. nupta in adulteri gremio recumbit, & tetra libidine furit. Et Claudius sciens viuit? Quid ni mortuo spiritu viuens? Liberti tandem animos dedere nouum imperium extimescentes, quorum consilio & opera Tragœdiam luctus occupauit, Messallina, & Silio è medio sublatis. Hoc debebatur præmium efferatæ mulieri, quàm ad necem tot nobilium cædes, & exilia vocabant. Quæ nam hæc impudentia? In viri complexu corruptelas, & incestus admittere? Nec adulteros per se fœditate sua turpitudinem ipsam deterrere? At nunquam mariti nimiam licentiam vxoribus indulgeant, nec iisdem omissa grauitate virili succumbant, sed libertatem coniugalem prudentia coerceant. Ab deambulationibus ad choreas, cùm patet mulieribus aditus, spectacula indè petunt, mox balneas, mox etiam & licenter errant, & dissoluta consuetudine, atque impunitate peccandi, ex omni dignitate, & modestia vel ipsæ matronæ deijciuntur, fiuntq. Penelopes Helenæ.

Iuuenalis.

Respice riuales Diuorum; Claudius audi
Quæ tulerit. dormire virum cùm senserat vxor
Ausa Palatino tegetem præferre cubili,
Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos,
Linquebat, comite ancilla non amplius vna:
Et nigrum flauo crinem abscondente galero,
Intrauit calidum veteri centone lupanar,
Et cellam vacuam, atque suam. tunc nuda papillis
Prostitit auratis, titulum mentita Lyciscæ,
Ostenditq. tuum generose Britannice ventrem:
Excepit blanda intrantes, atque æra poposcit.
Et lassata viris, nec dùm satiata recessit.

Pinti.

Messallina canant veteres tua facta Poëtæ,
Det veteri scorto Musa vetusta sonos.
Nec Veneres male fida tuas hoc carmine possem,
Nec male fœda tuos dinumerare procos.

Augustam

Auguſtam ne decet ſcortari? reſpuat os hanc,
Cuius ad exemplum ganea Fama replet.
Non mea, ſed contra hanc, Iunij vos ſurgite falces,
Horrea & huic ſcelerum condite meſſe tenus.

Franciſci Baliſterij Zanclæi.

Ambubaiarum collegia flete: ſepulcro hoc
Mortua adulterijs nec ſaturata iacet.
Hocne meum natale ſolum Meſſana dolebit,
Quod Meſſalina eſt nomine dicta ſuo?
Dic Meſſalinam Meſſalæ ſanguine natam:
Non ita: Romana eſt magna vocanda Venus.

Agrippina.



AVguſtis omnibus mulieribus gentis ſerie, atque Imperij faſtu Iulia Agrippina ſuperioris Agrippinæ, & Germanici Cæſaris filia, Agrippæ neptis, Caligulæ ſoror, Domitij Aenobarbi vxor præſtitit. Maximi animi mulier, quæ vel cum Aſtrologus prædixiſſet Neronem regnaturum, ſed ab eo matrem eſſe necandam, *Me verò* (inquit) *occidat, dùm regnet*. Quapropter omnia quæ ad Principatum ſpectant adminiſtrauit, in eadem ſæpenumerò lectica vehebantur; reſpondebat Legatis, litteras ipſa mittebat ad Reges. licèt omnem potentiam poſteà Seneca & Burrus fuerint conſequuti. Sed impudicitia mulierum generi antecelluit, non quòd Lepido ſtuprum puellari ætate admiſerit; ad Pallantis libita ſe prouoluerit; patrui nuptiarum flagitio, & Caij fratris ſtupro fuerit notata; ſed quòd extrà libidinis fines animũ, mentemq. promouerit, & cõceptam ſuperbiam retinendo dominandi potentiam exerceret. Neronem filium ardere non erubuerit. Ebrietas Neronem ſæpè incautum, & inſcium efficiebat (quàm deſideranda in Principe ſobrietas?) 15

L Tunc

Tunc se comptam, & incesto paratam præbebat Agrippina, lasciuisq. osculis, flagitij prænuncijs filium lacessebat. Grauis idcircò Neroni facta, simul cum odio, necis desiderium, persuadente quoque Sabina, in iuuenę concitauit. Veneno primùm perimendam, ferro deindè iugulandam statuens, vtrumque irritum cogitauit; nàm inter epulas, aliorum non expetebat exitium; & cædem ferro occultari non posse metuebat. Ingenio liberti Aniceti classis ad Misenum præfecti, qui mutuis odijs iamdiù Agrippinæ fuerat inuisus, nauis illi similis, quæ in theatro soluta belluas emittebat, composita est, cuius pars ignaram matrem fluctibus effunderet, quamobrem nemo sceleri esset assignaturus, quod venti, & mare deliquissent. Accersita ad Quinquatruum festos dięs Agrippina, naui ad Baulos imposita est, noctu Baias petitura, comitante Aceronia liberta, & Crepereio Gallo, quibus facinus optimè cognitum erat. Iàm nauigabant, cùm dato signo, nauis tectum graue plumbo corruit, occiso Crepereio. Agrippinam, & Aceroniam protectas, naui in latus inclinata, remiges submergere conabantur. Alijs verò facti ignaris contrà nitentibus, ambo in mare leniter præcipitarunt. Clamantem Aceroniam, vt Principis matri (quam seipsam salutis causa faciebat) opem ferrent, remis, contisq. interfecere. Agrippina in tanto discrimine silens vno in humeris accepto vulnere, nando, lembi occursu, Lucrinum aduecta est. Cùmq. Agerinus saluam esse matrem Neroni nunciasset, ab eo percussus perijt. Submissi celeriter Anicetus, Herculeus, Oloaritus, qui in cubiculum irruentes, exanimatam metu Agrippinam fusti percussam occiderunt. Ferrum distringenti Aniceto, dixit, *Ventrem feri, quoniam Neronem peperit*. Atque ità incestuosi amoris Agrippina, proditionis Crepereius, & Aceronia, & matricidij Nero, qui furijs post eius mortem vexabatur, pœnas dederunt.

Pinti.

Præfecto Burro, Senecæve exosa Magistro
Nati, ipsi nato ter male visa tuo.

Eius

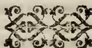
Eius & uxori nunquàm dilecta Sabina,
Nec cadis inuidijs, nec cadis insidijs.
Et casu, & viru toties tentata cauebas
Cauta necem, semper non ità cauta tibi.
Nam tandem, ad Baulos pinu conuecta: soluta hac,
Excidis, & nando stat tibi parta salus.
Falsa tuo genito, campo te rursus aquoso
Credis; & extremus cœca dat indè dies.
Districtum cernens ferrum, da vulnera clamas,
Non iugulum: ventrem, ventrem (Anicete) feri.
Hæc luat, hæc pœnas, hæc hauriat aluus acerbas,
Exijt vndè Nero, perferus vnde Nero.
Quàm melius percussorem (Agrippina) moneres:
Vndè incesta Venus prodijt, ense petas.

Eiusdem.

Vulua tibi, vrna tibi est, vtram magè reris olentem?
Vrna tuos cineres, vulua Nerona fouet.
Quid præferre queam? vulua est fœdissima, & vrna:
Nasi clude fores: spirat vtrinque lues.

Horatij Catanei I. C.

Augustum angusto claudit te vase sepulcrum,
Matris Agrippinæ viscera vt antè, Nero,
Aluus, & vrna tibi fœda est: te crimine fœdo,
Luxurie genitrix quàm magè fœda sua est.
Smegmata ferte citi, latices haurite calentes:
His an erunt fœdis smegmata, & vnda satis?



Fauſtina.

16 
Vguſtarum hæc præclariſſima inter duos Antoninos, Pium alterũ patrem, Philoſophum alterum coniugem, tot honorum ſplendoribus claruit, vt vana Ethnicorum ſuperſtitione inter Diuas fuerit collocata. Patre quid humanius, quid liberalius, quidve grauius felicitatem, pietatem, ſecuritatem, ſacroſq. ritus Numæ conſequuto? Coniuge quid eruditius, quid in publicis negocijs tractandis ſolertius, quid in Senatu conſtituendo rectius? Inter duo hæc Romanæ Reip. Solſtitia Sol ipſa Fauſtina obſcuratis ceteris illuſtrium mulierum ſideribus, ad delicias orbis exoriens, moderatrix, atque Dux inſigni corporis pulcritudine, eloquentiæ ſuauitate, conſilij maturitate, morum diſciplinæ gloria, comitate, prudentia, dominandi deſiderio, ſed feruida laſciuiæ rota, motus, geſtus, intuitus concinnitate, colluxit. Emicabat profectò, Mater exercituum à Senatu appellata, Nomiſmatibus, argenteiſq. ſtatuis in templo Veneris culta, & ara ad quam Virgines, quæ nuberent in Vrbe, vnà cum ſponſis ſacrificarent, atque ità vt vel poſt mortem aurea eius ſella in Theatro eſſet, ſedentibus circùm veluti venerationis teſtimonio præſtantiſſimis matronis, vt ſi quandò Marcus ſpectaret, viuam crederet intueri, nouis puellis Fauſtinianis inſtitutis, æde decreta, oratione habita, Colonia extructa in vico Halale in Tauri montis radicibus, vbi ſubito morbo exanimata interierat. Quanta hæc honorum pompa? Cur debuit vitiorum tempeſtate turbari? Cur virtutum, generis, formæ, educationis lumen proſtituti pudoris infamia obſcuratur, & effunditur? Quò petulantiæ próruperat Fauſtina, quæ amœna littorum in Campania obſidens, nudos obſeruabat nautas, vt flagitijs delegeret aptiores? Eſt ne in meretricibus magis perditus ardor? Sileo Vettilos, Orphicos, Moderatios, & generum Marcum Verum, cui Lucillam filiam deſponderat. Quid ea vaſtitate inſatiabilis? An verò alium,

alium, quàm Commodum Reipublicæ pestem in tàm fœda luxuria generasset? O infelicem virum, quo philosophante, lenocinia, adulteria, luxus vxor meditabatur. Optima viris philosophia est, vxorum arrogantiam, & immodestiam coercere, semper intrà coniugalis Imperij fines sese continentibus, cùm ipsæ quoque bestiæ duce sua quæque natura multa faciant vel cum labore, vel indulgenter; quas si effrænatas absque metu reliquerint, quàm facilè incitantur, & actæ præcipites in abscònditæ cupiditatis abyssum deijciuntur? Caueant mariti, cum M. Antonino sentire, qui licèt ab omnibus vitijs abstinuerit, aliorum tamen vitia, maximè vxoris tulit, dùm ea nec inuestigaret curiosiùs, nec puniret. Si verò delectaris virorum socordia, animaduerte Marcum, cui cum Gladiatorem deperire Faustina impudenter, & liberè aperuisset, ipse consulto Caldæo, Gladiatoris eiusdem occisi sanguine coniugem lauari, atque sic sordidam secum concumbere passus est. Multos reor hoc tempore Marcos esse, qui ab huiusmodi vxoribus non abhorrent; multasq. vxores, quæ cum ineptos viros cognouerint, superbissimo eorum mancipium occupent dom natu.

Alphonsi Massarij.

Faustina arte Deos, superas & honore Quirites,
Et faustum à fausto nomine nomen habes.
Imperio tibi si licuit frænare superbos,
Cur non luxuriem mens agitata domat?
Non pudet? obsidione habuit te infausta libido,
Et gens deterior corruit in Venerem.

Pinti.

Quid cusa hoc signet tibi rheda numismate cerne:
Vt steriles Mulæ pectora fœda vehunt.
Vt sterilis sterili veheris Faustina: pudoris
Pignora nulla paris: quid magè te sterile?

Cur

II.

Cur exercituum mater, Fauſtina vocaris?
Sunt vbi Mauortis parta trophæa manu?
An laſciuorum potiùs, non mater amorum es?
Nonne hanc vxorem, Marce, fouere pudet?

Zoe, & Theodora.



17 18 El ſenectutem etiam libidinoſam duxit Zoe Bizātina Imperatrix,quæ ſeptuagenaria nuptias celebrauit. Primum habuit virum Romanum IIII. nobiliſſimum,qui Græcarum litterarum, Legalium ſtudiorum, Philoſophiæ, & plurimarum rerum cognitione excellens,quinquagenarius Zoen duxit.Non opportunè ad eam acceſſit.iniurioſus enim fit ſenex,qui ardenti feminæ adiungitur. Vicit Sarracenos ad Cycladas, Græciæq. littoris oram prædonibus liberauit. Zoen vincere haud potuit, nam in eius impudicæ odium venit, quæ Michaelem Paphlagonem deperibat; qua de cauſa nec à viro veneno abſtinuit,ex quo ingraueſcente morbo,toto corpore intumuit.Sic miſer affectus,cum balneum ingrederetur,adulteri inſidijs, capite in dolium demerſus,paulò poſt deceſſit. Sed Romano mortuo, Imperatoriæ amplitudinis oblita, Michaelem in Paphlagonia obſcuriſſimis parentibus ortum, maritum ſibi adſciuit,& Imperatorem appellauit,ab Alexio Patriarcha coronatum. Quid noſtræ ætatis mulieres reprehendimus,quæ libidinem explendam vulgarium, & vilium hominum amplitudine conſueuerunt?Hydrope correptus,Michaeli Calaphato(vide ad quos imperium peruenerit fœminarum laſciuia) in heredem inſtituto, in monaſterium Anargyrorum ſe abdidit in Bizantij ſuburbio conditum. Progreditur vltrò petulantia, fitq. inueterata pudicitia inſanior, & cum Conſtantino XI. Monomacho libidinoſo viro coniuncta duodecim annos ſancti matrimonij iura prophanauit. Pleuritis etiam huic viro ad corporis tumorē acceſſit

accessit, eoq morbo interijt. A Michaele Calaphato Regia veste exuta Zoe, & lacerna induta, in insulam relegata est; sed à proceribus reuocata regnauit cum Theodora sorore, quæ Orientis Imperium virili animo, defuncto Monomacho, assumpsit; respuitq. Romani Argyri nuptias, quòd priorem coniugem dimisisset. Senio confecta Michaelem II. Stratioticum cognominatum adoptauit, & Regni successorem elegit.

Pinti.

Vrbis Threïciæ virago prudens,
Ne luge Theodora si sororem
Extinctam hoc tumulo vides amatam,
Qui cum vna populo imperans fuisti:
Zoe nam fuit huic opus liquores
Viuenti ex oculis scatere tristeis.
Deflenda est ne soror petulca Zoe?
Zoe dedita adulterorum amori?
Zoe venefica auferens marito
Vitam, induta mali, doliq. laena?
Non Zoe Imperio orta, sed calonum
Lasciuis operis. Cohors Lyæi,
Dux & Capripedum vigil cateruæ,
Duc circùm, choreas leues, sepulcrum;
Hoc imminge, tuæ est, tuis in hortis
Rector Lampsacide proterue, Zoe.
Zoe lustra dedit, situ vetusto,
Bis septem, & socium tori cupiuit.
Hæc nunquam satura in cibo salaci
Visa: hæc sordidior Suum tabernis,
Spurca luxurie spuenda Zoe.
Zoen ne videas, gena pudenti
Latois, pede & hinc cito recede.

Eiusdem.

Eiuſdem.

Auguſto digna Imperio conſtantia, Zoe,
Eſt ne tibi, & viuens nomine vita tuo?
Conſtans eſſe nequit, qui omnes mutatur in horas,
Pectora non viuunt perdita luxurie.

Honoria.

19 
Vid ſceleſtius admittere potuit Honoria, quàm Italici nominis hoſtem, in quem nemo non arma ad vindicandam libertatem exacuerat, ad libidinem euocare? An verò meminiſſe fuit indignum ex Galla Placidia, & Conſtantio eſſe genitam cum Valentino fratre? Hic à Theodoſio Cæſar, ab exercitu Auguſtus appellatus, Attilã Hunnum à Genſerico Vandalorum Rege in Africam, cuius partem pace facta ipſe conceſſerat, contrà Gotthos accerſitum, ſocijs in bello ſibi adiunctis Morouæo Francorum, & Theodorico Gotthorum Regibus, ad Toloſam memorabili, & inſigni victoria vicit, atque fugauit. Et dùm frater tot, tantiſq. laboribus lambentem flammam, quæ ad orbis parabatur incendium, auertere, & reſtinguere laborat, ipſa libidine accenſa ad aulæ decus virginitatem tueri coacta, Attilam ad connubium inuitauit? An verò quiſpiã idcircò magno animo mulierem dixerit, quòd eum Ducem imperandi cupidiſſimum, laborũ tolerantia illuſtrem, ingenio acerrimum, corpore validũ, ingenti ſpiritus magnitudine (licèt crudeli) ornatum, conſilij altitudine præclariſſimum, Mundizi filiũ, magni Nimrod nepotem, Hunnorum, Medorum, Gotthorum, Danorum Regem, mundi metum, Deiq. flagellum deſideraret? Nihil excelſius in ea temporis viciſsitudine Attila videbatur. Atque elata fuiſſet mente Honoria, ſi hæc ſublimia cogitaſſet, quod nec cogitauit Bactrianorum Regis filia, quam primariæ vxoris loco habuit, & quæ tantum virum in Veneris ludo ſuperauit, cùm ea nocte qua nuptiæ celebratæ ſunt, ſanguinis è naſo

profluuio

profluuio decesserit. Sed cur elatam Honoriam dicam, quæ frustrata voto, scelere truculentiori edito, pudicitiam Eugenio procuratori suo prostrauit? E' domibus patresfamilias, vt ab ipsis præcautum, & prouisum sit, cùm vix adoleuerint, filias ad maritos protrudant.

Pinti.

En hic, perplacuit quæ leuis Attilæ,
Quæ vili studuit fœda Cupidini;
Augustæ tumulum suspice Honoriæ.
Hospes tristi animo, qua vice concidant
Res, mortalis vbi spem locat, aspice,
Vt forma exigui sit breue temporis
Donum, quo celeri cum pede labitur.
Languescunt folio pallidulo Rosæ,
Vt vultus, roseis qui micat in genis;
Momento moritur, nullaq. non dies
Lasciui spolium corporis eripit.
Res est, forma fugax serua libidinis.
Ecquis, qui fluitant, credat amoribus?
Nitatur fragili quis sapiens bono?
Hospes dùm cineres cælat Honoriæ
Marmor (dedecori est, cui altera sus, iacet,
Quæ hic non digna hominum femina vultibus)
Cui non tota sua mente fluat Venus?
Cui non, perpetuo numine viuidum,
Dùm mens Eumenidum supplicium capit?

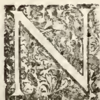
I I.

Quis hic, qui lacrimatur ore tristi,
Et saxo tumulum penes resedit?
Cur vilem, ac laceram induit lacernam?
Eius cur capiti cadit mitella?
Marcescit prope cur viror Rosarum?

Salix cur Amerina languet? heu heu
Aegra est hæc facies Honoris. Vrnam
Honor, linque: tuum est abire: Honoris
Tantum dedecus hocce flere non est.

Constantina.

20 INFELICES.



NIhil Constantina felicius eo seculo iudicanda fuit, si virum, nihil eadem infelicius, si exitum vitæ aspexeris. Patrem habuit Tiberium Constantium in Thracia natum, Cæsarem à Iustino iuniore appellatum, & ab Euthychio Constantinopolitano Patriarcha coronatum; qui pias Synodos professus, nunquam Ecclesias turbari permisit; pauperibus alendis incubuit, litteratis viris maximè fauit, quamobrem cùm à Sophia Iustini vidua reprehenderetur, quòd Imperialem Fiscum nimia liberalitate exhauriret, respondit; Pecuniã à pauperibus, & sapientibus acceptam nimis augeri, quòd alteri thesauros suppeditant, alteri Rempublicam reddunt illustriorem. Ideoq. factum est, vt cùm aliquandò Crucem marmori insertam leuari iuberet, magnos ibi thesauros repererit, quos & maximos habuit à Narsete ex Italia missos. Habuit & virum Tiberium Mauritium Cappadocem ex Arabisso oriundum, qui ex Notario ob rei militaris peritiam, Præfectus Prætorio creatus, gener à Constantino adscitur. Persas per Ioannem Mystacum Ducem ad Nymphium fluuium vicit, Cosroem in Regnum restituit, limites posuit, in Europa cum Longobardis, & Hungaris bellum gesit, Sclauinos, Gepidasq. cecidit, Musacium eorum Regem cepit, Bulgaros Sigidone pepulit, Caganum Regem Auarum expugnauit, nihilq. prætermisit quod ad maximum Imperatorem administrando, pugnando, consulendo pertineret. Sed trucidatis à Cagano multis Romanorum millibus, quos ipse tot aureis redimere potuisset, factusq. idcircò militibus odiosus, ab Imperio eiectus est, electo Phoca, qui ipsum Mauritium, Con-

stantiam

ſtantiam coniugem, liberos, & propinquos omnes Chalcedone trucidauit. Mirando ſilentio filiorum necem ſpectauit; ſed coniugem vulneribus confoſſam, patienter crudeliſſimam cædem ferentem, quæ nec aliquid in Phocam commiſerat, nec ità mori ob vitæ ſanctitatem debebat, ſæuiſſimè necatos filios, virumq. interimendum ſpectantem intuens, hæc ait: Iuſtus es Domine, & rectum eſt iudicium tuum. Quid enim Dei voluntatem ſubterfugimus? Quid ab ijs, quæ iuſtè inſtituit, decedendum arbitramur?

Pinti.

Quid contra ſolium valeat Fortuna, quid atra
Spectatis ferat è gradibus: faſtigia vili
Quo pacto tegeti ſoleat ſubſternere: telis
Occumbant miſere vt Reges; id cernite. Phocas,
Præfectus Scythicis olim vir ſtrenuus armis,
Ad tandem Imperij ſublimia tecta vocatus,
Mauritij inuidiæ ferro profuſa cruore
Corpora profligat; poſtquam depulſus ab aulà,
Is Cæſar, ſortem ſceptris defterat abactis;
Gloria Cappadocum fuerat, qui maxima quondam.
Conſtantina vxor diros perpeſſa furores,
Non tibi (nil fueris quamuis inſenſa) pepercit
Impia vis Phocæ, Phocæ vis qualis Erinnys.
Te ſtragis teſtem voco Chalcedòna tuentem,
Qua genitor, genitrix, genitæ, genitiq. ſub enſe,
(Prò ſcelus) immanis Phocæ cecidere tyranni;
Sub quo Auguſta, tui, nece non auguſta tuorum.



Berina.

21 Nter eximias fama mulieres sedeat Berina, primùm quod Magni Leonis I. Thracis, vel Dacis Illyrici vxor fuit, qui Asparis Patricij, & Senatus Constantinopolitanis suffragio, mortuo Marciano, ex Tribuno militum Imperator electus, ab Anatilio accepta corona, Christianum se esse electum, & à falsis dogmatibus alienum, testatus est. Atqui iuuandis pauperibus nihil Berina à coniuge abfuit, qui Principem clementia, & misericordia debere quoscunque aspiceret fouere aiebat, veluti Sol cunctis quæ illustrat aliquid calores impertit. Eò tamen infortunatior, quòd icto fœdere cum Valamiro Ostrogotthorum Rege, Constantinopolis magna ex parte conflagrauit, centum viginti millibus libris incensis. Quæ maior litterarum calamitas? Deindè quòd fratri Basilio, fortissimo viro opem tulit. Huic à Leone cum Genserico bellum gerente, summa rerum commendata fuerat, Marcellino, & Heraclio adiunctis. Et licèt prætoria naui, ob suorum defectionem, pugnando fuga sibi consulens in Siciliam se recepisset, decoris tandem amissi recuperandi auidus; alacri pugna in Carthaginem Gensericum fugientem detrusit. Quæ cùm optimè Berina cognouisset, dùm priuatus viueret in Cilicia, pulso Zenone, ad Imperij maiestatem eum euexit; potuitq. ingenij viribus mulier, quæ exercituum robora non facilè valuissent. Improbarunt Berinæ factum ij, qui norunt labe quadam, & macula Basilio ab optimo Imperio recedentem, florem dignitatis infregisse, & fastiosos Episcopos, qui Chalcedonensi Synodo aduersabantur amplexum, sanctis viris Euthychianos substituisse. Dedit tamen ipsa Berina pœnas, cùm reuocatum ex Isauria fratrem, & cum validissimo exercitu in vrbem ingressum, & in templum salutis causa interceptum, detractis Imperij insignibus, in Cappadociam cum sorore, & filio relegarunt; vbi in villa Acuso, fame, & frigore morituri suam miseriam deplorarunt? Quid ergò miseri-

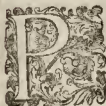
cordia

cordia iuuabit in pauperes, cùm Romanæ Ecclesiæ cultus destituitur? Et quæ pietas erit in animo, in quo impia dogmata furor hæreticus ingenerat? Berinam aliqui ab ea impietate excusant.

Pinti.

Si perspecto gradum : quàm maiestate verenda es;
Si meditor nomen : vina, Berina, fugis.
Si mentem : afflictas summo res tollere nisu
Contendis; video si ingenium : hocce vales;
Si qua fortunæ, quæro, conuixeris aura:
Repperio casus quos tulit ægra dies.
Sis testis frater, regio sit Pontica testis,
Frigore vbi luges, & perimenda fame.
Illud erat fugere angorem, quæ vina repellunt:
Fugiens vina angorem, Berina, subis.

Fabia, & Martina vxores Heraclij.



Artæ sibi gloriæ maximam felicitatem Martina comparasset, si tunc Heraclio coniuncta fuisset, cùm in Cosroem Persarum Regem arma mouens, à barbarorum contumelia CHRISTVM Crucifixum vindicare studebat, quem Christianorum Idolum ab ipsis nuncupatum, non esse inuocandum prohibuerat; quamobrem non tantùm Imperij, quàm Ecclesiæ, & Christianæ doctrinæ defendendæ causa dimicandum intelligebat. Quanta perfusa esset lætitia, si cum eo per Armeniam Persidē ingressa, quinquaginta millia Persarum capta vidisset, & ex miseratione liberos dimissos, Cosroem in Mediam vsque consequutum, eundem à Siriæ filio occisum; Zachariam Patriarcham Hierosolymitanum, Crucemq. Saluatoris restitutam; Syriam, & Hierosolymam captam, Tygrim Persici Regni terminum constitutum; Bizantium ingressum, in curru sedentem laureæ, & triumphalium ornamentorum loco Crucem

11 23

gestantem

gestantem pro victoria Deo gratias agere, cuius recordatione EXALTATÆ CRVCIS feriæ, institutæ fuere. Quid malum postea? Tunc Martina eius infelicitatis particeps facta est, cùm ab eodē Matheseos studio, & præstigijs dæmonum addicto, Christiana pietate neglecta, ipsa fratris filia incestis nuptijs eidem est copulata. Quo scelere perpetrato, Monothelelarum errorem in Dei Ecclesiam inuexit, pios Doctores turbauit, remq. Catholicam perdere conatus est. Dùmq. Iudæos ad Christianam religionē suscipiēdam compelleret, monitus à Mathematico, vt sibi à Circumcisis caueret, nec animaduerteret Arabes quoque hac cerimonia vti, Sarracenis qui in bello Persico militauerant stipendia negans, ab ijsdem ingenti clade victus est; animoq. fractus, & corpore debilitatus, quippè virili membro semper tenso, dùm meieret, nisi tabula vmbilico admota prohibente, vultum locio conspexisset, Constantinopoli perijt anno 641. & Martina ne oratione populum concitaret capta, & lingua priuata est. Fortunatior ergò prior coniux Eudocia, quam & Fabiam appellauit, simul à Sergio Imperatorio diademate coronata. Aliquantò tamen ipsa quoque miserior, quòd antequàm maritus insaniret, dùm funere duceretur ad sepulcrum, illud lugubre accidit, quòd sputo ab imprudenti barbara puella in pheretrum deiecto, comprehensa, & cremata Imperatrici defunctæ parentauit. Dicam'ne incestuosas nuptias multa mala, multas calamitates sæpissimè peperisse?

Pinti.

Heraclio quæ ex fratre orta es, quæ Augusti, Hymenæo
Post Fabiæ, eiusdem tradita nupta toro es.
Læta viri palma, deuicta Perside, Tigris
Romano addictis finibus Imperio,
Cùm meruit belli impensa portare receptam,
Et Solyma Domini sistere in vrbe Crucem.
Mirificè est vbi lingua loquens Augusta ? resecta est,
Dùm tibi conspirat curia magna senum;
Est tecum Soboles, euulsis naribus ense,
Cur tua ? & hac claris fascibus ira venit ?

Huicve

Huicve malo adiunctum exilium, Martina, dolere
Cogere? supplicijs tòt male pressa manes?
ASPICITE *vt lauro fortuna nocere virenti,*
Decidere, vt Diuùm tecta superba solent.

Ariadna.



Eonis I. Imperatoris filia Ariadna, hoc vnum edidit singulare, inter ea quæ temporum vicissitudo solet afferre, vt maritum viuentē sepulcro condiderit. Is Zeno erat. Sed quid boni ex Zenone, obscurissimo loco nato, facie deforme, deteriore ingenio, morum improbitate tyranno? obscurè ortum in lucem dignitatum editum, nunquàm splendidè nitentem videas. Corporis deformitas, animi crebriùs deformitatem ostentat. Malo ingenio quispiam, pessimè perpetrat; squaletq. in tyranno dominatus, qui ex cœno nescio quo, & tenebris eruperit. At insolentiorem ipse Basiliscum nactus est, à quo pulsus in Isauriam cum vxore recessit, illud in primis animaduertens, cùm è culmine decidit, satius esse priuatam vitā degere, quàm Rempublicam domesticis contentionibus lacerare. A ciuibus Basilisci insolentiam perferre nolentibus, ex Isauria reuocatus, Imperium repetijt, & Basiliscum prælio victum cum filio in Cappadociam relegauit, & Leontium in Papyrio castello captum interemit. Cùm multo mero se onerasset, & exanimem omnes arbitrarentur, vxor cui mulierosi viri ebrietas dùm omnia constupraret, omnia eius vocibus personarent, odiosa facta fuerat, omnium opinionem confirmans, sepulcro ipsum inferri iussit, addito ingenti lapide quo tegeretur. Qui postquàm resipuit, & ebrietas abijt, maximis editis clamoribus, nulloq. opem ferente, viuus in sepulcro mori coactus est. Quid turpius, immoderato vino perfusum, mortis simulacro ab vxore fuisse delusum? an vxorem lubentem vltrò coniugi mortem intulisse? Nouimus nostra ætate vxores,

14 PERFIDA.

vxores, morientium virorum obitum, nutu, gestu, pharmaco sæpius iuuasse.

Pinti.

Littore desertam rapuit Semeleius Euan
Gnosia, cui nomen quale, Ariadna, tuum.
Coniugem vt ipsa vides vino, somnoq. sepultum:
Et rapis, & tumulo condi, Ariadna, iubes.
Ambæ Ariadnæ estis: rapta altera, at altera raptrix;
Altera viuit amans: altera perdit humans.

I I.

Zenoni lacrymis genas rigasti,
Viro bis, Ariadna, sub sepulcro?
Suum dùm latice obruit Lyæi
Bibacem stomachum, dedit madenti
Tunc sese tumulo: latente at intus,
Non dùm egresso animo: sepultus idem est
Vxor dùm esse putas eum cadauer.
Quid deflere iuuat virum gementem
(Fortasse auxilio tui petito)
Incassum è gelido, nigroq. busto?
Lauro haud Cæsareæ, ortus is corymbis,
Equo non Capitolium aduehendus,
Verum Lynce fuit meri ad lacunar.
Hoc este in tumulo, quater patentes
Vos ò, queis calices placent Falerni;
Stetis ne calidis humi, cauete,
Intus spiritibus, velutq. Zeno,
Ne quicquam è cineris vocetis vmbra.
Cuiuis osi Ariadna combibenti
Fallaces cyathos, modo hoc parentes.



Barbara

Barbara Bohema.



IAm moriturus Sigismundus Imperator, cùm animaduerteret Barbaram vxorem de Regno magis, quàm de salute sua sollicitam cũ Bohemis Principibus clandestina consilia conferre, cuncta muliebri perfidia, & scelere violari non veritus, Albertum generũ Austriorum Ducem Hungaris, & Bohemis sedulò commendauit; & Barbara, quæ Regna illa ad Vuladislaum Regem Polonorum dotalia afferre (quis reconditas causas nouit?) quàm filiam Reginam salutare malebat, capta Znoimæ, in Hungariam ducta est, quod fortasse sic faciundum Sigismundus ipse iusserat. Mortuo Imperatore, diuisis in duas factiones Bohemis, alij Albertum, quem Hungari sibi Regem creauerant, alij Casimirum Vuladislai fratrem ad Regnum inuitarunt, qui vel dissuadentibus Polonis annuit, Regnumq. adeundum deliberauit, quocirca cruenta inter eos bella intercessere. Cæsar tandem Albertus à Germanis proceribus appellatus est, quem honorem non nisi assentientibus Hungaris accepturum promiserat. Tunc Barbara socrus ad eum cunctis delatis, quæ in Hungaria, & Bohemia possidebat, accepta duodenùm millium aureorum pensione, ex Hungaria ab eo dimissa, in Poloniam redijt, vbi ab Vuladislauo perhumaniter accepta, Sendomiriensem arcem habitationi impetrauit, licèt in arce Pragensi, in Regum sepulcris condita fuerit, cui nulla debebatur sepultura, quandò cum nequitia, & inexplebili libidine atheismum coniunxerat, nullam futuræ vitæ habita ratione. Barbaram ergà Deum dixerim, & barbarica ineptia suos negligentem. Nec rarum hoc in muliere. Perfodit muliebria corda libido, quæ operoso animi labore, suorum ruinam, aliorum patrocinium molitur.

25 PERFIDA, ET ATHEA.

Pinti.

Quæ nam sub lapide hoc? viuens claudenda barathro,
Barbara, barbaricis moribus, illa iacet.

N *Quæ*

Quæ fuit? Augusti Sismundi barbara coniux,
Perfidiæ inq. illum nomine clara suæ;
Tanto indigna viro, quamuis natalibus orta
Egregijs, falsa commaculata fide.
Credidit an quidquam, vera quod lege vetetur?
Corpora mista animis interitura fore.
Credidit hæc, homines vitam traducere inanem,
Quam non cum luxu cœca libido terat.
Sit procul à nobis hæc verè barbara, barrus,
Quæ fuit Hircanis interimenda feris.
Aeternas sub Dite luens per secula pœnas,
Nunc ne animos etiam viuere posse negat?

Russa, Othomanna.

26 EX SERVITVTE AD IMPERIVM EVECTA.



Vis crederet inter Sarmatas Vrsos, ferosq. Bisontes, & inter Borysthenis siluas glacie rigentes, tantæ venustatis mulierem enatam fuisse, vt Thracia ferocitate exultantem Solimanum maximum consilio, & viribus Imperatorem comprimere valuerit? Capta à prædonibus è Russia regione mulier est (ea de causa Russa nūcupata) & munus, quo nihil nobilius ea ætate existimabatur, illi tradita est. Munus inquam? Thesaurū meliùs appellarim, quod omnes Orientis gazas superaret. Maximos quæstus fecisse ratus Solimanus, non ex præda, & manubijs aurum hoc ad se peruenisse, sed prædatricem eximiam, atque illustrem ad se capiendum missam dictitabat, cùm iàm ex eius aspectu conceptam mortem in præcordijs cōtineret. Ipsam languentem, incomptam, dedititiæ, & captiuæ habitu, ex quo nihilominus veluti inter nebulas, oculorum radij coruscabant, admiratus est. Quid, dùm gemmis ornatam, sericea auro, & argento depicta chlamyde indutam intuitus est, cuius quasi Lunæ accedentis motibus eius Imperium gubernabatur? Othomannorum clarissimus

ſimus Princeps, qui Aſſyrios, Perſas, Medoſq. domuit, Aegyptum cœpit; Europæ terror; Caroli V. Cæſaris gloriæ terra, mariq. æmulus (quid illuſtrius Solimano adſcribam?) qui licèt Selimo patre, quo nihil ad ſæuitiã pronior exiſtimabatur, mitior eſſet, cædibus tamen, multis victoriarum præconijs; Hungaris, Germanis, Hiſpanis ad internecionem traditis, & agrorum, vrbiumq. vaſtitate non potuit ſatiari; pulcritudini mulieris ſuccubuit, & primariam in Gynæceo concubinam adamauit. Conuerterat ad eam extollendam ſuos impetus Fortuna, & ad res magnas gerendas, Imperiumq. parandum alacrius adiuncta, ad Othomannicam gloriam per manus perducebat. Ingentem animi fortitudinem vanæ relligionis vallo circumſcriptam, huiuſmodi Mupletio barbaris ſacris Præfecto obiecit, vt templum Deo, Xenodochiumq. peregrinorum commodo ſibi ædificandũ diceret, & percunctaretur an ſalutem ea re geſta eſſet conſequutura? Cùmq. reſpondiſſet, Mancipio illud non licere, nec proficere, quòd ea quæ poſſideret, Principis eſſent; mœrore exagitari cœpit, lugubri ferè lamẽtatione afflictam Solimano ſe præbens, à quo, cùm ea intelligeret, in libertatẽ publicis tabulis vindicata eſt. Concubitum deindè poſcenti, ait, Nefas eſſe cũ libera coire. At moræ impatiens amator, Mupletij monitu, ne legi aduerſari videretur, eam duxit vxorem. Operæpretium tunc eadem exiſtimauit, ſi liberos peperiſſet, Regno inſignire. Id quod ſanè effecit; nato enim Sultano Selimo, Muſtafam ex alia coniuge natu maiorem, occidendum curauit, quapropter Selimum Solimanus habuit ſucceſſorem. Et tantum potuit falſæ relligionis honor, vt in eo ſuæ amplitudinis fundamenta Ruſſa iecerit, & Solimanus, alioqui barbarus, Mahometici ritus cultum obſeruauit. Quid in vera religione deliramus?

Pinti.

Nunc vndas Scythici pone Boryſthenis,
Nunc fines patrios immemor; & Venus
Fias, præda, tua ſpecie altera,
Regis Threÿcÿ vxor.

Nunc iam seruitij libera vinculis,
Nunc Selimiadæ delicium tori:
Lingua, templa tenens, Arabum lege:
Fila Galib Ilellah.
Pro centone, premis stragula serica,
Pro paruis maculis ære datis, habet
Ex auro orbiculos tua dextera,
Indis lucida gemmis.
Nunc Regina iubes, quæ fueras heri,
Fortassis miserè, subdita luxibus.
VT cum sorte dies hominem, vide,
Ad summum decus effert.

Francisci Colellij Neap.

Tu ne olim Phrygij prædonibus acta Tyranni?
Tu ne olim hostili subdita, Russa, iugo?
Nunc diadema nouum capiti radiante pyropo
Gestas, & flaua regia signa coma.
Cuius in accepto fueras captiua triumpho,
Illius imperium sub ditione tenes.
At Dominum solio residens Regina superbo,
Vincis, & illecebris vndique septa ligas.
Prò mirum, quæ Regis eras captiua: tibi, illum
Ius datur hoc vinclo nectere sorte pari.

Maria, vel Marina Armena.

27 INNOCENTER AFFLICTA.



CVm inuitas nuptias patresfamilias sollicitant, nurusq. filijs inuisas exposcunt, magna eos pericula ingredi cogunt, quibus si aliquandò ipsi perfuncti essent, dùm magna eorundem iactatione è terra spectatores fiunt, tempestates nō esse subeundas affirmarent. Mouet aliquandò animos regnandi libido; sæpissimè diuitiarum cupiditas, nec

quid

quid futurum sit prouident, nec aliorum exempla in mentem reuocantes, tunc meminerint cum familiaribus grauissimis litibus, quæ intercedent, causa cadere ipsismet aduocatis animaduertēt. Nunquam Marinam, vel Mariam Armenam Constantinus Porphyrogenitus amauit, cùm aliam puellam deperiret. Sed matre sic iubente, cùm Armeniæ exercitus filio iurassent, licèt prius ipsa omnes artes adhibuisset ne à Ducibus iuramentum præstaretur, Armenam sibi vxorem connubio copulauit; morosus, anxius, iracundus, ac difficilis in eam factus est; nuptiasq. non matrimonij dignitate, sed miseriæ augurio, coniunctas fuisse dixeris, & insanabili, ac mortifera plaga saucius. Nefarium scelus commentari cœpit. In monasterium eam detrusit. Ecquid erroris commiserat sceleste? Insontem sic abdicas? Quid causæ est? *Venenum dedit; sic ad interitum me vocabat.* Nimis quidem leue venenum fuit, quo te sublatum non vidimus. An verò veluti Panthera (crudelissimum inter homines monstrum) quæ venenata carne capitur, remedium habuisti? Tu tibi poculum subornasti; falsa criminis accusatio est. Caroli Magni filiam ardebas, Marinam oderas; ideò in eam vanam culpam confers. Vis tamen ea in re defensorem? Minus quàm alij peccasti; à te enim innocens seruata est; cùm alij, quòd vxores oderint, adhibito innocente addultero, ferro turpiter necarunt. Nec Scythæ crudeliori scelere notantur.

Pinti.

Purus Hymen compto Augustam dedit ore Marinam:
Et magnæ Caroli natæ in amore peris?
Vna tuis veniat gratis amplexibus vxor:
Linque inconcessos, perfide, linque toros.
INNOCVE *tibi quæ vixit, vi cludere septis,*
Ab re coniugium soluere: flagitium est.

I I.

Promisi in sociam thalami violator amoris,
Detrudi immerito hanc ad loca septa iubes.
Hæc mare, tu nauta es (prò mirum) turbine fractum
Stat mare, & huic nautæ tuta per ire datur?

Anna

Annà Cæsarissa.

28 NOCENS SERVATA.



Liud tubarum genus in nuptijs, quas mulierum superbia excogitat, quibusq. familiaris discordiarum militia in domos introducitur summa voluntatum dissensione, sollicitudinis, & stomachi plena. Irene Andronici Ducæ filia, Alexij Commenis vxor, inter alios liberos quos plures habuit, Annam, Cæsarissam nuncupatam peperit. Quam cùm despondere statuisset, ad suum, non ad aliorum arbitrium collocare deliberauit. At dices; Cur viri consilio vteretur, qui vafer, auarus, rapax, bello infelix à Roberto Guiscardo, à Bossinis vincitur; Chium, Rhodum, Lesbum, Samum insulas amittit; nobilissimā illam in Asiam nostrorū Argonautarum duce Godefrido Bolioneo expeditionē impedit, à Boemundo tandē superatur? Vera hæc sunt; sed nō debuerat viri saltem dignitate moueri? An marmorei busti loco ambitiosis mulieribus viro vtēdum est? Cū maximè in Cōmeno aduersitas vitia correxerit, & rapacitas in liberalitatē, sæuitia in clementiam fuerit commutata, quòd si in aprum irruens sagittæ venenatæ vulnere non perijsset, inter optimos Imperatores fuisset connumerandus. Deserat verò patrem; quid à Ioannis filij (qui Coloiannes dictus est) voluntate discessit? Victorijs bellicis patre melior, qui in Asia Persas, in Europa Scythas, & Tartaros domuit, & ex Thracia, & Macedonia expulit, quò Alexio imperante ex Septentrionibus locustarum more inuolarant; Hunnos ad Saui, Istriq. confluentem deleuit, Syriamq. coempta ab Raimundo Principe Antiochia, vastauit? Sic igitur virum, filiumq. illustres Principes superba contemnit? Annam Nicephoro Bryennio, cuius eloquentiam, artiumq. liberalium studium, & gerendarum rerum prudentiam laudabat, nuptam tradit. In hisce virtutibus latere tutelam, & præsidium libidinis multi arbitrabantur; atque ea quæ consequuta sunt opinionem cōfirmarunt; nam in Coloiannem filium cum Anna coniuratorum principe conspirauit; qui proculdubiò

oppressus

oppressus fuisset, nisi Bryennij socordia fuisset impedimento. Hic rerum flagitiosarum ex innuptis nuptijs fructus excipitur, hic turpis concordiæ status; & Charybdis gurgitis, in quos quispiam inciderit exhaurire cùm velit, non potest. Cæsarissam vt matri obtemperaret, vt virum Imperatorem salutaret, fratrem Imperio priuare non pudebat. Et cruciatus defuere? Nemo coniuratorum cæsus est; ipsaq. per Alexium Axuchum fratri reconciliata est.

Pinti.

Non digna in terris pœna commissa luentur?
Anna impune diù viuere posse licet?
Quod te non facinus tetigit? tamen est procul vltrix
Dextra potens: sceptro siccine tuta tuo es?
MISSA *foro grauiorq. venit vindicta superno,*
Insurgat nullis si tibi terra malis.

Maria Austriaca.



Vænam proponitur vltima Imperatricũ imago? Quæ maiestas, quis nitor in vultu elucet? Quæ in fronte rutilat Romani Imperij sanctitas, atque amplitudo? Quæ collucent in oculis virtutum sidera? Quæ circùm augustissima longo series ordine Regnorum honores renouat, atque instaurat? Mariam Austriacam iàm cernis hospes, Augustorum filiam, vxorẽ, matrem, quam Carolus V. genuit, Maximilianus vxorem habuit, Rodulphus matrem nouit. Carolo quid excelsius? Inter sidera claro, & tremulo ardore Cometa magnarum rerũ prænuncia coruscat. Belli fulmen; ad hæreses abolendas, Catholicam Fidem propagandam, barbaros fugandos, terræ, marisq. terminos describendos, & subijciendos natus. Quicum nec Aristides abstinentia, nec humanitate Miltiades, nec felicitate Lisander est comparandus.

29 AVGVSTISSIMA, ET FELICISSIMA.

randus. Qui Iphicratem militari prudentia vicit, Epaminondam charitate in ciues superauit. Qui labentem, & inclinatam Christianam Rempub. animi consilio, corporisq. viribus sustinuit, & Reges, atque hostes superbè insultantes, memorabilibus positis trophœis, profligauit. Quid igitur gloriosius, quàm ex Carolo nasci? Et quid magis eximium, quàm Maximiliano nubere? Quem, inquam, Maximilianum? Maximi Ferdinandi filium. Quæ Naturæ miracula? Nouit Ferdinandum Turcarum tyrannus. Hoc solo vtor testimonio; qui Transyluaniæ Vaiuoda, Comiteq. Zepusio cliētibus inuitis, ex Regni Hungarici ditione expulsus est; qua victoria Rex Bohemiæ cum Anna vxore, Ludouici Regis Pannoniæ sorore Pragæ inunctus, Caroli voluntate, communi Electorum, & Statuum consensu Coloniæ Rex Romanorum renunciatus, Corona Aquisgrani donatus est, Imperatoriam dignitatem, fratre vltro in Comitijs Francofurti deponente. At quem Principem Maximilianum dices? Dicant Solimani, Solimi, Amurathis clades, inter quas victoriarum insignia tanti Imperatoris encomia æterna Fama obloquuntur. Eius dicant eximiæ virtutes, quibus litterarum studijs, linguarum peritia, vitæ innocentia, pace, & concordiæ publicæ amore claruit. Quis grauitate maior? Quis animi constantia grauior? Quis Relligionis, & officij plenior? Et Rodulpho quem dices illustriorem, qui cùm patris Imperium obierit, eius quoque virtutes obijsse præclarum arbitratus est? Viuas diutissimè Imperator maxime, qui cōspicuas tuas laudes huiusmodi sublimi loco collocasti, vt rerum egregiarum exempla ex te sumantur, recuperatisq. vrbibus, quas Imperio subiectas sæuissimus Scytha occuparat, veteribus bellis confectis, quæ ceteris negocium facessiuere, Summorum Pontificum voluntatibus tibi adiunctis, nullam Christianæ rei iacturam esse factam sentiamus. Sic igitur Maria in maximorum Principum florentissimo campo vires? Tu vna omnium dotes repræsentas? Latent meliora. Philippi soror es. Quid eo Rege admirabilius, qui adhuc clauum Regnorū tenet, dùm ab eo ceteri Reges regnare didicerunt? Quid augustius excogitari, aut inueniri posse censebimus? Est ne aliquid in orbe

Philippo

Philippo clarius, cuius nomen sanctum, pium, immortale, nulla vnquam vetustas, aut obliuio delebit. Amitam alterius te quoque Philippi cognoscimus, qui patris imaginem Regnis administrandis, Romana Ecclesia defendenda, subditorum rebus publicis, priuatisq. tuendis, vitæ sanctitate, animi magnitudine, refert. Meliora item, in liberorum fœcunditate, quos sexdecim Ferdinando Maria peperisti, Annam, Ferdinandum, Rodulphum, Ernestum, Elisabetham, Mariam, Matthiam, Maximilianum, Albertum, Venceslaum magnos Austriæ Duces, & in pueritia extinctos duos Fridericos, Mariam II. Carolum, Margaritam, Leonoram. Ecquandò feliciorem partu audiuimus? Quid Mariæ, & Aureliæ Iulij Cæsaris matri? Viditq. duas filias potentissimis Regibus coniunctas; quippè Annam vxorem habuit Philippus II. cui Philippum III. peperit; & Elisabetham Carolus IX. Rex Gallorum. Quamobrem filia Caroli V. est, nurus & neptis Ferdinandi, vxor & sobrina Maximiliani, mater Rodulphi, soror & socrus Philippi II. Philippi III. amita & aua; & Caroli IX. socrus. Afferat quispiam potentiorem seriem, felicius genus, stemma nobilius. Animi diuitias quis enarret? Vxoriæ fidei incredibilis obseruantia, vt vel ancillam ægroto Maximiliano gereret, quandò interdiù noctùq. nunquam à viri lecto discedens, semper epulas ipsa parare voluerit. Efficax in ea charitas, atque humilitas, quæ continuò cum pauperibus versabatur, Xenodochia inuisebat, miseriarum subleuatrix. Prudentia ità percrebuit, vt mortuo viro, & à Philippo in Hispanias vocata, Portugalliæ Regni, quod nuper in suam ditionem redegerat, Gubernatrix effecta fuerit. Indè Regios fastus deserens, in Cœnobium Excalciatarum S. Francisci à Ioanna Regina sorore conditum, cum Margarita filia se abdidit, vbi cùm aliquot annos sanctissimè vixerit, tandem ad cœlos cum omnium mœrore euolauit. Quæ hanc metam aliæ Imperatrices curriculo tangere voluerint, nefas esse sibi persuadeant.

Incerti.

Cæsar me genuit; Cæsar, me coniuge ducta,
Cæsaream fulcit sospite prole domum.

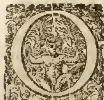
O Pinti.

Pinti.

Vidi, ait, in terris admirans pronuba Iuno
Fertilitate parem, nobilitate parem.
Hæc currum ascendat, picto pauone vehetur,
Hæc plaga in ætheria deliciosa comes;
Sceptrigeræ diues sobolis, venerata coronis,
Sume Philippiade sanguine creta decus.

Isabella Castellæ Regina.

[...]EGINAE. 30 [...]ORTIS, [...]T SA[...]IENS.



Mnium virtutum, quæ in præclarissimis Reginis insignes existimantur, ditissimum ærarium propono Isabellam Castellæ Reginam, Henrici IV. sororem, Ferdinandi illius vxorem, cui Catholici nomen ob rara in Christianam Fidem exempla est inditum. Eius si vitæ sanctitatem spectes, templis cum viro ornandis, sacrisq. libris legendis assiduam; ludos, corporisq. voluptates exosam; bonos in aula mores desiderantem, prætereà nihil, videas. Si Temperantiam, sine qua contemplari, & gubernare non licet, nec lautum quicquam, nec exquisitum, nec per libidinem sumptuosum exposcebat, & abstinens à vino, admirabilem virtutem mulieres edocuit, vt semper à compotationibus muliebrem modestiam vindicandam esse intelligerent. Si Fortitudinem, nihil quidem viro viribus, & consilio cedens, Lusitanicum bellum eo absente confecit, Regnum Nauarræ suis adiecit, Canarias insulas deuicit, in expugnando Bethicæ Regno egregiam nauauit operam, vt Sarracenos Maurosq. ex tota Hispania expulerint, & eos qui in ea regione reliqui fuerant, aut Christianorum dogmata amplecti, aut in Mauritaniam decedere coegerint. Si Clementiam; post patris obitum, Castellæ Regno recuperato, quod familiares Principes occuparant, ijs in quos iure animaduertere debuisset, supplicia clementissimè condonauit. Si Misericordiam; quanto studio in bellorum

bellorum conflictibus, & quàm prouidè Medicos instituit, qui vulneratis remedia afferrent, carrosq. quibus ij ad Xenodochiũ perducerentur, quod Reginæ nomine appellabatur? Dùm verò à bello quiesceret animus, ornandæ, & amplificandæ paci mulier prudentissima ità vacabat; vt Regnum latrocinijs expurgaret, leges conderet, in ferendis sententijs Consiliarijs ipsis esset adiumento, omniaq. tanta prouidentia pacaret, vt ad sæculi felicitatem tantã Reginam esse natam omnes prædicarint. Sed quàm latè in ea percrebuit rerum maximarum cupiditas? A Christophori Liguris opinione ad orbis terminos propagãdos, nouosq. inueniendos ceteri Reges, ipsaq. Genuensium Resp. quam serò facti pœnituit abhorrentes, insaniam laborioso, & ingeniosissimo viro obijciebant; neque profectò prorsus reprehendendi. Quid enim stultius poterat excogitari, quàm extrà antiqui orbis limites, nouum orbem reperire, nostrisq. Regibus subigere? Cùm Isabella reconditarum rerum indagatrix, cui vix sexcenti suffecissent orbes, aureæ illius Columbæ, quæ ad ignotas rerum causas euolabat, pennas subleuando, quartam terræ partem addidit, quam mortalibus absconditam gloria nunquam peritura, æterna Fama concinet, eius nutu, & opibus esse patefactam. Quamobrem adhuc Oceanus Occidentalis, & Eous ad Isabellæ honorem prouoluit vndas, quæ tot annos ratium onera perferre non didicerant, nauticos clamores ignorabant, classiumq. exuuijs nunquam fuerant ornatæ; aurum arenæ fluminum vorticibus exonerant; gemmarũ corollas rupes, littora, glebæ nectunt; arboresq. suauitatem fragrantes, varios succos, atque liquores emittunt; longè alius aruorum aspectus Europeis ligonibus cultus, noua iam florum serta texit, flauæq. segetes horrea complent, & plenioribus vitibus fluunt prœla, cœlumq. ipsum clementius nouis colonijs redditum, Isabellam tot laudibus effert, quot sideribus illustratur. Hinc Canibales, atrox Anthropophagorũ genus, humanitatẽ, hinc omnes indigenæ veræ relligionis cultum Isabellæ acceptum referunt, cui nouus ille orbis feliciùs quàm Columbo, Vespucio, Magallani, suam acceptam refert claritatem. Mortua anno 1504. in oppido Methymna Campi.

Pinti.

Immensas Cubæ, ignotis qua Carcinus ardet
Gentibus, inuenit puppe Columbus opes.
Has nunquam sceptro Ligur hic iunxisset Ibero,
Tanto Argonautæ ni auxiliata fores.
Ergo noui inuentrix Regina vocabere tractus,
Quando absque ille tua vela ligasset ope.
Regibus eiectum, patrio lusumve Senatu,
Audax consilium, femina sola iuuat?

I I.

Aduersis tòt responsis tua penna, Columbe,
Est dissecta, sed est penna Isabella tibi.
Quod si penna tua hæc fuerat, vel fulua, vel alba:
Puras nunc auras aurea tota secat.

Colellij.

Fleuisti varijs iactate insultibus, Heros,
Insumens miseris annua lustra modis;
Et velut infamem te patria sæua rebellem,
Pellit & Hesperia diues Iberus humo;
Omnia te renuunt: tamen excipit extera blando
Regina afflatu, quæ tibi subdit opem.
QVAM *bene virtuti famulantur munera, postquam*
Digna tibi merces obtigit: illi animus.

Ioanna Hispan. Regina.

33 PARTVILLVSTRES.



Vo quæ maximè præclara Ioannæ Aragoneæ acciderunt, inter fortunatissimas eam Heroinas extulere. Alterum, quòd Isabellæ, & Ferdinando maximi nominis Regi Catholico genita; alterum, quòd Philippo Austriaco Maximiliani I. filio in matrimonium fuerit collocata. A Ferdinãdo per Ioannam Austriorum felicissima series in Hispanias

ducta est. A Ioanna per Philippum orbis delicium in lucem editus Carolus V. splendor Imperatorum. Laudent alij in hac Regina pulcritudinis elegantiam, alij virtutum omnium eam celebrent encomio. Vnum ipse potissimum laudandum existimo, in quo omnes laudes conquiescant, quòd naturæ miraculum Cæsarem procrearit. Erit ne Aureliæ Augustæ, quæ Iulium Cæsarem peperit comparanda? Pares profectò, quæ duos inferioris orbes Soles peperere. At superior Ioanna ex qua Christianæ Fidei lumina in Carolo V. Catholicæ Ecclesiæ tutela emicarũt. Comitatum Flandriæ, reliquasq. ditiones à Ioanna Castellæ Regno vnitas, & ius successionis, in amplissimum Hispaniæ Regnum allatum, immortali laude maximam Reginarum celebrabunt. Patrem multis in Mauros prælijs triumphantem vidit; sed mortuum, & à Bernardo Sandoual Bethicam allatũ deplorauit.

Pinti.

Cum dubio aggrederis partus, Regina, periclo:
Iuppiter, & Mauors talia dicta ferunt:
Nitere spe magna, atque Heros erumpat ab aluo;
Et spolijs nostros augeat ille lares;
Deferat ex Lauro deuicto ex hoste coronas,
Ipsius nunquam famæ abeunte sono.
Sic fatus, liquidum vanescit in aëra vterque;
Totaq. lætitiæ est aula relicta suæ.
Te, Cæsar, pariente venit fauor, & pauor orbis,
Vsque suis magnus laudibus, vsque tuis.

II.

Threÿcio quondam fertur peperisse sub antro,
Ex Iouis, armiferum, sanguine, Iuno Deum.
Sic oris Carolum, qui Mars fuit alter in armis,
Ioanna Hesperÿs, altera Iuno, tulit.
Sed nouus hic Mauors, quàm prisco maior habetur:
Ille leuis sceptris, at grauis iste fuit.
Ille aliena, vrbes turmis fusura superbas:
Hic sua, perfractis hostibus, arma dedit.

Deuouit

Deuouit vetus illi ætas Picosve, Luposve,
Huic datur insigni, magna auis, atque Leo.
Thracius ò quantum Mars hoc à Marte, & Ibera
Hac, quantum Iuno est protinus Argolica.

Colellij.

Felix alma parens: felix tu Carole: digna est
Hæc puero genitrix: hic genitrice puer.

Isabella Hispan. Regina.

32 Roximè ad Ioannæ gloriam accessit Isabella Emanuelis Lusitanorum Regis filia, quã cum magnus Cæsar habuerit vxorem, illud sibi iure tribuit, vt vna omnium Augustarum felicissima potuerit appellari. Et quamuis id præcipuè satis esset ad Maiestatem amplificandam, maiorem nihilominus factã arbitrata est, cum Philippum II. Regum maximum, & Regnorum omnium decus in lucem ediderit. Nescio quid maius in orbe, nascente Philippo Christiani nominis defensore acerrimo, barbarorum domitore, hæresum vindice, Reipublicæ qua iustior excogitari non posset administratore, natum est. Cedit Cæsari Philippus, sed patris vitam æmulatus, quæ ab illo armorum viribus sunt inchoata, pacis ipse tranquillitate confecit. Sic inquam æmulatus, vt vel in gerendo in Quinctinopolim bello, sub filio pater stipendia merere exoptasset. Quid æmulum? quid imitatorem pronuncio? In Philippum Cæsar omnes transfudit virtutes; omnibus paternis virtutibus imbutus Philippus Cæsar fuit. Atqui sic Ioanna Isabellam refert, vt vtraque summorum Principum mater, qui extrà Solis vias vtrumque polum, perpetuoq. Oceano littora circumfusa Imperio adiunxere, qui duo Caroli Magni Romanæ Ecclesiæ iura (quod caput regnandi est) vita, & fortunis amplificanda semper duxerunt, regnorum molem cœlo, & terris conspicuam illu-

illustrissimo opere ædificarunt. Ioanna Cæsarem, Isabella Philippum peperit. Quæ inter parentẽ,& filium meta excellentior? Quis extrà ambas hasce columnas progredi audebit? Et quis harum Reginarum famam censebit nobiliorem? Singulare illud Ioannæ contigit, vt Caroli V. mater diceretur, singulare illud etiam Isabellæ contigit, vt Philippi esset procreatrix; partusq. nobilitatem aliæ filiæ auxere. Maria, quam Imperatricem Germania salutauit; & Ioanna, quæ Ioanni Lusitaniæ Regi nupta, inter celeberrimas Reginas fuit adscita. Quod si tantæ coniugis amplitudini,& liberorum fœcunditati,corporis elegantiam,animi candorem, Regios mores,amabilem adiunxeris grauitatem, omnibus eam antecelluisse Reginis facilè iudicabis. Turbauit eam felicitatem interitus decimum tertium post annum, quibus cum coniuge vixerat,aucto patre filio Ferdinando,cui haud diù viuere contigit. Toleti sepulta est quadragenaria anno 1539.

Pinti.

Te exoriente, Tagus croceas versauit arenas,
Fascibus orta vxor, purpuræ & orta parens.
Magna quidem laus est, sceptris genuisse Philippum,
Coniugio & Caroli sanguine & esse parem.
Gloria quin ingens, atauos iactare superbos;
Stemmata & antiquæ mille referre domus.
Vndique quàm maior, populis pia iura dedisse,
Aeuiq. in superis commeruisse dies.

Maria Lusitana.



D Regiæ felicitatis fastigium quatuor Philippi II. Regis vxores euectas Reipublicæ bono, stirpis diuturnitati, orbis terrarum ornamento cognouimus. Quid Maria Ioannis III. Lusitaniæ Regis magis eximium,ex qua primi connubij floribus ea consanguinitatis fragrantia afflata est, vt nuptiarum odor Europam compleret? Accessit 33 PHILIPPI II. VXORES.

formæ

formæ venustas,quæ eam reddidit admirabilem. Alliciebat verbis animos, & dùm acuta, & graui oratione vteretur, res magnas,quas animo concipiebat, Regali maiestate parere videbatur. Florentis ità Reginæ cum Regum omnium flore,floridis annis mors inuida vitam præcidit anno 1545.quarto post partum die,in quo Carolum Hispaniarum Exarchum edidit,quo vnico, penèq. adulto pater mœrens, sed lubens orbatus est.

Pinti.

Surgit ab Ionio Cithereia littore: sed tu
Hesperio auricolor, quà sonat orbe Tagus.
Illa cupidinibus, lasciuo perdita luxu:
At Regina tibi tæda pudica nitet;
Non exorta mari es: tamen insunt clara Mariæ
Nomina: at à Mariæ nomine nomen habes.
Quòd si pulcra Venus, pulcro quæ est ore, vocatur:
Quàm magè tu in sceptro pulcra vocanda Venus!
Et Venere es maior: thalamo sociata Philippi es:
Iuncta viro certum non habet illa torum;
Serta Palepaphiæ nectuntur myrtea: crines
Ornat at ex auro magna corona tuos.

Maria Angla.

34 
Aria ex Henrico VIII. Angliæ Rege, & Catherina Caroli V. matris sorore nata, à Regij animi dotibus ad immortalitatem ducta est. Hæc sanè cum altera sorore Elisabetha, & fratre Eduardo à patre est defuncto relicta. Et cùm præpropera mors Eduardum sustulisset, qui Regno successerat, Mariæ primogenitæ Regni iura auferre aliquot Proceres conabantur, omnibus tamen Ordinibus Ioannam Suffolciam repudiantibus, quam adolescens, & imbecillis iudicij Eduardus, persuadente Suffolcij Duce, testamento scripserat

pferat heredem. Dicto ſacramento Londini Corona aurea redimitur, licèt Nortumberlandius Dux, qui cum Ioanna filij vxore in Regnum aſpirabat cõtrà Mariam caſtra mouerit, qui cùm nec longius ab eius caſtris abeſſet, ab omnibus deſtitutus, cum liberis, & Ioanna captiui ducti ſunt. Tunc Regnum, quod à Fide Catholica deſciuerat, in veterem Eccleſiaſticam diſciplinam reuocans, omnem Anglicanam libidinem ſumma cum omnium admiratione frænauit. Rebelles Petrus Carus, & Thomas Vuietus eius ſeueritatem maximè norunt. Sed illuſtriori lumine Sol Angliam peragrauit, cùm de Philippi nuptijs per Cardinalem Reginaldum Polum in Germaniam, & Angliam conſtituendæ Relligionis cauſa miſſum, agi cœptum eſt. Bruxellam è Germania Philippum Cæſar euocauit, vt conceptis nuptiarum legibus, in eam inſulam proficiſcentur. Inſtitutæ legationes, miſſus Lamoralis Egmondij Comes, Philippus Nigri, Carolus Lalcini Comes, Ioannes Mommorancius Carieræ Dominus. Qui nihilominus re infecta rediere, relicto Egmondio, qui, vt Principum mos eſt, Philippi Principis nomine, armatus cù Regina nonnihil temporis concubuit. Confectum tandem negotium eſt, Philippuſq. in Angliam nauigauit, & fauſtæ D. Iacobi feriæ omnium conſenſu, & acclamatione habitæ ſunt, non tantùm quòd ex ampliſſimo genere, in clariſſimam Henrici familiam Rex nupſiſſet, ſed quòd amoris, & fidei nexu Orthodoxam Relligionem huiuſmodi religatam conſpexere, vt quæ omninò adumbrata falſitatis imagine obſoleuerant, veritate demum fuerint renouata. Quid Mariæ fortunatius accidere poterat, quàm Philippum Regem Catholicum, in Catholica Fide in ſuo Regno reſtituenda habere conſortem? Eliſabetham ſororem, de ſuperiori ſeditione ſuſpectam, honeſtæ cuſtodiæ traditam, Philippo deprecatore liberauit. Nulla relicta prole, quadriennio poſt connubium, ad cœlum euolauit.

Pinti.

Et Minio, & patrio pelago venerata Britanne
Te aſpiciens vaſtus ſic ait Oceanus:

Immensis sum pontus ego circum uagus vndis;
Immensa es titulis, stemmatibusq. tuis.
Læta es nata patre, & sceptris, populisq. superbo;
Læta es, in armato dùm meditare virum.
Quæ regio, quæ te non gens putat esse beatam?
Heu tantum miseram sol sine prole videt.
VNDIQVE *quis vultus poterit iactare serenos*
Fortunæ? è Diuùm conditione foret.

Isabella.



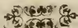
35 Vptiarum initio Isabella Henrici II. Gallorum Regis filia, felicibus auspicijs, flammas bellorum incendio ardentes, visa est restinctura, sanguinis repressura effusionem, & pacis inter patrem, coniugemq. auctor futura; ideoq. symbolo vsa est, Sole, Lunaq. splendētibus aliquot cum Corona impositis stellis, cum hoc epigrammate, *Iàm feliciter omnia.* quippe calamitoso bello, quod annos amplius centum & sexaginta adhuc Philippo Audace viuente durauerat, finem iàm esse impositum iudicarent; sed mox sanguinario ciuili bello ob restituendam relligionem implicati, clarissimam prouinciam diripiendam concessere. Et infelici factum videtur esse augurio, vt dùm Parisijs desponsaretur Isabella stipulante Albano Duce Regi Philippo, & nuptiæ Regia magnificentia celebrarentur, armato Egmondio cum sponsa concumbente, & Henricus in hastiludio cum Gabriele Mongommerio concurreret, confractæ lanceæ frustum in dexterum Regis oculum per cassidis foramina adactum, summo omnium bonorum dolore, è viuis abstulerit; nec iuuit Andreæ Vesalij Medicorum, & Chirurgorum eius ætatis principis studium, quem Philippus de soceri casu certior factus miserat. Tulit Isabella patris interitum ea, quæ maximam Reginam decebat, prudentia, & maximi Regis coniugio paterni funeris luctū mitigauit; tùm maximè cùm

absolutis

absolutis per Legatos sponsalitijs, petijt vt terrestri itinere in Hispaniam vxor proficisceretur, extemplo enim esset ipse Bruxella mari subsequuturus, cùm in Zelandia classem comparasset. Discessit illa deducente Antonio Borbonio Vendomæ Duce,& fratre Carolo Cardinale. Quibus plausibus Parisijs in Cantabriam contendentem populi exceperunt? quibus gratulationibus traiectis montibus est salutata? Quam expectationem concitauerat Philippo Complutũ Toleto obuiam Francis proceribus procedente? At quibus modis Hispanæ multitudinis lætitia profusa est,cùm ad Complutensem Arcem diuertentes,sollemni ritu iunctos proclamarunt? Quas pompas, quos non aperuit Isabellæ tota Hispania ostentationes? Quid sibi gloriæ nouem annorum spatio comitate,sapientia, animi magnitudine non comparauit? Filij decessit abortu, viuentibus Isabella,& Catherina, quarum altera Sabaudiæ Duci, altera Alberto Austriaco nupta est.

Pinti.

Nascentem, ac sponsam vidit me Celtica tellus;
Regnantem Hispanis diues Iberus aquis.
Inq. datis ludis, Hymenæo turbida nostro,
Vltima conspexi vulnera ferre patrem.
Gallia ab infelix thalamo solata iugali,
Cantabriæ subij sat comitata vias;
Vix duo lustra dedi magno sociata Philippo;
Et Lucina mihi Iuno sinistra fuit;
Hincq. superstitibus natabus sidera binis,
Adueni, & supero nunc datur orbe frui.
Tu nostros lugens cineres, ne posce coronas,
Parcat at vt nulli perfera Parca, vide.



Anna.

36 Erennes muliebris famæ,& gloriæ fontes,Annæ Maximiliani II. filiæ cum Philippo Rege connubio, omnes qui eam norūt,testati sunt fuisse præclusos. Nitido illa, Regioq. aspectu,serenitate oculos perfusa, in altissimo Maiestatis fastigio cōstituta, omnium in se gentium oculos, animosq. conuertebat. Genus in hac Regina cum venustate, venustas cum mansuetudine, & probitate, probitas cum pietate certarunt. Omnes certarunt virtutes ab illis præclarissimis fontibus deductæ,Maximiliano viro,Maria matre,quibus nihil prudentius, nihil iustius, nihil clementius, vt meritò clementem, iustum, prudentem Philippum III. Regem potentissimum paterni nominis,paternæ Monarchiæ,paternæ virtutis,& Relligionis felicissimum successorem pepererit. Peperit etiam Ferdinandum,& Didacum,quos immaturè mors rapuit. Vt amorem quo virum prosequuta est,patefaceret,symbolum depingendum iussit, Arborem cuius medium alatus serpens circuibat, ramo columba insidente, cum inscriptione, *Aeterno coniugi.* cuius præclara gesta, à sola Aeternitate describentur. Florentissimo dicendi genere orationem habuit in eius funere Ascanius Columna in Salmaticensi Academia.

Pinti.

Obuia Maiestas ægro processit Honori,
Et subito tales fudit ab ore sonos;
Carpe iter æger Honos, & mecum mœsta subibis
Tecta: veta hilares, Anna obeunte, lares.
Sic ait; & Fama occurrit, pennisq. tubisq.
Aurea, & ausa omnes voce replere plagas.
Voce,illa extinctam Regis vidisse maritam,
Annam, annos cœlis cui datur esse suos.

Eiusdem.

Fortunata Patre, & Genito nunc Rege, Viroq.
Sceptra æterna tuis quàm meliora vides.
Obtineas nato è cœlis feliciter annos,
Anna sit illi omen viuere posse diù.
Tàm bene namque ipso populis pia iura ferente,
In delenda tibi gloria maior erit.

Incerti.

O fortunati quibus hæc duo germina surgunt
Semine Cæsareo Belgæ. quæ florida regna
Cernere erit tali imperio, tædaq. iugali!
En Boreæ conclusa metu melioribus astris
Claustra sui Calycis perrumpere nititur, orbe
Productura nouos fœtus pietatis, in illo
Errorum Fidei euulsis cum stirpe labruscis
Ne qua filix nostris rediuiua repullulet aruis.

Catherina Austriaca.



Atherinam Hispaniarum Infantem, ex Isabella Valesia natam, Philippus II. antequàm decederet, Carolo Emanueli Serenissimo Allobrogum Duci collocauit. Optimè, atque prudentissimè tunc egisse Philippum omnes fateantur, qui cùm filiam animaduerteret omnibus Heroinis nobilitate, & virtutibus antecedere, illustrissimo omnium in Italia Principi & sanguinis cognatione, & prouinciarum amplitudine, tùm antiqua Regnorum possessione, & subditorũ numero, coniunxit. Quid longam, & nunquam interruptam Imperatorum, Regum, Principumq. in ea familia seriem suprà mille annos repetam? Quid Sigeuardum Saxoniæ Regem proponam? Quid Othones Cæsares, Subaudosq. Heroes, inter quos recentiores, Vmbertus, Aimo, 37

Amedeus,

Amedeus, Ludouicus, Philippus, quorum Imperium sanctitate coronatum fuisse populi existimarunt? Quid Carolum Emanuelem efferam, cuius animi, corporisq. viribus Itala virtus viget? An ad res magnas moliendas, ad comprimendos hostes, ad bella terra, mariq. conficienda, alterum post Emanuelem eliges? Quis eo Duce prudentior? Quis fortior? Quasi vero exili hoc Elogio eius fama indigeat, & locus in orbe terrarum desit, quò eius gloria non penetrarit. Mens igitur prouida Philippi, Naturam ipsam stemmatum similitudine habuit consultricem, & Catherina feliciter se ad coniugium, fidemq. tanti viri applicuit. Quid si virtutes æquauit? Regalis in ea corporis habitudo, gestusq. & motus ad Imperia institutus, cuiusq. dominatu omnia posse teneri iudicares, vt omnes ad eius honores, atque admirationem loquendo pariter, & tacendo prouocarit. Quapropter consiliorum patris semper particeps, Regni consors, dona diuinissima habuisse, & gubernãdi formam à rerum Opifice vno absolutam die omnes credant. In negocijs peragendis solers, & acuta, prompta, patiens. In muneribus administrandæ Reipublicæ subeundis, magnanima. In difficilioribus rebus fortiter elata, in quibus tantum dictis effari, quantum laboris accipere consueuit. Consulere, prospicere, conseruare solita, de pace, & bello huiusmodi consulens, vt non ex Ariopago prodeuntem, sed ex ditissima Patris sapientiæ officina edoctam dixeris. Nihil Catherina in summa grauitate humilius, in omni felicitate moderatius. Patris, viriq. iustitiam, relligionem, pietatem, ad suos mores transtulit, quorum præceptis imbuta, eorundem semper effigiem præsetulit. Erit ne igitur nouum si aliorum miserijs, & calamitatibus opem tulerit, seruarit innocentes, semper cum Deo orationibus, sanctisq. operibus fuerit? Virum amauit, sobole auxit viuentem, tantoq. thesauro orbatum, in summa mœstitia reliquit.

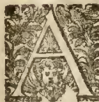
Pinti.

An vis multa tuis carmina laudibus?
Coniux Allobrogum tu Ducis optuma?

Tu

Tu neptis Caroli : lux & Ibericæ
Gentis, tu Italicæ rarus honos plagæ.
Tu prolis genitrix fertilis inclyta,
Patris luminibus tu vndique fulgida,
Virtute ipsa tua Luna velut nites.
Antiquos titulos si cupias : habes ;
Si clara ex atauis stemmata, imagines,
Auri si cumulos : largiter hæc tenes ;
Si ingentes populos: hi tibi, quos regas ;
Si dotes animi : quàm bene te excolunt ;
Si, quæ fluxa cadunt, corporis in bona
Is desiderio : cuncta moues manu.
Heroina tibi deesse nihil puto.
Ac dùm de supera respicies domo
Tot mortalibus hæc subdita legibus,
Vt spes fida monet, te procul haud erit
Quidquam lætifici muneris inscium.

Isabella Austriaca.



AFflictas Belgarum fortunas, prouincias belli flammis conflagrantes, & intestinis motibus euersas, Isabellæ, Claræ, Eugeniæ coniugio subleuatas, eiusdemq. aspectu recreatas quis negabit, cùm Alberto Serenissimo Principi nubens, in Belgium profecta, omnium votis, gratulationum, & apparatuū significatione, & inauguratione quantam nec in aui, nec in patris aduentum edidere, suscepta est? Ad Diuos, & Augustos Isabella, & Albertus, non tàm generis, quàm animi dotibus accedunt. Nec rariori poterat Albertus mulieri coniungi, quam rarissimi parentes Philippus, & Anna genuerant venustate admirabilem, Regali maiestate ornatam, virtutibus omnibus eximiam, qui Austriorum familiam ducens, præstantissimis triumphis debuerat decorari. Nec mercedem 38

dotalium

dotalium prouinciarum Belgij, Burgundiæ, & Carolesij Comitatus à fratre, auunculo, & cognato Philippo Albertus rebatur accipere, cùm vxoris modò munere se locupletari, atque ornari posse existimaret. Nouit Isabella omnium Ordinum acclamationem, patris amorem, Principis (nunc Regis) consensum, Pontificis veniam, quæ omnia viri, vxorisq. perennem concordiam præsagibant. Quid verò Pontificis veniam cùm dicimus, nuptiarum solemnia reticemus? Fratris dùm nuptiæ ab augustissimo Pontifice cum Margarita, procurante Alberto celebrantur, suæ quoque cum Alberto, procurante Antonio Sessæ Duce, conficiuntur. Quid iucundius? Quid excelsius? Quid post hominum memoriam memorabilius? Sed quid felicius Isabella, & Alberto in eo congressu, qui Valentiæ cum Philippo fratre, & Margarita Regina habitus est? Quod gaudium hilaribus lacrimis, amoris plenis celebratum? Altera coniux in Hispaniam progreditur, altera ex Hispania excedit ad Belgas. Peramanter vtrinque studia, & officia patent. Septimo idus Iunias, omnibus ad nauigationem paratis, classem cum Alberto conscendit; præteruehitur Tarraconense littus; Narbonensem sinum traijcit; oramq. Liguflicam legens in portum Genuensem appulit. Quæ voluntatis in ea Republica declaratio? Quis honor à Laurentio Saulo exhibitus? Quis in ædibus Principis Auriæ splendidissimi Regum hospitis apparatus? Ex Liguria Insubres adijt, ex oppido Serauallis à Mediolanensium Præfecto equitum turmis armis, & equestri ornatu instructissimis Dertonam ducta. Eridanus fluminũ Rex lætissimis arundinum frondibus præcinctus, Ticinum contendenti tranquillas præbuit vndas, dùm contentione quadam Ticinenses Academici, operiq. publico Præfecti, de symbolorum inuentionibus, ob nimiam in Austriacos obseruantiam, cum alijs Italiæ vrbibus certarent. Eò lætior Isabella facta est, cùm Mediolanum ingrediens, Castellæ Comestabulo, amplissimo Senatu, & profusa multitudine obuiam procedentibus, non tantùm sollemnia nuptiarum Philippi, & Margaritæ Valentiæ celebrata, ad portam magnificè exornatam, depicta inspectauit, sed ijsdem ædibus in quibus Margarita cõmorata fuerat, vsa est.

Lætior,

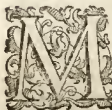
Lætior, inquam, cùm quamplurimi Principes, Senatusq. Veneti Legati aduenere, honoris officia certatim offerentes, cumq. Cardinalis Dieterstrinus Legatus à Clemente VIII. missus, post sollemne sacrum Rosam ipsi auream, & sacrum ensem Alberto tanquàm Fidei defensori dono dedit, summa cum ludorum, spectaculorum, scenarumq. varietate, & oblectatione. Qua lætitia nō perfuncta est ad Seronam, ad Tradates, ad Heluetios, ex quorum fœderatis ciuitatibus Optimates adfuere? Ad Belincionam peruenit, summa Alpiū iuga ascendit, descendit ad Vrios, cùmq. ad Lucernates triduò diuertisset, Basileam ingressa est, & indè per agrum Alsatiæ, atque Lotharingiæ ad Deodatense, & Luneuillæ oppida à Barri Duce, & Comite Vaudemontio Regio apparatu cohonestata, & ad Nanceium deducta est, vbi nullum officij genus, nullum beneuolentiæ testimonium fuit prætermissum. Ad Musipontem, Lotharingiæ Ducem cum filio Cardinali comites habuit, atque hospites. Belgium iàm dominam salutat; à Mansfeldio Comite excepta Luxemburgum ducitur; contendit ad Eburones, ad Namurcum, vbi maximæ fidei Florentius Barlaymontius specimen ostentauit. Et ad Brabantiæ limites progressæ, quàm præclarè Ducatus Ordines, Principesq. obuiam facti sunt? Quàm splendidè officij, & amoris studijs claruere? Quod verò obsequij argumentum Louanij non laudauit? Quæ concordiæ signa Bruxellæ non intuita est? At Machlinia adhuc triumphis gaudet. Et Antuerpiæ quas pompas non admiratus est Oceanus? Neque hæc omnia Isabellæ dignitatem æquarunt, cuius imaginem non templum hoc illustrium Reginarum, sed ipsa Aeternitas cum Serenissimo, felicissimoq. coniuge seruabit.

Bernardi Streingarti.

Gratus ades celebrande nouis, Alberte, triumphis,
Finibus Eois, Hesperijsq. redux.
Grata venis Isabella, tuis, optataq. dudum,
Principis egregia est gloria adesse suis.
Grata dies, gratæ facies, grata omnia circùm,
Grataq. spes pacis pectora blanda fouet.

Macte age, ſume animos fortes, ò Belgica, tandem
Viſa diù triſtis, fracta ſepulta ferè.
Priſtina felici redeunt tibi ſecula, nec non
Aurea quæ proauùm tempora, læta dabunt;
Gratior eſt feſſis requies quæ ſera paratur;
Gratiùs erumpunt gaudia preſſa diù.

Margarita Hiſpaniarum Regina.



Aritimus Triton natantibus inuectus belluis, ex orientalibus Moluchis per æſtus Oceani, fretorum anguſtias,& promontoriorum ſinus, aurati Conchylij ſonitu Philippi III. potentiſſimi Regis aures compleuit, & Coronam ornare cogitanti ſignificauit, pretioſiſſimam omnium gemmarum Margaritam, non inter Bengalæ ſcopulos,aut Americæ arenas,ſed in Germania in Caroli Archiducis, & Mariæ Baueræ Ducis filiæ ſinu recondi. Nihil ea eſſe pulcrius, nihil admirabilius, & qua præſtantius nihil luxus Aegyptius in conuiuium ſummorum Ducū afferret. Ea poſſe Regnorum diadema ornari perſuaſit;ſolamq. Auſtriorum maieſtati,maximorum Regum,& Imperatorum ornamētis, Indiarum theſauris,anteferri debere affirmauit.Sic in Margaritā Auſtriacam animum iniecit, & deſponſas,& deſtinatas nuptias, quibus paulò antè mortem Philippus pater lætatus fuerat, demortuæ ſorori noſtra hæc Regina præripuit.Nunquam profectò aliam quæ tanti æſtimaretur Margaritam Philippus reperiſſet; in qua adoleſcente florida ætate pulcritudo,Regijs moribus comitas,atque ſumma ingenij indoles,in qua facta,dictaq. magna elucent. In Hiſpaniam aduenientem Germania, Gallia, Italiaq. omnis & vidit,& ornauit,ſummiſq. honoribus omnium plauſu, omniumq. concurſu admirata eſt. Hoc verò habuit celebrius, quod à Clemente VIII. excepta eſt, qui Ferrariam venerat compoſiturus eius ditionis rem cū Cæſare Eſtenſi iàm Mutinæ,

Regijq.

Regijq. Duce, qui Pontificis conatibus resistere volens, excommunicationis indignatione perterritus, ditionem omnem, atque seipsum Apostolicæ auctoritati dediderat, vt Christianum, optimumq. Principem decebat, splendidè cum matre, & Alberto Austriaco, misso prius Mattheucio Ragusino Archiepiscopo, & Viterbensi Episcopo in Germaniam, deinde Cardinale Aldobrandino ad Italiæ fines, qui Legatus Apostolicus omnibus eam honoribus cohonestaret. Romam cùm nō diuertisset, Romā cum sancto Senatu Ferrariæ vidit cum Cardinalibus Florentino, Ascolitano, Camerino, Montelparo, Iustiniano, Borromeo, Baronio, Blanchetto, Auila, Gueuara, Arrigono, Sfortia, Montalto, Farnesio, Sanctorum Quatuor, Aldobrandino, Cesio. Quid augustius, quàm Augustissimam Margaritam, inter augustissimos Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Principes intueri? Quæ hospitalis Summi Pontificis pompa? Quæ omnium vota? Quæ cunctarum rerum significationes? Et Solis, & Margaritæ aduentu Ferraria illustrata est; & in Sanctorum Georgij, & Maurelij Martyrum templo, sanctitate plena, nuptiarū celebritas instituta, tanti Pontificis verbis, & Francisci Atristani, Cubicularij interpretatione, vt quæ Latina lingua Summus Hierarcha proferret, idiomate Germano Regina resciret, dùm Albertus Archidux Austriæ tanquam procurator pro Philippo in vxorem eam duceret, dùm idem Antonium Sueſſæ Ducem pro Isabella desponsaret. Quantum honoris se consequutam arbitrabatur, cùm Rosam vtriusque Hierusalem symbolum ex eiusdem manibus accepit, hisce verbis; *Suscipe hanc tu, dilectissima filia, quæ secundum seculum nobilis, potens, ac multa virtute prædita, vt amplius omni virtute in* CHRISTO *Domino nobiliteris tanquam Rosa plantata super riuos aquarum multarum. Quam gratiam ex sua vberanti clementia tibi concedere dignetur, qui est trinus, & vnus in sæcula sæculorum.* Prætulitq. eam Comes Bohemontius Aurati Velleris Eques, domum redeunti. Quanto perstrepuit plausu Mantua Eleonora, & Principibus comitantibus, & à Ioāne Baptista Guerrerio, Vrbis Præfecti, sui Principis nomine, ciuitatis clauibus oblatis? Quæ lætitiæ argumenta Mutinensis

Q 2 Dux,

Dux, Mirandulanus Princeps, Nouclariæ Comes, Veneti, Florentini, Genuenses, Veronenses, Brixiani, qui Mantuam confluxerant, edidere? Quo mundo muliebri, quibusq. nobilibus nouæ nuptæ aduentum gratulatus est Senatus Cremonensis? Addua placido cursu eius se subiecit pedibus; laudauit Lauda; splendidissimè Mediolanum excepit; fidelitatem Ticinum declarauit; suam Genua per Lazarum Grimaldum magnitudinem ostentauit; omnes eius Reipublicæ maritimæ ditionis oppida honorificè salutarunt. Ad Massiliam à Duce Guisio, quæuis obseruantiæ officia Regis nomine oblata. Extulit eam Iliberis, & Lunarium promontorium, ipsaq. Barcinon, in qua nobilissimus Iberus lætissimis vndis ad eius pedes prouolutus est. Mox in portu Binaro Valentiæ ora, vnde ad Regem Carolus Auria missus, qui eum de Reginæ secunda nauigatione certiorem faceret. Ad D. Matthæi fanum, Deniæ Marchio cursu publico accedens Regis mandata exposuit. Indè per Gahannas, Villam Regalem, & Sagunti ruinas iter instituere. Quid? Albertus expeditiori itinere ad Regem, suamq. Isabellam progreditur. Rex, ne amoris insignibus ab Alberto vinceretur, ad Margaritam incredibili desiderio contendit. Cùmq. dissimulato habitu, ad eam Regis se missum nomine diceret, à matronis quas in suo comitatu habebat agnitus, quam subitò mutui amoris igniculi exarsere? Ipse narret Amor historiam. At quantum Margaritæ Philippus debet, quæ propagandæ sobolis, & regnorum Columnis consolidandæ prænuncia duas primo loco coniugi peperit filias, quarum secunda obijt, duosq. filios, alterum Principem Philippum, Dominicum, Victorium, his enim nominibus appellatur, quòd in Philippo series nunquam defutura est; quòd in lapideo labro, in quo Diuus Dominicus baptizatus fuerat, Baptismum accepit; & quòd V. sanctæ Ebdomadis Feria natus est, qui dies festus S. Victorij Martyris est; alterum . . . . in quibus eius monarchiæ regna, ditionesq. planè confirmatas, hæreditario iure, nemo est qui vereatur.

Pinti.

Pinti.

Cur non cessistis sublimi ex æde Camœnæ,
Quando iter Hesperias Regina mouebat ad oras?
An tot non comites inter vos esse decebat
Ancillas, vultu, roseaq. in veste decoras?
Profuit ecquid tunc paphia contexere myrto,
Quæ auricomi Phœbi redimiret tempora, laurum?
An vos lenta viæ potuerunt tædia longæ
Vincere? arundiferos riuos Aganippidis vndæ,
Vestrum quæque iugi spreuisset florida Pindi
Culmina, montanas tempsisset Phocidis vlmos,
Et quodcunque parit tellus Heliconis opimi;
Aspernata foret ludos, lepidasq. choreas,
Lumine si Eridani captasset magna fluenta,
Siq. vrbem ferri veteri cognomine dictam,
Quam Regis præsens aurauit sponsa Philippi,
Cui ardebat gemma garamantide fulgida vestis,
Crinibus & croceis redimicula mille nitebant;
Quamve coronabant Mitræ, pallæq. rubentes,
Et pia CLEMENTIS *Romani Præsulis ora,*
Mille assurgebant arcus, passimq. colossi,
Millenæq. dabant citharæ, lituiq. tubæq.
Dulciter immistos sonitus, plateisq. vijsq.
Quid non vidisset, fierent quo pectora multis
Exhilarata modis, Regis præsente marita?
Vnio præ cuius pretiosior omine venit,
Qua regnante armis producet Cantaber audax
Lætitia maiore dies, gentesq. Vesevi
Vbere nutritæ, & populi queis flammat Eois
Luminibus Titan; terra cui mittitur Inda
Munus, & Oenotrio quam dicti Rege coloni
Præcelsam pietate colunt, & prole beatam,
Regali addictam thalamo celebrantq. canuntq.

Et

Et vos, Pierides, Permeſſi flumina cur non,
Cur non quæ facili ditioni cuncta tenetis
Subdita, deſpecta vel fratris linquitis ara?
Ite: Padi quam non potuiſtis cernere ripis,
Ad Tarteſſiacum lætæ valeatis Iberum
Tollere carminibus, placeatq. hos addere cantus;
Illius & ſceptro tardos orare ſenectæ
Aduentus, & recta diù felicia regna.

Conſtantia Aragonea.

40 IN CALAMITOSOS MISERICORS.



X Tarraconenſi Hiſpania Conſtantia Petri Regis vxor in Siciliam aduecta eſt, vt crudelitatis præcipuè furorem in Carolum Tarenti Principem prudenter reprimeret. Iuuenis Carolus, cui Claudo nomen erat, Caroli Regis primogenitus, eum Aragonenſibus parata claſſe, manus conſerere deliberauit, paternos monitus negligens, qui tyroni cum veterano Duce nullo pacto eſſe pugnandum, per litteras ex Gallia ſignificauerat. Iuuenilis tamen ardor, huiuſmodi ex præcipiti voluntate eripuit, vt hoſtem ad Circeum montem inſequutus (qui militari arte, quàm longiùs Neapoli abeſſet, eò ſegniùs ſubſidium ſperare poſſe Carolum, ſibi perſuadebat) collatis ſignis, victus, & captiuus à Rogerio Auria Meſſanam ductus fuerit, dùm fruſtrà à Philippo Gallorum Rege pater auxilium impetraſſet. Tunc ſanè in eum omnes Reguli inuidiæ ſtimulos concitarunt, quos in patrem Carolum ob crudelitatem in Pontificem, & Corradini necem acuerat. Quamobrem ad Conſtantiam vndique Oratores miſſi, rogantes, vt capite Principem plecteret. Ea verò non eſſe Regijs animis eadem ſorte in calamitatibus colluctandum mente ſecum voluens, neque in eius fidem commiſſum iuuenem prodere Reginam decere exiſtimans, rem tàm ſapienter diſtulit, vt ſecurim ab eius ceruice depulerit, &

Petrum

Petrum deindè virum id exequuturum dictitarit. Quapropter

Γνώμης γὰρ ἐσθλῆς ἔργα χρηστὰ γίγνεται. *Ex consilio bono, proba facta nascuntur.*

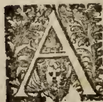
Pinti.

Cur vobis placuit Sicani littora cœli,
Piscoso conchas accipere è gremio?
Cur Arethusa rubens miscere corallia visa est,
Qualibet arenti planta virere solo?
Spicula cur Phœbus misit mage lucida ab arcu,
Et Nymphæ placidos ore dedere sonos?
Hoc fit: pro Siculo linquis, Constantia, regno
Hesperiam, Petri tradita iure toro.
Si tua in afflictos homines pia facta libebit
Pendere: quàm parua hæc magna fuisse reor.
Hoc erat, hoc magni est, docto si encomia surgant
Digna amplis meritis fonte decora tuis.

P. Sansosti.

Ante tuos thalamos constans: constantior es nunc,
Dùm tibi dat firmos vir Petra firma lares.

Isabella Aragonea.



Rcum Fortuna, Luctusq. in Isabellam Aragoneam Mediolanensium Ducem intenderant, vt miseriarum sagittis infixam, tanti nominis mulierem, tanta stirpe progenitam, tanti viri amantem haberent ludibrio, & de omni felicitate deturbarent. Coniuge hac Galeatio Sfortiæ ab Alfonso patre, Neapolitanorum Rege, collocata, infelices nuptiæ labantis Aragoneæ, & Sfortianæ domus Maiestatem proruerunt. A Ludouico spoliata regno est. orbata florenti ætate viro, qui veneno peremptus fuerat, patrem eiectum regno, & morte sublatum Ferdinandum fratrem, illum squalidum, exulantem, hunc immiti fato ereptũ, multis lacrimis est prosequuta. 41 CALAMITATIBVS OBRVTA.

Franci-

Franciſcum filium Sfortiani regni, & calamitatis heredem, in Galliam ductum, & in cœnobium coniectum, viuentem luxit. O malorum acerbitatem. Porrò vt magno Regi natam decebat, magnos, atque infractos animos prætulit, & virilis decoris clypeo obtecta, crudelium telorum ictus fortiter excepit, & vulneribus, quæ dolor inflixerat, & quæ alligata neceſſitate, quam tempus pepererat recrudeſcere perturbationis memoria videbâtur, duo medicamenta præſto fuere; Lætitia, quam ex calamitoſo Ludouici interitu ſuſceperat; & ſeceſſus in Barium, in qua ciuitate Bonam filiam Sigiſmundo Polonorum Regi deſpondit, quæ deindè honorificentiſſimè à Proſpero Columna ad virum ducta eſt. Quod ſi eius miſeria Gallos non euocaſſet, quorum aduentu veluti maximo incendio Italia conflagrauit (quod non aqua, ſed ruina reſtinctum adhuc ardere, amiſſa libertate, intelligimus) omnes Reginas fama, & animi magnitudine ſuperaſſet.

Petri Grauinæ.

O Dea mortalem quis enim te dixerit vnquam
Si veram facies arguit eſſe Deam?
Qua prece, quoue tuum venerabor carmine numen?
Quidve priùs de te, poſteriusve canam?
Anguſto nequeunt tua facta volumine condi,
Quis mare in exiguo cludere fonte poteſt?
Magnorum monimenta Ducum tua gloria vicit,
Et Fortuna dedit iàm tibi victa manus.
Sed nec te noſtra hæc magnam capit Itala tellus,
Vltrà Riphæos brachia longa moues.
Seq. tibi generum validus Rex Sarmata iunxit
Coniugioq. tua iàm ferit aſtra Bona.
Ergò Bonam minor Vrſa tuam maiorq. videbit?
Laudabitq. nouam ſidus vtrumque nurum?
Filia Sarmaticis Regina ſedebit in oris,
Gentibus & Scythicis iura Latina dabit.
Salue magna parens, Latona maior, & illa
In cuius gremio falſus adhæſit Olor.

Magna

Magna iterum salue, Reginam namque potentem
Maius opus facere est, quàm peperisse fuit.

Pinti.

Aerumnis cur hanc, Rhamnusia perfida, vexas?
Te ne audes tantæ reddere posse parem?
Ignoras quantum valeat vi pectoris alti,
Quò ferat aduersæ tela inimica manus;
Et nescis quantum præstet vi corporis: ibit
Hæc inuicta suis viribus, icta tuis;
Hæc erit exemplo Reginis, ferre sinistra
Vt discant, duris nec cecidisse malis.

Eiusdem.

Sarmatiam Hesperiæ affinem tibi iungere visum est,
Et generi sceptrum tollere ad astra tui;
Qui gener est Isabella tibi non parua corona,
Et virtus ipsi magna corona tua est.
Hoc ergo Oceano qui est Vistula proximus vnda,
Quasque suis lacrymis expetat esse vias.
Oenotriæ amissam tristis te qualibet ora,
Contigit & qui nunc te lapis iste fleat.
NON *hominum tantum, mutarum sed quoque rerum*
Promeruit fletus, qui fuit orbis honos.

Theodora Theophili vxor.



Eginam quam vides demissis oculis, modesto vultu, sacrã Imaginem intuentem, ex Paphlagonum regione profectam scribunt, ortam ex nobilissimis parentibus Marino, & Theoctiste, cui Floria cognomentum erat, & Theophili Imperatoris vxorem. Hic victor ex Sarracenis Asiæ prouincias deuicit, ab ijsq. victus etiam succubuit. Constantinopolitana mœnia, quæ collapsa erant, altiùs 42 RELIGIOSAE.

 instau-

instaurauit. Cum Calypha Babylonico munerum magnificentiâ per Legatos certauit. Sed Imaginum cultum prorsus abiegauit. Quid imaginem Dei præseferre potest, qui Imaginem, a Deo in agro Damasceno depictam, detestatur? Quàm callidè virum ea turpitudine contaminatum delusit, cum ad malam segetem ea ætate impietas vbique terrarum orbis pullulasset? Cùm enim aliquandò Dender quidam homuncio, quem indecora facie, turpia loquentem, ad voluptatem Regia alebat, in Theodoræ cubiculum ingressus esset, Sanctorum Imagines ipsam tegentem offendit. Nihil moræ cum parasito. Theophilo factum detulit; qui licèt accumberet in conuiuio, eò furoris, & iræ progressus est, vt se totum insaniens ad accusandam vxorem prompserit. Tu ne (inquit) Imaginum cultrix? Tu ne impudens Idola venerraris? siccine tuam imaginem, imaginum aspectu deturpas? A Dendere quæ committis accepi. Dabis pœnas. Nulla ex re maior tibi pœna imminet, quàm ex hac superstitione. At sancta mulier; Quid huiusmodi verbis me laceras Imperator? Tantum ergò fidei Denderi Homerico Thersita turpiori adhibes, vt eius cauillis famam vxoris obruas? Quid malè suspicaris? In speculum oculos intenta defixos tenebam, & cum ancillulis iocabar, cùm Dender aduenit; quid de Imaginibus percontaris? Quæ verba Theophili furoris tempestatem subitò sedarunt; factumq. deinceps eiusdem opera, vt seruus quæ videret, quæ audiret reticeret, nec alias ad coniugem deferret. Ad eam quoque pietatem Theoctiste Theodoræ filias Teclam, Anastasiam, Annam, Pulcheriam, & Mariam instituens, continuò maternam educationem obijciebat, admonebatq. vt patriam hæresim execrarentur; & quamuis aditum ijsdem ad Theophilum, qui ea resciuit, prohibuerit, maiori tamen desiderio puellulæ inflammatæ, sacri cultus seminarium Reginæ domum effecerunt. Quem fructum Christianæ relligionis, ex mulierum pietate, non elicimus? Quid sanctius, atque vtilius, quàm liberos Christianis moribus educare? Erit ne Christianis moribus, Regius apparatus illustrior? Erit ne armis an fide Regum aula potentior?

Pinti.

Pinti.

Cur fusos gemitus pectore colligis?
Manant ex oculis cur lacrymæ? moras
Cur hoc, RELLIGIO, *marmore conteris?*
Te clamys notat, & frons.
Hic sedem cineres illius hic habent,
Cultu quæ calido sidera perculit,
Dùm ad aulas superas vexit imagines,
Quas colit pia proles.
Non saxum tegat hanc, succina at aurea,
Fument thuriferæ vascula virgulæ,
Hic ales volitet, quem Paphlagonia
Diues educat alis.
Hinc sint diuitiæ, quas habuit Paphus,
Hic dùm culta Venus munere floruit,
Barrhi hic Marmarici sidere gaudeant,
Quo micat bona Phœbe.
Dic quæ clausa iacet maxima laudibus?
Coniux quæ fuerat coniugis impij,
Est hic, HASTA DEI, *nomine & ipsius*
Hæc latet Theodoræ.

Maria Scotiæ Regina.



Iginti ferè annos infelicissima Scotorum Regina Maria in carceribus vixit, quod Isabella Anglorum Tyranna verita fuerat, ne in eius necem cum Catholicis conspirasset. Tandem Anglis Magistratibus inuisa, propptereaquòd Christianæ Fidei vehementer fauebat, à Caluini insanijs abhorrens, ad quam opprimendam, Catholicosq. expellendos Antonij Barbynctonis industria fuisse vsam sibi persuaserant, & mortua Isabella, ipsam regno successuram intel- 43 IN CATHOLICA FIDE CONSTANTISSIMA.

ligebant, idq. sæpiùs Tyrannæ obijciebatur, ne cunctando machinarum locum coniuratis daret; capite à Iudicibus ad castrum Federingum damnata est. Belaeres Gallorum Regis Legatus coràm Isabella pro Maria efficacissimè dixit, atque ità, vt ea oratione commota, de sententia aliquot menses discedens, placatum animum quodammodò ostentaret. Sed ad ferociam reuersa xj. Cal. Martias anno 1587. sententiam confirmatam, per Comitem Scasburgium, & Chentium Mariæ denunciauit. Hæc nusquàm perterrita, lætissimo vultu, grauibus verbis respondit; Ecquid ad immortalitatem comparandam mihi iucundius accidere hoc tempore potuisset? Quid salubrius, in Regno, in ipsa rerum Monarchia sperarem me vnquam consequuturam? Quas immortales omnipotenti Deo referam gratias, qui infelicem Reginam ex miseriarum cœno eruens, alterius vitæ felicitate est consolaturus? Quid mihi gloriosius, quàm pro Catholica Fide vitam, sanguinemq. effundere? Non seruat immanis Isabella consanguinitatis iura; CHRISTVM seruaturum spero, cuius redempta sanguine, ad cœlestē introducar hereditatem. Ecquando hic mihi lucescet dies? Ecquando Anglorum oculos hoc spectaculo satiabo? Diem sibi constitutam responderunt, quam ipsa iuberet; ipsos posteram delegisse. Annuit libentissimè Christiani Theatri, & Catholicæ pompæ munerisq. Athleta, cum Anglicanis sæuissimis feris certatura. Ducta est in nocturnum funebre Proscenium in aula paratum, spectante procerum corona. Et cum CHRISTI crucifixi imaginem teneret, & alloqueretur, Chentius, ne superstitionibus tunc vacaret, ausus est dicere. Audacius illustris femina eius sectæ diabolicas superstitiones, atque fallacias exprobrauit. Detestari se hæreticorum insaniam, aiebat, quæ veluti obscurissimæ tenebræ Regiæ Maiestati, ciuium ornamento, & totius Anglicani Regni splendoribus obessent; illudq. se à CHRISTO Summo omnium Principe, & Saluatore didicisse, vt sanguinis testimonio, Catholicam, Apostolicam, sanctamq. Romanam Fidem confiteretur. Tùm recitato Dauidis psalmo, *In te Domine speraui*; scissa ad pectus tunica quam induerat, ceruicem securi subiecit. Tùm Carnifex abscis-

sum

ſum caput, in ſericeo puluinari ad feneſtram populo præbuit videndum, cùm interim tantis memorabilis Regina procellis obruta, ad felicitatis, & æternæ pacis portum perueniſſet.

Fabij Leonidæ.

E' claro vitam dederat tibi ſanguine CHRISTVS,
Sceptraq. feminea ferre ſuperba manu;
At tu lucrum ingens pro CHRISTO *amittere Regnum,*
Vitam & pro CHRISTO *fundere dulce putas.*
Næ Regina ſapis; ſemel amittenda fuerunt
Iſta; ſed haud titulus pulcrior vllus erat.

Pinti.

Aurea debebant ſepire monilia collum,
Et complere manus ſceptra vetuſta tuas;
Sed quoniam peperit crudelia monſtra ſorori
Ira tuæ, Scoticis interimenda feris;
Et quoniam CHRISTVM *peramas, atque ore fateris:*
CHRISTVS *amor meus eſt, ſunt mea regna fides.*
Vincula circumſtant collum, feriuntq. ſecures,
Poſt, ſecura petis tecta beata, necem.
Hocce tuo felix ibit quam purpura fulgens
Sanguine: Quid Reges ſi pia iura premant?

Iſabella Angliæ Regina.



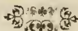
Iris Maria execrationibus arcet ex hoc Templo Iſabellam, vel Liſabetham Reginam. An potiùs dicam feminarum portentum, quæ monſtruoſa, & peſtifera Caluiniſtarum lue Regnum Anglicanum, & Scoticum infecit, ac labefactauit? Arcet & immanitas, qua cruentiſſima beſtia in Catholicos crudeliter ſæuiens, Londinum, totamq. inſulam martyrum effecit ſepulturam. Hac profectò tantum de cauſa nomine 44 OB FIDEI CONTEMPTVM EXECRANDA.

digna

digna est, quæ relligiosos, sanctosq. viros, nefarijs, inauditisq. cruciatibus interficiens, gloriam, honorisq. coronam ijsdem adepta est. Ceteroqui ab hominum memoria prorsus abolenda, quæ eò prouecta est insaniæ, vt acephalam reddere Ecclesiam, Apostolorum Coriphæi limina conterere, Monarchiæ Ecclesiasticæ primatum sibi vendicare impudentissimè studuerit. Vulpecula Andegauensium Ducis, Gallorum Regis fratris,& Northolchij Ducis nuptias elusit, Alansonis finxit, vt hæresum fautrix, nec dominandi consortem, nec nimiæ libertatis haberet reprehensorem; quamobrem hoc epigrāmate eius sepulcrum esse decorandum dictitabat, vt Regina, & Virgo Lisabetha vixerit. Cur verò non Catholica? Cur non Romanæ Ecclesiæ obseruatrix? Cur ab incœpto destitit? Crucis enim Trophœum in aula suæ Basilicæ erectum habuisse antequàm ministrorum Imperio se subiecisset scribit luculentus scriptor Alanus Copus,& admirabilis in sanandis strumosis virtus à Polydoro Virgilio in eadem notatur. Impia multa nisi molita esset, Regiam in ea virtutem laudares, quæ copiarum numero, classium apparatu, maritimis latebris in Oceani finibus penetratis, cum maximo Hispaniarum Rege contendere non dubitauit.

Pinti.

I monstrum Scotiæ exortum, populoq. fideli,
Verba ferens Hærebi contaminata lue.
Hydra i pernicies Arctois nata Britannis,
Per quam Londinum carnificina furit.
Quod si Lernæam Alcides malè contudit Hydram:
Fortior Herculea Mors tua colla manu.
Hinc canis Inferni latratus percutit aurem:
Te quoque Plutonis terrificasse forum.



Frede-

Fredegundis.



I quid astus ad lasciuiam facit, ingentes in Fredegund. Galla spiritus nouerim, quæ ex pellice, legitima Chilperici Regis vxor euasit; & quæ virum duabus anteà vxoribus Andoueræ, & Galsuindæ charum, tot sibi illecebris subiecit, vt altera expulsa, altera occisa, totum se ipsius imperio tradidisset. Regem sibi coniugem quærere, laudabile, & gloria dignum non vereor; sed scelera coniugalis libidinis excitare, detestabile. At quod gloriosum in femina, turpe quis non abhorreat in Rege, qui vt scorto morem gereret, infelicibus vxoribus vitam, dignitatemq. ademit? O flagitium ferarum. Sed exitum proba. Quam voluit crudeliter Regni consortem, dedecoris habuit machinatricem. Admisso enim proco Landrico Equitum Magistro, turpitudinis nota Regium honorem infecit. Maritus sic factum resciuit. Venatum iturus, vxorem comam pectentem à tergo virga percusfit. Quem amatorem suspicata, & nomine compellans, ait; Quid Landrice agis? Quin si vir es, me non auersam pete. Lasciuientis animi eloquia. Cùmq. vultum conuerteret, Chilpericum esse animaduertit? siluitq. attonita rubore suffusa. Simulans coniux prosequitur iter, vindictam paraturus. Prouida mulier Landricum vocat; quæ gesta fuerint, narrat. Vtriusque vitæ consulat, persuadet. insidias ille dispenit, & in silua Chilpericus iugulatur. An meritas non luisse pœnas dicemus, bonarum mulierum neglectorem? Quid à scorto consequuturum sperabat? Quot norunt omnes, quos meretricibus in matrimonium acceptis, ab ijsdem amatorum opera vidimus interemptos? Ab eadem Fredegundi, Sigebertum mariti fratrem occisum fuisse scribunt, necatis illicò percussoribus, ne resciretur scelus; & Childebertum Regem prœlio, in cuius prima acie ipsa constiterat victum, & veneno cum vxore eodem die esse sublatum.

45 EX PELLICE, VXOR PERFIDA.

Pinti,

Pinti.

Heu pudeat: quæ vos insania cœpit Amantes?
Pellicum ad obscœnos, corpora ferre toros.
Nescitis tanto hoc tumulo, quæ perfida pellex,
Illa, malum Regum, Galla Iregundis, inest;
Hocq. maritorum saxo latet illa peremptrix,
Quæ è scorto coniux reddita Regis erat.
Heu fugite: heu quæ vos dementia lusit Amantes?
Heu fugite hinc, ne vel mortua, vos perimat.

Constantia Claramontia.

46 SECVNDAS NVPTIAS INFELICITER EXPERTA.



Oluit Fortuna varietatis vicissitudine ludibunda, nobilissimæ mulieris patientiæ periculum facere, dùm contrà ingrati animi perfidia, posthabita miseriarum memoria, quæ toties tuendo dominio, bellis ingruentibus repullulauerant, & quibus sordescere quodammodo Regia dignitas visa fuerat, eiusdem conatibus vires addere contendebat. Quid calamitosius Ladislao, insequente Ludouico, Regnum Neapolitanum, intuebatur, cùm deperditis omnibus fortunis, ad Manfredum Claramontium in Siciliam confugere coactus est, à quo ob Constantiæ filiæ matrimonium, grandi erogata pecunia, animos, vires, ditionem recuperauit? Quid detestabilius ab eo factum, quàm vxoris subsidio, superata calamitate, eandem barbarè repudiare? Quid muliere illa constantius, quæ cùm deinceps priuatam vitam duxisset, & Andreæ è Capua Altauillæ Comitis filio, secundis nuptijs ab ipso Rege esset coniuncta, ad viri domum ducta, iniuriarum non oblita, hæc ait; Illud vnum te fortunatissimum, Andrea, efficere potuit, quòd ea concubina frueris, quæ legitima Ladislai Regis vxor coniux omnibus iàm gentibus est cognita. Nurus Margaritæ imprudentia facinus illud ab omnibus reprehendendum accidit. At generis imparitatem in connubijs vitandam edocemur.

Francisci

Francisci de Petris I. C.

Viue diù felix, ò vir, qui Regis in altum
Conscendis thalamum, impunè tantosq. Hymenæos
Polluis, æternum posthac memorandus in æuum;
Sic inquit constanti animo Constantia quondam;
Sicq. viget, tantisq. notis Constantia constat,
Constat & infidi Dyrrachi infamia Regis.

Pinti.

Pectora in aduersis feci constantia rebus,
Nec sors dira suis destitit esse malis.
Pulcra fui, ingratoq. viro non cognita Regi,
Et mihi mutata sors male cessit ope.
Quæ Regina fui famulis, populisq. superba,
Duxi alij patiens tempora iuncta viro.
Cur ergo doleant inopes, si sceptra dolore
Viuere pressa suo numina magna sinunt?

Rosimunda.



Ragicum à Rosimunda facinus editum, nisi pudoris infamia obscurasset, mulieris magnanimitate inter eximia eluceret. Cecidit eius patrem Chunimundum Regem Alboinus; qui mox eam sibi coniugem copulauit. Dolor, qui ex patris interitu acciderat, & ægritudo qua è Regno deiecta cruciabatur, connubio extenuari posse sperabat. Sed ex duriore iàm sorte nouus emersit, & asperior exarsit. In conuiuio enim cùm essent Veronæ, poculo quod ex Regis cranio cõfecerat, Reginæ, patriq. necato insolita lætitia propinauit. Hoc facis Alboine? Hoc audes? Mulierem, filiam, Reginam prouocas? Subitò compressa fortitudine, sæuiente ira excanduit, & admoto fomite materies ignem concepit. Cum Helmige milite

47 PATERNAM INIVRIAM VINDICANS.

de occidendo Alboino coniurat; sociumq. adhibere Peredeum desiderat. Quem abnuentem assentiri, muliebri arte decepit; nam in lecto suæ Vestiariæ, qua stupri consuetudine Peredeus vtebatur, se supposuit. Cùmq. fraudis nescium interrogaret, quænam esset ea quacum in lecto iaceret? suam ipsius amicam esse respondenti, ait; Quid tu sceleste cum Rosimunda es? Hoccine in Regem scelus commisisti? Alterutrum tibi faciendum delibera; Vel Alboinum interfice, vel te interfectum iri patiare. Erubuit Peredeus, nolensq. in Regem conspirauit, & à vilibus sicarijs fortissimus Princeps interimitur. Helmigem sibi Rosimunda coniugem eligit, atque Rauennam se recipiunt. Ibi Longinus ei persuadet, vt Helmigem è medio tollat; ipsum sibi virum adsciscat. Ad nequitiam procliuis, & facilis bellua, è balneo exeunti poculum salutis præbere simulauit. Qui cùm venenum in media potione hausisse animaduerteret, districto gladio, quod reliquum fuerat, eam bibere coegit. Quamobrem ambo vno momento periere. Crudelitatem post Regis mortem Alboinus exercuit. Quid crudelius? Et paternam necem turpibus sceleribus Rosimunda vendicans, cur pœnas non erat datura?

Pinti.

Quo me Phœbe rapis tui
Plenum, dùm radijs terra calentibus
Ardens promicuit tuis?
Vltrà ne exagites (longa via est) pedes.
Aegrum corpus iter magis
Odit. visam alias, quæ Rosimundam humus
Reginam tegat (auspice
Ast non absque tua lucifera coma)
Quæ tot criminibus fuit
Turpis, femineum quæ macula genus
(Inter fercula sit licet
Vindex morte sui tacta memor patris)
Infami Veneris notat;
Diros coniugio quæ peperit dolos.

Cui

Cui vir pocula præbibit,
Ausus, & socio quæ insidias tori
Tendens, perdere nititur,
Exposcens operam creduli adulteri:
Quæ ambos cæco Herebo dedit:
Extincto gladio coniuge: sed proco
Sublato medicamine.
Quisnam finis erit, cætera si feram?
Eius ne officiat cinis,
Vel subter lapidis pondera, fœtidus:
Illinc nos erimus procul,
Hic læti ad fluuij flamina frigidi.

Valasca Bohemorum Regina.



Væ virilem sexum inhumaniter perdere, ac prorsus delere desiderauit, quòd à libidine abhorruerit, laudibus in primis efferenda est, nisi crudelitas plus momenti ad suspicionem criminis habuerit, quàm ad rationem salutis. Valasca, vel Vlasda, nisi malueris Blasta, hæc illa est Bohemorum Regina, vt placet Volaterrano, vt verò alijs, familiarissima, & à secretis Libussæ, quæ post Cracum patrem imperauit. Hæc siquidem, quòd muliebre genus insigne arbitrabatur, quòdq. omnibus in rebus auctoritate, viribus, & ingenio valiturum, si vel in disciplinis adipiscendis, vel in Magistratuum muneribus subeundis, vel in rei bellicæ studio, earum periculum fieret, summa constantia prædicaret, alijs mulieribus persuasit, vt in viros impetu facto, seruitutem quam diuturnam vixerant ablegarent, vt tranquilla possent aliquandò libertate potiri, nihil enim turpius ingenua, quàm viuens cogi seruitutis miseriam deplorare. Ipsa copiarum ductrix effecta, indicto bello, signa cum viris contulit, qui victi sunt, profligati, interfecti. Liberam septem annos, veluti Amazones, in libertatem restitutæ feminæ, vitam

48 IN VIROS CRVDELIS

duxerunt. Quis neget, mulierem odio prosequentem viros, flagitiosam, ac inexplebilem libidinem arcere potius, quàm ambitiosè viuere voluisse? Quis neget Valascam mascula virtute Semiramidi præstitisse, quæ cùm bellando maximam semper gloriam prætulerit, mortuo marito, non tantùm admiserit, sed plerosque ex militibus etiam prouocarit?

Auctoris.

Heu fuge complexus teneros, innupta requiras
Tempora, dùm plectit magna Valasca viros.
Vel dulces adeas potius tu mille Hymenæos,
Vt totidem vxores strenuus interimas.

Gasparis Cropacij.

Blasta puellares ducens in prælia turmas
Infert incautis arma cruenta viris.
Horribiliq. refert crebros è strage triumphos
Dùm præter sexum bella nefanda mouet.
Septenne Imperium plenis sibi vindicat armis
Ferro subijciens obuia quæque suo.
Iàmq. potestatis populantibus arua puellis,
Spes quæ restaret parua virilis erat.
Vsa dolis quandò perit astu victa, dolisq.
Consilio prudens Primisilea tuo.

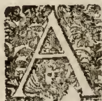
Pinti.

Quis nunc non adipe illinit lupino
Postes? pœnituit nouæ hos maritæ,
(Spreto virgineo toro) dedisse?
Reginam metuit, ferox maritis,
Quæ bellum pauidis tulit cruentum?
Quæ olim consilij fuit Libussæ
Edocta, ingenio valens, & armis?
Absit suspicio, metus recedat,
Omnesq. ex animo cadant pauores,

Lectos

Lectos quæ fuit impia in iugales,
Ne ignoret tumuli his iacere in vmbris;
Sceptro quæ domuit feros Bohemos.
Vir lætetur, Io, canat triumphum
Mortis: Mors valuit truci Valascæ
Neruos conterere, & virilis ausus
Vim cunctam. Danai videt sub Orco
Natas, assiduo citas labore:
Incassum dolij replendi & ipsi,
Cum tot, pars cecidit. cauere virgæ
Regum quis docuit nigrum Tyrannum?
Viuat coniugium: cinis Valasca est.

Vanda Polonorum Regina.



APud Polonos celeberrima Vanda illa viguit, quæ Craci ipsorum, Regis filia, Regniq. heres, quarta inter Reges anno salutis 730. Imperij fasces obtinuit. Rara in hac muliere ad pulcritudinem in administranda Rep. fortitudo accedebat, ideòq. alteram ferè Ortigiam ipsam ardebat Ritagoras Germanorum Princeps. Qui eius amoris hamo captus (hamumq. Vanda lingua Polonica significat) & admirarabili prudentia accensus, in qua vndique Regij mores elucebant, procos ad connubium petendum misit. Quibus cùm pudicitiam, & virginitatis dignitatem illa sæpiùs obiecisset, re infecta demùm ad Principem rediere. Quis eum contineat? Bellum parat, indicitq. Polonis. An vt de eorum ciuitatibus victoriam reportaret? Non hercules; sed vt cùm se victum dederet, de eius animo Vanda triumpharet. Mulier verò impauida, viribus magis corporis, quàm lenocinijs certatura, copias, & auxilia cogens, in aciem prodire constituit. Acriter bis conseruit manus, bis hostem fœdè vicit, atque fugauit. Noluit diutiùs viuere Ritagoras; noluitq. Solem sui dedecoris notā posse intueri. Districto gladio,

49 VIRGINITATIS CVSTOS, ET FORTIS.

gladio, sibi mortem consciuit. Vanda, parta Polonis victoria; quòd Dijs virginitatem deuouerat, volens, lubensq. de ponte in Vistulam fluuium se præcipitem dedit, atque aquis submersa, fato cessit. Cadauer repertum, in scopulo, qui mille passuum à Cracouia aberat, condidere.

Eliæ Reusneri.

Connubij ob crebram Virgo formosa repulsam
Teutoni bello Vanda petita Ducis,
Hosti congreditur: vincit: magno ille pudore
Incubuit; gladio se peremitq. suo.
At victrix: Mea virginitas sit victima vobis
(O Superi) per quos est mihi sospes, ait.
Rotogari effugi thalamos; sic fata: sub alti
Se fluuij rapidas præcipitauit aquas.
Bactra Semiramidem, Tomyrim, Scythiaq. ornet, vtrique
Quam meus anteferat laude Polonus habet.
Aequentur Regnis, æquentur Marte licebit,
Aequari Vandæ, quæ (rogo) morte potest?

Pinti.

Cui dulces Charites vultus fudere lepores,
Sarmatico hic sceptro Vanda decora iacet.
Cur hic perpetuò non rident lilia Vere?
Hostis nonne fuit connubialis Hymen?
Cur hic non Mauors pinxit victricia signa?
Non hæc Ritagoræ bella cruenta tulit?
Vistula cur rapido non hic it flumine? an ore
Non eius, præceps dùm ruit, haurit aquas?
Sin nihil est horum, miseræ hic vos flete puellæ
Virgineum vobis deperijsse decus.

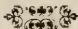
Ipsicratea.



ILLustri huic templo deuotam Ipsicrateam quisquis es,qui veneraris, optimè mulieris virtutis æternitati consulis,propterea quòd quauis Fortunæ telis proposita vita, vt Mithridatem virum libentissimè sequeretur, Regiarum deliciarum oblita, compositæ, & delibutæ comæ, madentibusq. cincinnorum fimbrijs cultris tonsorijs adhibitis, virili habitu suscepto,armisq. instructa,sancti in coniugem amoris fidem, societate,& mutuis rerum periculis augendam,ornandam, amplectendam existimauit. Victum Regem à Pompeio, animo fractum, spe salutis destitutum, debilitatum ægritudine, per Armeniæ montium iuga, & Ponti angustias sequutum, vna Ipsicratea consolata est,omnemq. dolorem afflicto Regi abstulit gloriæ renouatione. Amantem habere coniugem, dulce profectò est; at eandem habere coniugem, & Ducem,inextimabile. 50 CONIVGVM AMANTES.

Pinti.

Regina aspectum subij, vestemq. virilem,
Audij & attonso bellica crine viri:
Hunc ego Caucaseos Lynces, Tauriq. Leones,
Intrepida vidi sæpè ferire manu,
Huic ego, in Armenos communi Marte sequuta,
Pompeiana timens classica damna, fui.
Prò dolor aspexi perfracti tela mariti,
Sola hunc solata est Ipsicratea suum.
Saxa quid impediunt? hæc tollite, rumpite saxa hæc;
Cur procul hic dulci coniuge sternor humi?



Cabadis vxor.



51 Mni ex parte laudabilior Cabadis Persarum Regis vxor, cuius nomen proditum non est, cuiq. cùm à subditis Regno vir fuisset eiectus, atque in carcerem contrusus, Blaze fratre substituto, excogitanti qua in re coniugi potuisset esse adiumento, vt ea miseria afflictum liberaret, illud Fors obtulit, vt à custodiæ Præfecto adamaretur. Optatis sic respondere visa est, & in amborũ societatem auxilij adhiberi. Sed ne volucris abiret, marito mox rem aperit. Is quòd impudicam non esse vxorem optimè sciret, haberetq. testem animorum conspirationem, salutis causa obsequendum iussit. Liberior deinceps mulieri ad Cabadem in carceres aditus cùm pateret, aliquandò ingressa, vt custodem falleret, accepta Cabadis veste, illum sua indutum egredi passa est, absque dubio seipsa necis pignore constituta. O singulare amoris testimonium. Vt coniugis saluti consulat, ipsa emoritur? Quæ vnquam memorabile facinus delebit obliuio? Quid Cabadi obijciam? Ingratitudinem, infamiam, omnium ferarum crudelitatem. Ipse enim ad Hunnos tutò profectus est; ipsa, Regis iussu interempta.

Pinti.

Se marem effinxit præcauta Semiramis olim,
Ne ruerent nati sceptra superba Syri.
Tu quoque pro dulci mentiris coniuge vestem,
Regia ne clauso vincla molesta forent.
Re gesta vtraque excelsè patet ardor amandi,
At Regina tuus quàm mage claret amor.
Illa necis nullis adamauit cara periclis
Pignora, at ipsa viri cogere inire vicem.

II.

Clausam non cæco, ditem sed lumine amantem
Cerne, quid & pietas connubialis agat.

Vir

III.

Vir meus hinc aſtu (vultis quæ vera fatebor)
Exijt, hinc habuit (me inueniente) fugam.
Non ne videbatur paſſum diſcrimina Regem,
Coniuge me, hinc ſaluos, vindice, ferre pedes?
Pœnas ipſa lubens patiar quaſcunque iubebunt
Iura: ſit incolumis vir: mihi dulce mori eſt.
Sic ait excubijs, mentita in veſte Cabadis
Fida uxor, diram mox ſubitura necem
Saltem ait, vt pateat magis hic vxorius ardor,
Exuite, & maris Regia palla cadat.
Quis tantum, ſtupidus facto, condemnet amorem,
Quæ non Reginæ corda miſerta fleant?

Aſcanij Colellij I. C.

Inclyta femineum ſociali veſte pudorem
Contegit, auratas carcere tonſa comas,
Succedit fallax clemens Regina marito,
Coniugis exuuijs credita vir mulier,
Cuſtodes fallit, fugit hic ſub imagine amantis
Altera pro optato coniuge reſtat amans.
Et tandem occubuit, libuit non fallere amorem,
Quem Deus haud ficto numine fixit amor.
Felix o nimium pietas, cui ius datur vni
Fallere poſſe homines, vincere poſſe Deos.

Eiuſdem.

Perſarum domitrix magnis Regina trophœis
Hoc viuo viuens clauditur in lapide.
Aemula Romulidum, rapuit quæ ex hoſte triumphos,
Ante pedes vidit ſceptra ſuperba ducum.
Imperio cedens, aduerſo Marte triumphat,
Coniuge pro moriens, vincere ſe voluit.
Quid tu Cæſareos tollis Roma inclyta faſtus?
Is victor, nunquam vincere ſe potuit

Imperio hæc maior, Regum bene nata coronis,
Sola triumphali numine te superat.

Cleopatra.

52 REGIAM DIGNITATEM DETVRPANTES.



N Aegyptiam Venerem prætermittam Cleopatram? Amoris illa, non Serapis, Isisve Maga; Amoris, inquam, pabulum, in quo fluctuauit incertis erroribus ardor amantum. in Cn. Pompeij filio primùm, dùm puella esset, cùm ille in Aegyptum à patre ad cogendã classem, opemq. petendam missus est. Deindè in Iulio Cæsare, ad quem Alexandriæ obsessum, deserto fratre, vt seipsam, regnumq. traderet, confugit. Et qua industria cùm tutò transire non posset? Mira vis Amoris. Suberant stimuli, allecta cupidine, ardescentis pectoris flammas ostentauit. Nam Regiam exuta dignitatem, culcitam induit, in qua veluti sarcina inuoluta, portarum custodes deludens, ab Apollodoro ad Cæsarem portatur. Ligari passa est, quæ vel aspectu, quo nihil præstantius Natura effinxerat, vel sermone, quem variarum linguarum callens dulcissima Siren alliciebat, quoscunque poterat mirificè deuincire; pannoq. includitur, quæ omnes Veneres oculis, artes ingenio, mente Imperiorum moles, Cupidinum simulacra corde claudebat. Quid verò Cæsarem accusas, quòd insolita venustate captus, quam in nulla Romanarum viderat, vel si mille Lucretias nosset, cœco vulnere languens tabuerit? Quid victum orbis victorem damnas, vbi egregia victrix, exuctis medullis, ignea spicula contorquebat? Sed vince Magnum Cæsarem Cleopatra; ille enim occiso Ptolomæo, subacto Aegypto abijt, Cassij, Brutiq. morte audita; tu verò in Amoris finibus, edito sibi Cæsarione filio, relicta es. Adoleuit lasciuia M. Antonij aduentu, qui in Asiam profectus, quamuis de Parthico bello cogitaret, Aegyptum tamen subijcere statuit, & misso Q. Dellio Senatore, Cleopatrã in Ciliciam accersiuit. Suam illa ipsius formam timori obiecit, nec Roma-

num

num Ducem Fascis Cleopatræ ingenio submissurum verita est. Parata naui Cydnum flumen præternauigauit. Strata nauis auro erat, quam purpurea vela, fulgidumq. argento remigium impellebant. Militum loca in foris ancillæ Nympharum habitu succinctæ,& pharetratæ occupabant; ipsamq. sub cœlo gemmis distincto recumbentem, veluti Cupidines formosuli pueri circumsistebant, tibicinum, & citharædorum modulamina ripis resonantibus, in quibus passim dispositis aris thura, odoresq. Sabæi fragrabant. Iàm venit Antoni, in quam iuuenis in Alexandriam Gabinium sequutus, præfectus Equitū, oculos inieceras; iàm venit, quam damnandam censebas quippè suppetias Cassio tulerat; sed venit te miserum damnatura. Quis eam supplicem cernat,nec se supplicem dedat? Cuiusnam ardentem iram lacrimulæ non restinguent? Cedit Romanus Princeps,& saucius omnium victoriarum Trophæa in Cleopatræ desiderio collocat, & veneratur. Bellorum curas posthabet;mulieris militiam appetit; ea sibi cordi est. Prodit illa fidens in blanditiarum aciem. Confert ille signa, & vltrò lacessit hostem. Ferit illa; vulneribus ille delectatur; nec vnquam receptui voluptatibus canere iubet,continuò certaturus. Cœnat cum ea.vincitur magnitudine,in aceto liquescente margarita,quacum amatoria venena hauriens,à noua Circe sic deluditur, vt totum se leporibus tradens, neglectis Fuluia, & Octauia, cum sua Cleopatra perierit, cum ambobus Aegypto pereunte. Quid si Octauium vicisses? Squalida veste assidebas in lecto. Sed nec Cæsaris patris litteris, tantum Imperatorem flectere potuisti, nec Statuis permouere,nec ferire oculis, à quorum ictibus timens, deflexit cùm tecum loqueretur, suos. Cuius vt triumphum non ornares, vel ab acu venenata, qua ad cincinnos vtebaris, vel ab Aspide de tua morte maluisti triumphari,

Sæuis Liburnis scilicet inuidens
Priuata deduci superbo
Non humilis mulier triumpho.

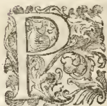
In eius ſtatuam
Claudij Contuli Peruſini.

Si tàm mollis eram, quàm ſcit Romanus amator:
Cur ergo decuit fingere marmoream?

Pinti.

Hìc ego quæ naſcente, Venus, nunc decidit, inquit,
Et Gnidi, & ille meus cultus, & ara Paphi:
Altera namque ipſa, in regno eſt Cleopatra Canopi,
Quæ, meo (vt eſt mea ſpes) vindice Marte, ruet.
Nil ego plebeio turpaui pectora amore,
Quis me Romuleos neſcit amaſſe Duces?
Bella dedi, aduerſæq. tuli diſcrimina ſortis,
Triſtia quo ferrem ſat bene ſuaſit Amor.
Quantum poſſit amor, cœnæ dic gemma ſuperbæ:
Corpore ſed noſtro gemma minoris erat.
Quid non fecit Amor? deuicto, fecit amante,
Vt cubito inferrem dira venena feræ.
Quam ſit mirus amor, deuerſo hoc cernite ſaxo:
Feruet adhuc gelidis oſſibus ignis amans.

Ioanna I. & Ioanna II.



53 54 PRimarum fortaſſe partium in hoc Proſcenio actrices erunt duæ Ioannæ. Altera Caroli Calabriæ Ducis filia, Roberti nepos, cui ſatiſfeciſſe crediderat, ſi Andreæ Caroli Vmberti Hungariæ Regis, Caroli Martelli primogeniti filio collocatam, in Regno Neapolitano poſt eius obitum confirmaret. Celebrantur in D. Claræ nuptiæ ab Americo Cardinali S. Martini in Montibus, Clementis VI. Legato, à quo ſollemniter Regni Corona in ſummorum Principum cœtu, inſignita eſt. At quibus gemmata radijs Corona præfulgebat?

gebat? Siciliæ,& Hierusalem Regni titulo,Apuliæ Ducatu; Salerni, Capuæ, Prouinciæ, Forcalqueri Principatu, addita Athenarum ditione, quam per Ludouicum Maramontem, & Nicolaum è Prato Liciensibus Ducibus fuerat adepta. Potens ea ætate Regnum,floridumq. sub Italo cœlo amœnissimè constitutum. Stemma nobilissimum addere non pigeat,quo omnibus fere O.bis Regibus erat coniuncta.Erat ne Ioanna quisquam tunc potentior? Sed mariti dolosa nece, impudicitiæ ardoribus perpetrata, omnibus meretricibus ignobilior habita est. Qua excusatione facinus obuoluitis, qui ab hac Regina infamiâ arcetis? Auersæ noctu in lecto erant; cum iuuenem vix decimumnonum annum agentem (cum lacrimis narro) aulici vt assurgeret monuere,multa enim grauia Neapoli nunciari dicebant.Assurrexit miser; Ecquid rei esset percontantem, laqueo necatum è fenestra suspenderunt. Ergò Ioannam illud non resciisse fingitis? Qui? Scelus illud impium, inconsultò cur esset admissum? At, alium illa virum cupiebat; stolidior habebatur Andreas. Atque hæc impudicitiam antiquare valeret? Regem nec sontem, nec huiusmodi pœnæ meritò obnoxium, coniugis arbitrio, tàm infausta, & immatura morte perijsse? Alteram Caroli III. filiam, *Quam nec Argus seruet, qui oculeus totus fuit*; Ladislai sororem, ad Regni amplitudinē eadem illustrissima serie ortam, libidinibus veluti hereditario iure mancipatam,procorum petulanti turba obsessam, infimorum hominum concubitus petentem, Regni Neapolitani excidium appellarem, nisi Aragoneos Reges diuinitùs euocasset; per eos enim Austriorum dominio, Catholicorum Regum felicissima serie, parta omnium rerum pace tranquillissimè subiacet. Ceteroqui, coniugibus perfida, filijs electis infidelis, fratris clientibus ingrata, subditis iniqua, in ipsum Alopum amantem crudelis, bellorum,atque calamitatum, viua, mortua, fomes. Coniugum copia quibus Ioanna I. nupserat, impudicitiæ famam sustulisse contendunt. Iacobi coniugis connubium violatis prius nuptijs cum Gulielmo Austriaco, cuius vidua relicta fuerat, Ioannam II. coniugali lege contempta, reddidit dedecoris macula turpiorem. Muri in Apulia

illa

illa perijt laqueo necata, & Neapoli in D.Claræ sepulta. Hæc verò, inteſtinorum doloribus decedens, in D. Annunciatæ fuit condita anno 1435.

Pinti.

Regia Maieſtas ſermone ſilentia rumpi
Non ſinit? Heroum liceat maledicta profari.
Sanguine Regali cretæ, ſolioq. timendæ,
Ioannæ, cur grata Venus, ludusve, iocusve
Cæca libido fuit, luxus, fœdiq. furores?
Obſcenis populos maculaſtis legibus vrbes,
Indignæ heu ſceptro, dignæ quàm falce ſaligna.
Plurima me grauia exagitant delicta, pudicis
Veſtra exuta modis. plura his afferre licebit,
Qui contra aſſurgunt, Momis. noſtræ ne camænæ
Nil auſint in vos aliud depromere? probris
Turpe putent adeo turpes maculare coronas?
Atqui Chriſtiades ataui videre, ſepultas
Et nos Parthenope veneratur marmore templis.
Sed vos cur vario fœdaſtis crimine vitam?
Regibus an non ſunt culpæ quæcunque vetandæ,
Subdita ne exemplum gens ſumat? culmina montis
Sole carent? imæ ne ferent ſua lumina valles?

P. Sanſoſti.

Ioannæ pluat huc Iouis alto vertice nimbus
Aurifer, atque auro clara ſepulcra fluant.
Littore quin ſpumis Cythereia mittat Eoo,
Aut tua tela puer mitte parentis Amor.
Hæc ne templa ſubi: cuncta hinc obſcena faceſſant:
Non licet impuro tangere pura pedi.



Anna

Anna Gallorum Regina.



Vos honores deferam Annæ Francisci Britanniæ Ducis filiæ, Carolo VIII. primùm, deindè Ludouico Regibus nuptæ, cuius memoria honore immortalitatis consecrata, in dignitate rerum, & reconditæ Maiestatis amplitudine constituta, optimè, & gloriosissimè regnandi materiam præbuisse, & omnibus Regibus imperandi prætulisse facem visa est? Carolum Regno Neapolitano, totaq. Italia memorabili victoria potitum, fuisse amplexam, magnum existimo; & Ludouici coniugio, in quo omnia plena conspiciebantur iustitiæ, clementiæ, atque mansuetudinis, parem fortunã adiungo. Illud verò maximum quis neget, præstanti animi robore Reginam omnibus vitijs profligatis, ex eorum manubijs Virtutis templum ornasse, in qua & sermo ab ineunte ætate canuit, & actiones iàm indè suam quandam maturitatem, & quasi senectutem habuere; dùm quotidiè regnãdi disciplina ingrauesceret, & summa gubernandi prudentia, optimis moribus, & consilijs assueta, perfectam fuerit laudem consequuta, ipsaq. veluti Sol, Galliam, seipsam, suos, orbemq. sua luce complerit? Virtutes numerato. Constans, sedata, grauis, humana omnia premens; ideòq. fortis, & magnanima. Simplex, veritatis amica, minimè fallax; idcircò sapiens. Aequa mercede digna in miserorum defensione, improborumq. odio. Eò fortior, quòd nihil temerè facere, nulla in re libuit temerè assentiri. Diuitiarum contemptrix. Omni litterarum generi dedita, quarum iudicio, multis doctis viris, quibus cum libenter consueuerat versari, liberaliter profuit. Maiora retices? Ad relligionis pietatem, sanctimoniamq. orationibus, cultu, pietate migrauit, vt penè diuinã dignosceres. Quamobrem anno 1513 defunctam multæ inter se contendentes ciuitates expetiuere, vt honestissimo, & gloriosissimo corpore ornarentur. Atque ità Blesium interiora, Cor Nanesium, corpus, S Dionysij templum seruarunt. Claudia ex ea, & Renata ortæ sunt, altera Francisco

55 VIRTVTVM SPLENDORE FVLGENTISSIMA.

Francisco primo maximo Regi, altera Herculi II. Ferrariæ Duci matrimonio coniuncta; virtutis, gloriæ, sanctitatis fructus, quos posteritas cœpit, exegitq. immortalium gestorum in hisce Principibus Aeternitas.

Pinti.

Sacra Dionysio est ædes, hoc, Anna, sepulta es
Marmore, quam Rhenus murmure plorat aquæ.
Ad ripas lugens Virtus, Regina, capillos
Abscidit, & tristis funera fleuit Honos.
Aonidum chorus hic, Phœbi hic lacrymantur alumni,
Præmia qui digitis ampla tulere tuis;
Galliæ & æquantis canum lac nomine, req.
Os quid habet madidum? nil nisi nigror habet.
Cur ego non toto lacrymas dem pectore, quando
Nuper eras, quin es nunc mihi visa mori?

Margarita Austriaca.

56 ADMINISTRANDA REP. ADMIRABILIS.



Ot Heroibus hæc circumsepta illustrissima Heroina Margarita est, cuius dùm ortum poscis, inuictissimi Caroli V. Imperatoris filiam Oudenardi natam admirare. Dùm nuptias expetis, alteras in Alexandro Mediceo Florentinorum, alteras in Octauio Farnesio Parmensium Ducibus commendato. Habuere paranymphum primæ Clementem VII. cuius hortatu celebratæ sunt. Habuere affinitate coniunctum secundæ Paulum III. cui nurus obsequentissima, patris Maiestatem, qui orbem domuit, soceri amplitudinem, quæ Romanæ Ecclesiæ Monarchiam ornauit, viri virtutes, quibus pristinum Italiæ decus est restitutum, prudentia qua viguit, consilio quo floruit, virilitate qua excelluit, admirabiliter æquauit. At verò dùm nuptiarum fructum cupis, habeas in filijs, tùm in Alexandro præcipuè vberrimum, qui immortalē diuturni belli, maximi

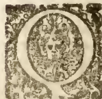
maximi laboris, summi in Christianam Rempublicam beneficii, in Austriacos perpetuæ obseruantiæ, in Romanæ Ecclesiæ rebelles terroris, & vindictæ gloriam tanta cum sui præclarissimi nominis laude attulit, vt cum eodem fatis cedente, belli, pacisq. honores, præstantium Ducum fama, victoriarum trophœa, vrbium vastationes, interniciones hostium deperijsse visa fuerint. Quis Alexandro fortior, formidolosior? Quoties ipso Belgium obtinente, malorum incendium restinctum est? Quoties ad aras, & focos extorribus confugere licuit? Quoties ex miseriarum gurgite eius auxilio tot afflictis licuit emergere? Hos Margarita fructus tunc protulit, cùm edidit Alexandrum, quem ad omnia quæ ipsa inchoauerat summa felicitate conficienda, ad nepotibus gloriam maxima celeritate comparandam augurabatur. Regendis ipsa populis virilem gessit animum, quæ nunquam socors, nec futurorum secura, aut præsentibus inhians, inter incerta auiditate muliebri festinabat; quæq. fluctuantes, diuersarũ opinionum tempestates, & bellorum turbines afflatu quodam ferè diuinæ prudentiæ, & vigilantiæ, aut repressit, aut obsecundauit. Tanto in patrem amore, vt cùm Romæ resciſſet Carolum pro Gallico bello indigere, margaritas omnes, omne supellectile vendiderit, vt illi esset adiumento. Tanta in virũ beneuolentia, vt ab Imperialibus post Petri Loisij obitum obsessa Parma, licet pater monuisset, vt indè aliò se conferret, eandem fortunam cum viro sequi constanter deliberarit. Philippi II. fratris ditioni apud Belgas plurimùm dignitatis adhibuit. Illustrem operam Catholicæ Fidei nauauit, perduelles repulit, factiosos sustulit, bonosq. omnes optimæ suæ voluntati subiecit. Dùm Aquilæ commoraretur, Ioannes Austriacus cum selecta Principum manu per dispositos equos tota Campania, & Samnio publicè exceptus eam inuisit, quasi ad omnium virtutum, & dignitatum oraculum accessurus. Ibidem paulò post de Margaritæ interitu populi dolentiùs deplorarunt. Nouercam virili mulieri naturam fuisse, barba qua mentum vestiri percupiebat, quamq. alebat, significauit.

Pinti.

Quid nunc multa tibi carmina molior?
Tu illa es clara tuo nomine Margaris:
Tu clara Austriaco sanguine: tu viris
Clara es nobilibus, clara potentibus,
Clara es legitimo prole data toro:
Tu Quincto Karolo clarior es patre:
Tu clarissima tot dotibus extimis,
Es mirè tu eadem dotibus intimis.
Næ rem magnam habui semper, ab vbere
Fortunæ, & generis sugere lumina,
Sed maius fuit hoc, si haud animi bonis
In regno careas. Florida Regibus
Est vrbs ciue bono, lamina, & aurea,
Regnatis populis, plurima cuditur?
Si virtus prope sit, digna potentia est.

Maria Medicea Gall. Regina.

57
ICIS-
AE.



Vid? Coæ Veneris pulcritudinem in Maria Gallorum Regina imitabor? An simulacro Iouis Olympij in Henrico Borbonio maximo, potentissimoq. coniuge nō deterrebor? Apelles vnus alteram conficiat; quis præterea venustatis speciem, grauitatis dignitatem, totius præstantiæ lineamenta colorabit? Candidulos dentes, suauem colorem, venustos oculos laudas? Cur Naturam ipsam pingentem non admiraris, quæ & decus omne, omnemq. leporem in muliebri hac forma admirabili compositione collocauit, cuius aspectu cùm obstupuisset Rhenus, extrà virides, atque opacas ripas diffluens, non modò suis, sed exteris quoque perlucidi liquoris sonitu encomia cecinit? Alterius speciem exprimat Apollodorus, qui in ea Maiestatis plena imagine gloriam conferat, non Sacerdotem adoran-

adorantem, aut Aiacem fulminantem faciens, sed Henricum Christianissimum, victorem maximum, perpetuum triumphatorem, quo nec Lisander felicior, nec Alcibiades potentior, nec Iphicrates in militari disciplina eruditior; qui charitate in suos Epaminondæ, bonitate Phocioni comparandus est; Catholicæ Fidei Sacramentorum frequentia, veræ Relligionis cultu sedulus obseruator, bellorum confector; Regnorum stator, flammarum restinctor, sæuientium tempestatum, prudentiæ, & fortitudinis munere depulsor. Cùm Henricum dicis, Martis fulmen, Gallici nominis propugnaculum, firmissimum Regni præsidium dicas. Quid eum Polignotus Thasius pingeret, thorace, clypeoq. continuo obtectum, mulieres lucida veste pingere assuetus? Quid Parrhasius capillos, sudore madentes tot annos galea redimitos? Quid idem in Henrico linteum effingeret, quem Bellonæ paludamento noctes, atque dies præcinctum commilitones conspexere? Nec vuas Zeuxis tunc pingat, cùm eius gladio viderit tellurem sanguine redundantem. Sed à coloribus recede. Praxitelem aduoca, qui Boni Euentus simulacrum cum hoc maximo Principe illustriùs inter Heroes collocaret. Animum in Mariæ parentes aduerte. Mater Ioanna est, filia Annæ Pannoniæ, Bohemiæq. Reginæ, Ferdinandi Imperatoris filiæ, Maximiliani sororis, Caroli Quinti, & Rodulphi neptis, Philippi Catholici consobrinæ; Magni Cosmi, à quo terrarum orbis omnium rerum ornamenta accepit, nurus; cum tot Imperatoribus, maximisq. Principibus consanguinitate coniuncta. Pater, Franciscus Mediceus Etruriæ Magnus Dux, Italiæ delicium, Magni Ferdinandi frater, qui vel amplissimo Romano sacro Senatui adfuerit, vel ad gubernacula Reip. sedeat, clauumq. tanti Principatus tractet, consilio valet, viribus pellet, gloria rutilat, omnibusq. splendoribus Europam illustrat, terra celebris, mari formidolosus, vt vel ad Antipodes Mediceorum nomen, & fama percrebescat. Sed altiùs repete Catherinam, Laurentij Medicei Vrbinatium Ducis, & Magdalenæ Bulicneæ ex antiquis Galliæ Comitibus filiam, quam Henrico filio Franciscus Rex vxorem copulatam, Reginam, matrem, tutelam, administratricem Gallia, nec multò

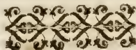
post Rex Catholicus ob Lisabethæ coniugium, socerã salutauit. Quis nam rerum magnarum apparatus? Quis Regnorum, atque Imperiorum campus? Quæ nuptiarum celebritas? Et quàm celeberrimas inter Archiducis Austriæ natam, Margaritæ Hispaniarum Reginæ sororem, & Etruriæ Principem expectamus? Vt quatruplici Etrusco, Gallico, Hispanico, & Germanico nexu, quem Christiana ex Lotharingica, & Valesia Regijs familijs nobilissima, Ferdinandi fortunatissimo coniugio conglobat, orbis ipse videatur obligari.

Pinti.

Te lepidam vultu tua gens miretur Etruscam,
Miretur Charites Gallica terra tuas,
Mirentur cuncti claro te sanguine natam,
Mirentur thalami connubialis opes.
Mirificè es quisquis dicat Regina: Mydeas
Tu pretio exuperas vna Maria minas.

Eiusdem.

Te Regi nuptam Henrico cùm Rhenus haberet:
Nunc mihi, ait, gaudens incboat ire dies.
Nil ego, dùm tanta hæc me exornat Etrusca Maria:
Inuideo fluuijs, Itala terra, tuis;
Cedere, dixit Iò possunt mihi læta Malæa,
Cedere & auferi cuncta fluenta Soli.
Hic sileat Rhenus: nostra hæc, Regina, capesse,
Ne tibi cum fluuio carmina fusa fluant.



Leonora

Leonora Medicea.



Ed ne hanc imaginem prætereas ab Aeuo Sempiternitatis penicillo pingendam. Leonora hæc est, Mariæ soror, quæ vel omnes Reginas virtutum magnitudine, regnandi prudentia, Iustitiæ vsu, iudiciorum moderatione, morum candore, vitæ sanctitate splendidissimè coronat. Mentem, rationem, consilium tantæ mulieris huiusmodi probauit oculatissimus ille, fortissimusq. Dux Vincentius Gonzaga, quem ad perpetuam aliorum Principum gloriam, amplissimæq. dignitatis conseruationem natum nouimus, vt moderandi, & regendi potestatem quasi quasdam habenas ei tradiderit, quas quidem nec adducit, nec remittit temerè, & inconsultò Leonora, quæ suorum Iurisconsultorum placita audire, atque perpendere commodissimum populis existimat, vt ferè iurjdicundo adsit, præsitq. vt optima gubernatrix auitos honores, quorum exemplo quiduis iure factum putat, omnibus in rebus æmuletur, & ab indecore, & effeminatione, dùm sedet, dum loquitur, dùm quidpiam agit, incolumis, & indemnata, suprà illustrissimarum mulierum famam exiliat, atque triumphet. Adde filiorũ thesaurum. Quis æstimet Franciscum Principem, cui nuper vxor Sabaudiæ Infans Margarita lætissimis orbis auspicijs vxor est tradita? Nec Mincius, nec Padus æstimet, quorum vndæ aureos Bucentores sustinuere, quibus augustissimi sponsi vecti sunt; nec Ferdinandus Gonzaga, qui nouam nuptam Ducum nomine ad Viadanam inuisit; nec Veneti, Florentini, Germani, Galliq. Legati, qui in nuptiarum sollemnibus suorum Principum lætitiam repræsentarunt; nec procerum aduentus, nec militum numerus, nec ludicrorum apparatus, quo nusquam illustriorem quisquam narrabit. Nisi Virgilio illud tribuamus eo vaticinio,

Primus Idumæas referam tibi Mantua palmas,
Et viridi in campo templum de marmore ponam

Propter

Propter aquam; tardis ingens vbi fluxibus errat
Mincius, & tenera prætexit arundine ripas.
In medio mihi Cæsar erit, templumq. tenebit,
Illi victor ego, & Tyrio conspectus in Ostro
Centum quadriiugos agitabo ad flumina currus.

Quis æstimet Ferdinandum à Paulo V. in Cardinalium numerum cooptatum? Quem dicam hunc lectissimum iuuenem? An Gonzagæ amplitudinis epilogum? An sacri Senatus splendorem? Dicam & Naturæ miraculum; Theologicis, Philosophicisq. studijs apprimè imbutum; Iurisprudentia præclarum; Linguarum cognitione alterum Maximilianum Imperatorum affinem; Liberalibus, atque ingenuis artibus præstantissimum, quem non laudes, sed admireris; qui vix tertium decimum annum attigerat, cùm in Euangelia Quadragesimalia eruditissimas Homilias Ingolstadij edidit. Quæ narro? Quæ balbutio? Quæ Octauius Gentilis de eius obseruantia optimè meritus, quæ Alexander Viustinus Placentinus Iurisconsultus, in os ingessere. Quæ à meipso proficiscuntur, ea sunt, quæ Solis lumina offundunt. Adde & Margaritam Lotharingiæ Duci coniunctam,& puellulam Leonoram,vtramque incomparabilis pulcritudinis exemplar. Quamobrem dùm Mantua Manthùs, suiq. Vatis memoria viget,Vincentij, Leonoræ,liberorumq. dominio inter Europæ felicissimas vrbes caput efferat, tesseram Fortunæ Diuina voluntate semper habitura. Dicam ne Leonoram, Lisabethæ Gonzagæ Federici filiæ, Guidi Vbaldi Montisfeltrij sororis,Susannæ,Camillæ Colisani Comitis, Iuliæ quam Ludouicus genuit, Hippolitæ, atque aliarum pudicitiæ, fidei, constantiæ, sapientiæ, ceterarumq. virtutum epitomen?

Pinti.

Si nostri caperent oculi rediuiua Maronis
Lumina, Gonzagæ ducere secla domi:
Ille viri, Dux magna, decus,sobolisq. nitorem,
Cantu virtutes promeret ille tuas.

Par

Par opus, Augusto quo laudes concinit æquas
Ederet, & felix ter magis ipsa fores.
At pro Virgilio lecti omnes surgite vates,
Aemula det tantum vestra Poësis opus.

II.

Lumina claudebat somni sub rupe virenti,
Qua scopulos Tethidis verberat vnda, quies.
Fulua aspecta mihi pennis tum magna volucris,
Rostro scripta ferens aurea verba dedit:
Eleonora tuo iunges ter maxima nato,
Heroum insignes, numine recta, toros.
Vrbs tibi Cadmeiæ genitricis nomine Mantus
Structa Ocno, debent Allobrogumve Duces.
Alitis ex ore hæc cepi: mihi somnus ocellis
Excidit, & rupes dat bene læta moras.
Excitus hic tanto felix est omine, felix,
Cuius habet meritos Eleonora sonos.

III.

Dùm sic in miseros pietatis lumine fulges:
Iure canat nomen Calliopea tuum.
Te Nympha orta loco, lento it quà Mincius amne,
Cantibus in ripis, Eleonora, ferat;
Concine Nympha, tuo quàm dulce est ἔλεος ore,
Fronteq. iucunda sic fluuialis eas.
Vtere & ipsa tuis numeris, mea Musa: beatum
Hoc habeas, tantæ perplacuisse Duci.



IO. BAPTISTAE MANSO
PATRONO SINGVLARI.





Nter nobilissimas Matronas, doctasq. Mulieres, tua plurimarum virtutũ gemmis ornata sedeat antiqua Nobilitas, & quæ in ipsis ad ethicos mores, & ad immortalitatem valeant, æstimet, & iudex esto. Iudex? Auctor potius, quæ adumbrata mea scripta ineptiùs, Aristotelicis pigmentis quorum luce ingeniorum acies scribendo, loquendo perstringis, ex Lecythis omnium doctrinarũ coloret illustriùs. Pigmæum despicis? Fiam medius fidiùs te volente, Atlas, cœlumq. sustinere videbor ambitiosiùs, si dùm totus in te obseruando sum, grati animi propensione subleuaueris. Vale.

Ligarij vxor.



Nter damnatos ab Antonio Ligarium inimici, vt capite plecterent sedulò expetebant. Ad multas ille artes confugiens, vt saluti consuleret, vxoris demum auxilium, opemq. poposcit (quæ tutior esse creditur dùm syncerus amor, honestaq. fides intercedit) per quam facilè calamitatem illam euasisset, nisi nefariæ seruæ insidijs esset oppressus. Incidit in eius sanguinem sitientes miser. Mulctatur capite, quod dùm ad Antonium lætabundus deferebat Sicarius, vxor infelix insequuta, vt mortis consors haberetur, plorans, eiulans, scissa comas clamitabat; En Ligarij coniugem, quæ cùm virum contrà ius absconderim, ad necem ipsa quoque ducenda, necis iura à vobis obtestor; occidite me obsecro; interficite conscìam; eadem mihi pœna luenda est. At nemine id facinus audente, Iudices vltrò adiuit, moriendum sibi esse, eos decreturos, arbitrata. Quod cùm ex animi sententia non cecidisset, seipsam sibi iudicem constituit, & fame sibi necem inferre statuit, cui gladio simul cum viro non licuit necari.

MATRONAE. I CONIVGVM AMANTES.

Pinti.

Crinibus hìc passis populo conspecta Quirini,
Contumulor: precor, hìc siste viator iter.
Hoc ne te fugiat, charum vixisse maritum,
Charum, deseruit dùm nece viua, mihi;
Huius ego caput abscissum lacrimata sequebar,
Angebarq. vnà non potuisse mori.
Ingenium, ac tanto non ars defecit amori:
Quod negat hinc ferrum, mi hinc finit esse fames.
Hinc abeat coniux laribus rixosa Hymenæi,
Nostroq. exemplo discat amare virum.

Eponina.



2 IN multos perduellionis actiones in Gallia intendebantur, cùm Vespasiano Imperatore turbæ in ea prouincia essent excitatæ, in primis verò in Iulium Sabinum potentem, & factiosum virum. Cùmq. ad arma ventum esset, victis Gallis, Ducem ad supplicium vocauit Imperator. Qui de salute desperans, ne in victoris irati manus deueniret, nemine præter duos libertos sciente, in speluncam se abdidit saxis structam asperis, auiam, quò nec vllum animal penetraret. Nunquam arescentibus lacrimis coniux Eponina in tanta acerbitate virum quæritabat. Afflictam, nihil erat quod consolari potuisset; præsentia tantùm viri posse recreari dicebat. Quamobrem eam quæ triduò fame penè contabuerat, liberti miserati ad virum clàm duxerunt. Quis à viro deinceps amantem dimoueat? Deserta loca, ciuitati anteferre; solitudinem, quæ fructum aufert voluptatum, appetere; viri miseriam sibi subleuandam cogitare; viuam cum coniuge sepultam iacere, honestius arbitrari, quàm absque viro viuere, quicum mortua ibidem contumulari, putabat gloriosum. Nouem ibi annos libertorum fidelitate, & solertia fuere, liberosq. procrearunt, sola charitate ministrante. Re denique patefacta, Romamq. deductos, sæuus Imperator occidendos iussit. Ah scelus. Tanto facinori commiseratio non debetur? Quo præmio muliebris fides, quo mutuus amor in tanta calamitate dignus erat? Occubuit cum suo viro Eponina, immortalitatis fama nunquam interitura.

Pinti.

Dùm thalami socium tanto petis igne Sabinum,
Dùm solo illacrimas intaminata toro;
Dùm domui vrbanæ spelæa latentia præfers,
Ne procul à caro sint tua lustra viro:

Quas

Quas tibi promeritas laudes meditabor honoris?
Digna ſepulcrali quæ dabo dicta ſinu?
Paucis multa canam: iacet hic Eponina, mariti
Cui ſua collibuit ſubdere membra rogis.
Illius æternùm moneat te, Roma, iugalis
Sic mage notus amor, ſic mage nota fides.

Glaphyra, & Cornelia Annia.



E connubij pudore ſeruando, & augenda fide poſt viri interitum conſtanti animo cogitabat Glaphyra, nullo quidem ſcriptore celebris, ſed memorabili in coniugem amore, marmoreo monumento clariſsima, in quo quid potiſsimum admirer neſcio, coniugalem ne obſeruantiam, an Latini ſermonis candorem, quo huiuſmodi elogio illuſtris femina claret, 14

Glaphyra Glaphyri Luſci filia adfecta adeò cineribus C. Lutij Fauſti mariti, heu rariſſimi, vt ad alium tranſire nunquam voluerim. Etſi Fortuna præpotens, conſtantiæ ſemper inimica, ſurdo diſcrimine, pudicitiæ placidam ruinam minabatur, & viridis ætas fidem coniugij violare impellebat; inter vtraſque tamen fluctuans mulier menſes vij. dies xi. non tàm corpus cœlebes, quàm animum pudicum ſeruaui. Et ne à tantorum domeſtica hoſtium pugna continuò augeſcente vincerer, procorum petulantem turbam fugiens, viuam me condidi monumento. At poſteri ſi inuidetis, imitamini; ſi quis verò probauerit, probetur. ſin improbauerit, improbum ſe eſſe ſciuerit. Vale mors. Vixit annos xij. Salue vita perpetua.

An ardentius aliquam virum amaſſe Glaphyra dicemus, quæ mortuo ſuæ ipſius vitæ diſpendio parentauit? Et fauſtè inter homines vixiſſe, & interijſſe Fauſtum dixerim, (ſi antiquorum ritus inſpexeris) qui poſt mortem, concordi obitu, pudicitiæ illuſtri argumento, habuit vxorem morientem. Idem ſeruatum legimus à Cornelia Annia.

P. CORNELIA. ANNIA
NE. IN. DESOLATA. ORBITATE. SVPERVIVER. MISERA' VIVAM. ME. VLTRO. IN. HANC. ARCAM. CVM. VIRO. DEF. INCOMPARAB. AMORE. DIL. DAMNAT. DEDO. CVM. QVO VIXI. AN. XX. SINE. VLLA. Ɔ. LIB. LIBERTABVSQ. NON QVOTAN. SVPER. ARCAM. PLOTONI. ET. OXORI PROSERP. M. OMNIBVSQ. SACRVFICENT. ROSISQ. EXORNENT. DE. RELIQ. IBI. EPVLENTVR. D. O. P. M. DA. EX. HS. X. ATQVE. F. FACIVNDVM. DELEGA. VALE. VITA.

Auctoris.

Templorum altum surgat opus, seruentur honores,
Queis Romana sacros detulit historia;
Marmoris ignoti referat tibi Fama triumphos
Glaphyra non votis interitura tuis.
Connubij castos cineres seruauit odore
Assyrio tumulus, qui fuit antè lapis.
Et lapis, & tumulus, quòd viuam condit amantem,
Iàm potuit celebres vincere Pyramides.

Francisci de Petris I. C.

Miraris viua vt tumuler? sed falleris, hospes,
Sat perij chari coniugis ex obitu.

Pinti.

Coniugis vt melius luxisses ossa sepulti
Annia viua tui, Glaphyra viua tui.
Lethum inferre sibi stulti vis suadet amoris:
Laus nulla est, fletus perdere materiem.

II.

Glaphyra dùm mentis perpendo facta pudicæ;
Scilicet infames te pepulisse procos.
Non pia tot tribuo, quot laudes busta merentur,
Corpore viuenti quæ tibi inire libet.
Annia dùmve ipsam meditor tàm sponte, calenti
Corde, sepulcrali succubuisse toro.

Hoc

Hoc vnum inuenio, quod te non arguat: orbam
Coniuge tàm raro sic voluisse mori.

Leonora è Toleto.



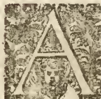
Enerabimur Leonoram Petri illius filiam, qui administrandæ rei Neapolitanæ viginti annos summa cum vigilantia, & prudentia præfuit, maximi illius Cosmi, qui orbis terrarum fuit ornatus, Etruriæ Magni Ducis coniugem, quæ tanto amore virum prosequuta est, vt semper eum in oculis tulerit; atque ità, vt terra, mariq. serena, aut nebulosa cœli tempestate; vel niuibus obriguisset regio, vel vehementi flamine ventus incidisset, cùm venationibus daret operam quibus plurimum delectabatur, ab Etruria decedens, nunquàm à viri latere ne pedem quidem discedere deliberauerit. Magna coniuratorum manus ad scelera perpetranda, ad necem Cosmo inferendam conspirauerat, qui vel Petri Strozzi insidias euadere haud posse tàm facilè credebat, vt vel sub lecto eum semper iacere arbitraretur. Quamobrem longos ipsa noctu, viro dormiente, perducebat lusus, non vt genio indulgeret, sed vt amatissimi coniugis vitæ consuleret, & calamitoso, suspicionisq. pleno tempore fieret omnium verborum, gestuumq. exploratrix. Iactabatur in vulgus patrem non tàm ad Senatum rem componendas, quàm ad Cosmum veneno perimendum, Florentiam petijsse; quo consilio Leonoræ communicato, non tulisse illam tantam à patre in virum indignitatem; cùmq. ex ea id rescisset Cosmus (tantùm abest vt paternus amor coniugalem superet) chirothecarum venenato odore Petrum interemisse. Quàm variæ vulgi sententiæ; quàm properè currit ad credulitatem. Neque Cosmus, ex omni parte beatus, interimendus erat; neque Petrus animi, generisq. nobilitate conspicuus, tàm vile facinus commisisset; neque Leonora virtutum omnium præstanti gloria eximia, in tantum patrem scelere fuisset notanda, quæ pietatis encomio erga omnes efferebatur.

Pinti.

Pinti.

Prælia cum Tauro Leo miſcuit horridus olim,
Quo ſibi prætentas pelleret inſidias.
At dùm Marte fero validè pugnatur vtrinque:
Coniugij conſors forte Leonis adeſt.
Neve viro quidquam noceat, videt omnia: diràs
In colubrùm latebras deijcit vngue patrem.
Nomine mutato de me, quæ hoc marmore ſubſum,
Fabula narratur. Dux bone Coſme vale.

Liſabetta Boadilia.



6 N verò hiſce mulieribus cedet Liſabetta Boadilia Amoiæ Marchionis nepos, quæ Petro Ariæ coniugi in Indiarum diſiunctiſsimas terras, quarum loca mediterranea illuſtri viro Rex Catholicus adminiſtranda detulerat, diſceſſuro, maluit ſe comitem præbere, quàm liberorum conſuetudine perfrui? O magna connubij vis. Delicatiùs nobilem mulierem educatam, nec longiſsimi, moleſtiſsimiq. itineris cogitatio, nec Oceani horror, nec procellarum minæ perterruere. Vix enim è Sibilia ſoluerant, cùm tàm ſæua coorta eſt tempeſtas, vt duæ naues onerariæ naufragium fecerint, aliæ proiecta ſupellectili curſum retardarint, ſalua naui Prætoria, in qua gubernante Ioanne Veſpucio Florentino, coniuges erant. Cur in vndis periret, quæ inter coniugalis amoris fluctus, virum conſtanter, ſanctèq. deperibat?

Pinti.

Dùm propè vir ſtaret ponto, bellantibus vndis,
Te aure puto lyricum condere dulce melos:
Dùm pateris, fortaſſe viro, ſub tartara manes,
Iuncta tuo, eſt (ſi eſt fas dicere) pœna minor.

Eiuſdem.

Eiusdem.

Aria dùm terras tecum Boadilia coniux
Tendit, vbi gemmæ prodigus Indus habet:
Aequè si pelagi iuissent tua vela procellis,
Coniugis ac fidæ tutus amore tuæ:
Hùc mage qui nam te penetrassent puppe beati?
Vxor quæ non dat bella, dat ira freti.

Hota Maura.



Ota Rhai cuiusdam in Regno Fezæ fortissimi Ducis vxor, non immeritò à Hieronymo Osorio maximis laudibus extollitur. Ea enim capta, cùm à marito insigni audacia, & fortitudine, cæsis Lusitanis, cū eorum Duce, in libertatem restituta esset, paulò post interfecti viri in prœlio, funus, cum lacrimis, & eiulatu procurauit, corpusq. magnis sumptibus sepulcro condidit. Nouem dies à cibo, & potu abstinuit, extremumq. vitæ spiritum edere coacta, cum viro voluit sepeliri. Indignum quidem arbitrabatur sepultura ab eo separari, qui cum inseparabilis amor eam coniunxerat. A barbara ergo muliere amoris, & connubij vires, & exemplum petimus? 7

Pinti.

Hìc est illa, viro tumulum molita, diebus
Quæ patinam, & pateram respuit Hota nouem.
Hota maritali studio, princepsve pudore,
Quam rapto puduit coniuge, luce frui.
Non tantæ vxoris facinus mirare viator?
Barbara non more hæc, si regione fuit.

Xenocrita

Xenocrita Cumana.

8 PATRIAM SERVITVTE LIBERANS.



Agis'ne vituperanda sit Xenocrita Cumis orta, quòd Aristodemo Tyranno fuerit prostituta, an laudanda quòd sui corporis dedecore ciues, & patriam, in libertatem vindicarit, haùd facilè existimarem. Aristodemus post bellum pro Aricinis in Etruscos feliciter gestum, occupato Cumanorum Imperio, omnia in ciues libidinis exempla edidit. Institutis enim Gymnasijs in quibus Ephebi luxuriam exercerent, quorum coma cincinnis, & reticulis religatis; & virginibus pictis togis succinctis, omne muliebre decus, & virilem omnem cultum corruperat. Concubitum sæpiùs expetebat Xenocritæ. Quæ cùm aliquandò in agro esset (quo fodiendo Cumanos cogebat Aristodemus, vt nunquàm ab eorum ceruicibus, seruitutis iugum depelleret) nec in aliquem ciuium conuerteret oculos, cùm paululùm diuertisset Tyrannus, ex iuuenibus quidam est percunctatus, Cur tot ciues nunquàm, Aristodemum semper intueretur? Cui mulier; Id profectò à me factum scito, quòd virum Cumis Aristodemum modò conspicio; vos feminas, vos pecora appellarem. Quid malum tanta in Cumanis ciuibus ignauia? Hæccine est illa omnium fortitudo qua pace, & bello ceteris antecelluistis? Quamobrem pudore perfusus, ait; Ecquid faciendum victis? Qua poterimus ope tandem subleuari? Tu efficere illud potes, Xenocrita, vt viri dignoscamur. Operam, & opem illicò pollicita est. De Tyranni nece cogitant. Timotelem coniurationis principem constituere. Ad eam rem conuenerunt exules, qui Capuæ degebant, tùm præcipuè eorum filij, qui ab eo cæsi fuerant, & Hippomedontis Magistri Equitum filius cum lecta iuuenum manu sequebantur. Nocte intempesta, dato signo quo patuerunt Xenocritæ studio fores, in Regiam impetum facientes, Tyrannum, ipsa muliere promptè manus inijciente, iugularunt. Cui cùm magnos honores, & dona ciues deferrent,

repudiatis

repudiatis omnibus hoc tantùm petijt,vt Aristodemi corpus per ciuitatem, libertatis trophœum, efferre liceret. Quod & licuit, & in Cereris Sacerdotem est electa. Melius quàm à Porsennæ iniurijs Romanas obsides Clœlia, tranato Tyberi, suos seruauit.

Auctoris.

Quis locus hic? Cumæ. Quæ rupis gloria? Manes
Conduntur sacro marmore Xenocritæ.
Quæ flet? chara Venus. Quis tùm iacet antè? Tyrannus.
At quis victricem fronde coronat? Honos.

Pinti.

Quæ Iudit soboles percelebras tuam
Hebræa: Euboicum quondam habuit genus
Seruantem patriæ Xenocritam suæ.
Hàc illa, hàc valido pectore femina,
Hàc hostile caput detulerat, mage id
Optans, munifico quàm data munera
Auri ciue: iuuet te hanc animi face,
Quicunque es, patriæ, cernere, proditor:
Illic sunt cineres: hospes adi: hoc pijs
Per natale solum gressibus ambula,
Et dictis facinus Xenocritæ efferas.

Eiusdem.

Fers hùc vnde pedes? iudex hic hospitis adsum:
Hoc me dic graio nomine Xenocritam.

Camilla Macedonia.



Olscorum Camilla Regina nequicquam audet, dùm Camilla Macedonia nobilis Neapolitana in aciem prodit, in qua Natura ipsa quàm in ceteris mulieribus se præbuit viriliorem. Hæc vbi animaduertisset paratas ab inimicis fratri fuisse insidias, eumq. omni spe destitutum, sarissa accepta, eos aggressa est, quorum impetum fortiter 9 FORTIS, ET MAGNANIMA.

cùm diutiùs sustinuisset, conatusq. omnes perturbasset, priusquàm ex terrore,& fuga se reciperent,animos, & defensionis locum fratri dedit, qui optimæ, & benemerenti sorori acceptam retulit salutem. Eadem, cùm ab armato iuuene, alium inermem opprimi intueretur, & spectator gladio præcinctus adesset, manus in eum iniecit, arguens cur tàm segnes, atque inclemens esset, vt ab inermi viro contrà armatũ iniuriam non propulsaret. Aquilæ profectò imbelles non generant columbas. Habuit militaris virtutis consortes illa fratres Ioannem Franciscum, Ioannem Iacobum, & Ioannem Vincentium, quorum laudes belli gloria, & Austriorum Regum trophœa vbique testantur. Inter quos fratris filius Annibal emicat, quem iàm indè à pueritia ad bellorum insignia natum, Itali, Galli, Hispani, atque luculentæ in eius corpore obductæ cicatrices prædicant. Atque hoc præclarum ad rem bellicam eius habet familia, quæ ab ea illustri prouincia deducta (cuius nomen, Ensiferum, ob Alexandri gesta, significat) hos protulit domi, forisq. celebres Heroes.

Pinti.

E trabe suspensum magno molimine pilum
Vellis, vt in fratres Mars aliunde furit;
Pallæ oram, præceps descendis, ad ilia vincta,
Feminea, & valida est hasta recussa manu.
Mars tacet: alta animi, fax miri hic ardet amoris:
Ausibus obstupeat Volsca Camilla tuis.

I I.

Sume enses: longas, Macedonia, pone sarissas:
Nam Macedo, clarum nomen, ab ense venit.

I I I.

Hastatum velox agitaui femina ferrum,
Dùm sibi fraternus quæreret arma furor.
Hocce genus teli forti vibrare lacerto
Sciui, & ad immites non cecidisse manus.
Euasit tutata meos mea dextera fratres:
Victrici gemina frons mihi sorte cadat.

Iure

Iure triplex at palma cadat: nam tertia fama est,
Perpetuos quæ scit ducere fausta dies.

I V.

Tu ne superbam
Dùm quatis hastam,
Femina tantum es?
Quilibet hinc te
Parthenopæam
Dicat Amazona.
Nunc ferat ille
Lumina vitæ
Aemathius Dux.
Næ tua vellet
Iure Hymenæi
Membra iugali
Iungere lecto.
Poneret ille
Perfruitus te
Vasta cupito
Limina mundo.

Fuluia.



EPulum, & supplicationem, festumq. diem cele- 10
brasse sibi persuasit M. Antonius cùm sacrum CRVDELIS, ET
illud Romanæ eloquentiæ caput crudeliter ab- FORTIS.
scissum, quod prius adhuc mortuum Rostra, inspectante populo Romano decorauerat, in mensa veluti pompæ ferculũ iusserit collocari. Nullo vnquam lautiori apparatu, ornatuq. in Triclinio visus est lætari funestus homo, dùm luctuosum funus, & Romanæ virtutis casum alij doluerunt, qui furiam patriæ, & tempestatem illam Reipublicæ in bonos viros sæuientem detestabantur. In conuiuio famem quoque crudelitatis Fuluia vxor satiauit, quæ in sinu caput acceptum, primò maledictis, atque diris execrata est, mox amentibus oculis intuita, inspuens, virus in illud perfidiæ videbatur euomere. Tunc verò ab ea crudelius sæuitum est, cùm in linguam è faucibus euulsam sæpiùs aciculam infigeret, qua ad capitis ornamenta vteretur. Atque ità caput illud quod nefarijs hominibus in ipso Imperij domicilio, consilio, & lingua fuerat formidolosum quodq. cùm loqueretur omnes in admirationem adducebat, habuit ludibrio mulier, & furori, atque irrisionibus

ſubiectum aſpernata eſt. Quid igitur Fuluiam prophanam inter celebres mulieres recenſemus? Ergo'ne parricidæ quæ patrem patriæ vili fecit inter nobiles mulieres locum dabimus? Non equidem. Hoc tamen celebriorem factam non negabimus, quòd eam linguam tractarit, quæ vel mortua ſuauiſſimos omnium doctrinarum explicat concentus, tùm præcipuè Romani ſermonis, & elegantiæ. Sed nec eiuſdem viriles auſus prætermittendi. Cùm Bruto occiſo, Antonius cogendæ pecuniæ cauſa in Aſiam profectus eſſet, & Cæſar Romæ Lepido eſſet impedimento, Fuluia, contempto Lepido, ità adminiſtrabat omnia, vt nihil à Senatu, vel à plebe contrà eius voluntatem decerneretur. Vtebatur etiam Lucij Antonij fratris opera. Inſolens ſocrus habebatur à Cæſare, ſed coortis ſeditionibus, timore perterritus, & cum Fuluia, & cum Lucio (quos oderat) reconciliari ſtudens, impetrare non potuit. Eaq. accingebat gladium, ſignaq. inter milites diſtribuebat, atque apud eos ſæpenumerò concionabatur. Quamobrem cum Veteranis Cæſar egit vt controuerſias omnes inter ipſum, & Fuluiam componerent, eoſq. ſibi iudices ſumpſit. Qui Romæ in Capitolio cauſam dicturi, cùm Lucius, & Fuluia non aduenissent, iniuſtè eos contrà Cæſarem agere iudicarunt; ideoq. eis Cæſar bellum indixit. Victor euaſit, fugiente Fuluia cum liberis ad maritum.

Fabij Leonidæ.

Sparſiſti in noſtrum viuens maledicta maritum,
Diſce pati mutum nunc malefacta caput.

Pinti.

Hæc quòd lingua tuo fudit maledicta marito,
Impungis ſæua ſic feritatis acu?
Extincto barbam vellis veſana Leoni,
Tollere ſi linguam, non monumenta potes.

Eiuſdem.

Lingua ſilet, tamen ipſa cies fera vulnere: tolle
Ne tantam capiant lumina ſæuitiam.

Aemilia

Aemilia Tertia.



Rnare vxoria fides pudicitiam potissimùm debet. At nisi viri quoque mores eadem fides honestauerit, nihil quicquam aut nobile, aut ingenua muliere dignum vllam effecturam credendum est. Maximas afferunt viris vxores iniurias, quæ proteruo in coniugalia iura, moresq. insultant animo, & culpas, quæ abditæ nihil viris efficiunt, earundem perfidia, & dicacitate patefactas, imminutæ auctoritatis apud homines efficiunt satellites, & administratrices. Quapropter maximis laudibus Aemiliæ prioris Africani vxoris patientia, vel potius prudentia, efferenda est, quæ cùm comperisset vnam ex ancillulis viro maxime charam, & doleret summum Ducem illiberali amore detineri, simulandum potius deliberauit, quàm Africæ domitorem, feminæ impudicitia perdomitum accusare. Laudabilior ea animi fortitudo in Aemilia fuit, quàm Africani in expugnandis vrbibus virtus; hostes enim profligauit viri disciplina, sed vxoris patientia, peruicacem quæ mulierum præcordia vehementibus ignibus adurit, deuicit animi affectionem.

II VIRVM MALVM PATIENTIA PERFERENS.

Pinti.

Vir meus ancillæ vincitur amore: sed astu
Contego: quis merito non vocet Aemiliam?

Eiusdem.

Hic sita sum fidei nodis deuincta iugalis
Coniugis in seruam vilia passa mei.
Illius vxor eram, qui, victis vrbibus Afris,
Nomen, & inde sibi clara trophæa tulit.
Hunc mihi non rixis placuit turbare molestis:
IVVIT *sæpe viri dissimulare nefas.*

Isotta

Isotta Ariminensis.

12 FORTIS, SED INFORTVNATA.



Post multa, à Sigismundo Malatesta facinora edita; post pacem eidem per Venetos à Pio II. partam, quos à Triestina obsidione reuocauerat, vt Federico III. Imperatori rem gratam faceret; post multa quæ Malatestis, & Montefeltrijs acciderant, nihil ipsi reliqui fuit præter Ariminum, & Cerasolum, aliquotq. Montefeltrij munitissima loca, quæ haud multò post vt cum fratre in gratiam reciperentur, eiusdem Pontificis ditioni libenter subiecit. Naturæ tandem cedens, Ariminum Isottæ, qua cõcubina vsus fuerat, quamuis matrimonio posteà coniunctam dixerint, & Sallustio notho, quem sibi alia mulier genuerat, imperiũ gubernandum reliquit. Ciuis hæc Ariminensis erat, prudentia, disciplinarum studijs, sed Poëtices præcipuè exercitatione clara. Ità verò in administrando se gessit, vt cùm omnium in se animos conuerterit, in ea potius Malatestarum nomen, quàm in aliorum dominio Ariminenses, naturali quadã propensione, & beneuolentia expeterent, proprijsq. virtutibus exteros etiam sibi deuincire conata, Venetos quibuscum familiariter viuebat, in vrbis præsidiũ aduocaret. Obierat interim Pius, succedente Paulo II. qui nihil sibi potissimum deliberandum statuit, nisi de Arimino recuperando, si ea exequi deberet, quæ condicionibus inter Pium, & Sigismundum fuerãt proposita, cùm præsertim nullum cognosceret legitimum successorẽ. Quapropter eos qui in Piceno, & Aemilia militibus Ecclesiasticis præerant, monuit, vt Ariminensium animos tentarent; qui missis ad ipsa mœnia grauis armaturæ hominibus, sperantes popularium animos eorum aduentu ab Isotta defecturos, re infecta rediere. Tunc Pontifex cum Roberto Malatesta Sigismundi quoque spurio, qui sub eo merebat, ex Pontecoruo vbi castra habebat accersito, oppidorum & pecuniarum præmio oblato, clam egit, vt Ariminum occuparet. Quod cùm per amicos

cos ei licuiſſet,Iſotta,à qua humaniter acceptus fuerat,& Salluſtio ex ciuitate extruſis, ſibi ditionem illam, deluſo Pontifice, comparauit. Collabi ſic dominium decuit, quod fragili mulieris, & concubinæ columna fulciebatur.

Pinti.

Iſotta o parium gloria pellicum,
O ingens honor, atque Arimini decus,
Malateſtæ animi dimidium tui:
Tu ne hoc marmore conderis?
Noui quæ valido pectore geſſeris,
Cum commiſſa foret res tibi ciuica,
Quàm prudens, ſapiens, quàm fueris chori
Phœbi culta Poëtria.
Dùm te dùm recolo facta celebria:
Me quantum miſeret, lumine te haud frui
Vitali: miſeræ at dùm memoro genus
Fortunæ, inſtabili pede:
Hac te ſub lapidis pace quieſcere,
Pertentant animum gaudia: Ter vale,
Quæ auro ſtructa pio proxima montium
Mauſolæa meres iugis.

Leonora Arborenſis.



Ragonum res Federico Petri II. filio Siciliæ,& Athenarum Rege maximis tumultibus implicitas legimus quos rerum varietas, animorum diſſenſio,regnandiq. cupido concitauerat.Omnem idcircò conatum in Sardoam expeditionem Rex côuertere coactus eſt. Martinus enim Arborenſis quem ſibi Sardi Iudicem adſciuerant, & Salebroſus Oria, bellum in Sardinia quod cum Genuenſibus pace, & ocio reſederat,inferentes. enutrienda tyrãnide,peſsima in Federicum 13 REGNORVM CVPIDA.

volun-

voluntate huiusmodi occupabantur, vt gerendo bello, exilio, aut morte damnatos, Rex restituendos in libertatem, & pecuniam creditam nouis tabulis creditoribus prorogandam iusserit, vt maximum militum numerum compararet. Mariano vita functo, Hugo filius fortunarum, & tyrannidis hæres successit tetra immanitate, & insigni perfidia patrem superaturus, qui Iudex quoque Sardis constitutus, Insulæ dominij desiderio accensus, ob feros, immanesq. mores omnibus cruciatibus confectus, à suis necatus est, in spem libertatis Sardinia euocata. An flamma restincta est? Non mediusfidius; sed truculentiori incendio in Leonora Mariani filia, Hugonis sorore exarsit; quæ cùm Brancaleoni Oriæ nupta esset (qui Montione à Rege in publico conuentu benignè exceptus, Montisleonis honorario Comitis titulo decoratus est) Principis abusa munificentia, petulans, & ad omne facinus audax effecta, delectu habito, armis instructa, Ducem se militibus præbens, Regio fastu, & fama delectata, Sardiniam possidere, cum Rege cõtendere, suis iniuriam inferre deliberauit. Quid muliebri pectore ferocius ambitio dùm stimulos admouerit? Quid inhumanius, cùm indignationis ardor se insinuarit? Absente viro, qui apud Regem commorabatur, arcium, atque oppidorum Hugonis fratris potitur, agros vastat, & tyrannidem maiori quàm frater, paterq. desiderio Genuensi ciuitate adiutrice flagitat; tantumq. suspicionis aduersæ Regis fortunæ in ea insula commouet, vt virum custodia, licèt liberali, detinuerit, ac demum certas pacis condiciones afferre, vtilius iudicarit. Accepit tunc quoque in fidem Sardos, qui defecerant, Brancaleonem ex arce Caralitana emisit, & Reipub. Genuensi, cui Antoniottus Adornus præerat, ijs rebus quæ non modò ad Genuam, Saonam, Albigaunum, oraq. Ligustica, sed etiam ad Capham, Chium, Famagustam spectarent, prouidè consuluit.

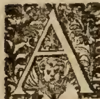
Pinti.

Ingenuo orta patre, ingenuo quoque nupta marito,
Hic sita, cui validus dat Leo nomen, humi es.

Os

Os muliebre fuit, verum tibi mascula virtus,
Teq. salutarat Martia turba Ducem.
Vastatos agros, summas arcesve subactas,
Sarde, huius referas oppida capta manu.
Sceptriferi tibi mens fuerat cupidissima regni,
Quin si viua fores, ambitus ipse fores.
Quin vel viua fores, peltis noua fortis Amazon,
Apta foris telum, sceptra mouere domi.
Hæccine non stupida lapide hoc capis aure viator?
Finis adest, & adhùc, ambitiose, furis?

Ioanna Scortiata.



Ntecellit animi magnitudine, & pietate illustribus matronis Ioanna Scortiata inter primarias Neapolitanas celebranda. Peperit duos illa filios. Quorum alter dùm studijs operam daret, coorta disceptando inter æquales contentione, concitus ad rixam, à iuuene quodam neci traditus est. Qui ne in satellites incideret, fugiens, inscius in demortui domum se recepit, atque ad infelicissimæ matris sinum, quæ facinus ignorabat, confugiens, salutem est deprecatus. Et cùm rumor percrebuisset, filium fuisse occisum, & quem domi haberet, necis fuisse auctorem, & actorem, dùm animus fluctuaret, à pietate victa, noluit duorum interitum condolere, & plus potuit solitudo occisoris ad misericordiam, quàm offensæ matris dolor ad crudelitatem. Euadere illum passa est, dùm placido vultu extincti cadaueris lauaret cruorem. Alter, Fabritius ille Brancacius fuit, antiquæ Iuris disciplinæ lumen, q cùm immatura morte fuisset extinctū, cù [illegible]. lacrimæ in tòt, tantisq. acerbitatibus plurimæ effundi debuissent, huiusmodi exaruere, vt virilem constantiam, non dolorem animo hæsisse demonstrarint. Quid Corneliam Graccorum matrem, quid Rutiliam Romani commemorabunt? Funus Christiana prudentia prosequuta est,

14 CONSTANTIA IN AERVMNIS.

& in ipsa in qua iacere debebat sepultura, loculo collocato, pijs Deo fusis precibus,è templo decessit,pietatis operibus iàm indè operam datura.

Auctoris.

Dùm miseret facti matrem, dùm mœsta querelas
Fundit, adest pietas, sollicitatq. dolor.
Atque dolor; nato languescunt lumina, inultis
Te illum cedit Amor cernere luminibus?
At pietas, tacito suspendens pectore vota,
Et scelus, & natum collocat in gremio.

Fabij Albini.

Sanguine placari manes ignara vetustas
Credidit occisi corporis ense truci.
Noluit illustris renuens hoc fœmina nati
Morte peremptoris tristia fata lui.
Extinctum, scio, mater ait, nec viuere natum
Interfectoris funere posse meum.
Hunc ego seruabo; hæc subeas penetralia, dixit,
Et dùm cessabunt militis arma, late.
Heu celebranda piæ constantia magna parentis,
Cui par nulla fuit, nulla virilis erit.

Pinti.

Pelle, ignara, tuum genitum scelerata peremit
Dextra, fugæ cuius das miserata lares.
Pelle, vel immitis tradas lictoribus, æquas
Mox sceleri pœnas soluat vt illa necis.
Non minor est virtus vindictam tollere culpæ,
Quàm tanta hæc patiens si mala ferre velim.
Sic Ioanna animi visa est fortissima telo,
Dùm contrà hinc pietas dimicat, inde dolor.

Maria Aragonea.

T quis locus Mariæ Aragoneæ in hoc Theatro dabitur? Prima antè Iunones, antè Mineruas sedeat. Stent ænea Matronæ signa Immortalitati sacra; nec in auro eius cudatur imago, quam sibi cælauit æternitas. Quam facies eo seculo illi parem? In connubio cui nam viro coniuncta? Per cunctare sexcenta victricium bellorum insignia, quibus Annibales, vel ipsi Scipiones cederent. Hostes deuictos enumera. Sui ipsius maximi Imperatoris de Alfonso Haualo laudes percipito; cuius virtute Imperium, vitamq. sibi esse partam testabatur. Qua corporis illa erat habitudine? Qua nihil venustius, nihil grauius, nihil modestius cœlum conspiciens cursum Gratiarum, & Sirenum adiumento, ad eam ornandam semper inflexit. Quæ verò in tanta muliere animi magnitudo cognita est? Hanc profectò dices inextimabilem. Orbata enim viro, cuius obitu Mediolanenses administrationes, bellorum Præfecturæ periere, viuam domus gloriam sua virtute retinuit, liberos (qui ad summos honores euecti sunt) splendidè educauit, & ex rari coniugis splendoribus; clarissima vndique accensa lumina suæ prætulit nobilitati. Adde, quod nostra ætate admireris. Absque viro mulier, florenti ætate, eximia, præstantiq. forma, nobilissimorum virorum frequenti consuetudine, qui veluti Numen aliquod eam venerari potius, quàm alloqui consueuerant, inuiolatam fidem, famamq. tuendo, memorabile pudicitiæ posteris reliquit exemplar. Tantumq. eius pudicitia progressa est, vt alieno pudori seruando maximè studuerit. Mulierum enim, quarum opera vtebatur, famam illæsam sibi custodiendam huiusmodi proposuit, vt eius disciplinæ memoria in ijs quoque gloriosius remaneret. Quamobrem Milij symbolum Paulus Iouius dedit, quod cùm nec putrescat, eamq. luem ab alijs arceat, encomium illud sibi comparauit, SERVARE, ET SERVARI

15 ANIMI MAGNITVDINE, ET PVDICITIA ILLVSTRIS.

MEVM EST. Habeat hoc sibi Maria eximium, & singulare; vt stabili, firmaq. ratione contempserit, quæ a nobili, forti, magnoq. animo debent esse aliena.

Berardini Rotæ.

Dùm petit Inarimem Diuùm pater, ac sua iactat
Fulmina, teq. sua victe Typhœe manu;
Quid iactas Maria exclamat? si vera fateris
Nostra tuis præstant lumina fulminibus.
Cernere vis oculis, quæ sint noua fulmina nostris?
Annuit ille, oculis fulminat ipsa Iouem.

Iani Pelusij Crotoniatæ.

Si quantum potuit quondam Rhodopeius Orpheus
Arguto cantu, dulcisonaq. Lyra:
Ipse mea tantum possem, Heroina, poësi,
Versibus imparibus dùm tua facta cano:
Omnis Aragonio resonaret nomine tellus,
Alluit immensi quicquid & vnda maris.

D. Bernardini Aquiuij ab Aragonia D. Francisci Neritin. Ducis Fratris Fil.

Prolis Aragoneæ mulier spectanda sepulta est:
Purpureas hospes sparge Diana rosas.
Vnica mirifici species hæc virgo pudoris,
Connubialis & hæc gloria prima tori:
Aetherea superest animum nunc degere in aula
Dicere, & æternis astra tenere polis.

Pinti.

Hinc longo pede distet impudicum
Quisquis pectus habet: iacet Maria hic
Alphonsi illius Hauali marita.
Puro hic sis animo, niue albiore,

Hospes,

Hospes, funde preces eiq. flores,
Ferro magnanimum feras Leonem
Scalptor: nam decet hæc imago bustum.

Ioanna Castriota.



Ec populis olim frequentissima, maximorumq. 16
Ducum trophœis illustris Epirus; nec Regum imperio, gentisq. fortitudine clarissima Macedonia, immortalitatis laudes Ioannæ Castriotæ Nuceriæ Duci, inter magni nominis mulieres nobilitatis stemmate, animi magnitudine, morum sanctitate, nulli secundæ, comparauit. An verò regias ipsa virtutes à Regibus, qui ex Castriota familia nobilissimis illis Græciæ regionibus imperitarunt, non didicisse affirmabimus? Qua emicuit pulcritudinis raritate, & modestia? Quo splenduit sapientiæ lumine? Qua honestatis gloria floruit? Qua viguit in pauperes mansuetudine, & liberalitate? Quæ iàm indè à primis annis in ea ad Dei cultum pietas effulxit? At quæ nam præclara efficere non potuit, quæ ab vberrimo amplitudinis, virtutum, fortitudinisq. fonte emanauit? Qui norit mortalium ea ætate principem, Turcarum terrorem fortissimum Ducem Georgium Scarderbegium; noscat & Ferdinandum Ioannæ patrem, qui cum maximo Rege Gallorum Francisco ad Ticinum prælıando congressus, tantum virum prouocare non dubitauit. Tantundem dignitatis mater adiecit, ex illustrissima familia è Capua, quæ tot summos Duces, Principesq. sexcentos ab hinc annos felicissima serie protulit. Omnem verò maiorum gloriam Ferdinandus Carrafa filius, patris, matrisq. vestigia sequutus, æquauit.

VIRTVTVM AMPLITVDINE ADMIRABILIS.

Alfonsi Martiani.

Natales alij si celebrant suos,
Clarorumq. sibi nobile vendicant
Maiorum facinus, non tibi sunt pares.

Nam

Nam tu clara nimis sanguine Regio,
Epiri fuerant cuius aui diù
Reges magnanimi, ac Herculeum genus.
Bello conspicuos si referunt Duces,
Et fusas acies fortiter hostium,
Belli fulmen adest ille Georgius
Turmas quem toties fundere Thracias
Scimus, quem proprium militiæ decus
Olim Turca ferox suspiciens, vocat,
Magni Barbarico Cappadocum Ducis
Signans nomine vim, ac ingenium celer.
Gaudet si qua sui coniugio viri,
Quod sortita sit illum egregium, probum;
Quid quæsò melius, quidve benignius
Alfonso fuerit coniuge maximo,
Seu spectes animum, seu benè dexteram,
Quo Nuceria nunc Principe iubilat?
Tu multo genitùm prole beatior
Heros cui genitus gloria Principum
Fernandus, similis belligero Deo
Marti, siue pedes prœlia, siue eques
Semper cruda ineat, consilio sagax,
Præstans ingenio, clarus in omnibus,
Quæ fortuna ferat læta, vel aspera.
Sunt hæc magna quidem præmia fortium,
Quos cœlestis humo tollit, & euehit
Virtus, ipsa quibus præriteas licet,
Fecisti nihilo semper ea, altius
Omnes mente volans suprà homines pia,
Terras despiciens, & superum choris
Noctes, atque dies vsque inhians sacris
Incumbens studijs pectore candido.
Hinc cum fata volent, & Deus optimus
Vallata æthereis vndique ciuibus,
Lætabunda petes sidereum polum.

Pinti.

Pinti.

Mors ego Ioannæ virtutum castra subegi,
Illius vt victi gesto trophæa viri.

Cassandra Marchesia.



Væ Charites cum Cassandra Marchesia luserint, poëticis leporibus explicauit Iacobus Sannazarius, cuius ex ore dulciora verba cùm elicerentur, libabant veluti Apes Cupidines, fingebantq. compositæ orationis fauos. Melle tamen suauior fluebat oratio cùm de Cassandra loquebatur, quam dùm sibi Decimam Vates, Musam proposuit, castissimè perijt. Quapropter eò laudabilior facta est, quòd tanti viri amore cultæ, inuiderent, quæ à summis viris cupiebant amari; eoq. pulcrior, quòd in ea puritatem cum dignitate nitentem, non coloris suauitatem, qui ad libidinem excitaret, veræ pulcritudinis sectator adamauit. In omnibus quidem laudanda; tunc tamen maximè, cùm existimationi consulens, innuptis nuptijs quas cum Alfonso Castriota Atripaldæ Marchione, Ferrandinensium Ducis filio, parauerat, elusa, neque nouas experiri laudabili existimans ne denuò alienæ fidei periculum faceret, Sapientiæ locum Neapoli, quem Studijs addixerat Oliuerius Carrafa, reliquæ sibi vitæ delegit, atque cœnobio instituto, diuino cultui seipsam dicauit, idq. clarissimum prudentiæ, atque animi magnitudinis iudicium relinquere voluit. Non seruatæ fidei pœnas luxit infidus coniux, à Francisco Gallorum Rege interemptus. 17 PRIMIS NVPTIIS INFELIX.

Sannazarij.

Desine formosæ dotes numerare puellæ,
Desine iàm extinctas sollicitare faces.
Nam dùm sæpè comas, frontemq. humerosq. manusq.
Commemoras, proprios extruit ipsa rogos.

Dùmq.

Dùmq. oculis Caſſandra, animo Caſſandra recurſat,
Caſſandra heu mentis ius habet omne tuæ.
Blandus Amor tacitis ſubrepſit in oſſa venenis,
Sic ſibi vel fatum quilibet eſſe poteſt.

Eiuſdem.

Quarta Charis, decima es mihi Pieris, altera Cypris
Caſſandra vna Choris addita diua tribus.

Pinti.

Fuderunt alij meliori carmina vena,
Paucos hoſce meos tu tamen adde ſonos;
Queis quæ vera canam? promiſſo, eluſa, Hymenæo;
Viuens clauſtra cupis, mortua & aſtra capis.

Blanca Maria Vicecomes.

18 ROBORE, FORTITVDINE, AC PIETATE VALENS.



CVm Blanca Maria Philippi Mariæ Vicecomitis filia, quam aliquot annos antè pater Franciſco Sfortiæ ſpoponderat, nuptiæ ab eodem celebratæ ſunt in D. Sigiſmundi ad Cremonam, quam etiam ciuitatem dotem acceperat. Ingentes hæc mulier oſtendit ſpiritus, Venetis magna ad Padum comparata claſſe, Cremonenſes vehementiſsimè oppugnantibus Siquidem Crĕmonenſibus copijs, quibus Iacomazzum Salernum præfecerat, extrà portā Mœſam in hoſtium copias eductis, cumprimùm Marci nomen, clara voce, militari ſymbolo iactantem militem quendam audiuit, haſtam ira percita infixit ori, quo ictu miles occubuit, collatiſq. ſignis ad Cremonenſes victoria inclinauit. Corporis robori, animi quoque fortitudinem coniunxit, quippè quæ contumelias, quas poſt viri mortem à Galeatio filio accepit, prudĕtiſsimè pertulit. Accedat Relligio, quæ præter ceteras, quæ ætate viuebant eam extulit, cùm præcipuè ſanctiſsimæ Euchariſtiæ templum magno ſumptu dicaſſet. N.miam zelotypiam

tot

tot virtutum candorem aliqui maculasse arbitrantur. Atqui in honesta muliere hoc vitium virtus est existimanda.

Pinti.

Belli te ne Deam, notat an ne hac hasta Mineruam?
Fortior at valida vincis vtramque manu.
Cecropia visa es, Martis maiorq. sorore,
Tecta fuit telo, quando Cremona tuo.
Pallade tu maior, Bellona maior: vtrique
Defuit, est in te at Relligionis honos.

Catherina Cantona, & Domitilla Triuultia.



Vm Iconologiæ curiosum opus Cæsar Ripa Perusinus Barbaræ Cantonæ dicauit, nihil se illustrius fecisse arbitratus est, quàm cum filiæ Imagine, ad quã venustate, & virtutibus nihil præstantius accedere potest, matris Catherinæ ἰκώνα, simulacrum quoddam humanæ excellentiæ ob oculos omnium ponere; vt artifex præstantis Naturæ imaginis, ignotis nota faceret, & sigillatim quæ contineret Mediolanum Italiæ vrbs celeberrima, in qua omnia cùm sint quæ præclara pace, & bello existimantur, huiusce Matronæ laudibus omnium iudicio, veluti maximarum rerum thesauris, suppeditaret, quæ maiora iudicari valerent. Castitas, relligio, pietas, vitæ moderatio in ea præcipua fuere, quas augẽdæ nobilitati addiderat; sed quæ propter acumen prospiciebat, quæq. atomis, inani, imaginibus, & ijs quæ ἰδώλα nuncupamus, tùm incursione videbat, tùm cogitatione meditabatur, tanti habẽda sunt, vt eius poësim non picturam videamus, in qua Deos, sidera, elementa, montium iuga, & comas, herbarum viriditatem, animalium figuras, serpentium volumina, vndarum motus, quibus vel Pelopis Neptunij equis suspensi currus rapiantur, vel Proteus ad antra gre-

19 20 INGENIO, ATQVE ACV PINGENDI, CANENDIQ. ARTE ADMIRABILES.

gem, vel armenta deducat. Bone Deus; doctissima manus acu effingit, quod Ethion, Nicomachus, Protogenes, Timas penicillis, coloribus effinxere? Quid Arachnem, Palladem, Didonem, Andromachen, Penelopenq. admiraris? Hanc feminis perfectiorem, eruditiorem viris admirare. Quicquid penicillo effici poterat, colorabat. Serico,& auro colorabat; viuebantq. imagines. Mirum. Eius artificij ingeniosissimi auctor mulier, delectabat,pascebatq. oculos, animumq. & mẽtem exaturabat. Diluxit sub eius acu historiarum vmbra, rerumq. multarum cognitio,quæ ex omni aditu clausa conspiciebatur, eius arte patefacta est,& quadam vi,quæ omnibus erat admirationi,patentiùs explicata. Ad ea studia, eius exemplo, ceteræ Mediolanenses Matronæ iàm indè cum Catherina exarsere, & ab ocio inertissimo longè remotæ, pingendis telis, reticulisq. sese libentissimè occuparunt,quibus Reginis,Principibusq. summa cum voluptate placerent. Quæ pingebat Catherina, Domitilla Triuultia ex primaria Mediolanensi nobilitate cantabat. Patria, virtutibusq. pares; idcircò eas seiungere nefas sum arbitratus. Pictrix, & Poëtria Mediolanum pingant, & concinant, vt alterius pictura teneantur oculi; alterius cantibus aures demulceantur;sic lætam vrbem, & nitidam, carminibus, coloribusq. collustratam, Insubrum gloriam patefacere intelligemus.

Pinti.

Desere quas acubus telas depingis, Arachnes
Ne similem subeas Pallade lusa vicem.
At tradas, Cantona, operas tutissima seclis,
Nulla Minerua tibi est,quæ malè obesse queat.

Eiusdem.

Cerne Cisalpinæ mira hic duo lumina terræ:
Altera Arachnæa inferior non arte puella est;
Altera clara nitet mellita voce Ligeam,
Dùm lusit meliore sono, Nymphasq. Deasq.
Quæ sua laurigero modulentur carmina Phœbo;
Huius acu spectes operas, huiusve canoros

Aure

Aure bibas sonitus; pingens, Cantona, resignat
Quanque aciem ingenij. tantum Domitilla canendo
Non homines, sed aues, fluuios, siluasq. moratur.
Hanc qui non cernat, qui non hanc audiat, expers
Humano sensu est; surdis hunc abdite saxis.

Benedicti Sossagi.

Hactenus extinctos animauit imagine vultus
Sudor Apellæus, Phidiacusq. labor.
Nunc Catherina nouis telas animare figuris
Auctor, & artifici texere facta manu.
Adiures hæc vera geri, neu ficta videri,
Tantum Dædaleæ possidet artis opus.
Si terras mentitur acu, stant ordine siluæ,
Rauca sonant fluuij, stagna quieta silent.
Nunc curuas sinuant valles, nunc stamina turgent
Montibus & cælo proxima saxa vides.
Si fragiles artus formauit, & ora virorum,
Viuere credidimus, credidimusq. loqui.
Stamina si facies Diuûm spirantia monstrant,
Viuunt in magnos stamina tota Deos.
Iuppiter igne tonat, montanaq. culmina fumant,
Fila vagas rumpunt ingeniosa faces.
Crinitur Phœbus rādijs, Mars fulminat armis,
Inuidia Iuno sæuit, amore Venus.
Vndè tot inuenit textricibus artibus artes?
Pallade docta fuit, Pallade vel docuit.

Eiusdem.

Insubrides geminæ fama super astra feruntur
Inclyta quæque suo nomine, prole sua.
Altera sidus erat generis dotale Triuulti,
Altera Cantonum nobile sidus erat.
Discordes studijs attollit gloria concors,
Artibus impariles, ingenioq. pares.

Vna virùm mores, vna eſt imitata colores,
Vna magìs lingua claruit, vna manu.
Hæc velaminibus velamina vincit Arachnes,
Illa laboratis facta voluminibus.
Altera cantando narratur Apolline maior,
Altera texendo maior Apelle fuit.
Sed calathos confer calamis, velamina chartis,
Illam homines dices, hanc ſuperaſſe Deos.

Roberta Carrafa, Abellin. Princeps.

21 ENERIS, T PRV- ENTIAE VMINE VCEN- ISSIMA.



T Carrafæ, & Caracciolæ familiarum luminibus coruſcans, inter eximias Matronas, Principeſq. nitet Roberta. En vides quàm ſplendidè vtrarumque gloriam in auguſtiſſimo, plenisſimoq. dignitatis vultu repræſentat. In maximis viris frequentiſſima celebritate, clariſsima Heroum ſerie lætatur; vt à patre (quem amplitudinis, & virtutum copia circumfluere huiuſmodi intuemur, vt temporis fines, æternitatis ſecuritate eludat) ad maiores, rerum geſtarum perpetuitate, virili prudentia, incredibili rei domeſticæ propagatione, diuina potiùs, quàm muliebri ſapientia, & eximiarum laudum indagatione, quibus continenter ſpe, & animo incubabat, perſpicua accedit. An Magni Diomedis ſeriem commemorabo? Diomedis, inquam, Antonij filij, qui quòd omni cura, & cogitatione res magnas ſagaciùs odorabatur, moliebaturq. Malitiæ ſibi nomen acquiſiuit? Alfonſum Aragoneum adeas, qui ab Andegauenſibus, & Sfortianis quodammodò interclufus de victoria deſperaſſet, niſi Diomedes ſubſidio fuiſſet, qui per aquæductum in vrbem Neapolitanã ingreſſus, occiſis cuſtodibus, viam Regi, & exercitui heroica virtute aperuit, tanta alacritate vt animus Alfonſo acceſſerit, inimico Regi timor fuerit iniectus, idemq. Regno ceſſerit. Dicam ne Diomedi Regnum Neapolitanum ab Aragoneis acceptum eſſe tribuendum? Nec multum dediſſe

magna-

magnanimum Regem fatēdum est, qui in eum Comitatus Magdalonij, & Cerreti, patrimonij conseruationem, & supremi Consilij dignitatem contulit. Illuxere alia sidera, maximi Proceres, qui titulorum, & Ecclesiastici muneris fasces sustinuere; quis enim nepotum seriem longo ordine recensebit? Quid Sole illo maximo Paulo IV. illustrius? Quid summorum virorum numero, qui vigent, præstantius, quorum vita, & virtus, in vna hac Robertæ spirat imagine? Sed spirat amplitudine generis, reuerentia amoris, charitate coniugij, fœcunditate prolis in viuente viro Camillo Caracciolo Abellinensium Principe, in Aurei Velleris ordinem à Philippo III. Rege cooptato, in quo vno veræ virtutis gloriæ domicilium, nobilitatis illustrissimæ finibus terminatur; quem dùm admirantur Galli, venerantur Hispani, dùm in Belgio florentem militares ordines salutant, in Italia consilio validum, prudentia insignem, constantia, & grauitate eximium, laudum crebritate extollunt. Spirat liberorum thesauro, in Marino præsertim Tripaldæ Duce, quem, Augustorum more, Principem iuuentutis dixerim, liberalibus studijs addictum, præclara semper molientem, in quo amplitudinis insignia posteris posita, clarissima monumenta conseruaturum prædicant. Quid Roberta felicius? in qua pulcritudo cum castitate, venustas cum modestia, eloquentia cum verecundia certarunt? Quæ florentem iuuentutem laboribus erudiuit, cùm, absente coniuge (qui ex bellica laude, & disciplina profusis sanguine, & fortunis, ad Regum gratiam aspirabat) ab insolenti rerum domesticarum fastidio nunquam abhorruit, rem familiarem splendidè auxit, rexitq. tanta prudentia subditos, vt togata pariter, atque armata, ius redderet, iniurias propulsaret? Quàm doctè scripsit? Quàm opportunè loquuta est? Quàm suspenso, & sollicito animo rimabatur, quæ non veluti Temistocles Milciadis trophœis, sed veluti Roberta, cui nullam parem iudico, coniugis, liberorum, status amore è somno suscitabatur. Sanctè vixit, sanctissimè decessit, quæ Siluestro Franciscano Capuccino suiipsius mortem prænunciauit.

Pinti.

Pinti.

Tu ne illa es tumulo hoc illuſtris femina ſedis;
Tu ne hic Carafiæ lumen, honoſq. domus?
Tu ne hic delicium, ſpes ne hic tu cara mariti
Principis, extincta hic clara Roberta iaces?
Viuis adhùc, viueſq. Mori ſtat neſcia virtus,
Decidere è mentis limine nulla poteſt.

Eiuſdem.

Virtus magna fuit magno cum ſanguine iuncta,
Sors etiam thalami magna, Roberta, tui.
Magna fuit pompæ facies, eademq. ſepulcri,
Magna eſt, magna viri cauſſa doloris erit.
Cur vir coniugij non defleat vſque ſoluti
Vincla? tui ſocias flebit an ille pares?

Iſabella Caracciola.

22 HVMANARVM RERVM DESPECTRIX



Oua narro. Mira hac ætate narro. De humanarum rerum, generiſq. amplitudinis contemptu agitur. Agitur de animorum in ſanctitatem conſpiratione, de connubij caſtiſsimis amoribus, de illecebrarum turpitudinis irriſione. Fieri hæc non poſſe, corruptis moribus, mihi perſuaderem, & facilè quiſque iudicaret. Ea tamen vera ſunt quibus poſteritas fidem deferat, & honores. Iſabellam Antonia Cardenas Philippo Caracciolo Nicolai illius Antonij Vici Appuli Marchionis, & Mariæ Geſualdæ Cardinalis ſororis filio peperit. Ea Carolo Caracciolo Marcelli Caſadalbori Marchionis filio nupta eſt. Florenti, venuſta, eximia ætate iuuenes. Connexum feliciter vinculum, quod vel prolis nodus deuinxerat; eoq. felicius, quòd parentibus ad cœlorum gloriam immatura morte præluxerunt; tanta præſertim conſtantia, qua humanas calamitates ſapienter pertulere, tùm præcipuè, cùm filiolæ,

quæ

quæ iàm adoleſcere cœperat, ſuarum manuum miniſterio in loculo collocatæ, tunc parentaſſe exiſtimauerint, cùm ad æternas ſedes ex ſordido cœno dicerent euolaturam. Tantam habebat morum ſimilitudo, coniunctionem, atque concordiam, vt in rebus agendis, nulla vnquam querela intercederet, & tranquilliſſimæ pacis libertas dulciſsimo coniugio probaretur. Alterius alter exploratam fidem habebat, augebatq. continenter benè viuendi deſiderium vtriuſque pudorem, quo ſeueriſſimè voluptates ſibi reijciendas conſtituere. Deſeruit illa pompas, cupiebatq. ſimplici muliebri ornamento Angelico patrocinio muniri. Deſeruit ille nobilium faſtus, vt omnem ex animo ſuperbiam humilitas expectoraret. Quid? Cubiculum ſibi cœnobium, lectumq. chorum fecere. Canonicis horis, & pſalmis coniugalem pacabant ardorem, dùm mens mundi oblita, pugnacior effecta, ceteris omnibus fortiter reluctabatur. Creſcebat amor; vigebat timor; nec ſinebant maiores partes animi à virtute, & interiori lætitia blanditijs detorqueri. Nunquã ſuauius quoſpiam vixiſſe cognoſcebant. Tunc diuini amoris flamma ardentior facta eſt, & extra domeſticos lares erumpens, coniuges ſacro diuortio cui ſanctus Pontifex annuerat, in Cœnobia, contemplatiuæ vitæ cupiditate flagrantes incitauit. Altera inter D. Andreæ Moniales; alter inter Theatinos in D. Pauli adſciti, exemplo, ſpiritu, conſolatione ſingulares. Magnum illud eſt. Adde verò quod maximam adiecit, & incredibilem admirationem. Paupertatem excolere, Relligionis ſemitam exiſtimantes; ad ſeptuaginta millia aureorum, in Cœnobia, in loca pia, in pauperes erogarunt. Tenere portum dùm nequiuerunt, nauigando, tempeſtatibus obſequi, artis fuit. Sed quid timerent, dùm ex longa nauigatione ad tranquillitatem certò credebant eſſe venturos? Vicere mundum; quis non inuideat?

Pinti.

Quæ lux, Heroes, veſtro nunc exilit ore,
Diuùm in amore pares, nobilitate pares?

Deſer-

Deseruistis humi, supera præ luce, tenebras,
Nostis sit quantis prædita terra malis;
Sorduit ætherei studio quodcunque parentis,
Limite præuasto Phocis, Athlasq. parit;
Duxistis nihili quicquid fortuna ministrat,
Duxissetis Arabs, quicquid & Indus habet.
Sponte pijs auras vitales carpite septis,
Tu vir carpe tuis, tuq. marita tuis:
Illa optata dies vestrum lucebit vtrique,
Cum dabit æterna prospera in arce Deus.

Constantia è Caretto.

23 DIVINI VLTVS, ET SANCTITATIS AMANTISSIMA.



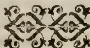
On veterum Saxonum, in qua splendidissimè Videchindus, Vegbertus, Valbertus elucent; non titulorum insignia Montisferrati, Larissæ, Saonæ, Boschi, Incisæ, Finarij; non apud Imperatores, Regesq. summos Magistratus; non domi, forisq. res gestæ; non Reipublicæ Genuensis honores, tantum gloriæ Carettanis addidisse dixerim, quantum Constantia tùm ceteris virtutibus quibus enituit, tùm præcipuè addidit relligione. Ab omnibus ipsa, quæ mortales afficiunt curis longè aliena, tota iuuandis pauperibus, cœnobijs ædificandis, pecuniæ rebus sacris dandæ incubuit. Meretrices è postribulo euocauit; collocauit multas constituta dote. Puellis quarum virginitatis florem Diaboli sectatores depasti fuissent, ne prorsus eorum corpora libidinibus contabescerent, asylum condidit, ad quod refugientes (& Refugium Neapoli appellauit) virtutum seminario beatam, candidamq. vitam ducerent. Theatinos aluit, eorumq. auxit ædes, & ornauit. Tantum ab ambitione abhorrebat, vt cùm libellum de Spiritibus Laurentius Anania Tabernas Calaber ingeniosus, ac multæ vir eruditionis ei dicasset, huiusmodi renuit, vt auctori ingratitudinem potiùs quàm gratias referret; quamobrem, dicatoriã epistolam,

ipsa

ipsa inspectante, lacerauit. Tanta fuit animi magnitudine, vt cùm litem Sulmonensium Principi intulisset, cuius fratrem coniugem habuerat, victrix tandem, quæ fuerat consequuta, libentissimè donauit. Sexagenaria pustulari morbo, qui pueros inficere solet, oppressa sanctissimè decessit.

Pinti.

Carecti hac generis decus sub vrna est
Constans, nobilibus, pijsq. factis
Orta, hic ciuis inops dole, dole hospes:
Vos altaria, vos Deum sacella,
Struxit quæ illa suis lubens talentis,
Flete hic, vosq. viri reflete sacro
Addicti famulatui: scelesto
Tantum tu meretrix malo obstinata,
Toto pectore gaudium indicato;
Cui non consilium illius placebat,
Quam non auxilium illius mouebat.
Sit Venus tua, sit tuus Cupido.
Aeternum tegit hanc lacunar astris,
Hæc ibit per agros beati Olympi: at
Carecto Phlegethontis illatebis;
Depromes gemitus, sonosq. tristeis;
Dices: O vtinam Dei audijssem
Verbis: o vtinam mihi loquuta
Carecta ex animo haud foret repulsa.
Carecta omnia quæ Deo dicabat.
Carecta illa bonis, malisq. nata.



Camilla Piſcicellā.

24 ...A, ET ...MANAS ...ES DE-...ICATVI ...CENS.



Elliquias priſtinæ frontis in qua vetus magiſtra pudoris, & modeſtia ſanctis moribus ornata ſecuritas in bonis viris conſpiciebatur, qui montium cauernas, vaſtaſq. ſolitudines, & petrarum aſperitates, atque anfractus incolebant, vt breuitatem vitæ æternitatis memoria foliuagi conſolarentur, in his quoque coniugibus Camilla Piſcicella, & Cæſare Serſale è Capuanæ, & Nili centurijs Neapoli illuſtribus conſpicito. Inutilem potentiam aſpernari, cupiditatem dominandi præcipitem renuere, lubricam veræ, & ſolidæ gloriæ anteferre; caſtè, moderatè, ſanctè viuere; à ganearum nidore, & fumo, quo Principum aulæ conſpergi, & penè comburi videmus, longè abeſſe; mundum deſerere, in quo omnes conditiones miſeræ, ſermones inſidioſi, pernicioſæ aſſentationes, frons omnium familiaris, malaq. omnium mens, nulla fides, nihil ſtabile, aut firmum, cuncta infida reperiuntur; ampliſsimum virtutis præmium iudicarunt; vtq. velut ægroto, dùm anima eſt, ſpes eſſe dicitur; ſic ipſi quòd vana iſthæc contemnenda duxerunt, ſperare futuram tranquillitatem non deſicere. Delicium erat Camilla patris optimi. Cæſar is Piſcicellus eſt inter Neapolitanos Equites prudentia, bonitate, publicarum, & priuatarum rerum agendarum peritia primarius, qui in filia omnium fortunarum hærede inſtituta, domeſticæ præcipuè rei adminiſtratione, conſeruatione, amplificatione conquieuerat. Quæ tamen ex ſinu patris in monaſteriū ſanctiſſimæ Trinitatis, Pontificis auctoritate permittente, ſe abdidit, viro in Theatinos ſecedente. Hanc nulla vnquam cupiditas, nulla diuitiarum commoda, nulla muliebris illecebra, nulla honoris aura labefecit, & de paterna domo maluit, quàm de ſententia dimoueri. Debuerat patris amor ex lætitia, & voluptate, qua filiæ, & generi præſentia perfundebatur, ad luctum, & lacrimas eorumdem ſubita, & inſperata priuatione

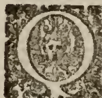
recidere.

recidere. Laborum fructum iàm noua seni procella ademerat, & de manibus, nescio quo pacto, thesaurus elabi visus fuerat. Quis non esse in miserijs arbitraretur? In ea tamen mutatione, qua pacem bello, cœlestia terrenis, pericula salute permutari cognouit,iacta doloris tela,animi sapientia retudit; placetq. patri suorum salus, quàm libenti animo, diuturna cogitatione exquisiuere, & ijsdem ad hoc tàm præclarum, & illustre facinus paratis,omnium fortunam superasse visus est,qui eos huiusmodi pacatos antè viderit, quàm è vita discederet.

Pinti.

Plena cupidinibus mortalis plena procellis,
Quæ mea vexasti pectora vita vale;
Ite maritales complexus, ite superbæ
Turba meæ,famulæ,sollicitæq. domus;
Pulcra vale facies auri, gemmæq. nitentis,
Vberis & quiuis diues amictus eat.
Hosce Camilla pio cuncta hæc, dùm ludicra ludit
Munera fortunæ,fundit ab ore sonos;
Sic ait, & caro exemplum facit illa marito:
Visite: securus portus vtrumque manet.
Quid præsens vita hæc (melius si cogitet hanc mens)
Tempestate furens quid nisi pontus erit?

Constantia Dauala.



Væ duo belli fulmina peperit Piscarium, & Vastium, maximos Duces, insigne quoque bellicum facinus edere potuit Constantia Dauala, quæ illustria in mulieribus etiam gloriæ monumenta elucere significauit. Cùm enim ex Neapolitanis arcibus,Petri Nauarri opera,& industria Galli fuissent eiecti,cùmq. eorum classis, quæ serò aduenerat ad opem ferendam suis, Aenariam insulam esset aggressa, & 25

IN REGIA FIDE CONSTANS.

virus animo conceptum huiusmodi euomeret, vt Hispanorum classem, quæ ibi erat, occuparet; ipsa, quam Federicus Rex in eius insulæ arce reliquerat (nouerat enim & fidem, & fortitudinem) Hispanos egregiè defendit, & Aragoneum vexillum, tanta cum militari prudentia explicauit, vt illustrissimæ mulieris constantia, Regium nomen amplificasse, vel hostes iudicarint. At Dauala erat. Quid miraris? Nosti Daualos quibuscum victoriarum gratulationes cum Hispanis Regibus factæ sunt? Qui maximos omnium virtutum fructus pace, & bello vbique terrarum pepererunt? Nosti ne Daualum illum, qui Africæ fremitum, Galliæ insolentiam, Germaniæ minas in Cæsarem compescuit? cuius trophœis summi Duces obsequuntur? cuius gesta in auro sculpta ab omni interitu, adeptis posteris honoribus, reuocantur? Suos Constantia est imitata; suorumq. in suos Reges fidem ostentauit.

Pinti.

Est vbi Daualicum signum, grauis insula monstro
Inarime, horrisono quondam tremefacta Typhœo!
Es ne oblita, tuæ, quantum conduxerit arci
Parte sua, arte sua, Gallos cum dispulit, armis
Vndigenam gentem aggressos, non vrbe potitos
Parthenopes, magni Fiderici fida coronæ
Dauala clara Ducum genitrix Constantia constans,
Vnde magis firmata tuo stas inclyta Regi?
Nunc in Aragoneam victricem lumina peltam
Tende, memor cunctis illi simulacra plateis,
Littoribusve loces, salso circumflua ponto
Læta tuo, glebæq. tuæ lætissima donis.

Eiusdem.

Cum penes Inarimen Gallorum classe frementum
Classica sensisses, Daula animosa, Ducum:
Rex meus hic viuat, summa sic faris ab arce,
Hinc celer, hinc pedites Galle superbe moue.

Quis

Quis non hic videat, Rheno qui venerat, hostem
Saxa per, & scopulos eripuisse fugam?
Bellonæ hæc eadem (nil mirum) tela mouebat
Aucta fide, ausa manu fundere mille Duces.

Catherina Zunica, & Sandoual.



Ispani splendoris lumen in Catherina Zunica Ferdinandi è Castro coniuge, lectissima mulierum maxima, emicat. Noueris in ea dùm tacet, dùm loquitur, dùm quidpiã agit, virilis constantiæ nobilitatẽ. Tractantem arma quis dixerit Camillam, & equo insidentem nemo non arbitrabitur Pantesileam. Nunquam in ea fictum officium, nunquã simulata sedulitas; quodq. maximè laudabis in illustrissima Matrona, à commentitijs rebus, & verbis, quæ in aures insusurrat, semper abhorrens. Eloquentia mirum in modum allicit, & cogit. Scribendo, stylo grauiori, & vrbana dexteritate delectat. In Architecturæ studijs, ex Vittruuij fontibus vberes latices hausisse videtur; quamobrẽ Regiæ domus Neapoli typum à Dominico Fontana Regio Architecto editum, primis ab ea iactis fundamentis, aliqua ex parte emendarit. In Pictura, Vrbinatem, & Bonarotum sic loquendo, sapit, vt eius artis arcana ex eius ore mirificè eliciantur. Antiquæ Relligionis exemplar, consilio pollens, quæ firmam viri in Regno Neapolitano administrationem, prudentia, & animi magnitudine reddidit firmiorem. Biennium, & aliquot post menses, quàm Regni prouinciam sustinuere, obitum viri, qui Neapolitanis luctuosissimus fuit, tanta cum modestia pertulit, vt omnibus se præbuerit admirandam. Fortunata nimis, quòd Austriacis Regibus chara, & à Margarita Regina, Philippi III. vxore in primis habita, à qua in Hispaniam accersita est, Petro è Toleto Regiæ Neapolitanæ classis Præfecto Ductore, ad quem Rex ipse scripserat, vt nihil in Catherina vehenda à Regia Maiestate decederet. Fortunata fratris Lermæ Ducis,

26 ANIMI, ET FORTVNAE DOTIBVS AVGVSTISSIMA.

Castellæ Commendatoris, Magni Comestabuli, Philippi Regnorum Statoris, honoribus,& dignitate. Fortunatissima Francisco filio eximij ingenij iuuene, quem post coniugis funera, Neapolitanæ Reipub. gubernacula bis tractantem, & regentem omnium plausu, ciuium, & exterorum encomio, Palatij amplitudine, Fori,& subselliorum fide,iustitiæ præsidio, Annonæ vtilitate, qua subditorum animi recreabantur, iudicijs publicis, quibus de pace,& bello sapienter decernebat, materna beneuolentia celebrauit. Hunc nobilissima vxore ex Neapolitana nobilitate accepta, filiolis auctum, Veneta Legatione, Pauli V. Summi Pontificis,Philippi Hispaniarum, Henrici IIII. Galliæ Regum, omniumq. Europæ Principum votis functum, summis honoribus, muneribusq. amplificandum suus Rex iudicauit. Magnum semper quidpiam opus,& arduum Catherina conatur; quodq. magnæ cogitationis indiget, prudentissima conditione dissoluit; & dùm scopulosiore rerum loco versatur, eo tranquilliore tenetur animo, difficilesq. explicatus, animi præstantia in grauibus rebus agendis exorbet.

Pinti.

Somnia falsa monent: vigili at sunt vera reperta;
Quæ te vera decent nostra Thalia canit;
Quæ varia ingenia, atque artes, cultasve Mineruæ
Quæ sedes, quæ Mars milite diues agat.
Natorum varias formas, Equitumve potentum,
Cum varijs titulis stemmata mille Ducum,
Quæve amplas aulas, regali splendida luxu
Quæve aulæa, domus signa superba notet,
Postquam animo versata meo Heroina fuisti,
Visa mihi in somnis picta tabella fuit;
Inq. tuum gremium casu collabier alto,
Quam Iouis exardens deferat vnguis auis.
Somnia, quæ dederunt, Sebethi mittimus oris,
Aurifer accipiat, quo Tagus iste tuus.

Eiusdem.

Eiusdem.

Insignem veteres nossent si te artibus, atque
Mentis luminibus: næ Dea magna fores;
Numina quin in te coluissent plura Dearum:
Carmine Pegasidum, quæ est loca prima super.
Pallada doctrinis: Astræam iure: potenti
Sede, soror, summi quæ Iouis vxor erat.
Pro lepida, Charites, qua polles voce: Dianam
Venatu, ac nitido corde pudicitia:
Robore Bellonam: te at nos & Ibera propago
Priscas supra omneis credimus esse Deas.

Blanca Scardeonia.



BAssianum municipium Patauinum anno salutis 27
1253. recuperauerat insignis Tyrannus Accio- PVDICI-
linus. In ijs tumultribus Blancæ maritus dimi- TIAE VI
cando ceciderat, ipsaq. (quæ in ea pulcritudi- DEPER-
nis præstantia inerat) vi ducta est ad tyrannum, DITA.
ex cuius tetro aspectu sæuiùs in eum furere Amor visus est, quàm ipse in ceteros crudelitate sæuire consueuerat. At cùm neque præcibus, neque pretio mulieris castitas potuisset expugnari, vim inferre conatus, tantum molestiæ deneganti attulit, vt minis, voce, manibus per cubiculum iactatam, ad fenestram tandem impulerit, ex qua, accepta occasione se præcipitauit, potius cum mortuo coniuge candida mori, quàm fœdam cum Tyranno vitam ducere exoptans. Semimortuam, humo sublatam, diligenter curandam iussit. Multos post dies conualescentem, eius constantiam hoc periculo perfractam existimans, ad conspectum iterum accersiuit. In proposito continentiæ fortiter resistentem, & venenata promissa recusantem, contorsit Acciolinus oculos, iniecitq. manus, atque illigatam stuprauit. Proh scelus. Quid sibi consuleret bonæ fidei mulier? Quibus mens casta furijs exagitabatur? Amicos deprecata est,

vt

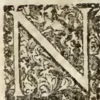
vt viri sepulcrum per eos visere liceret. Adijt; repaguloq. sublato, in sepulcrum se coniecit, effracta ceruice lapidis impetu; quodq. maximè optauerat, vt ab amati coniugis amore neque mors eam diuelleret, misero, sed sibi felici obitu impetrauit.

Pinti.

Hìc, hospes, iacet illa Scardeona,
Hìc virtutis amans iacet pudica.
Incesti potuit manus Tyranni, &
Eius ludere cassidem salacem.
Se se præcipitem dedit, fenestræ
Data ausa: genus id cui placebit
Lethi? prænitido cauet pudori:
Quis non inuideat; probetq. multis
Dignatam numeris, satisq. fundat
Odores latices, rosasq. canas?
Hæc vltrò in tumulum ruit mariti,
Effrænam Venerem cauens Tyrranni,
Vitæ extinxit ibi faces: dolebit,
Quis non & lacrimas pluet sepulcro?
Si pudicitiæ probentur, hospes,
Hæ laudes: reuerenter huic salutem
Dices: Blanca vale, i Tyranne pessum.

Valeria.

28
FILIAE IN PATREM PETVLANTIA.



Atam Valerius Valeriam Tusculanam habuit; Quàm vtilius si feram generasset? Patris amore flagrans, vltrò se amantem ostendere, non furiarum tædis, sed conscientiæ angore agitata, dubitauit. Rem ad nutricem detulit; & solent profectò cum nutricis lacte quamplurimos errores mulieres sugere. Dolo malo hæc, & præstigio circumuenit herum, in maximo scelere inauditam fallaciam commolita; quis enim

enim impudenter filiæ petulantiam paternæ castitati obiecisset? Vicinam virginem eius concubitum petere simulauit, quæ tamen apertè secum congredi recusaret. Annuit illecebris homo, à quo nihil humanum erat alienum. Cùmq. noctu, absque lumine, in lecto iacerent, amantis abditas notas luminis testimonio dignoscere postulauit. Cognitaq. filia; *Heu, heu* (inquit) *quid malum tantum facinus? Quid execrabilis hæc libido? Hæccine nutricis impudentia, filiæ detestanda petulantia, in tàm dira me impulit? Heu scelus infandum. Moriar. Lucem cur intuebor?* Repentè pater paterni amoris vincula, tanta exorta offensione dirupit. Repentè filia, paternæ domus commodis relictis, in intimas sese abdidit siluas, peperitq. Siluanum. Ambo se posteà præcipites dedere. Plutarchus ex Aristide Milesio refert, vt aliqua de Myrrha, & Cinyto sit fides in libro Metamorphoseon adhibenda Theodoro.

Fabij Albini.

Si quæ concupio, taceo. ferus ignis aduret
Intus; sin dicam, me coquet ore rubor.
Si quæ opto, obtineo, moriar. si optata negantur,
Emoriar. quid agam nescio me miseram.
Siue animo peccem, seu corpore: dedecus ingens
Ventre homines poterunt, corde videre Deus.

Pinti.

Ex vtero prodit, Siluani nomine, fœtus:
Ipse mihi gnatus, frater & ipse mihi est:
At quoniam incesto fœdaui semine ventrem:
Nec bene natus erit, nec bene frater erit.

Eiusdem.

In præceps hæc me viderunt saxa ruentem,
Sub quibus infelix manibus acta feror.
Cum patre (proh scelus infandum) nutrice dolosa,
Concubui: in siluis pignus & inde tuli.

Quo sciar, hoc iaceo deflenda Valeria saxo:
Omne meo procul hoc limite dulce vale est.
Tanti caussa mali Veneris male suada libido
Mi fuit: illa tibi perplacet hospes? abi.

Camma.

29 VIRI MORTEM VINDICANS.



Inatus nobilissimo apud Gallogræcos genere, eleganti forma vxorem duxerat (cui nomen Camma) Dianæ Sacerdotem, cuius amore captus Sinorix amplissimo item apud eosdem loco natus, cum mulierem quibusvis precibus incitatam, constantem reperisset, amentia ductus, Sinatum per dolum occidere statuit, nuptias deindè faciliùs eo mortuo consequuturus. Immanem hanc necem Cammam dissimulantem, ea tantùm res consolabatur, quòd eam aliquandò vlcisci posse sperabat. Factumq. vt cùm post aliquot dies in templo esset, eòq. Sinorix venisset, nuptias ei persuaserit, & ad Aram duxerit, quasi coram Dea fidem datura. Componit intereà mulsum, & pateram libanti, partem ipsa bibit, partem incauto viricidæ propinat. Qua hausta, læto animo, vultuq. ad aram procumbens, ait; *Sanctissimum te numen testor, me amantissimi viri cædem, & Sinorigis scelus præclarè vindicasse: Gallogræcis, obtestor, patefacias, ad coniugem me inultam discedere noluisse. Tibiq. interim, omnium sceleratissimo, non thorum propinqui, sed tumulum parent.* In alieni coniugij iura violantem, omnes meritò furiæ concitentur.

Pinti.

Ingenui coniux lectissima Camma Sinati,
Marmoreo hoc placide vase reposta latet.
Lucinæ fuerat templi præclara Sacerdos:
Concidere aspexit (proh dolor) ense virum.

Ast

Ast non hùc tantum facinus peruenit inulta,
Sinoricem extinxit, qui viricida fuit.
Huius relliquiæ latitant vel in osse doloris:
Vltura hinc melius (si queat) exiliet.

Margarita Sarrochia.



Rinnam Doricè scribentem, & ad Homericam accedentem maiestatem, non Teia tantùm insula, in qua orta est, sed omnis ferè Græcia est admirata. Saphonem Lesbos, quæ dicendi suauitate, & breuitate Lyricis versibus vndè Suadæ spiritus profundo veluti Elegantiæ gurgite emergebat, Alcæo, & Stesichoro doctissimis scriptoribus antecelluit. Corinnam Thebe, quam non Olympico certamine luctantem inspexit, sed cum Pindaro Poëtarum præclarissimo quinquies disputantem audiuit. Margaritam verò Sarrochiam Neapolis parens, & Roma, in qua diù vixit, non poeticis modò studijs, sed omnium etiam disciplinarum ornamentis insignem intuentur, celebrant, admirantur. Suam vtraquè vrbs habet Aspasiam, ex cuius philosophicis studijs veluti ex ditissimo promptuario, multi Pericles edocentur. Suam habet Ippatiam, quam sæpè inter cœlorum orbes de sideribus loquentem prospicit euectã. Suas, inquam, Cornificiam, Corneliam, Probamq. quibuscum eiusdem scriptis doctrinarum varietate, & poetices gloria, Italiam nouimus illustratam. Scripsit Margarita Scandebergi maximi, & gloriosissimi Principis res heroico versu Italico gestas, tanta cum muliebris nominis amplitudine, tanta cum eloquentiæ dignitate, vt nisi eius mihi virtus pateret, ancipiti iudicio crederem, tantam scribendi molem à muliere fuisse excogitatam. Commentaria in Casam lucubrauit. Locupletis doctrinarum possessionis censum, nitido scriptionis genere auxit. tantumq. diuitiarum in litteris comparauit, vt quæ alij in lacinia seruant, ipsa liberaliter rotundo ore profundat.

30 POESI, ALIISQ. VIRTVTIBVS INSIGNES.

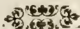
 Pinti.

Pinti.

Etruscos simulas vates, Sarrochia, versu,
Dùm canis Epiri maxima facta Ducis.
Promere ne cesses mira dulcedine cantus,
Prosis quo exemplo femina culta viris.

Eiusdem.

Vates, Calliope, tuus
Purum pampinea de patera merum
Ad fontis latices Equi
Fundit; teq. adijt sollicitus prece:
Orat non rutilum torum
Auro, non pecudes saltibus Appulis,
Nec Lestrigonio sibi
Spumantis dolio munera Massici,
Terræ aut horrea Creticæ,
Regum aut sceptrigeras manus,
Nil horum sibi postulat;
Iucunda at cytharæ carmina principis,
Dignam laude Poëtriam,
Quæ alta in sede locent. Muneris hoc tui est
Alma, o Calliope, optima,
Quod Sarrochia dat clara Poëmata,
Monstrant Italici virùm
Quod docti hanc digiti prætereuntium
Insignem eloquij sonis,
Et quod sit supero prædita lumine.
Nobis, Calliope, dabis:
Potauit satis è flumine Tybridis.
Sebethus petit hanc suam;
Vt virtute grauem cœlicolæ suam.



Nogarolæ

Nogarolæ Veronenses.



Vas habuit Verona Matronas, quibus eius nobilitas illuſtrior facta eſt, & quarum laudes libentiſſimè Theatri ſui proſcenium inter ſapientis populi voces reſonaret. Genuit ea ciuitas Nogarolos, quorum maiores iàm indè à Caroli Magni in Italiam aduentu nobiliſſimè floruerunt Ex ijs prodiere, ANTONIA Saluatico Bonacolpho Mantuani Paſſerini Principis nepoti, excellenti forma, quæ tamen intellectus perſpicacitate præſtantior habita eſt, in matrimonium collocata, viua quæ adhuc omnium viget encomio, doctrina, & moribus inſignis. ANGELA Antonij ab Arco coniux, Pij II. Pontificis ætate, tota Italia litterarum ſtudijs, diuitijs, modeſtia, relligione notiſsima. Multos perlegit auctores, ſacris verò plurimum delectata, quorum myſteria verſibus Latinis varijs generis explicauit, altera ſcribendis centonibus Proba Falconia. Tres prætereà ſorores, GENEVRA Brunori Gambari Brixiani Comitis vxor, doctiſſimè humanis litteris imbuta, quod eius teſtantur epiſtolæ ſtyli candore, & ſententiarũ grauitate laudatiſſimæ. LAVRA Nicolao Trono Veneto nupta, ad Geneuræ gloriam ob relligionis virtutes, & beneficia, quæ in pauperes contulit, accedens. Et ISOTTA, quæ virginitatem profeſſa, Latini ſermonis optimè calluit elegantiam. Extant eius orationes, & epiſtolæ ad Hermolaum Barbarum, Nicolaum V. & Pium II. Pontifices, quibus in Turcas piorum animos excitabat. Eius Theologica, & Philoſophica ſcripta cùm legerit Cardinalis Nicenus in Senatu illo ſanctiſsimo celeberrimas, eius videndæ cupiditate accenſus, Veronam profectus eſt, & cùm virginem conſpexiſſet, non humanam, ſed diuinam prædicauit. 31

Pinti.

Pinti.

Si vos tempus idem pernoſſet: tu ne fuiſſes
Sæpe tòt in templis culta Minerua tuis?
Dixiſſent homines: non tu, ſed clara cerebro
Fluxit in has terras Angela nata Iouis.
An ne eadem illius germanæ dicta tuliſſes?
Aemulus vnanimes nos adijſſet honos.

Eiuſdem.

Altera Geneura eſt, Laura hic eſt altera, Iſotta
Tertia, femineas tres habet vrna togas.
Si patriam quæras: Verona eſt, magna Catulli
Carmine, prædoctis maior at hiſce tribus.
Ore ſonos vates nugales edidit ille,
Seria & hæ culta compoſuere manu.
Si genus: eſt patri lunatus calceus harum,
Non dùm aures ferijt gens Nogarola tuas?
Quæ plura hinc capies, cineris dùm cernis aceruum?
Tres ſimiles tribus hæc continet vrna Deas.
Geneura, Aglæa eſt, Laura, eſt bene compta Thalia:
Virginea Euphroſyne eſt altera Iſotta coma.

Iſabella Andreina.

32 COMICA ILLVSTRIS



Comico iocandi genere, ſed eleganti, interdùm ingenioſo, ſententias in ſcena Iſabella Andreina obloquebatur. Ex antiqua Comœdia vrbanitatem, ſaleſq. ad hæc noſtra tempora tanta cum modeſtia tranſtulit, vt non Comicorum ſtylo verba pronunciaret, ſed eorum more, qui aut pro roſtris dicerent, aut panegyricos pertractarent. Intercedebat aliquandò, ipſa actrice, grauitas, & Attica fluebat facundia, in qua omnia & ſuauitate placerent, & maximo decore delectarent. Nihil in ea ſpectabatur vitioſum, nihil quod non com-

commendabile potuisset existimari. Peritos arte Roscios edocebat, dùm amando, differendo, confutando, affirmando ad eas res à Natura eam intelligebant fuisse conformatam. Quid, quòd scenam ipsa sæpiùs scholam reddere visa est, in qua non spectatores, sed auditores in concione assiderent Philosophica, & Astrologica exercitatione? Suiipsius illa comis artifex, eloquio, & specie, Cothurno, & Socco, Suada, & Venus, theatri decus ad amorem incendit, ad concinnitatem allexit, ad omnem leporem inuitauit; postq. plausum cantauit, saltauit, & placuit. Volumen Lyricarum compositionum edidit, Cinthio Aldobrandino Illustrissimo Cardinali dicatum, in quo ingenij vires, & acumen curiosis propalauit.

Pinti.

Quid moræ? è scenæ latebra, Andreina,
Exi vt in socco tabulata quasses:
Spectat illustris te hominum corona
Dulce loquentem.
Peruolat vultum Venus, & Cupido,
Atticum toto fluit ore nectar,
Ridet hanc circum tua perpolitá
Musa, Terenti.
Exi, vt hinc curas animis repellas,
Nam vales læto eloquij nitore;
Arte mira omnes salibus, iocisve
Pellicis aures.
Exi, vt in risus moueas sedentes,
Vt tibi primas phyliras capessas;
Hinc vt elata à celebri virorum
Laude recedas.

Eiusdem.

Quæ nosti verbis aurem irretire, mouendo
Labra, oculos; nuper quæ mihi visa loqui es:
Cui Charitum inuidit princeps Aglæa leporem,
Inuiditq. suum cui Dea casta decus;

Cui

Cui fari Rosci decuit Comœde: frequenti
Primus in orchestra sit tuus artis honos,
Cui vel sistebas Siren cum plectra cieres:
Prò dolor angusto hoc saxo Isabella latet;
Delicium latet hic Equitum. TV *fide: voluptas*
Rebus ab humanis dùm cito fluxa cadit.

Leonardi Todeschi Med. & Phys. Anagramma.

LIRA NE, AN LABRIS DEA.

Tanta Isabella tuam decorat facundia linguam,
Seu laxo, stricto seu pede verba liges:
Et calles tanta arte fides procurrere dulces,
Seu malis plectro, pollice siue velis.
Sis NE LIRA, AN LABRIS DEA *nullus vt ambigat ordo;*
Cum Dea sis labris, sis & habenda Lyra.

Francisci Polæ I. C. Veronensis Anagramma.

ALIA BLANDA SIRENA.

Dùm tu Isabella micas pleno Andreina theatro
Ingenio, facie nobilis eloquio.
Ecce ALIA *hoc* SIRENA *æuo tu* BLANDA *videris,*
Sic tua te lepide nomina versa ferunt.



Cleobu-

Cleobuline.


India, quam profpicis, mulier eft, Cleobuli 33
Sapientis filia. Verfatile huiufmodi coluit ARCANORVM EXPLORATRIX.
ingenium, vt in omnium rerum cognitione, ænigmatibus, atque griphis fcateret. Ideò fapiens. ideòq. elata, atque arguta. Quæ mens rerum inuolucris, longèq. petitis concipit, iifdemq. Naturæ parturit arcana, ex intimis Sapientiæ fontibus haurit, & fecreta quadam vbertate copiam profundit. Eò fublimiore acumine mulier, quòd abftrufa ifthæc, & difficilia tanta felicitate confequeretur. Celebre de anno ænigma eadem commenta eft; Vnum fcilicet effe patrem, duodecim filios, eorumq. cuiuflibet liberos triginta.

Pinti.

Quænam fub tumulo? gnata Cleobuli,
Tantum quæ ingenio polluit, arteq.
Tamve ænigmatibus quæ faciles vias
Soluendis habuit, quæ Sapiens fuit;
Multa ex ore dedit, multa manu dedit.
Hæc non lanificis nata, fed inclytis
Rebus: mas fuerat, non mulier, male
Sit quæ apta ad calamos, apta male ad libros,
Tantum femina cum didicerit, parum eft?



Maria Gornacenſis.

34 

NOuum monſtrum, *& noſtri ſæculi verã Theano*, Lipſius appellat admirabilis ingenij, cultiſſimæ lectionis, ſingularis prudentiæ nobilem Virginem in hoc theatro propoſitam. Maria Gornacenſis hæc eſt, omnibus ijs ornata, quæ vix cadere in muliebrem ſexum credit iudiciorum ille Princeps; & quæ dubia incredulitate exploderet, certa fide, varijs argumentis in ea eſt admiratus; tùm præſertim, quod ſingulare iudicium de magno quodam viro adoleſcens protulerat. Multa ediſcere, innumera poſſe ſcribere, delicatæ indolis mulieri dabitur. Sed κρίνειν, ſed δίκαιον λογιστὴν εἶναι, obſcuras mentis ambages enudare, malè ne, an benè factum ſit liberè eloqui, in ſummo intellectionis faſtigio poſitum eſt, quod cùm quis attigerit Herculeo labore Antheum viciſſe non dubitabit. De Græco hæc idiomate huiuſmodi decernit, vt ex ea doctiſſimi viri iudicium quærant; & Latino tantum excellit, vt paucos ad eius candorem accedere poſſe affirment. Quod ſi cùm Lugdunum eſſet ventura, concepto voto his verbis ab eodem Lipſio excepta eſt, *O mihi lucem, quà te propius norim? non enim dicam probius; adeò ſatis te noſſe videor è pauculis ſcriptis, atque adeò vel ſine ſcriptis*; cur voti cauſa, quo me tot virtutibus obſtrictum puto, non datur in eas regiones peregrinatio?

Iudicare, æquum æſtimatorē fieri.

Pinti.

Si nomen Mariæ: quid tibi dulcius?
Si ſermo latius: quid tibi cultius?
Si quis ſcripta legat: quid ſibi doctius?
Si quis te videat: quid ſibi pulcrius?
Si quis te audierit: quid ſibi gratius?
Dilexti ſuperos virgo? quid altius?
Si ſors parca fuit: quid tibi tutius?

Duxiſti

Duxisti hanc nihili? quid generosius?
Te Lypsius celebrat? quid tibi clarius?
Laudant Oenotrij? quid sibi dignius?

Vrsina Caualletta, Liuia Peparàra, & Tarquinia Molza.

AVlam Alfonsi Estensis Ferrariæ Ducis (quem 35 36 37
mœsta luget Italia, cuius lumen tanti Principis interitu restinctum est) tres Musæ nouum Parnassum effecerant, quæ quotidianis studiorum exercitationibus Atticæ disciplinæ instituta, & Gymnasij leges alacri, & vegeta sedulitate cũ totius Europæ admiratione, conabantur æmulari. *O domus Ancæi.* Stantem florentissimæ domus columnam fortuna proruit; nec Ariostos, aut Tassos, nec Molzas, aut Guarinos, nec quot Itala tellus protulit doctos viros Ferraria domicilio excipiet, vel in Academiarum consessu audiet. Sed nec inter choreas Nymphæ corollas nectent; nec fortasse iocũda cœli serenitate æquor florebit agrorum, aut quæstuosa fluctuabunt in segetibus vndæ. Cultorem habet profectò, qui rastris prudentiæ nouerit glebas inuertere; Non tamen semper idem Agricola. VRSINA Caualletta hereditariæ apud illius illustrissimi Principis Aulicos (quos eruditissimos vndique præmiorũ stimulis ad eam nobilissimam ciuitatem incendebat) omnium doctrinarum dignitati adipiscendæ, curis peruigilibus, incubuit; virtutisq. apicem transcendere visa est, cùm Latinæ, & Italæ linguæ gemmis ornata, summo nitore eximijs Poëtis omnibus illuxit. LIVIÆ Pepararæ, Calliopis voce, Melpomenis cantu gloriam, quis non inuidus consequi exoptarit? TARQVINIAM Molzam, disciplinarũ splendore, linguarũ omnium peritia conspicuam, quæ ex Charitum sinu omnẽ leporem rapuit, quis efferat? Maiorum ne gloria eã laudet, an ingenij felicitas? Nihil horum. Iulia Estensis Mutinæ felicissima

Princeps institutione laudet, & contubernio. Tantæ Heroinæ; admirabilis ad omnem maiestatem indolis promptæ laudem, tantum sibi emolumenti allaturam Tarquinia animaduertet; quantum mihi, si à Serenissimo Cæsare præstantissimorum Ducum exemplo, in suos adscitus fuero, gloriæ, & honoris accessurum intelligam.

Pinti.

Tantæ paruus honos VRSINAE *marmoris extat?*
Hanc miror, cur non aurea saxa tegant;
Miror & Eridanus cur non de limite turgens,
Exierit, tumuli bella mouere solo,
Incusans Mortem dicta hæc cum prompserit ore:
Nympha Vrsina meo quò fugis vmbra sinu?
Te rapta doliturus ero, Phaëtonte sorores
Extincto ad ripas vt doluere suo.

II.

Calliopes tumulo tristem dat tibia vocem,
Questibus & reliquæ complent hæc ossa Camœnæ,
Diana hic, & passo lacrimatur crine Minerua.
Non audis, non ista vides? PEPARARA, *viator,*
Liuia sub lapide est, quis non hanc defleat? ampla
Regna Padi, ferri dicta vrbs de nomine deflet,
Cuius ab ore auri magnam vim ceperat, auro
Ni quouis melior cecidit sonus ore puellæ.
Non Dux magne gemis? PEPARARA *hoc abdita busto est*
Illa tua illuge magno Duce nate parente.
Delicium fuit illa patris, fuit inclytus aulæ
Splendor: in extinctum querulos det tibia cantus.

III.

Siste hospes: tumulo TARQVINIA *hoc latet,*
Molzæ gentis honos Eridani decus,
Mater clara suo pignore nobili,
Aeque ac clara suæ munere Palladis,
Vilus spreuit amans hæc calami colos,

Docto docta suo perplacuit Duci,
Vel si verba manu, dente vel edidit.
Vt casto hæc tenuit corde Lucretiam,
Sic fœdum timuit Tarquinij scelus;
Quin victis merito Tarquinijs dedit
Nomen. casta dies femina transigit!
Illud maius habe, quàm si omnia de schola,
Tanquam fonte, bibat plena volumina,
Quàm si castra suis viribus arceat.

Fránca Illyria.



Vm classem in expeditionẽ contrà Venetos 38
Selimus Thraciæ Imperator anno 1570. eduxisset,& in Cyprum insulam cogitaret, dùm maritimam oram legeret,militum manus ad Antibarim appulit, vicina oppida, & agros direptura.Obuiam inscia processit nobilis virgo, cui nomen Franca Medimnouicca, quæ hostium aspectũ pertimescens, in certam, & periculosam fugam inter saxorum asperitates se coniecit. Barbari non improbè partam prædam arbitrati, si eam captiuam ducerent, fugientem haud impigrè sunt insequuti. Generosa tamen virgo cùm animaduerterit aditum sibi aliò non patere, ex pendenti saxo maluit in maris vndas se præcipitare, quàm Scytharum immanem seruitutem subire, & inuitam violari. Saxa perpetuum nomen sortita sunt, quæ deinceps ab accolis *Die uineze stine* (virginis scilicet saxa) appellata fuere. Quid? Illustrius nomen hisce saxis virginitas, quam Fortunatis insulis rerum vbertas comparauit.

VIRGINITATEM SERVANTES.

Pinti.

Saxa hæc præcelebri prædita nomine
Flexis nauta subi poplitibus, decus

Debetur

Debetur niueo pectore virgini
Hoc Francæ Illyricæ, quæ in Thetidis sinu
Promeruit tumulum mersa, feros Equos
Hostileis, furias & sceleris vetans.
Quæ mortalis erat, Nympha maris diù
Neptuni à cyathis tempora transiget;
Hanc & Phorcus amat munere regio
Ditem, splendida sub tecta coralliis.
Sed quid ficta cano? Franca domos habet
Diuùm. non habet: hæc atra sibi intulit
Quamuis non gladio lethiferas manus.
In caris habuit pura? quis efferat
Paucis? præcipiti de salebris pede
Se in pontum dedit? extolle animos. scelus
Non est: virgineus flos manet? haud scelus.

Placida Campana. Hippo.

39 

Axima ad Campanæ vrbis gloriam accessio Placidæ puellæ pudicitia facta est. Iniecit in eam oculos Gallus miles, ex cuius aspectu cùm in petulantis animi libidinem Cupidinis flamma irrepsisset, atque ità, vt præcordia sensim lambens, vehementi tandem impetu ad mentis fomitem exiliret, tantùm creuit, vt totus exardens illicò conflagrarit. Nec potuit vnquam puella nefarium virum pudicæ frontis nubecula, quæ ingenui minabatur animi procellas perterrere. Ad Vulturni ripas digressa, ne per vrbis compita militem obuium haberet, suo malo ad ripas ambulantem reperit. Nactus ille tunc loquendi occasionem (faciebatq. animos loci solitudo) puellam adiuit, blandisq. verbis alliciendam ratus, nullum facundiæ locum prætermisit, quo se præberet venustissimæ virginis amatorem. Surdæ tamen fabulam narrans, ab amore ad vecordiam, & amentiam funesto vultu cruorem minitans, se profudit.

fudit. At Placida, cùm facinorosi hominis crudelitatem euadere non posse sibi persuasisset, se voti compotem eum facturam pollicita est. Et dùm paulatim ad ripam accessissent, dùmq. conscia futuri facinoris, vultu, gestuq. eum irretiret, præcipitem subdolè se dedit in aquas, & fluminis vorticibus absorpta, Tyrrheno mari cōdita est, vt tantæ virtutis, & castitatis, nō Vulturni solum gurgitem, sed præconem etiam haberet Oceani vastitatem. Græcam hæc superauit Hipponem, quæ seruandæ castitatis causa, è naui se in mare proiecit, & in Erythræo littore condita est.

Auctoris.

Fluctiuago assuetus Pænorum vertere cursu
Corpora iàm rapidis obruta vorticibus,
Tyrrhena exanimem dùm voluit ad ora puellam
Quam videt extinctam captus amore procus,
Vdam Vulturnus complexus gurgitis vrnam
Atque coma mœrens tectus Arundinea
Hæc ait; Et Tyberis non me nobilior, arte
Clœlia quòd magnis lauerit ora vadis;
Nec me nobilior Lunæ, Phœbiq. sororum
Quòd biberit lacrimas corniger Eridanus.
Virgineos manes dùm colligit vnda, superbo
Castus Honos effert clara trophæa toro.
Consequimur laudes, Fama præstamus vterque,
Placida Virginibus, ast ego Fluminibus.

Fabij Leonidæ.

Placida lasciuos cùm Galli audisset amores
Hincq. vrgere preces cerneret, indè minas;
Ridentem sese illa prius, simulatq. volentem,
Vulturni & rapidis lenta propinquat aquis
Hinc verò; Nostrum ne (inquit) scelerate pudorem
Barbare, sic te armis vincere posse putas?

Nescius

Neſcius eſt vinci inuitus pudor, ille ſuperba
Flumina, terribiles non timet ille faces.
Idq. meo exemplo diſcas: ſic fatur & vndas
Ocyus in medias ſe moritura iacit.
Felix o virgo, & cunctos celebranda per annos,
Cui potuit vita carior eſſe pudor.
Nunc iuuenis ſtulti Icarium mare nomina iactet,
Vulturnus fama eſt ſi meliore nitens.

Pinti.

Cur non Vulturne eſt Placidæ de nomine nomen?
Sic mare Dedalidæ nomine nomen habet.
Nomine ſi Placidæ, caſta de virgine ſumpto,
Ires: decurſu quam meliore fores.
Quin ſi olim dulcis non hæc tua lympha placebat
Ob Placidam, o Fluuiûm quam mihi prime places!

Micca Elienſis.

40 
Abuere Miccam ciuem Elienſes Philodemi filiam, quæ vna patriæ, ſeruata virginitate, omnia laudis attulit ornamenta. Moribus, & forma excellentiſsima, à quodam Leucio Tyranni ſatellite adamata eſt, qui minas, atque vim inferens parẽtibus, vt vltrò ad ſe virginem mitterent, petulanter imperitabat. Hi ſanè, quòd eius ebrietatem perferre nequirent, eam rem adoleſcentulæ inuiti perſuadebant. At illa paternis genubus aduoluta, amantiſsimè obteſtabatur, atque obſecrabat, vt turpiſſimũ flagitium aliquo aut honeſtatis, aut pietatis præſidio auerteret; mortuam potiùs, quàm turpiter, amiſſa virginitate, viuentem intueretur. Quid ſuauius, quàm virginitatem mortis ſupplicio tueri? Quid deteſtabilius, quàm dedecoris, & ignominiæ fama notari? Longa cum traheretur mora, libidine, & amentia

raptus

raptus Leucius, ad mulieris ædes erupit. Sinus patris amplexam Miccam, violenter humi strauit. Mox laceratis vestibus, nudatam grauissimis plagis afflixit; neque vox inter dolorem, crepitusq. plagarum audita vlla est. Acerbo tunc spectaculo, qui domi erant commoti, indignis contumelijs affecti, Deorum opem implorare. Verùm vino, atque ira percitus amens, in patris gremio, ad quem confugerat, pudicitiæ seruatricem miserrimè iugulauit.

Pinti.

Quò te obscœne trahit furor Lyæi,
Satelles? Vocitande Ditis atri
Satelles? rapiende per caminos,
Omni flamma quibus perardet æuo?
Nunquam Mœcha fuit decora Micca.
Te non Micca mouet misella Virgo,
Amans Virginei sui pudoris?
Insanum ne ita te dedit libido?
Deùm proh pietas, virùmq. Paruæ
Amens insequeris genas puellæ?
Hoc ne audes facinus patrare? Mauris
Peius quid faceres Leæna, & Vrsa?
Micca haud est fera, sed tenella virgo
Cauens contaminare cordis album.
Manus dedecore abstine satelles:
Vagina reprimas trucem machæram,
Prius cum patiatur hac subire
Necem, quàm maculare Micca florem.
FLOS *est virginitas. opem parentes*
Natæ ferte citi. pudor calenti
Quicunque à Venere absfuit calonum.
Lixarum impietas modos habere
Nullos nouit. opem satis valebis
Tu mens ferre piam superna cæli,
Florem hunc ne famulus premat Tyranni.

Silua hùc egredere hùc tua Diana,
Ciues numen amant tui Elienses;
Sat venata cane es. perempta Micca est,
Micca est illa tuo timens decori:
Luge, & vos Charites humate Miccam.

Diana Moſcana.

41 Index Diana Moſcana Conſentina tanti ſceleris, quod antè commemorauimus conſtituta eſt, vt præſentis pœnæ metu, virginum caſtitas non violetur. Hæc ignobili loco nata, ſacris induta veſtibus, textrinam exercens, victum quæritabat. In eam oculos cùm inieciſſet Fabius Cappellus, & nec muneribus, nec minis potuiſſet contaminare, texentem aliquandò illiberalibus verbis accepit, mox diſtricto pugione perterrere conatus eſt. Ea verò audax honore, inſana pudore effecta, ſecuri percuſſum libidinoſum amatorem interemit, remq. tribus diebus occuluit. Cùmq. facinus Magiſtratus reſciſſet, non modò homicidij rea facta non eſt, ſed eius virago plurimùm fuit collaudata. In violantem virginem, vindex Deus illicò efficitur.

Th. Natalis Budislaui Marcanenſ. Epiſcopi.

Sceno acos ſcena, vecchiaſi neg ona
Ca dobi Olſerna vliti Sanſona.

Pintus è regione Latina fecit.

Si es mulier, mulier, vicit, næ maior es illa,
Aut quæ Olophernem, aut quæ valido Sanſona capillo.

Pinti.

Pinti.

Illa sub hoc, hospes, dormit textricula busto
Moscana, in Veneto ter venerata solo.
Hæc, Pergæa, tuo gauisa est nomine, mores
Est meditata tuos, est imitata tuos.
Visa sit hic anceps ferro fabricata bipennis,
Immista & niueis lilia cana rosis;
Lina hic visa colo pendentia, forfice telæ,
Cuncta Diana sibi hæc symbola iure petit.
Nens, vel lasciuum texens occidit amantem:
Paruum ne hoc facinus virginis esse putas?

I I.

Quid sibi picta velit, latet, ista secespita saxo:
Moscana hoc textrix est sita sub tumulo.
An scelus admisit? Nullum. Interfecit amantem
Ne decori maculas funderet ille suo.
Huc ades, & niueos patera perfunde liquores
Diana, rosis Dianæ lilia texe tuæ,
Quousque hinc exurgat, forti munita securi,
Hic ex Nympha tuis pulcrior esto vigil.
Huc valida, & casta paruum pro Virgine donum est:
Non maiora meret Virginis auctus honos?

I I I.

Si nescis, iacet hoc tumulo Moscana, viator,
Quæ ingentes animos virginitate dedit.
Texendi arte valens vitæ præcidit Amantis
Telam animosa sui, ne violanda foret.
Tanti est virginitas, tanti dignatur honore,
Assis & hanc vilis tu tamen ossis habes.

I I I I.

Virginis hic vltrix merito est exsculpta securis,
Repperit hæc inter clara trophœa decus;
Quin, si danda esset, maiorum, victima, more,
Aris apta foret quam bene sacra Deo.

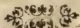
Sempronia Spathaphora.

42 ZELOTYPAE INTERITVS.


Lteram quam contrà Imaginem conſpicis, cui venenatum poculum Eumenides ſuppeditant, Semproniæ Spathaphoræ Conſentinæ nobilis mulieris eſt, quæ quòd egregia forma inter alias eniteret, & viro deformiori nupta eſſet, ancillam perditè amanti, tantum doloris animo concepit, vt non multos poſt dies pepererit interitum. Doluit non tam coniugis turpitudinem, quæ in deformitate corporis plurimum habet offenſionis, quàm deprauationem,& turpificati animi fœditatem, cùm neglecta vxoris optata venuſtate, abiectæ mulieris pudicitiam deperiret. Cùm denique omnibus artibus ad amorem ſui virum fruſtrà prouocaret,hauſto veneno, medicorum curatione reiecta, lubens emori voluit. Impudicis virorum moribus, muliebris ſimplicitas ſæpenumero contaminatur.

Pinti.

Dă, cur Eumenides huic ſimpula plena veneno,
Suppeditant, pulcris quæ mouet ora genis?
Coniugis illa ſui (turpis licet) arſit amore,
Inde ſibi quiſquam nec veniebat amor.
Ille ſuæ (heu miſere) ſeruæ ille libidine captus,
Fugerat vxoris quodque cubile ſuæ:
Sic ſpreta ille, inquit, viuam ſine coniugis vſu?
Ditis, apud Manes, forſitan vxor ero:
Sic ait (auſa ferum ſcelus id committere factis)
Ebibit & lethum, nec ſcelus eſſe putat.
DILIGE *vir ſociam: inconceſſa ſtragula temne,*
Aut ſine lege tori, tutus vbique mane.



Brianna

Brianna Aquiuiua ab Aragonia.



Mirifica in aduersis rebus (quibus mortalium animos licet benè constitutos, Fortuna perturbare, tùm sæpiùs solet euertere) tolerantia, magnitudo consilij, rerumq. humanarum contemptus, Briannam Aquiuiuam ab Aragonia, Neritinorum Ducis filiam, primariam, atque illustrißimam Matronam, in cœlum extulere; quibus virtutibus longè omnes, multumq. in perferendo viro superauit. Quot modis in eam sæuijt constantiæ inimica? Quibus artibus, dùm omnem impetum in eam cōuerteret, proprium eidem extorquere consilium conata est? Sed quanta fortitudine, stabilis iudicij conseruatrix, eas res subijt, atque repulit, quas alij formidolosas arbitrantur? Contrarijs vicit artibus, & de iacente, atque inclinata inimica triumphauit. Illustri ore loco eius laus sita est, qua maiorum gloriam excelso animo deuicit; quæ res domesticas, & subditorum ea prudentiæ solertia studuit moderari, vt in administrando, grauiores quosque viros, & sapientiores exæquarit. Anteactæ vitæ, & morum felicitatis, exitus suarum laudum æmulus, testatus est. Cùm enim exhalasset animam, lucidißimam è cubiculo facem exeuntem, & in aëra sese extollentem conspexere, qui aderant, non Etnicorum consecrationis symbolum, sed Christianæ veritatis in patientißima muliere argumentum.

43 ALIIS, PRAETER ANIMI PATIENTIAM VIRTVTIBVS DECORA.

Pinti. viuenti illi.

Rebus in aduersis semper tolerantia laudis,
Quæ viget in paucis, munere digna fuit:
Exigit à vobis, Musæ, hoc Aquiuiua Brianna,
Exigit, atque datos ex lyra, & ore sonos.
Ante illam suaues saltem fundantur odores.
Nymphæ læta manus thura Sabæa ferat.

Ast nihil huic opus est odor. huic non denegat illum,
Rara suis virtus quam dare sæpe solet.
NÆ *virtutis odor redolentia balsama vincit,*
Hunc & quisquis habet, sat bene olere potest.

Pinti. mortuæ eidem.

Laue hoc marmor habet, quæ fuit inclytis
Cordis perpetuò prædita dotibus,
BRIANNA *aruicolæ gloria Neriti.*
Ducis de celebri sanguine.
Viuas Nereidum de pateris aquas
Fundat plena manus; spargite flosculos,
Musarum pueri. Sustinuit grauis
Iugi connubij pondera.
Hæc vexata diù rebus ab asperis,
Non imos animos, coniuge, protulit
Infesto. omne habuit perpetiens malum,
Dei ardens studio dulcius.
Illi delicio nil fuit ex bonis
Fortunæ, nihili duxit in omnibus
Extolli cumulis munera subditùm,
Amans soli poli præmia.
Estisne immemores luminis illius,
Quod fax clara dedit funera post, domo
Egressa alta petens sidera, vbi suum
Beata obtinuit lectulum!

F. Albini.

Lacteus orbis inops niuei iàm lactis egebat,
Et polus ardebat sidus habere nouum.
Lumina cæcus amor cupiebat, Solq. Pyropum,
Et rete intexens aurea fila Venus;
Hinc cito tu superis, cœloq. inuecta triumphas,
Et diuisa pio sunt tua membra polo.
Ora polus: Sol labra habuit: via lactea pectus:
Et Venus alma comas: lumina sumpsit Amor.

Maria

Maria Puteolana.



Vo præcipua in Maria Puteolana robur, & caſtitas, fuerunt admiranda. Coortis inter ciues diſcordijs, & armorum flammis vndique excitatis, virilem ipſa ſpeciem induit,& continenter armis tecta, nullam ſubire pugnam inter bellatores recuſauit;adeòq. ſe formidabilem pugnando reddidit,cùm præſertim prima in aciem rueret,prima hoſtem prouocaret,prima telorum ictus exciperet,vt nemo cum ea congredi auderet. Cum finitimis bellum hereditarium geſſit, tanta animi, & virium præſtantia, vt ſola interdùm pugnæ labores ſuſtineret. Frigoris,caloris, famiſq. patiens ſub dio pernox verſabatur. Herboſum ſibi ceſpitem, vel clypeum ſternebat, atque humi iacens vires addiderat oſſibus duriores. Experiendæ mulieris aliquandò cupiditas pleroſque inceſſit, Puteoloſq. profecti, vt aliquod virium argumentum ederet obſecrarunt. Graue ſaxum,& ferream trabem iuſſit afferri,quæ cùm in medium proieciſſet,vt tollerent,hortata eſt.Diutiùs certatum. Ipſa facillimo iactu præſtitit. Afferat Puteolanis bellatrix mulier, maiorem gloriam,quàm Thermæ,quàm ignitæ Crateres,aut Auguſtorum Portus; nec tantum ſibi ſumant in Phlegræis campis, quantum Mariæ virtus, oſſa Gigantum. Sed quid maius in muliere expoſcis,quàm inter armatos viros Virginitatem tueri?

44 FORTIS, ET CASTA

Pinti.

Siccine pro ſpeculis contendis ſpicula cornu
Virgo Dicharchæi gloria magna ſali?
Arcus prove acubus tractas, Mauortia tela
Pro telis, libuit miles & eſſe foris?
Siccine corde vales? fragili non femina mente es?
Et caſtum in caſtris auſa es habere thorum?
Non, ait. Iſta iugis, leuibus non dextera fuſis,
At fuſos hoſtes cernere nata ſolo eſt.

Nec

Nec te, cum turpi, cui rident ocia, luxu,
O pecus ignauum, tanta Virago mouet?

Eiusdem.

Quo te animosa pedes? Mauors ne vbi perstrepit armis?
Tuta ne in aspectu Virginis arma putas?
Res est virginitas varijs subiecta periclis
Pulcrior in laribus, militiæq. magis.
Quàm rarus miles Veneris qui frangere suasus
Didicit, & niueos non maculare thoros.

Phia Cinnama Amalphitana.

45 RVSTICA, ET PRVDENS.



Vò sterilior opibus, eò Naturæ diuitijs opulentior Phia Amalphitana facta est. An infœcundam dixeris, quòd inter paupertatis fines, decem & nouem filias in lucem ediderit? Vel maximorum Regum oculos, & animos tot filiarum numerus perterreret. At feminula hæc tantùm contrà egestatem roboris sumpsit, vt nunquam difficultatibus, quas propositas interdùm muliebri pauido animo extimescebat, verita sit audacter occurrere. Hortum quem conduxerat, non amœnitatem, sed fructus sibi suppeditare arbitrata est; atque huiusmodi eo se oblectabat, vt sudorem, quo rigabantur olera, vberiùs filiarum dotem, quàm herbas enutrire debere existimaret. Creuitq. paucos post annos res amplior, & absque viro omnes filias in matrimonium collocauit. Quàm sæpe rudes animos, honoris auiditas maximè excoluit?

Pinti.

Si large natura genus muliebre perauxit?
Nil mirum: graio nomine nomen idem est.

Eiusdem.

Orta superstitio tecum est si femina; cede hinc
Maribus infelix ne paritura fies;
Cede hinc, illa Phia est tumulo, Phia semper egena;
Femellas semper cui mala Iuno dedit.

Illa ex hiſce nouem, atque decem commiſit in auras,
Has aluit, cunctas iunxit & haſce viris.
Mutauit fortuna vicem, gauiſa nepote eſt.
Commoda quid tanta hæc ſuppeditauit? olus.
Te, quæ vel binas deſperas tradere natas
Poſse toro: multis non iuuat aucta Phia_?

Lucretia Alanea.



X Nicolao Alaneo (quam familiam Amalfia paulò antè Ladislai Regis ætate Neapolim tranſtulit) Hugo, & Marianus filij prodiere; plures verò filiæ, quarum venuſtatis præſtantia principem Lucretiam, Alfonſus primus tàm conſtanter amauit, vt ſolam ſemper in oculis ferens, verba laudaret, ſapientiam admiraretur, vt veluti Reginæ honores deferendos iuſſerit, nihilq. ſibi propoſuerit iucundius, quàm exploſis alijs Lucretiam intueri. Plurimum videbatur à Regia maieſtate detractum, quòd dùm nemini ad eum patebat aditus, niſi annuente Lucretia, ſuæ videbatur exiſtimationis oblitus, qui nobiliſſimæ Hiſpaniæ parti, Corſicæ, Sardiniæ, Siciliæ imperitando, poſt Italiæ plurimas ſibi prouincias ſubiectas, poſt fortiſsimos Duces deuictos, ipſe victus mulieri ſuccumberet; quodq. incredibile videretur, niſi Michaelis Ricij ſcripta teſtimonium facerent, ſterilitatis nactus occaſionem, ad Pontificem Legatos miſit, qui peterent vt Mariam Caſtellæ Reginam dimittere, & Lucretiam matrimonio copulare liceret. Quod de Legatis refert Riccius, ad opinionem refert Pontanus, qui ait; *Hæc illa eſt Lucretia, cuius per orbem terrarum amores fuere quàm nobiliſſimi. Eam Alforſus adamatam propter formæ, qua præſtabat excellentiam, ſuauiſſimis etiam puellæ illecebris ſenex ipſe delinitus, diuitijs, opibus, auctoritateq. ità extulerat, vt plerique arbitrarentur, ſi Maria vita exceſſiſſet, legitimè eam vxoris loco habituram.* Hugonem Purelli Comitem, Re-

46 REGIS AMASIA, SED PVDICA.

gniq. Cancellarium; & Marianum Bucclanici Comitem in eius gratiam creauit, tradita in matrimonium Catherinella Vrsina Ioannis Manupelli Comitis filia. Quid de amante sene illo dicam? Castissimam suam Venerem ad Græcam Turrim, in qua Lucretiæ ædes erant, ad littoris oram inter vndarum spumas obseruabat, cùm ne ab illa decederet, cum illa omnibus horis versaretur, rudem nec Rege dignam habitationem incoleret, vt ab ea diuelli non posse, vel hoc amoris symbolo significaret. Sed cum corruptæ pudicitiæ rumor, & suspicio irrepsisset, *Virginitatem* (dixit) *nolenti mihi vnquam Rex auferet; quàm si auferre tentauerit, non imitabor Lucretiam Collatini coniugem, quæ admisso scelere, mortem sibi consciuit; ego enim facinus morte præueniam*. Ex ingenuo, & nobilissimo hoc animo maior fortasse vis amoris in prudentissimo Rege exarsit, qui lepidulas puellæ blanditias deperibat. Hanc aduerte. Superstitiosa adhuc Neapolis in vigilia D.Ioannis Baptistæ, virgines hordeo testam ferebant, futuri matrimonij tempus auguraturæ, eoq. ludicro strenam à prætereuntibus petere consueuerant. In Regis omen testam seruit Lucretia, obtulitq. ad suas ædes vidēdam in Sellariæ Vico, vbi sæpissimè in eius honorem hastiludia fiebant, quamobrem D.Chiriaci sacellum is demoliendum iussit, ne ludicris esset impedimento. Et audacter à Rege, qui cum nobilibus obambulabat, petita strena, crumena per stipatorem tradita, vno denario accepto, *Vnum sibi Regem Alfonsum sufficere* dixit. Aleam mortuo Rege Fortuna permutauit. Ferdinandus, quæ à patre illi tradita fuerant, restituenda curauit. Ipsa cum Iacobo Picinino in Apuliam ad Ioannem Antonium Tarenti Principem confugit; indè cum Ioannis Cossæ filio in Dalmatiam, tandemq. Romam, vbi Fato cessit. Aenariæ insulæ Præfecturam, & dominium obtinuerat, quam coloniam Hispanorum victor Alfonsus effecerat, veteribus colonis expulsis, quam cùm ipsa Ioanni Torellæ Antoniæ sororis viro commendasset, violata fide, restituere insulam Lucretiæ contempsit. Dein, quòd intelligeret illam cum Andegauiense Ioanne sentire, re Ferdinando significata, ab eo sibi & vrbem, & insulam impetrauit.

Pinti.

Alaneæ Alfonſus victus languebat occellis,
Cuius erat ſpecies, dignus amore pudor.
Rex ita cum cæco decerperetur ab igne,
Sæpius amiſſa matre dolebat Amor;
Nectentem hanc mollus aliquandò ſub arbore crinas
Vidit, & approperans hos dedit ore ſonos:
Quò fugis, ò genitrix? cui natum deſeris? illi
Sic geminas duras nocte, dieq. moras?
Et quid, dulcis, ago, fili, te num latet? infit.
Alaneæ Alfonſus flamma vel ipſa ſuæ eſt.
Ardet, poſcit opem; Regi hanc præſtemus vterque,
Ipſa mea hinc poſſum, tu potes inde tua.
Rex viuis rapitur. certe, Lucretia, Regis
Fortaſſis tanti te meruiſſet Hymen.

Iuſtina Romana.



Vis credat maximam pudicitiam cum eximia pulcritudine coniunctam, quibus laudes ſibi plurimas ſolent mulieres comparare, obeſſe aliquandò, & à virtute bonos ad perniciem, & exitium vocari? Iuſtina nobiliſsima virgo, excellenti forma, locupletem, at ſtolidum, & furentem iuuenem virum accepit; cuius animus cùm inter zelotypiæ tempeſtates agitari, & fluctibus abſconditæ ſuſpicionis turbari cœpiſſet (verebatur enim ne improborum audacia coniugis corrumperet caſtitatem) candidiſsimam eius ceruicem conſpicatus, ſubito furore correptus, inclinantem ipſam ad exuendum calceum, obtruncauit. Crudeles cur non cecidere manus? Cur flammis, quas exceperat amoris, non exarſit? Nunquam ſtolido nubat puella. Similem ſtolido inquinatum facio, & eum qui fœtido ore teter-

47 OB VIRI ZELOTYPIAM MORTVA.

rimam luem inhalat. Venustæ virgini dùm copulatur fit ἄγαμος γάμος, & Mezentij Tyrrhenorum Regis pœna renouatur, qui inaudita crudelitate viua corpora mortuis colligabat.

Incerti.

Immitis ferro secuit mea colla maritus,
Dùm propero niuei soluere vincla pedis.
Durus & antè thorum quo nuper nupta coiui,
Quo cecidit nostræ virginitatis honos.
Nec culpa meruisse necem. bona numina testor,
Sed taceo fati sorte perempta mei.
Discite ab exemplo Iustinæ, discite patres,
Non nubat fatuo filia vestra viro.

Pinti.

Iusta viro vsque fui claro Iustina parente,
Ensis at iniustus per mea colla furit.
Carnificis partes exercuit impius & vir,
Et ferus ipsius pes tabulata dedit.
Nondùm tuta hic sum, defendas marmore, rursus
Ne vir & hùc in me suspiciosus eat.

Mulier Rhodiana, & Maria Eleazari filia.

48 49 EROCES OB ALIORVM FEROCIAM.



Llustris feminæ Rhodiani belli scriptor nomen reticuit, quæ tamen facinoris præstantia perpetuam sibi gloriam apud posteros peperit. Cùm Soleimanus Turcarum Tyrannus, Syria, Aegypto, atque Arabia Imperio additis, animum in Rhodum Insulam adiecisset, cuius potiundæ maiores ingenti desiderio flagrauerant, in qua Christiani Imperij limites ad Orientem Equites Hierosolymitani tuebantur,

bantur, maximæ, ornatiſsimæq. claſsis apparatu inuaſit, atque atrocibus prœlijs, omnibus crudelitatis exemplis in defenſores editis, tandem in ſuam redegit poteſtatem. Erat ibi mulier arcis Præfecto gratiſſima; quem vbi agnouit fortiter dimicando occiſum, amplexa duos venuſto corpore puerulos, quos defuncto genuerat, maternæ pietatis libatis oſculis, & cruce amborum frontibus ſignatis, crudelitate in amorem ſæuiens, ferro innocentes iugulauit, atque adhuc trementes, cum ſupellectili in ardentem rogum iniecit, ne tantæ indolis liberi ingenuis, nobilibuſq. parentibus orti, in barbaras hoſtium manus, in miſeram ſeruitutem, & turpitudinem dandi, deuenirent. Mox amatoris paludamentum ſanguine madidum induta, eiuſdemq. gladio viriliter accepto, in medios hoſtes erumpens, egregia bellatrix pugnando occubuit. Debuerat profectò Chriſtiana mulier à tanto ſcelere abſtinere; ſed commiſeratione idcircò digna, quòd barbarorum ferocia in ſuos eam reddidit ferociorem. An crudelior Maria Eleazari filia non dicenda eſt, quæ genere, fortuniſq. nobilis, in obſidione Hieroſolymitana, puerulum, ne Romanorum ſeruituti addiceretur, quòdq. famem diutiùs perferre nequiret, iugulauit, comedit, & comedendum prædonibus appoſuit?

Pinti.

Illius hoc Rhodiæ tumulo ſum dextera, flammis
Quæ occiſos natos ſubdidit atra ſuos.
Crudeli haud feci, prudenti at pectore; quin hoc,
Quamuis contrà habeas, non ſcelus eſſe feram.
Barbara ſæuitia in noſtras quòd ruperat arces,
Pæne fui manicis ſerua reuincta feris,
Ter cruce, & hos genitos ſignata fronte peremi,
Oſcula & ante illis ter lacrimoſa dedi.
Hic ferro ferrum, ſaxis imponite ſaxa,
Ne cineres fiant vel mala præda mei.
Immo meis poſſis animos ſi inferre lacertis:
Prædoni, egrediar, quo noua pugna fremat.

Epicharis.

50 FAMOSARVM GESTA.



Ilio Nerua, & Attico Vestino Cofs. cœpta, & aucta est in Neronem coniuratio. Sed cùm inter spem, & metum coniuratorum animi æstuarent, Epicharis, re conscia, eorum ignauiam damnans, arguere eosdem, & accendere non desinebat. Proculum Volusium classis Chiliarchum negotio adsciscere conata, decepta est, quippè quæ audierat, ad Neronem perfidus deferre non dubitauit. In custodia retenta est. Tormentis dilacerari iussa. Verberibus autem, ignibus, torquentium ira haud perterrita, obiecta constanter denegauit. Postero die cùm ad eosdem cruciatus traheretur gestamine sellæ (sic Tacitus loquitur) nam dissolutis membris insistere nequibat, vin clo fasciæ, quam pectori detraxerat, in modum laquei ad arcum sellæ restricta, indidit ceruicem, & corporis pondere connisa, tenuem iàm spiritum expressit. Clariori exemplo libertina mulier in tanta necessitate alienas, ac propè ignotas protegendo, ingenuos, & viros, equitesq. ac Romanos Senatores superauit, qui tormentis intacti, charissima quæque suorum pignorum prodiderunt. Leænam Græcam feminam celebrant, quòd ne coniuratos Armonium, & Aristonem egregios iuuenes proderet, qui Hisparem immanem tyrannum occiderant, deficientibus in cruciatu viribus, quapropter cuncta se propalaturum existimabat, acri morsu linguam præcìdit, & expuit, vt loquendi potestas nulla esset. Ea quæ nec facta, nec excogitata sunt vltrò obloqui feminarum garrulitas, ritè facta, & præmeditata promulgat.

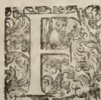
Pinti

Ducitur Epicharis, digitos post terga reuincta,
E coniuratis vna animosa viris.
Iudicis os videt (huic iussus faciente Nerone)
Ebibit immanes & necis aure minas;

Atque

Atque ait: huc affer lictor tormenta, prius nam
Emoriar, quidquam quàm mihi ab ore cadat.
Quid, Nero, vis? astat mulier fortissima; nil te
Molita est contrà; perfere mucro feri,
Pulsa, virga, humeros, quantumuis cuncta repulsa
Membra, etenim intrepida hæc pectora semper erunt.
Ictibus haud potuit reliquis euadere: cedit:
Tandem obit: hac alijs fit nece parta salus.
Te, quem vel visa ignauum Prætoria terrent,
Arguat exemplum, quæ hic iacet, Epicharis.

Locusta.



Amosa veneficijs femina, famoso vitijs Imperatore interempto, inter eas adscribi meruit, quæ magno aliquo facinore gloriosum posteris nomen reliquerunt. Cogitabat de opprimenda Agrippina eiusdem pertæsus Claudius, & rationes inibat quo pacto Britannicum filium daret Imperio successorem. Moliebatur contrà offensa mulier eius gesta, & consilia veneno perdere. Idq. cùm nec potu, nec esca domi (cautius enim Imperatores ijs vtebantur) efficere posse cognosceret, accersita Locusta, immedicabili Boleto venenum infudit, quod miserabile lethum noctu Claudio intulit. Indè Neronis apophthegma, *Fungos Deorum esse cibos, quoniam Claudius Boleti esu Deus esset effectus.* 51

Pinti.

Hoc quæ sub tumulo sita es Capenæ,
Cur non Cæsareæ gulæ dedisti,
Exceptas sapido freto Locustas,
Quibus sub latitet Stygis venenum,
Tantum quo citius scelus necares?
Mersum flagitijs cibo Neronem

Perdis.

Perdis. næ numeros meres Locusta,
Meres & nitidum aureis lapillis
Structum, Dædalea manu, sepulcrum.
Vna at caussa tuos refellit ausus:
Te rupisse fidem illius. celebrat
Caussa hinc altera; te malam Quiritum
Omnem de medio abstulisse pestem.
Quid plura? aligeræ cadant Locustæ
Locustam venerentur hàc volatu.
Locusta intus adest. abibis hospes
Boletos ede. protinus Locusta est.

Incerti.

Illa iacet, tristi clamat cui Claudius ore:
Lethi Boleti caussa fuere mei.

Laurentia.

52 MERETRICIA PIETAS.



Vr verò Laurentiæ meretricis nomen oberit, quo Romanæ rei gloriam illustrauit? Appellet eam quisque Lupam, quòd vulgato corpore inter pastores quæstum faceret. Ipse eam dixerim Romanorum matrem, quæ Romulum, Remumq. enutriuit, Romanæ amplitudinis conditores. Dixerim orbis terrarum domitricem, quæ suo Romanum nomen sanguine, populumq. orbis domitorem propagauit. Amulius, quem impium posteritas detestari non desinet, paruulos ad Tyberis ripam exponendos iusserat. Laurentia cum Faustulo coniuge (tanta persæpè in rusticis viget nobilitas) sustulit, & liberaliter domi, quasi filios educauit. Quid in illiberali femina liberalius? Sed quæ magnanima lacte, & educatione fuerat, quæ parens non modò sanguinis, verùm alimoniarum administra extiterat, prodiga muneribus extitit, quæ populum Romanum

num moriens opum, quæ sibi reliquæ fuerant, instituit heredem. At nunquam ingrati Quirites diuinis donantem muneribus compensarunt, Festos dies in eius honorem Laurentalia celebrantes. Turpes dedecoris maculas, egregijs facinoribus deletas non ignoramus.

Pinti.

Pignora quæ mammis dependent bina Lupinis,
Næ Remus alter erat, Romulus alter erat.
Non Lupa lacte aluit, Laurentia comis alumna est,
Regibus expositis vbera rure dedit.
Hæc princeps fuerat meretrix, tua, Faustule, coniux,
Hanc Lupæ, & hoc meritò nomen habere ferunt.
O magna scorti pietas: nisi, Roma, fuisset:
Perdiderat Reges per fera belua tuos.

Lais.



On esset illustrium mulierum templo adscribenda Lais, quæ corpus, & pulcritudinem meretricibus artibus quæstui habuit, nisi aut illum sibi nobilissimè constituisset, dùm nec illiberalis, nec sordida, summos viros admitteret, eos nouerat fructus, quos splendidis lenocinijs comparabat; quamobrem excepit eam Corinthus, quò præclaros proceres mulier efficaciùs, quàm loci nobilitas, aërisq. præstantia inuitauit, aut eius formæ elegantia, cùm Demosthenis sapientia non contendisset, qui scorto accensus, relicto Atticæ eloquentiæ Oceano, inter Aegei inhonestæ Veneris scopulos, eximius Orator ad mollem, subdolamq. Syrenem nauigauit. Dicerem profectò Demosthenis omnem gloriam, atque splendorem in Laidis obscœna obscuritate fuisse deperditam; & indignam homine libero expectationem Græciæ meritò fuisse irridendam, nisi euentus rem longè diuersam demonstrasset. Cùm enim noctis vnius operam decem millibus drachmarum diuendere

53 MERETRICIVS LVXVS.

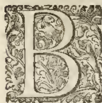
dere deliberaſſet; ab emptore reſponſum, *Nunquam tanti emere pœnitentiam eſſe edoctum.* Auaritiæ illud tribuendum cenſuere, quòd multos noueris, qui caſtitatis iura ſe tueri dùm iactant, infimæ ſordis ſcelere tegunt ſanctitatem.

Pinti.

Me pulcram tumulus Siceliden fouet
Sum quæ è Trinacria aduecta Corinthios
Vt quæstus facerem corpore ſordidos,
Quæ nunc Tartareis in laribus queror,
Præclari, lacrimis plena, Philoſophi
Hic Demoſthenidæ, atque eloquio inclyti,
In vultus eo, non immemor, illius
Tentigo fuerit quanta Cupidinis.
Quod ſi hic auxilij læta ſub inferis
Pars eſt: auxilij haud exigui foret,
Hunc traxiſſe meis illecebris citum,
Mirata eximium eſt Græcia quem virum;
Grandis propoſitæ cauſſa pecuniæ,
Ni auertiſſet eum ex illa opera breuis
Tam dulcedinis: ad me celeri gradu
Iſſet. verum alios quòt mala perdidi,
Semper ſed iuuenes ſanguine nobiles,
Magnis diuitijs ſemper amabiles?
Neſcis? quæ loquitur Lais erat; meum
Nomen ne alliciat te ad Venerem: fuge.

Beatrix Nolana.

54 LCRI- DINIS ITVS CER- S.



Eatricem Nolæ forma venuſtiſsimam claruiſſe ſcribit Ambroſius Leo, in qua tanta indolis erat excellentia, vt cum pulcritudiue coniuncta, Diuæ nomen, per omnium Italiæ Poëtarum, tùm verò Antonij Tibaldei ora, cognomen compararit. Thomas Maluicus præſtantiſſimus ſculptor, Gratiarum conſpectu, quæ manus cœlando doctiſsimas

mas reddidere, è marmore tàm bellè finxit, vt cùm viua Beatrix, marmoreæ Beatrici adesset, geminæ viderentur Beatrices, quarum altera dùm loqueretur, altera verba excipientem irretiret; ridentem alteram, altera risu imitaretur; vt opere perpolito, & ad vnguem facto, nihil iucundius iudicari potuisset. Duodecimum iàm annum agentem, ad Cæcalæ iuga profectam, inter oleas, & quercus sublatam, idem narrat, nec vsquam ab aliquo visam. Sed cùm ad cœlum viuam euolasse somniat, cur non ob nimiam pulcritudinem, instar Proserpinæ raptam credidit?

Pinti.

Iuisti forma princeps Nolana Beatrix,
Et pro te in terris nil nisi marmor adest.
An quia credebas sub marmore viuere vitam
Posse diu? pulcras qui meruere genas?
Anne parem Cereris natæ per prata vagantem,
(Omen at hoc absit) Dux Herebi eripuit?
Lætor at, haud animis, formosa, licere reuerti:
Viuenti præ te prœlia magna forent.

Eiusdem.

Vos quercus, oleasq. voco Nymphasq. Beatrix
Dicite quorsum abijt? non iacet in tumulo.
Signo ne illa titat, sculpsit quod Maluicus? illud
Cernens, è viuis tam bene ficta, abijt.
Me, fassa est, viuam mortalis cerne sub ore
Marmoris, illa fui quam tibi marmor habet.

Illustrium Mulierum Elogiorum Finis.

CAROLI PINTI

Pro absolutis Illustriũ Mulierũ Elogijs.

CLaudite femineis pedibus, patuere sat, ædes:
Sed reserare decet, veniens ne limina pulset
Femina. quæcunque es gestis clarissima rebus,
Ingredere, & primam Auctori ter læta salutem
Affer, ibi, longa viuas quò ætate, manebis;
Hinc propter sublime virûm par cernere templum est,
Queis vsus non armorum, sed Pallados artes,
Tòt laudum peperere modos, tòt munera linguæ;
Et vos, hàcq. ijdem debetis multa CAPACI
Exculto calamo, cunctos qui nocte labores
Et voluit subijsse die, venientibus annis,
Ocia deuitans æternæ præmia Famæ
Sola petens, nunquam maledictis lædere quenquam
Vir probus aggressus, pietate insignis auita;
Hunc magna, ac parua, Hesperiæ monumenta reposcunt,
Edita, compressis numeris, aut voce soluta:
Hunc Senones, & quot potant è flumine Rheno:
Clarior & regio radios quæ spectat Eoos,
Portubus Illyricis. vnde hàc decus ipse tuorum
Venisti medicis Præsul cultissime chartis;
Hunc adeunt qui graia colunt Scironia saxa;
Hunc & sedatur quorum sitis Istulæ ab vndis,
Siue audire vrbis Sirenis iura vetustæ,
Siue noua cupiant, Baiana ad littora sedes
Seu pernosse, velint, fuerint quæcunque, Quiritum:
Seu pro suggestis optent data verba disertis;
Discere seu studeant, quidnam piscator in æquor
Deferat, vndigenam quì fallat arundine gentem,
Rete vel adpellat, populo quò diues aquoso
Ad sua tecta queat lætus sub nocte reaire:
Quæ nouum, & ad veterem quæ detur Epistola amicum;
Scommata seu quærant, salibus conspersa, iocisq.
Seu Fari exposcant, varia sub imagine, beluas,
Vnde hominum varios possint dignoscere mores.
Tandem quæ rogitent, laudata volumina præbent,
Quæ Vir Parthenopes confecit gloria nostræ.
Inuide quid contrà, vultum demisse, profaris?
Te misere te Liuor edat. tibi docta supellex?
Hanc adhibe: pariter subeas operosaq. mentis
Lumina. & ex antris exi quà cœcus oberras,
IVLIVS ipse sui similes (mihi crede) videbit
Certè perpaucos, hominum seu iusta requiras
Consilia, & socia hæc operis, seu facta decora;
Seu studium in ciueis spectes animosq. fidemq.
Siue doceri auéas, grauium male conscie rerum.
Quàm tibi præstaret, posito liuore. si adires,
Tanta laude virum? ne te perterreat vlla
Suspicio: facile huic poteris tua ponere cuncta
Sensa animi: infixto corde hic, non ore superbit;
Quem (ne hoc inuideas, virtus maiora merebit)
Fausta bonis alijs queis non fortuna reseruat?

ILLVSTRIVM LITTERIS VIRORVM ELOGIA, ET IVDICIA.

A IVLIO CAESARE CAPACIO
Neapolitanæ Vrbi à Secretis
conſcripta.



NEAPOLI,

Apud Ioan. Iacobum Carlinum, &
Conſtantinum Vitalem.
M. DC. IX.